UNIVERSAL
LIBRARY
OU_228763
UNIVERSAL
LIBRARY

OUP—2272—19-11-79—10,000

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. ۸۹۱.۵۱۴۳ ظ س ص Accession No. P. 659

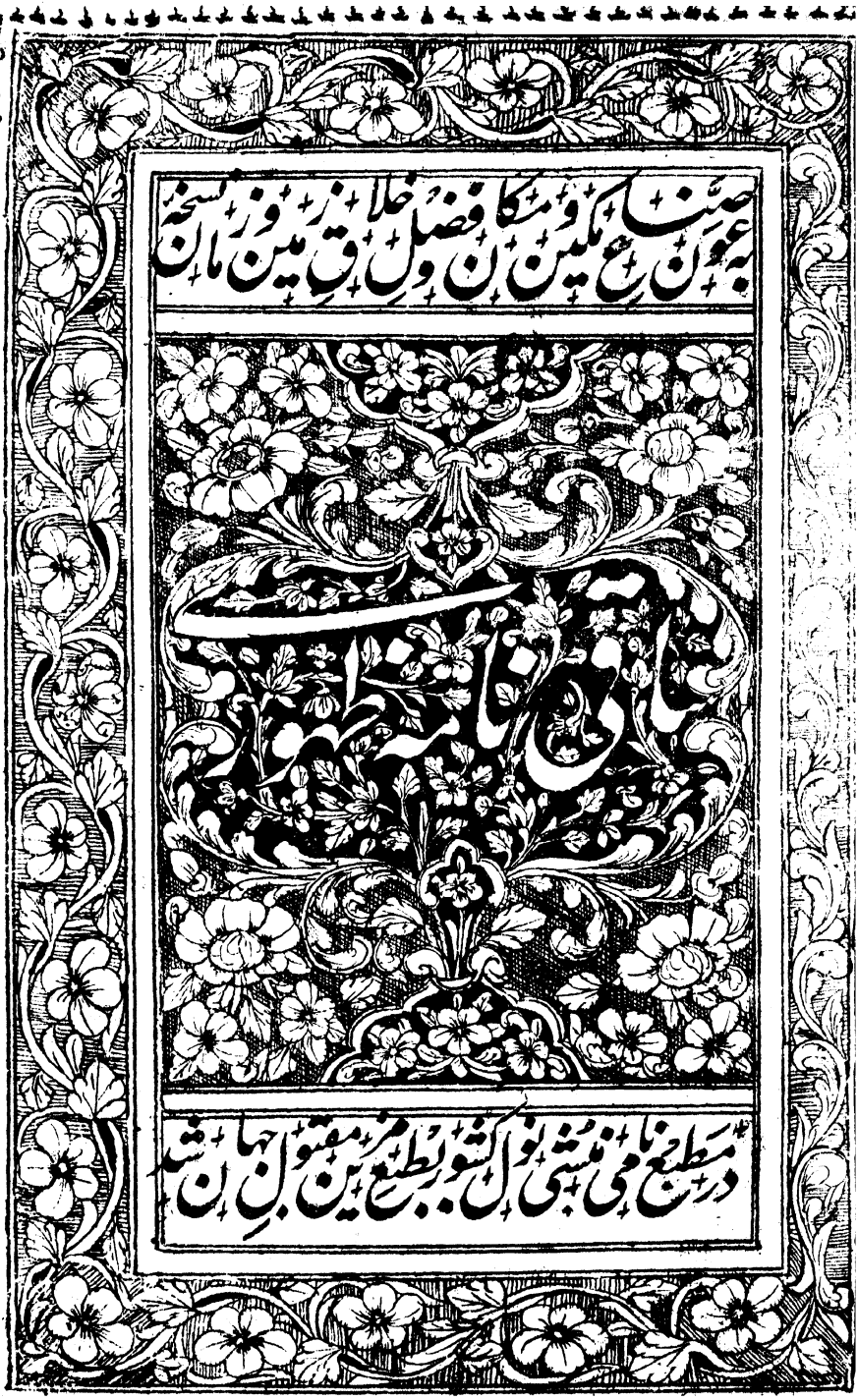
Author ظ س

Title ظہوری، ملا نورالدین

This book should be returned on or before the date last marked below.

P
891.5143
Z S

P
659

بعون صانع مکونین و مکان فضل خلاق زمین و زمان نسخه
مناقب نامه
در مطبع نامی منشی نول کشور بطبع مزین مقبول جهان شد

فارسی نظم

CHECKED 1963

P
891.5143
Z5

ف
۳۱۵ ۵۱ ۸۹۱
ط س

بسم اللہ الرحمن الرحیم

شنا ہا ہمہ ایزد پاک را
ثریا دہ طارم تاک را

کہ خورشید را صورت جام زرد
شراب شفق در خم شام زرد

ازو لالہ نشہ بر فرق مے
وزو شکر نغمہ در کام نے

رگ تاک امید را نم ازو
لکد کوب مستی سر غم ازو

سکون در رہش ہمعنان باشتاب
ازو مست گوزہ گر آفتاب

پرستار او رندے و زاہدے
طلبگار او دیر و مسجدے

یکی در حرم پائے بست نماز
یکی در خرابات دست نیاز

بی شب نشینان بزم طرب
پر از نقل اختر کند خوان شب

کند مطرب بزم غم نالہ را
دہد ساغر لعل لالہ را

ز میخانہ فیض ہر بامداد
بجام طلا رطل صبح داد

خمار کسے را ز کوثر شکست
کہ از مہر ساقیش گردید مست

مے و آوند و مجلس شاہدے
کہ شد نقل ان مجمع زاہدے

شقالق از انست سرخوش مدام
کہ دارد شراب ہوا تیز خام

درخشان رعایا و رزیکیقباد — ببرگش ازان صورت چیرداد

زفیض مے مکتش ذوفنون — فلاطون دل درخم اندرون

زسمر ازے نرگس مست یار — بدرد سر خویش راضے خمار

زشوق عتراب شبستان راز — دہان مہ نو بہ خمیازہ باز

صبوحے کنان صبح از جام مہر — سیہ مست دام شب دیو چہر

مفرح ربائے غم سینہ گز — بجان دار وئے مہرہ مار رز

زرشح مے قدرتش ماہ و سال — بتدریج پر گشتہ جام ہلال

بطرف چمن بہر بہر عبہرے — تراشیدہ از کہربا ساغرے

بلطف از حراے لفغفور داد — کدو نیز در بزم رندان نہاد

بی میکش مے ضیاع و عقار — بیار است بتانے ز فصل بہار

منم آرے آن رند بیخانمان — کہ آورد م از بی نشانے نشان

چرامی نہ نوشم بہار آمدست — نہال نشاطم بیار آمدست

کشیدم دگر خوان برگ و نوا — بدو نیک و پیر و جوان را صلا

در تعریف بہار

بہارست نرگس قدح برگرفت — بزوے چمن لالہ ساغر گرفت

بہارست بی می حرام ست زیست — براحوال زہاد باید گریست

بہارست ای بادہ خواران بہار — فرارست تحہیل و اعظ فرار

بہارست ای خلوتے مژدہ باد — چسان می نشینی حمادے حماد

بہارست رخت ورع کن گرو — مے کہنہ دارد شکون سال نو

بہارست بلبل برآور خروش — بخندست مینای قلقل فروش

بہارست گو ساقے جانفزا — کہ آمد بطافت بسیر ہوا

صبا دم زد از معجز عیسوی
جهان کهن را مبارک نوی

عروس چمن گشت رشک بهشت
بشاشه طلعی آمد از روضهٔ بهشت

وداع چمن کرد پژمردگی
هوا را ز دم ریخت افسردگی

ز مهر غوله مویان در ایام گل
دگرگونه بیان را کچه کرده گل

دگر توبه همه شد با شکست
که دارد درین فصل پای نشست

ز هر ابر تا گشت غم ریا باب
ز باران روان کرد سیل شراب

کند کودک غنچه تا خواب ناز
صبا مهد عنبیان بدست نیاز

شد از برج گلبن کواکب عیان
دگر خشم تو روشن ای باغبان

دگر طرهٔ پر زد از تاک سر
دلت شاد و از نیکشان شاد زیر

بسنبل ز مانو سها بر فشان
که آورده از زلف ساقی نشان

بیاد جبین ارغوان را بشوئے
ببوئے گریبان سمن را بجوئے

که در خوش به نزدیک هر کس بکار
سفارش چه حاجت تو فی پیر کار

مگر عزم میخانه دارد چمن
که پر کرده دامان و جیب از سخن

چه میر سخنیت دیگر هوا در ایاغ
که گلگل شگفت است رخسار باغ

دگر وقت عطاری گلشن رسید
بصد نافه هر غنچه لبتن درید

دگر نخل پر جلوه و نور پاش
شد از خود و صندل مشک آش

ز جوش گل و لاله در طرف باغ
زمین و زمان پر ز جام و ایاغ

هوا گشته از عکس پیمانه زار
در انداز پیمانه دست چنار

ز عطار بی نافه یابد سمن
صبا کاروان کش بملک ختن

ز کیفیت اعتدال هوا
دم روح در آستین صبا

جماد آمد از شوق در اهتزاز
صبا مید بد جان تو قالب بساز

جهان کهن را مبارک نوی

بشاشه طلعی آمد از روضهٔ بهشت

هوا را ز دم ریخت افسردگی

بیان را کچه کرده گل

که دارد درین فصل پای نشست

ز باران روان کرد سیل شراب

صبا مهد عنبیان بدست نیاز

دگر خشم تو روشن ای باغبان

دلت شاد و از نیکشان شاد زیر

که آورده از زلف ساقی نشان

ببوئے گریبان سمن را بجوئے

سفارش چه حاجت تو فی پیر کار

که پر کرده دامان و جیب از سخن

که گلگل شگفت است رخسار باغ

بصد نافه هر غنچه لبتن درید

شد از خود و صندل مشک آش

زمین و زمان پر ز جام و ایاغ

در انداز پیمانه دست چنار

صبا کاروان کش بملک ختن

دم روح در آستین صبا

صبا مید بد جان تو قالب بساز

نودم سروے و اعیطان بر مجوش ... غضور ست ایزد تو ساغر بنوش

بہ گلبن نگر گر ہوائے خرج ... بہر دست برداشت چندین قدح

ز لطف صبا شاخ گل در چمن ... چہ مستانہ غلطیدہ بر یاسمن

چنان ہست از شوق ہر چیز مست ... کہ بر دوش شاخ افگند حلقہ دست

میان گل و لالہ زد و شت و دز ... خرامان چنہ امان صبا تا کمر

شعاع گل و لالہ در جویبار ... رساند از ریگ یاقوت زار

بصحن گلستان و اطراف گشت ... رسد صد سلام از زبان بہشت

سراپائے طوبیٰ بنقار ریش ... کہ میخواہد از سبزہ پرہای خویش

برائے تماشائے سرو و چنار ... ز ہر برگ بر کردہ سر صد بہار

بگلشن ز بس تازگیہائے سرو ... ز مرد و زان رفت در پائے سرو

ز بس شد رطوبت ہوا مشکبو ... سمن از خسک در گریبان فگن

کسے را مدد کرد بخت سعید ... کہ چون سایہ افتاد در پائے بید

نہ حاسینہ بر سینۂ گل نہاد ... کہ از جیب او تکمہ نکشاد باد

گریبان گل کو بہ ان چاک دار ... کہ سوزن مدارد و قصب دوز خار

رطوبت بدالسان گرفت ست اوج ... کہ آتش بر آوردہ از شعلہ موج

بوصف ہوا گر شود تر قلم ... بفوارہ گے خامہ گردد علم

ہم از خشہ رمیم خود در رز ... کند آب در جوئے مسطر روان

فلک بہر تعمیر در خراب ... گل شادمانے گرفتہ بآب

خورد در حکایات خضر بہار ... قسمہا بسبزی شاخسار

طرب رخت در سایۂ برز نشست ... ز گرہائے سرو اے اندوہ رست

زند خیمہ در حشر گر این سحاب ... دہد لطف حق جرم ستان بآب

چو آمد بدنیا هوای بهشت + وهذا وجه صحیح ای هوای بهشت
هوا آنچنین گر بروی بکار ورع حکم راند ز تقوی مدار
چو نقاش گیرد قلم در بنان نویسد بخرنقش ساغر ازان
نماند نقطه سراب ارزقم نهد بهر شین نقطه اول قلم
عجب نیست گر کودک بی زبان بلفظی دهد اول کشادش زبان
گهه ذکر شیخ و رسم الکتاب همه گفت یا ساقی و یا شراب
چنان ذوق می ریخت در سینه جوش که پر شیر شد امت میفروش
چنان بر دمد طبعها راز دست که در سینه ها راز ها گشت مست
بیا ساقی آن سیمتن را بیار کند خوشی می چکد بر بهار
باندازهٔ آن زجاجی قدح + که عکسش بر آورده فریاد قدح
فرو ریز از ان غیرت ارغوان وزان خاطرم را چنان بشگفان
که صد نو بهارش بر او افگنم + اگر شوشهٔ خارے بگاه افگنم +
بیا ساقی اے یار غاطر شکار که خونی ست چنگ عقاب شکار
ز گلبن چنین گشت طاؤس دم برون آر خون کبوتر ز خم
بده تا درین دامگاه مجاز ز کبشک من را خورد دشمنا
بیا ساقی اے من سگ کوے تو بده مے که شاید بشیر وے تو
شکارے بهنجار طرح افگنم سر شیر غم را ز بن بر کنم
بیار انچه زو غم شود گم بیار بجان خودت کز سر خم بیار
بگرد دلم گشت بیهوشئے + نیازم بده جام سرخوشئے +
چه غم گر شود دل پریشان تر ست بیار بلطف تو لنگر ترست
بعشق لبت نعل در آتشم بکشتی نمیم ده قلندر وشم

وهذا وجه صحیح ای هوای بهشت
ای بشیر ورع حکم راند ز تقوی مدار
ای بجای نقطه
ای بشیر ورع حکم راند ز تقوی مدار
ای بجای نقطه
ای بجای نقطه
ای بجای نقطه

ساقی نامۂ ظہوری

ازان بادہ در ساغرم ریز خشم
کہ خلقم زند نیشخش کشہ انتقام

مگر دود خراب تو از بادہ مست
باندازہ ساغر بدہ ظرف ہست

زین بادہ دوے رباید توان
کہ ریزد نگاہ تو مستی درآن

بیار اے بخوبی عنبا دامشام
بکش داغ خود گورا یام را

زید تازہ کن عیش مہرام را
پریشان کنم مغز ضحاک غم

سرت گردم اے ساقی نازنین
منہ بیخبش جامے بر زمین

چو از جام شد نیچہ جم جدا
نہ فرش شکستہ ازہ دست بلا

برائے تو خواہیم عمر شریف
چہ گویم خودے شناسے حریف

گدائیم اما گدائے بنام
جم وقت خویشیم پر ساز جام

خراب آرشود کاخ کون و فساد
چہ پروا خرابات آباد باد

زبی لطفے چرخ پروا کراست
اگر لطف ساقی بنا شد بلاست

دہ گرہ بمن التفات تو بخش
ازان جاہ افزون کن عمر بخش

غنا را شمارم بدا مان زکات
کنم سنج بیرون زماہ حیات

شوم خواجہ چار سوے بقا
کنم نقطہ در کار عین عنا

توان جام بزم اجل را شکست
چہ تیکہ پیمان بہ پیمانہ بست

نیارد گر موج غم اشتلم
فشد رخت تحقل ار بگرداب خم

توان دید پیدا درون بے نقاب
اگر عینک آرد قدح از حباب

کسے در نظر راز ایام داشت
کہ در دست آئینہ جام داشت

دل از فکر فردا مشوش مدار
عیان ست انجام ز آغاز کار

شب جمعہ در روز داد نہ پیست
مدہ پر بدہ الغفور اسم کیست

ساقی نامہ ظہوری

چو آوازہ شیدا غرقے دیگر ست ✤ اگر صاف صاف آوری بہتر ست

کسے نقد ایام تاراج کرد کہ از ہفتہ آدینہ اخراج کرد

زعہد جم ایام رندان بہ است کہ سال و مہ و ہفتہ پرشنبہ است

بگویم پے بادہ شنبہ نکوست چہ شنبہ چہ ہمہ ہمہ روز او ست

بیا ساقیا از من مرا وار ہان سبحا نعم از قید حنین و جنان

زحد رفت این اختلافات عقل جلاوت کماندست در نقل نقل

شود زہد را نجبت بہبودہ سطے بداند اگر معنی لفظ مے ✤

گر از بطاق ابرو شوے قبلہ ساز نمازے گزارد بشرع نیاز

ہوس کردہ ام کعبہ فی سفر چہ گردد اگر گردمت گرد سر

ز طامات دارم امید فلاح کہ رہن شراب ست دلق صلاح

چرا خاطرم نشگفد باغ باغ زمی خرقہ زہد شد داغ داغ

ز مازاہد سادہ یک حلے را سلام کہ نرماند ہم کشتی بدر یا نمی جام

خطاب بازاہد

برو زاہدا از صفا بر ملاف کہ از دردخواری شود سینہ صاف

چہ حاصل کہ سوزیت حاصل نشد جگر تا بہ ناخنے دل نشد

لبت را نبوسید تنہا لہ زبانت نشد شعلہ بالہ ✤

تپے سوزہ در استخوانت نہ یحت لبے زہر در کام جانت نہ یحت

بدستت نیفتاد سر رشتہ زآہ و بجوش دل آغشتہ

چراغ فروغ آن کسے برفروخت کہ لخت جگر را بداغے نسوخت

ز راحت دل آزردہ خیرہ مدید کہ زخمی زشمشیر جورے خرید

نگاہیدہ یک جواز بود خویش ز خلوت نشینی بگو سود خویش

دریا خوش تر از زنده در گور کرد | جهان بر تو چون دیده مور کرد
ز بس کرده زاهد از شرابت نفور | عجب گر بنوشی شراب طهور
تبرس از خدا بگذر از کوی خلق | مکن سبحه را دانه دام دلق
ز سر برکش این خرقه زرق و ریا | بفروش و جان قوی در قید کید
ز عمامه بگذر که در کار نیست | بلا سر بزرگی بدستار نیست
نه صاحب حال بر خود مبند | قوی ننگ و نام و هوس چند چند
ز اوضاع رندان تعجب مکن | مدار از تعصب تعصب مکن
ازین پیش رخشت تمنا مران | برون کش ز دست طلبیت عنان
خراب است معمورهٔ عقل و هوش | بیا بادیش در خرابات کوش
نخواهی بنای بقا را خراب | مکن پای بستی بزلای شراب
بیا همره من بمیخانه آی | اگر میتوانی ز نهر ساحت پای
بیا معنی سرخروی بدان | درین پایه میره و سختی مخان
وگرنه بتعریف آن گوش دار | توان گفت شاید یکی از هزار
گرو سازیش دمی رخت هوش | که چشم تو خون بارد از رشک گوش

تعریف میخانه

بنازم بآن قصر گردون جناب | که بر درگهش خضر پا شیده آب
زهی بارگاهی زمین آسمان | که یک حجرهٔ اوست کاخ مکان
شمال و صبا خاکروب فضا | ز محراب در گمه یکی مرحبا
ورا از سدره کوستان ثواب | ز گلخنیش بد شناس آفتاب
بلندی بر آورده بیشه طاق | خرخزده کار مقرنس رواق
اساسش ز خارا بکوه و دمار | همه محکمی برده بنا بکار

زبانش طرب میدمد چون گیاه ... بلی در گلشن زعفران ست کاه

نشد ابر بر بام او قطره بار ... که کوثر نگردید تا جامه دار

شود غصه چون خرزه تازه رو ... گذر گر کند زیر میزاب او

دران بارگاه هنر ورنواز ... زمرد گداز خرد شیشه ساز

سبو و خم از خاک پاک حریم ... گل جام و ساغر ز باغ ارم

زبستان تصور بسقف وجدار ... گل و لاله در جیب باغ و بهار

کند روح تا نقش گرد آنجا گذر ... ز حیرت شود نقش دیوار و در

مصور بنقشی که آورده روی ... همان نقش گردد یا هست گوی

هوایش ز انفاس خضر و مسیح ... ز آبش کنایه بکوثر صحیح

معطر جهان از بخارش بخور ... ز مجمر بر آورده سر زلف حور

سحاب سایه پرور ز فیض شمام ... ز قندیل خورشید روز ز بام

ز شمع و چراغ کواکب شرر ... بگرد سر شام گردد سحر

وفا پای مردو سخا دست یار ... طلاقت ندیم مروت نگار

شکایت ندانسته راه آبله ... بنفشه زبان بسته زلف چلیپا

بهر گوشه از لب شکر ریخته است ... گل نغمه بر یکدگر ریخته است

ز انهار او تا ارتفاع فنون ... رود آب عشرت بباغ سپهر

ز جوش گل نغمه در باغ ساز ... شده بلبل جان همه اهتزاز

ز تر دستی مطرب تیز چنگ ... فروریزد نغمه از تار رنگ

رگ تار را آبله مضراب سفت ... توان گوهر نغمه از خاک رفت

ز قلقل صراحی ست چینی نواز ... دهان قدح مانده از خنده باز

اگر نقش از لعلش آرند پیش ... بماند نطق تا حشر لبهای خویش

شکوهٔ بے بحشم خلائق نمود ✣ کزو نگذرد محتسب بے سجود

نیاید زہر کس چنین منزلے نہاد این بنا را سکندر نہ دے

بدو در رش نہ خمہاست پہلوی ہم کہ شدی ست در دفع یاجوج غم

بدیوار او نیست امن سبک سعادت نظر کردہ ساکنان

تعریف اہل میخانہ

بہان و نشست پاخوردہ سر یکے نہ بیگانہ دانند نے اندکے

بہر جا کہ بخم و فا کاشتند زیک دانہ صد خرمن انباشتند

چو تا زندہ ہر یک بمیدان عشق شود نہ فلک گرد یکران عشق

بکشتی چو نوشند مے در صبوح ندارند پروائے طوفان نوح

چو اشجار باغ سخا سایہ دار چو انہار بحر بقا مایہ دار

ز خاشاکے کہ دارند بروے عبور کند عقل کل کیمیائے شعور

سر حرص در سایہ شان پائمال گرفتہ ز دیدار شان یمن فال

ز گلزار رخسار خوبان مست تو ان لالہ وار غوان دشت بست

چو ریزند خوے از رخ آتشین زند جوش یاقوت سرخ از زمین

ہمہ جرم عاشق فراموش کن نصیحت شنو در دل کوش کن

بہ حکم تغافل اگر سالہے شود پارہ پیراہن طالبے

کند در زمان نرگس عنبر خواہ رفو کاریے آن ستمگار گاہ

وگرنا در از سر کشیہائے ناز رود زہر چشمے بکار نیاز

برائے تلافے ز گلبرگ تر تبسم بجز وا ررد شکر

شراب و کباب است و ساقی و شمع پریشانیٔ زلف و دلہائے جمع

تعریف میگروش

بآئین جسم حضرت میفروش
بکف جام از بهر ارباب هوش

زندگر نه اعجاز کش انکار دم
بدستش دهد آب یک دانش بهم

برندان دهد هر سحر عمر نوح
بنوشش نغمه الصبوح الصبوح

بفرمان آن حاکم ملک جان
ربایند در خلوت زاهدان

چه آذر چه خور داد بر یک قرار
بشاگرد سے خلقش آمد بهار

چو برخوان اکرام و احسان نشست
بیک لقمه دریوزه شد چرب دست

مه و مهرنان ریزه خوان اوست
چه روشن ضمیری که مهمان اوست

وقارش اگر مایه بخشد بکاه
شود سایه اش کوه البرز کاه

شهر تا شد از حزم او بهره ور
چو اهرمن زد چشم بر یکدگر

چو در شیر مردی میان چست بست
میان پلنگ تکبر شکست

زلطفش صد امید افتاد خوار
مؤلفت طلبش چو عشرت هزار

لبش نکته پرور بجین دل
مروج بفتوائے او دین و دل

بروان از فضای مکان سیر او
مسیحاست ناقوسے در او

توکل سپاهانے همتش
زحق توقع برے دمتش

زشهد قناعت طمع زهر چش
هدایت براه طلب توشه کش

پے جوهر معرفت بحر و کان
براے تن شوق روح روان

لغت دان ناموس اسرار عشق
گره بند تسبیح و زنار عشق

مغنے زکلکش کتاب وصال
بفتوائے او خون بحران حلال

فراغت نظر کرده و دیده او
فنا حلقه در گوش تجرید او

سعادت مشر سخل باغ دلش
مروت گهر بحر آب و گلش

بقا بخش همچون زلال سخن
همه منفعت چون شراب کهن

بکف جام از بهر ارباب هوش
بدستش دهد آب یک دانش بهم

بخوبش نغمه الصبوح الصبوح
ربایند در خلوت زاهدان

بشاگرد سے خلقش آمد بهار
بیک لقمه دریوزه شد چرب دست

چه روشن ضمیری که مهمان اوست
شود سایه اش کوه البرز کاه

چو اهرمن زد چشم بر یکدگر
میان پلنگ تکبر شکست

مؤلفت طلبش چو عشرت هزار
مروج بفتوائے او دین و دل

مسیحاست ناقوسے در او
زحق توقع برے دمتش

هدایت براه طلب توشه کش
براے تن شوق روح روان

گره بند تسبیح و زنار عشق
بفتوائے او خون بحران حلال

فنا حلقه در گوش تجرید او
مروت گهر بحر آب و گلش

همه منفعت چون شراب کهن

جوان نخل بستان فضل و کمال ... کهن مفرد تکیه‌گاه وجد و حال

مهین رهنمای فضای طلب ... مهین که خدای سرای طلب

گزین میزبان سرخوان دهر ... وی نعمت سرخوان شهر

بامید نزدیک و از یاس دور ... مؤید بتائید رب غفور

تعریف ساقی

چه گویم که ساقی چها می کند ... به ناز و کرشمه بلا می کند

بهر عشوه نرگس پر فتنش بود ... نهد خون صد توبه بر گردنش

چکاند ز خش چون عرق در شراب ... دماند ز روئی حریف آفتاب

بهر سر فتن آید چو سحر انگیزش ... نهد غمزه الماس بر مشقبش

اگر کفر زلفش شبیخون برد ... ورع کی سر خویش بیرون برد

فلک را نماند جگر بی خراش ... زند غمزه چون در شنه دور باش

ز مژگان اگر خنجر زند ... شگاف دل از سینه نشتر زند

ترنجی ز غبغب فتادش بدست ... که بردست یوسف رخان رخم بست

ملک را بدل زخمها جا گرفت ... کماندار ابرو چو مجری گرفت

ز زلفش کسی بوی دولت شنود ... گزو ناف بر جیب طالع کشود

ز بیچاکی آن کاکل تا کمه ... تماشاست زنجیر پای نظمه

چو برخیزد از صبح رویش نقاب ... فتد لرزه رشک بر آفتاب

ز بس جاه حسن آن رخ همچو ماه ... نشاند سیه سیمگی بر نگاه

چنان بازه کش نرگس عشوه ساز ... که گردد ز رو صفش زبان دست ناز

حیات ابد خنده را پیش رو ... صفای گهر پیش دندان گرو

لب مکدان خوان ملاحت دهن ... ترنج نهال لطافت ذقن

لطافت ز گلبرگ تر برده آب — ملاحت نمک کرده در حریشم خراب

صباحت تاب سیمین شسته روی — بجنب حلاوت شکر خاک کوی

در آئینه چهره صبر کاه — ز هیبت بت بلیوار پشت نگاه

دیار تحمل خراب لطف — نزاکت پرستار تاب کمر

قفا فل برآئی نگاه تیز — گره مرده گوشه ابرو ان

تواضع صف آرای خیل غرور — به نزدیک نزدیک از دور دور

برای سرانجام کار زنا — نگاه و نهان میر دیوان ناز

سخن ورع سرخ چشم سیاه — تضمن ز اجزای جوزان نگاه

تاب نگهه شست گاز اروی — پیکار نافه دل شکنهای موی

زده طعنه بر روح لطف بدن — بنا گوش مالیده گوش سمن

نقار انشان سعادت طراز — بطرز لطف زلف دراز

مگر کرده شبود امان روی و موی — که گردید گل تا جر رنگ و بوی

بنازم بان خال طرف عذار — مگر تخم جان ست در زنگبار

بمصه تمناز کنج دهان — شکر میرود کاروان کاروان

نمک را چو از خنده قیمت فزود — چرا خت بدریوزه دامان کشود

چو فردا شود زینت عشرتگاه — زمستان نخواهند عذر گناه

نظر اهل دل را بانعام اوست — بنازم بان می که در جام اوست

مه و زهره برج نیک اختری ست — جگر گوشه مادر دلبری ست

تعریف شراب

نگویم که مے مایه زندگی — ازو جرعه جوئی خضر یابندگی

ازان باده گر چرخ بوئے برد — گریبان برسم حکیمان درد

ساقی نامهٔ ظهوری

گراندازد آن باده پرتو برون ✣ بایمان شود کفر زار اهنمون
اگر یکسر جامش فتد بر بخار ✣ نه بینی بجز ابر یاقوت بار
شود گر نصیب طمع یک ایاغ ✣ زرویش توان کرد روشن چراغ
اگر شمّهٔ فقر را دل دهد ✣ گدایی بر فرق طغرل نهد
از وضیع یابد اگر یاوری ✣ زند دیو گر غوطه در لای او
فشانی برانگشت اگر شود ✣ از و ریگ تر گردد افسر شود
برنگی که گیرد شش نطق نام ✣ چو یاقوت ریزد لآل کلام ✣
بنوری که از یکسر جامش سپهر ✣ بخور رشید بخشد ز کوه قضا ✣
بروزی که در مجلس شیخ و شاب ✣ زیاد شش فتد یا مست و خراب
بعطری که گیرد ز سر تا بپا ✣ نقطه بر تر او ز رشک سپهر
بجائی که در برج نیک اختری ✣ زحل را کند خواجه مشتری
بنغمه که یک قطره اش سید رنگ ✣ نقط کبد چند ز مغز پلنگ ✣
بهفتی که دردش کشد دردرا ✣ زلالش کند مرد تر مردرا
بجودی که گر ابر از و نم کشد ✣ ز مغز نباتات خاتم کشد
سیه کاری از رو بشوید عذار ✣ گل سرخ روئی کند در کنار
چکانی از و قطره در گوش کر ✣ ز سر گوشی و هم گوید خبر
فشانی از و شحنه بر بال زاغ ✣ خرامد بطاؤس سی صحن باغ
بردگلبنی جرعه گر ز و بکار ✣ دمد از جبینش گل صد بهار
گدائی کند نور از و گر هلال ✣ شب اول آید با وج کمال
ز نورش اگر شب شود بهره ور ✣ شود بر رخش خال جرم قمر

بایمان شود کفر زار اهنمون
نه بینی بجز ابر یاقوت بار
زرویش توان کرد روشن چراغ
گدایی بر فرق طغرل نهد
ز جا بر کند شه اسکندر پی
پری چهره گردد سراپای او
از و ریگ تر گردد افسر شود
چو یاقوت ریزد لآل کلام ✣
بخور رشید بخشد ز کوه قضا ✣
زیادش فتد یا مست و خراب
نقط بر تر او ز رشک سپهر
زحل را کند خواجه مشتری
نقط کبد چند ز مغز پلنگ ✣
زلالش کند مرد تر مردرا
ز مغز نباتات خاتم کشد
گل سرخ روئی کند در کنار
ز سر گوشی و هم گوید خبر
خرامد بطاؤس سی صحن باغ
دمد از جبینش گل صد بهار
شب اول آید با وج کمال
شود بر رخش خال جرم قمر

ازو اهرمن گرد صد رخ جلا
زند طعنه بر خور طعن سجا

بتجلل ارارسد فیض انعام او
بپیش افگند دام او

ازو پرکش شمس ساغر زدست
که در سینه صد خنجر زدست

کسے در معاصات بخن داد داد
که تیغ زبان را بآب داد

بهند ار نویسد خواجش قلم
بواسطه طبرب برد از دعلم

نویسند عاشور گر زین بنید
ترا اوذکر دو معنے نقطه عید

ازو شد مخمر گل رنگیان
ازان غم ندارد دل تنگیان

زروح ست ازان جسم را صد فتوح
که مشتق ازین راح گردید روح

چو خورشید گردیده هر جا علم
بخفاش افتاده شاهین غم

مگس ران شود شهپر جبرئیل
چو از خم برآرند این سلسبیل

چو بر جبهه زین می نویسے بهشت
مدوزخ نبیند ازدت سرشت

فروتر شنیدند صواب از گناه
گناه از خمش گر کند تکیه گاه

علم بر خزد از دو استجلے طور
چو ساقی کند از سرش خشت دور

سر هوش در پای مینای اوست
روائی ورع لالای اوست

صدف اح اجل را اوداکرده اند
چو بر جبهه لالیش طلا کرده اند

باین نشه باشد اگر سلسبیل
قبول ست زهاد را من وکیل

خطاب بزاهد

شراب آن وساقی ومیخانه آن
بیا زاهد اخویش را باز خوان

زپیر مغان تا سائے نظر
دل وجان ودین نذر گویان بر

تباه است حالت درین رستخیز
اگر مے توانے باو در گریز

چو بر آستانت رساند طلب
تهے ساز از سجده فرق ادب

در کارخ بداعتقادے بکوب ✣ خس شبہہ از کوئے نیت بروب

بزرگان نہ رو رو از ضعف گرد چو پروانہ بر گرد شمعے بگرد ✣

اگر زہر اگر شہد بخشت خویش بگیر و ببوس و بنوش و بجوش

زبان می کند تحفہ ہوشت زبن دگر نیست حاجت کہ گویم چہ کن

چو گفتے نہ بینی ز ما و منے درآ رستا دہمچو خود در منے

وگر نیستی دوستے طور خویش ترا گفتہ بر لعنم نیست بیش

تو دانے و اوضاع و اطوار خویش کہ من پیروم بر سر کار خویش

خطاب بساقی

بیا ساقیا اے مایۂ گفتگوے بساغر کن آن مایۂ رنگ و بوے

کہ در کوچۂ رگ رود ہمچو جان بدل صد نشان گوید از بی نشان

بشامم ز لعاب بر فروزم چراغ زگم کردۂ خویش یابم سراغ

بدہ آن مے روشن و دلپذیر کہ شد لاش اکسیر کشف ضمیر

کہ سازم بسرمایۂ نور آن نہان نہان را عیان عیان

بیا ساقیا آن آتش تر بیار لب عیش خشک ست ساغر بیار

زمی آتشم در درون بر فروز متاع سراے تعلق بسوز

کہ یابد چو تاراج بنگاہ عمر امیدے نگیرد سر راہ عمر

دہے گرازان آب آتش نہاد کہ حکمش روان ست بر خاک و باد

زنم چون شہنشاہ انجم علم بیارم سراے عناصر علم

بیا اے مہ و زہرہ و آفتاب ثوابت ست بر تیرہ روزان تباب

شدم از آہ حسرت صبا ہم مسا بساغر کن آن بادۂ پر جلا

کہ در درد فرو غش بدست عتاب لباس ضیا بر تن آفتاب

ساقی نامۂ ظہوری

بہ ۱۲ اعتقادی کہ من ۱۲ دارم

۱۲ اسم خود

۱۲ اسم خود

۱۲ اسم خود

بیا اے سبزه ات سرو باغ امید — که می لرزم از غصه چون شاخ بید
بده زان شراب اهم بدفع ملال — که گه گه ملالے آرد دش در خیال
شود اشک تلخش روان خوشگوار — برد نقل پیش لبش نوشخند
بیا اے غزال ریاض حرم — امانم ده از گرگ صحرائے غم
بیک ساغرم گر کنے شیر گیر — کشم پوست از فرق این گرگ پیر
فلک خاک ایامم غربال کرد — نشاند مگر بر بیابان گرد
نباشد اگر راهبر خضر مے — نگردد بیابان اندوه طے
نه دارا ز گیتے مدارا دید — سکندر جفا بخش خود هم چشید
تو اے ساقیا غیرت نوبهار — منم کهنه تاریخے روزگار
بده مے که گویم بآواز نے — که کے کے طلب کرد و کاؤس کے

درندمست روزگار

عیان ست بیداد و عدل جهان — نه حجاج ماند و نه نوشیروان
برستم چه کرد این جفا پیشه زال — تو خود دستانها توانی که بین چیست حال
بشو دست از صلح این پرنبرد — که خون سیاوش درآشت کرد
چهے کند دستان مکر و فسون — که هم گیو آنجاست هم بیژنش
سهمهای گردون به رستم نوست — که هر دخمه اش غار کفچیر نوست
نگوید بخون سیاوش دریغ — چو اندازد افراسیابانه تیغ
ندارد وفا با توئے روزگار — چو چم گشته هر گوشه شوهر هزار
سفیدست زلف بهانش چو شیر — شد از دود آه اسیران چو قیر
ز زلفش مشبک طرازے مکن — بمارسیه مهره بازے مکن
مشو در رهِ عشوه یا مال او — هراسے که افعی ست خلخال او

چه نازے بابرویے این ماہ نو را
باین داماں کہ دست سرہا در رو

زخون قد کشد نخل بالاے او
چہ دارے سر خویش در پاے او

گہرمے ربا بد زدریاے عمر
حذر کن ازین مزدکالاے عمر

بے پاسش بیدار شو اند کے
کہ خوابست از دست یاراں یکے

کسے گر زسورش شدی بہرہ ور
نمے کرد خود رخت ماتم بہ بر

بگو شب محیطے پر از گوہری ست
کہ ہر گوہرش داغ نیلے اختری ست

شود روز زہر سو جہانے کباب
ز آتش فشاں اخگر آفتاب

بلاش تبر زین مہیا کند
کہ از مہ پاکاں تبر اکند

ندارے عجب ز نیرنگ دہر
کہ آرد زنیک حقہ تریاک وزہر

بر ریں عقدہ آرزو دہ پسیچ
کہ چوں میکشائی در و نیست ہیچ

چہ ہر روز ہمیاں بالد بکاہ
کہ قاروں فرو رفت در چاہ جاہ

زنمرود شد اد بردے گرو
ز بام عمارت بگردون مرو

گرفتم حریر مناقیاست
نہ زخمہ درشت اجل در قفاست

چہ لذت ز انعام خام فلک
کہ خوان نوالش ندارد نمک

خلد از نگلش خار در چشم شوق
مگذر ہرز شکریش کام شوق

جگر تشنگاں را کند جان کباب
بصحرائے ریو از زلال سراب

بمشق محبت چہ ریزد رستم
ہمہ حرف قصہ فشاند قلم

تواں داشت چشم محبت زدہر
اگر کار شکر برآید زہر

زمانے شود دوست زال جہان
کہ عشاق گردند نامہربان

فلک راست گردد باہل وفا
اگر حلقہ گردد خط استوا

گراز دفترش برکشایند فال
برآید کہ اے وائے بر اہل حال

ساقی نامہ ظہوری

ای آنکہ ز نشاہ در پیت
زوال سراب نوشد و جلالہ
نشستگان کباب میکند
پیچ چو سوزد دو آسیہ
منیہ پر ۱۲
ای
اگر شش دروغ محبت
ساز دو پر دروغ پیشہ
ظاہر پیشہ نہ ۱۲ حرف
ازین معنیہ
سہ شیوہ تلبیس با محال
ست کمالا یخفی علی
العاقل ۱۲ ازین
اے عشاق برگی محبت
نمایند ۱۲ حرف

ای آنکہ ز نشاہ در پیت
زوال سراب نوشد و جلالہ
نشستگان کباب میکند
پیچ چو سوزد دو آسیہ
منیہ پر ۱۲
ای
اگر شش دروغ محبت
ساز دو پر دروغ پیشہ
ظاہر پیشہ نہ ۱۲ حرف
ازین معنیہ
سہ شیوہ تلبیس با محال
ست کمالا یخفی علی
العاقل ۱۲ ازین
اے عشاق برگی محبت
نمایند ۱۲ حرف

ای آنکہ ز نشاہ در پیت
زوال سراب نوشد و جلالہ
نشستگان کباب میکند
پیچ چو سوزد دو آسیہ
منیہ پر ۱۲
ای
اگر شش دروغ محبت
ساز دو پر دروغ پیشہ
ظاہر پیشہ نہ ۱۲ حرف
ازین معنیہ
سہ شیوہ تلبیس با محال
ست کمالا یخفی علی
العاقل ۱۲ ازین
اے عشاق برگی محبت
نمایند ۱۲ حرف

ای آنکہ ز نشاہ در پیت
زوال سراب نوشد و جلالہ
نشستگان کباب میکند
پیچ چو سوزد دو آسیہ
منیہ پر ۱۲
ای
اگر شش دروغ محبت
ساز دو پر دروغ پیشہ
ظاہر پیشہ نہ ۱۲ حرف
ازین معنیہ
سہ شیوہ تلبیس با محال
ست کمالا یخفی علی
العاقل ۱۲ ازین
اے عشاق برگی محبت
نمایند ۱۲ حرف

ندارد غم از عالمی در همه مست	که تخم نشاطش زناشاد عمست
ندارد ز عشق بازنیی دیر شرح	نفرزین رخش کبودی داده طرح
مزن لاف منصوبه بیش بسی +	که فاتحه نگردست با او کسی
به نزد دو دنیا همانش نمی‌ارزد	اگر یکسر و گر کشش همه نقش اوست
عبث فکره پیش بینا مجویید	که شد فکر محال اندیشه‌ها
مران در ره آزرده دیرینش	که دارد نه زد نعل بر آتش دل
گر آباد عیش در جام رنجیت	که صد شام بر فرق عیش نبیت
مهاد دست بر پهلو فتاده	زنهار این همه فا با نهار
نشانها دوست از بیخ بیخا	زیره رو کاش مجو هم وفا

در نصیحت اهل روزگار

برآورد دود از نهشتان زهر جوشش	گرفت ست بر صد نشان نقص کوشش
همه گرگ طبعان دنیا نهین	همه زیر دستان بالا نشین
همه راستان لیک نادیده	زهر مایه چهار کجی
همه دست بوسک آشتی آب خورده	همه یک دل و از صلح دور
همه کس ولیکن کسی نا شناسد	همه دانیس تراز و ایی
همه آشنایان بیگانه	چون دشمن نامی
همه در مروت همین نقض گفت	
همه صاحبان نفاق قدیم	
همه خان شکمه همه	
همه در طبیعت بگنی چون مرض	تبار نفس بستد پای غرض
برآورده بیگانه و آشنا +	در آشنایی بخشت جفا +

ساقی نامه کتابخانه

خطاب بساقی

بصدق از فشانند تخم وفاق — نهند دسر انبار کذب و نفاق

نهندت بر آتش چو گزی کنند — در کشتی ہر سد چو نرمے کنند

بخاطر کشائے سراسر گرہ — چو دنبال عقرب گرہ برگرہ

بمیدان یارے پناہ گریز — بہ قطع محبت چو مقراض تیز

بخواہش گلو گیر تر از خناق — دہان باز تر دلمع از شقاق

زبس مبرسمے مایۂ شکل و دق — مفاجا در آزار راشیان محق

در قحط شبہ بحر و کان راچہ شد — ہمہ مہ و رشتر زبان راچہ شد

ہمہ نیشکر افسانۂ نوش چیست — ہمہ خار گل در گلستان کہ نیست

کے خرمن گل بیا — تو گل من خزان دیدہ بلبل بیا

بیا اے خرامندہ طاؤس مست — بنہ بر سرم پا کہ رفتم ز دست

بیا ای پسے نام ساقی لقب — بمن بر فشان رشح جام طرب

مگر تخم از جان بر تاب را — بجا لبکے چشم پر خواب را

تو نی لالہ رو و نسترن بر کنار — علم صاف دل رند و مے خوار گوار

خطاب تو مستغنی از ماہ و شید — مرا نام بیچارہ آدمی

در تاب رفت چشم — نالہ مرا سر درین باغ بہ

بدان در دی کشم — حدیث ذکوٰۃ لب در فشان

چہ دنبال ابرو گرہ کردہ — نبسم لب شکستن چرا

بش پردہ بر چہرہ ای رشک ماہ — نگہ باز گردانہ از نیمہ راہ

کمان سیہ تو زرہ کردہ — مرا در ابرو نقاب از ہجوم نگاہ

ساقی نامہ ظہوری

۱۵ اسے بخت بیدار

۱۶ از جان بیچ و تاب

۱۷ بر دو ۱۲

۱۸ سے گانا و مرا تماشای

۱۹ رضا رقم بودن بہتر

۲۰ ست ۱۲

۲۱ اسے کلاسے بار بر

۲۲ قرد کش کن کہ آن

۲۳ از کہ تب در نشان

۲۴ ست ۱۲

۲۵ اسے بوشیدہ

۲۶ تسکین کردن چرا ۱۲

۲۷ بچسپیدن بودن ترا

۲۸ اسے چین

۲۹ بالکسر نام مرغ

۳۰ بران ۱۲ الا فرد بار بک

۳۱ کنہ ۱۲ اب

۳۲ پیغام درخواست ایشان

۳۳ آن قدر آتشدہ سانی

۳۴ ست کہ مرگ مقابلہ

۳۵ سوختی اسے تلخ

۳۶ آزار رسانی ایشان

۳۷ ست ۱۲ ترش

۳۸ اسے سلوم نیست

۳۹ بجز کان را بوشہ

۴۰ پیغام گذار شنید

۴۱ بر بست نی آید ۱۲

۴۲ اسے مجہول

۴۳ استنشیر ان کم

۴۴ اسے کہ در افتاد و

۴۵ بنم ۱۲ ترش

ساقی نامہ محمود

چگونه شرح دهم حال خویش با ساقی
که نیست غیر تو ای ماه در میانه کسی

جان من ترا است که
آن را بخشکن بریز

شراب بده ۱۲

اگر بفهمی درین
اختیار کردم لیکن
با دلبر و دشمن و تم ۱۲

سابقه تصور زبان
که از تو به کرده ام
او بگل کن دردل بیچاره
درین گفته ۱۲

اسے بار
خجالت تو بر کردن ۱۲
۲۲

اسے توبه کرده ام
بشکستن توبه ۱۲

اسے
از قبول توبه ۱۲

اسے
از آمدن ساقی ۱۲

اسے
از آوردن شراب ۱۲

اسے
از آوردن شراب ۱۲

اسے
از آوردن شراب

بشوچہرۂ خجلتم را زگرد ✣ | که از توبہ کردن دلم توبہ کرد
ترا توبہ ہم از ستم مید ہم | علاجے ندارم قسم مید ہم
بشیرے فیے شہد کنج دہن | بجوش اسیران چاہ ذقن
بر ریاضتے آتشے آبدار ✣ | بسر پنجۂ سنبل تابدار
بزخم سنانہای مژگان خویش | بذوق نگاہ ہائے پنہان خویش
بروئی کہ سوزد زتابش نقاب | بچشمی کہ از چشمہا بردہ خواب
بہ چاک آ ہم کہ در موئے تست | بحق نگاہم کہ بر روئے تست
بکیفیت بادۂ التفات ✣ | بجان بخشی شکر بے زکات
بدستان چشمان ہا روشت فن | بمژگان بر گنج جان نقب زن
بتقوے کہ خونش ہدر کردۂ | برندے کہ شوئیش نظر کردۂ
بگوشے کہ در بیع فرمان تست | بباغے کہ در رہن زندان تست
بمستی کہ دارد ختن در دماغ | بدستی کہ مرہم تراشد زداغ
بآہے کہ سخت جگر آورد | باشکی کہ داغ نظر آورد
بہ تیغے کہ زخمش ندارد سپر | بشانے کہ شامش ندارد سحر
بجیبے کہ چاکی بر و یافت دست | بصیدی کہ جستی بر و شست دست
بقدی کہ در دی کمانش کند | بجانی کہ داغے نشانش کند
بجوش و خروش مناجاتیان | بگلبانگ نوش خراباتیان
بعجز و تضرع بسوز و گداز | بمعشوق و عاشق بساز و بناز
بقرقناعت بذیل طمع ✣ | بناموس رندے بہ ننگ و رع
بزنار کفر و بہ تسبیح دین | بہ بستان مہر و بزندان کین
بافغان چنگ و خروش رباب | بسوز کباب و بساز شراب

که از توبہ کردن دلم توبہ کرد
علاجے ندارم قسم مید ہم
بجوش اسیران چاہ ذقن
بسر پنجۂ سنبل تابدار
بذوق نگاہ ہائے پنہان خویش
بچشمی کہ از چشمہا بردہ خواب
بحق نگاہم کہ بر روئے تست
بجان بخشی شکر بے زکات
بمژگان بر گنج جان نقب زن
بر ندے کہ شوئیش نظر کردۂ
بباغے کہ در رہن زندان تست
بدستی کہ مرہم تراشد زداغ
باشکی کہ داغ نظر آورد
بشانے کہ شامش ندارد سحر
بصیدی کہ جستی بر و شست دست
بجانی کہ داغے نشانش کند
بگلبانگ نوش خراباتیان
بمعشوق و عاشق بساز و بناز
بناموس رندے بہ ننگ و رع
بہ بستان مہر و بزندان کین
بسوز کباب و بساز شراب

به تسبیح خوانان تخانه گرد
بگلگون سرشکان رخسار زرد

بافتادگان ثریا مقام
بهیبت الحرام خرابات نام

بلبشک حجاج و پیمانه مغان
بخمهای سرشار و خیر مغان

بسیمای سینای کلفت زدای
بآئینهٔ جام مقصد نمای

بنقش کدوئی سر آرزو
بر شمع سبوئی مے آبرو

بیاقوت ستان سیلان غم
بجو هر شناسان در خویش گم

بلب تشنگان شراب فنا
بالماس کاران دشت بکا

بآوازهٔ کامرداران اوشان
باندازهٔ جام دریا کشان

بهیمانه پیمائے تقوے پناه
بیک حبه محتاج کان دستگاه

بصحرانوردان دشت جنون
بکشتی نشینان دریائے خون

بزنجیر خایان مجنون نهاد
بمهر آشنایان لیلی نژاد

بوارستگان بجان مبتلا
به بیگانگان نگاه آشنا

بهم بختے تیره روزان دهر
بهم چشمے خوش نگاهان شهر

بتبرکان غار تنگ صبر و هوش
بکشمیریان صباحت فروش

بشکر دهانان هندی نسب
برعنا ملیحان بترعرب

برنگین تذروان لبستان زیب
بوحشی غزالان دشت فریب

بپروین فشانان خوی کرده روے
بعنبر فروشان داگره موے

بگلدسته بندان بستان کام
ببالا بلندان طوبے خرام

بمعنقای عیش غم اندیشگان
باکسیر بهرستم پیشگان

بزور آشنایان بیگانه خوے
بگم حرف دوران نزدیک کوے

بگلگون قبایان تیغ آزمائے
بقاتل پرستان خونخوار ستائے

---

۱۲ ۱۲ ۱۲

بعید تمنای تست با بیان
نبود روز صحرای زندانیان

نفس باد خاموشی اهل درد
بگلگونه زینت رویی زرد

بسوز جگرتشنه دخلبه خوار
باشک درون تفته شعله بار

بجان بازیی مرد میدان عشق
بغمازیی مشک دکان عشق

بحسن جهانسوز آتش مزاج
بشوق تهیدست بی احتیاج

بنازک دلیهای خوارپی کشان
بلبهای خاموش عاشق فغان

بگرمنفسهای دهر دغا
بتیر مردگیهای کشت وفا

بجان تحفه برعاشق شهسوار
بصبر آفرین عاجز بیقرار

بسیماب آرام نوعاشقان
بنقش کلام کهن صادقان

به پرتو دانه پای شمع وچراغ
برنگینی لاله باغ داغ

بطغیان سیلاب ابر سبزون
بطوفان خون خراش درون

بمفتون بازار سودای درد
بسودیی زیانکار کالای درد

بذوق رواج متاع کساد
بسودای درد و علو مراد

بتوفیق برگ فنا ساختن
بجنت دل از خویش پرداختن

بآرایش نقرنوپرفروش
بآرایش قطرهٔ بحرجوش

بآمیزش باده بیغمی
بربط شغب بالب ماتمی

به بیتابیی دیدهٔ احتیاط
بشیرازهٔ دفتر اختلاط

بجمشیدیی رند ظاهرگدای
بخورشیدیی بادهٔ صاف لای

به بیهوشیی بادهٔ همدمی
بسرگوشیی دولت محرمی

بمخمورییی دست چشم بتان
بفریاد دوافغان زدست بتان

بدرخویشی جور عاشق پسند
بدل کوبیی لطف ارباب چند

۱ پرواز کبوتر کعبہ و نیاز عجز و نیاز

۲ بنازم کوہ وصل آسیب حیوان چشید

۳ بزہرے کہ پہلو زند با شکر

۴ باہے کہ بر شعلہ دامن کشد

۵ بشامے کہ در سایۂ او دست روز

۶ بخاکے کہ در کوچہ او صیقلی ست

۷ بصیت جہانگیر آزادگے

۸ بیاسے کہ دریا یہ دارد امید

۹ بہ رم کردن صید آرام بر

۱۰ بشبے کہ در عہدہ جستجو ست

۱۱ بخوابی کہ از تاب افسانہ سوخت

۱۲ بجوشیکہ از سینۂ خم دمید

۱۳ بعجزے کہ در طبع بیچارگیست

۱۴ بصیتی کہ گفت ست در رس ہنر

۱۵ بشوری کہ جوشیدہ ماتم برد

۱۶ بدردیکہ از تیزیش شعلہ سوخت

۱۷ بدردی کہ نیش دوائے نخورد

۱۸ بدوشیکہ بار ملامت کشید

۱۹ بگامی کہ تلخے در و غوطہ خورد

۲۰ باشکی کہ غلطید بر اغوان

۲۱ بپاسے کہ دشنام دیدن برد

۱ سنجنگاں گیر اے شاہین عزم نازہ

۲ بر زمے کہ گردد فدائی شہید

۳ بنخلے کہ چیرہ شود با تبر

۴ ببرقے کہ حسرت بخرمن کشد

۵ بآبے کہ بر آتش افگند سوز

۶ بیادے کہ در دست بیاصلی ست

۷ بر خسار پرگرہ دانہ دگے

۸ بحرفے کہ روید ز کام تو ید

۹ بجا لایکے آہوئے دام بر

۱۰ بصوتے کہ در پردہ گفتگو ست

۱۱ بشمعیکہ بر طاق میخانہ سوخت

۱۲ بہوشیکہ در نغرستی خرید

۱۳ براللہ اے کہ در پیش آوا گیست

۱۴ بامنی کہ خورد دست خون خطر

۱۵ بزخمے کہ موید مرہم برد

۱۶ بجانے کہ داغی بر و چشم و دخت

۱۷ برندی کہ از توبہ پائے نخورد

۱۸ بگوشیکہ زہر نصیحت چشید

۱۹ بناقے کہ ایرنگ او نام مرد

۲۰ بروبے کہ خندید بر زعفران

۲۱ بدراکے کہ دوزخ فروے برد

۲۲ بآبے کہ دوزخ گرو بود

۲۳ بگے کہ نامش گرو یا کہ

۲۴ بناز دوزخ

۲۵ بناز

۲۶ بناز

۲۷ بناز

۲۸ بناز

۲۹ بناز

۳۰ بناز

۳۱ بناز

۳۲ بناز

۳۳ بناز

۳۴ بناز

۳۵ بناز

۳۶ بناز

۳۷ بناز

۳۸ بناز

۳۹ بناز

۴۰ بناز

۴۱ بناز

۴۲ بناز

۴۳ بناز

۴۴ بناز

۴۵ بناز

۴۶ بناز

۴۷ بناز

۴۸ بناز

۴۹ بناز

۵۰ بناز

۵۱ بناز

۵۲ بناز

۵۳ بناز

۵۴ بناز

۵۵ بناز

۵۶ بناز

۵۷ بناز

۵۸ بناز

۵۹ بناز

۶۰ بناز

۶۱ بناز

۶۲ بناز

۶۳ بناز

۶۴ بناز

۶۵ بناز

۶۶ بناز

۶۷ بناز

۶۸ بناز

۶۹ بناز

۷۰ بناز

۷۱ بناز

۷۲ بناز

۷۳ بناز

۷۴ بناز

۷۵ بناز

۷۶ بناز

۷۷ بناز

۷۸ بناز

۷۹ بناز

۸۰ بناز

۸۱ بناز

۸۲ بناز

۸۳ بناز

۸۴ بناز

۸۵ بناز

۸۶ بناز

۸۷ بناز

۸۸ بناز

۸۹ بناز

۹۰ بناز

۹۱ بناز

۹۲ بناز

۹۳ بناز

۹۴ بناز

۹۵ بناز

۹۶ بناز

۹۷ بناز

۹۸ بناز

۹۹ بناز

۱۰۰ بناز

بعمری کہ عشقے عنانش گرفت — بمرگی کہ جان در میانش گرفت

بآن دل کہ برخیزد آہے ازو — بخشمی کہ آید نگاہے ازو

بآن سر کہ با ننگ سامان نساخت — بشوخی کہ در سینہ با جان نساخت

بجامی کہ ساقی خود اول چشید — بنقلی کہ شکر دہانے گزید

بدستیکہ بند قبائے کشاد — بسے دل کہ بر خاک پائے فتاد

بصیدی کہ از زیر چنگ رہانت گریخت — بخونی کہ در پائے صیاد ریخت

بخاری کہ مائی دلے را نواخت — بسوزے کہ در مغز جانی گداخت

بعہدی کہ شد تکیہ گاہ ثبات — بزہری کہ دوگشت شیرین حیات

بعطرے کہ عطار گیسو دہد — بہ تیری کہ از تبختش ابرو دہد

بخونے کہ آتش بعالم زند — بکوئے کہ پا کرہ بلا دم زند

بقدی کہ طوبیٰ عبارت ازوست — بحسنی کہ در شہر غارت ازوست

بنازی کہ صد کشتہ را خونبہاست — بقہری کہ با آشتی آشناست

بجرمے کہ بر عفو سنت نہاد — بعفوے کہ روئے گنہ بوسہ داد

بہ تیرے کہ چارہ سازے کسے — بنخجیر ظہورے بنازے کسے

کہ دیگر مکن بر نگاہت حنا — بنخجیر نازش مفرسای پا

شراب سخن زہ ز رنگ شکر — زبا دام تر ریز نقل نظیر

چہ دارے در آشتی میخ دوز — مسا غر کن آن آتش کینہ سوز

کہ نے صلح ماند بیا دم نہ جنگ — نہ ناموس آید بکارم نہ ننگ

نمودید زلب قصۂ ہیچکس — ہمین با تو ماند سر کار و بس

منے تا بکے بر تغافل مدار — مدارے مروت بدارم قرار

کسی چند باشد چنین تنگدل — سرت گردم ای ساقی سنگدل

اسیر خمارم شرابے کجاست
دلم پر ز غم سوخت آبی کجاست

بکش خنجر انتقام از غلاف
سرت گردم ای ساقی سینه صاف

دل تیره ام را صفائے بده
اگر صاف نیست حیف ست لائے بده

چرائے چنین از ترحم نفور
سرت گردم ای ساقی پر غرور

ز غم مرده ام زنده چیستم
ستم چند بیچاره گیستم

ز شوق لبت چند خایم جگر
بیا ساقی اے از جدائے تو خبر

ز ساطور غم استخوانم شکست
بسبلائے غصه بر مال دست

بیا ای نمک پاش ریش جگر
که اشکم ز سختم شود شور تر

ببین تلخی عمر شیرین من
بده ساغر و بگذر از کین من

برافروز آتش بکانون جام
مگر شهد عشقم بپذیرد قوام

بیا ساقیا جان فدائی کنم
تو دشنام ده من دعائی کنم

ز لعل تو تلخے که سر میزند
رهِ کاروان شکر میزند

مرا آب جور و جفائی تو هست
ولے میرود تا تو ان دل ز دست

خدا هم بے ترکتاز تو من
ولی کرد طاقت جلائے وطن

مرا از تو صد ناز تو فیرشت
ولے تو به ام آرزو میرشد

شکایت ندارم جفا ها بجاست
که گوید جفا محض مهر و وفاست

مرا از همه پیش میخوانی ستے
که این مجلس از ناز آراستے

دلم یافت تنبیه دیگر بس ست
لبم سوخت در بحر ساغر بس ست

ز رویت عیان ست آثار صلح
بیا ساغر کن آن جنس بازار صلح

بیاور کلیسه در آشتی
که آمد نگه بر سر آشتی

به هاتف فگن گوش آواز داد
که پیمانه لطف سرشار باد

ازان جامِ پرِ هر حسرت خورست — که همچون دلِ من ز هجرت پُر است

بده ساقیا جامِ پرتربده + — ازان بادهٔ لعل جوهرپرده

مگر عقل پیدا کند جوهرے — برون آرم از جوهرِ دل سرے

مرا خوار کرد و نه بے اعتبار — ولے دل عزیز است خوارش مدار

من صد جفا از من بجانت بجل — ولیکن ببین در میانِ روی دل

در تعریفِ دل

دلست آنکه عجز و نیاز آورد — ترا بر سرِ خشه و ناز آورد

دلست آنکه گردید زاری فروش — وز و گرم گردید بازار جوش

دلست آنکه عشقش نظر کرده است — پرِ ندِ ملامت به بر کرده است

دلست آنکه دل داد پروانه را — که افروخت از بالِ کاشانه را

دلست آنکه صهبای باقے زند — دلست آنکه ساقے و ساقی زند

دلست آنکه زهرِ غمت نوش اوست — دلست آنکه مهرت در آغوش اوست

دلست آنکه زخمش نمک پرورست — دلست آنکه زهرش پرِ از شکرست

دلست آنکه میبارد از دود واست — دلست آنکه طومارِ مهر و وفاست

دلست آنکه شد خلوتِ سیرِ عشق — دلست آنکه شد توتیهٔ تیرِ عشق

دلست آنکه زخمش ندارد علاج — دلست آنکه از جانِ شاند خراج

دلست آنکه نازِ تبان می کشد — دلست آنکه تشویشِ جان می کشد

دلست آنکه در سینه پرورده داغ — دلست آنکه بر گلخنِ افشانده باغ

دلست آنکه مقتلِ کنج خود دست — دلست آنکه بقراطِ رنج خود دست

دلست آنکه از گریه زرینه دشر — دلست آنکه بنالهٔ کند داشر

دلست آنکه ساقی پرستی کند — دلست آنکه بی باده مستی کند

قتولای را راحت برنج دل ست | ملک را بدن مهر گنج دل ست
دل آمد بطا هر یکی قطره خون | کزو صد هزاران تراود برون
گر از نقل دل نطق سر بیستی دهن | نمی بود رنگین سخن را سخن
بهر کس که دل آشنا میشود | غمش صد تحمل دو دوش میشود
کشد جان صد تیر از آب و گل | کشاید زبازو اگر خیزد دل
ز دی حاصل بحر آب و گل ست | که در جمله سر لمبر دل ست
شود خرد در قبضه تیغ خط | چو بر سر کشد دل سپر از جگر
بیا غی که گردید دل باغبان | خزد سیلی از برگ روی خزان
کسی را که دل دست بر سر نهد | فلک راز نعلین افسر نهد
بملک غنا پادشاهی کنند | کسانیکه از دل گدائی کنند
ز دل زنده گردید این آب و گل | خدایا نگهدار از مرگ دل
اجل را توان چاک بر جیب بست | اگر دامن دل در امید بست
ز کشت اجل دل نکرد بدست | اگر دل ندارد بدارد حیات
ز اسجاد دل عشق آمد غرض | دل دوستی چه هر اید و عرض
شه عشق چون چشم عزت کشاد | در ایوان دل تخت حشمت نهاد
نظر پروری میکند عکس یار | چو آئینه دل ندارد غبار
مگو کام دل یافتن مشکلست | چو هست زدل بسته عاصلست
چو دارد سر کعبه معنوی | گر از راه دل پیروی پیروی
چو داند ره گنج جان آب و گل | نباشد اگر نقب تفتیش دل
نمی آید از جان چو تن هیچکار | بدو نیک خود را بدل داگذار
دهندت نبان در دل خویش جا | بشرطیکه با دل شوی آشنا

ساقی نامہ ظہوری

بیا ساقی اے آنکہ از حال دل
کہ حسرت گرفت ست دنبال دل

ببین کہربائے رخ خال را
بجیغ آر یاقوت سیال را

بدہ آن عقیق مے پرنبیذ
کہ سازد فروغش خلیل از شہاب

کہ ریزم بستی چو خورشید ازین
بجوشد مسیل از ادیم زمین

چکد از جبین فسردہ انجم
دہے گر ازان جنبر وانی خم

بجوش آمد از شوق خون در رگم
سرت گردم ای ساقی گرم خون

شرابی کہ رم کن کہ در رنگ و بوے
بہ یاقوت و عنبر کند گفت و گوے

بنا شد مصراحی چرا عطسہ خیز
کہ کام و زبان گشت ہمیازہ خیز

زبے التفاتے بکن آنچنان
کہ ساغر بمینا زہ دور دوستان

بیا تا دگر تازہ کارے کنیم
رخ عیش را غازہ کارے کنیم

زخم گہ چو خمیازہ را برد من
بدست تو باشد ہمان چشم من

سرت گردم ای ساقی بغدیل
برافروز ساغر ز ناز خلیل

جہان گشت از گرد محنت سیاہ
برانگیخت فرد و حسرت سپاہ

طلب گرد حسرت بمیدان مرا
بجنبان دری بہوشان مرا

بدہ ست کرم تیغ احسان بکن
بے آب دہ گردن غم بزن

برنگل صبوحے بجوشم در آر
کہ خوردم شب خون خیل خمار

قوی گشتہ بازوی خوف خطر
سرت گردم اے ساقی پرجگر

ہر اسیم ز سینہ افشرد یاے
بدہ آن شراب سہور فزاے

کہ گر مور را در رگ و پے دود
صف شیر را یکہ در پے دود

دمید از افق صبح کافور بیز
صبوحے ندارد قضاے بیار

بگلبانگ خیر العمل گوش دار

بگذرانش زهد و وعدے کند — چو میانا رکوع و سجودے کند
شد از شوق رقاص جان در بدن — سرت گردم اے ساقی راهزن
چو راوق بمینا کنی از سبو — کنے در دیش گر بفرقم فرو
چه مستانه رقاصے سر کشم — که صد زاهد خشک را سر کشم
چه از کار دوراند این زاهدان — چه هست غرور اند این زاهدان
اگر چشم زاهدے نبودے شور — بمیخانه می بردم او را بزور
کشم چند از پند ناصح گزند — ضرور ست بدمستی صبر چند
کند محتسب بعد ازین گر عذاب — سرش بشکنم بر سر احتساب
ببر از سرم واعظ این شور را — بیا دم میا در شب کور را
کفن را مطه کنم زان عصیر — که منکر بگوید جواب نکیر
ز محشر چه پروا گر از درد دین — فویسے دعائے قدح بر کفن
ندارم ز حکم ورع سر کشے — ازان میکنم مشق ساغر کشے
که پیمانه چون پر شود از قضا — کشم در زمان وا گذارم بجا
خوشا طالع و بخت آن جسم پاک — که در زیر تاکی کنندش بخاک
بالیوان غفر آن کسے برد پے — که خشت لحد ساخت از لای مے
کسی شست از چشمه عفو روے — که شد در خرابات خاکش سبوے
دهانت ز گندر یا نیست پاک — اگر نیست مسواک از چوب تاک
ازین چوب با خود کلیدے ببر — که در گور بکشاے از خلد در
به تعظیم برزاهدا نام ما — که گردون حبابی ست از جام ما
بدے نگرد زاهد انصاف نیست — غلط کرده مال او قاف نیست
تو کاورده این همه گیرودار — ربا خوار بشناس از باده خوار

نخواهند رندان بغیر از وفاق
برو ساده کن لوح دل از نفاق

در میخانه گر خود بشوم شرمسار
گرت پرده بردارم از روی کار

بلی محرمانند ارباب هوش
سرت گردم ای ساقی عیب پوش

بساغر بگردان آن آتش نهیب
چراغ هنر را ازان برفروز

که از عیب و عار خودی وارهم
بفرق تو بر فرق خود پا نهم

برآئینه تا چند زنگ خودی
بلائی بزرگست ننگ خودی

دمی شاهد بخت در برکشم
که خود را از آغوش خود برکشم

برون تا نازد نیامده از پوست کام
نشد حاصلش از لب دوست کام

خطاب به ناصح

چه میخواهی ای ناصح از جان خویش
هلا کم زخجلت لبت گشت ریش

مرنج از من ار در حوایم خموش
که رخت اشتیدن برون ریخت گوش

بهر جا ز بانی گرو کرده ایم
سر پند گویان درو کرده ایم

بروگو خرد ذوفنونی بس ست
جنون کرد طغیان زبونی بس ست

اثر در کمین دعای من ست
که در شام ساقی برای من ست

سبوئی بدوشم نهادند دوش
درین عالم ایست معراج دوش

سبو گر لبالب نکشتیم نمم
که زد بر کدوئی سرم این رقم

ببین جرم مستان خود را مران
بیا بین رحمت ساقی آر امان

کشی کز وی این نخل بالا کشید
برآتش هم افتاده آفریده

اسیری همی خواهد این روی و موی
خزانی همی دارد این رنگ و بوی

توان دید بستن زروی چنین
برای خدا زود بستن رو ببین

درافشانی اسرار رندان مکوش
درین مصلحتهاست ناصح خموش

در انکار ارباب باطن مباش — تو محرم نه‌ای راز فاش ست فاش

بر ایشان مده زحمت داع ما — اگر سوده‌ای اس دارے بیا

مثال نصیحت برآور ز بن — به بیطاقتے عیب عاشق مکن

زمانے ز آسایش خویش باش — که گوئی شکیب اینقدرها چیز است

خوش آنم که از نگر نقش وجود — نشویم ز لوح دلستان تو زود

دهد بار شبنم گل آبرا — در آب افگنم دفتر صبر را

چنان شعلهٔ شوق گردد بلند — که خیزد شرر سوزد سپند گزند

زهی نیزهٔ آور دیا دیو جنون — به طغیان کشد رود نیل جنون

چه بینم باین شمع تاریک عقل — چه کارم باین آب باریک عقل

در تعریف عشق

مگر رحمت عشق دهقان شود — که در باغ جان خار ریحان شود

مگر رستم عشق گردد سوار — که از فیل کوهے برآرد دمار

مگر نیزهٔ عشق نشتر زند — که بیمار سے عقل بهبود زند

مگر سایهٔ عشق بر سر فتد — که از سر تمنای افسر فتد

مگر افگنده عشق خوان کرم — که گویند هم کاسه لا و نعم

مگر عشق آرد محک در میان — که ظاهر شود جوهر بے زبان

مگر جاه عشقت قوی نگر کند — که نور از غنیمار اگدا تر کند

مگر عشق آرد برون از خلاف — که عقل ست جولاه و سواس باف

چه کیفیت این عقل خام آورد — مگر ساقے عشق جام آورد

شود خضر گم در سواد سراغ — مگر شعلهٔ عشق آرد چراغ

نشان چون توان گفت از بے نشان — مگر عشق بخشد زبان را زبان

کسے کہ دین را حمایت کند
مگر کند عشقت ہدایت کند

ز تطہیر دامان تقوے مگوے
مگر ابر عشق آورد شست و شوے

ہوس قصد ناموس دارد دریغ
مگر برکشد شعلۂ عشق تیغ

ز بیداد عقل ست افغان عمر
مگر گیرم از عشق تاوان عمر

بناشد دل از عشق گر بہرہ ور
بدن بی سرشت و صدف بی گہر

فرو ریختے پیش طاق زمان
نکردے اگر عشق تعمیر آن

مبین ضعف بازوے مہر و وفا
بگو عشق برکن زمین را ز جا

کند چون شہ عشق یاور رکاب
فتد در جہان شکیب انقلاب

برو بر در عشق در یوزہ کن
ز اکلیل شاہنشہی موزہ کن

زنان ریزۂ عشق بردار زاد
کہ دور ست راہ و دیار مراد

نہ بینی شب عیش روی فراغ
اگر عشق روشن نسازد چراغ

غم عشق پیرایہ بر عیش بست
تپ عشق در مغز صحت نشست

دل آئینۂ طلعت یار نیست
اگر صیقل عشق در کار نیست

فرو بارد از دیدہ طوفان عشق
غنیمت شمر فصل نیسان عشق

بلندی ز رو سیم خود را مباز
اگر طالع عشق دارے بناز

چو خواہے ہمہ عید بہار آنچہ
گرو ساز خود را و عشقے بجہ

ندارے قفس عشق اگر در جگر
بطوفان آتش شوی خام تر

ز عشق اگر نیست آتش فروز
کند شعلۂ مہر تش خام سوز

نیگشت اگر گرمے عشق جمع
کہ می برد پروانہ را سوے شمع

نمی بود اگر عشق فرہاد زور
جہان راز شیرین نمی بود شور

نمید اد اگر عشق گردن بہ بند
نمی یافت پیچاک کاکل کمند

نمیکرد اگر عشق با صبر جنگ
نمیداشت از عشق این اشک شور
ندیدی اگر عشق را راز دان
نبودی اگر سینه عشق ریش
اگر عشق دکان نمیکرد باز
نشد طائر عشق تا حلوه گر
نشد عشق تا مرد میدان جان
سر عشق شد خاک کوی حرام
فراغت حرام ست در دین عشق
برزمی که محکم کند عشق پای
به بزمی که عشاق جان پرورانند
طلب گر کند عشق زنارها
چو اسرار حق پیش تو گشته فاش
تف عشق در مغز هر خام باد
بیا ساقی ای مایهٔ عیش و سور
بیا ساقیا اے لعبت نوشخند
ازان باده گریه آور بیار
که آرام عقل ست در نظر
چنان سیل کز کوه آید فرو
زند جوش خونناب دل در جگر
چو ساغر برآرد ز اشکم حباب

ز تیغ تغافل کرمی برد زنگ
نکردی شکر خنده بر حسن زور
کے ابرو بیما کشادی زبان
ملاحت چه کردی نمکهای خویش
کجا خرج میگشت کالای ناز
نیفشاند باز نگهه بال و پر
نشد شحنهٔ غمزه رنگین سنان
که قامت پی جلوه برداشت گام
دم تیغ جور ست بالین عشق
ظفر بندد از گرد میدان لوائے
مسلمانے و کافرے بر دراند
برون کش ز دلق ورع تارها
اگر گویدت برهمن باش باش
مے عشق خورشید هر جام باد
که بر دل غم عشق آورد روز نو
که هست اشک عاشق سپند گرند
بے قلزم دیده گوهر بیار
سحابی بر افشانم از چشم تر
که بختم فرو شوید از دیده خواب
ز دل حسرت چند ریزم بدر
گهر را کنم از تلف رشک آب

سه گویمت از چشم تر گل کنم | که تعمیر ویرانهٔ دل کنم
شب گریه از شمع دارم فراغ | که اشک آورد گوهر شب چراغ
دلم فارغ از منت شکر ست | کزان گریه تلخ شیرین تر ست
بجامم نمک ریخت چشم پر آب | ولی بیشتر گشت زورم شراب
ز عکسش رخت گشته چشم چنان | که جوشیده از گریه ام ارغوان
نهان کرده رو فنده از تاب شرم | که هنگامهٔ گریه گردید گرم
نشاند از تش سینه کوتی شرار | ز چشم حبب اخگر آبدار
دلم شد ز شرگان نشان خدنگ | بلی گریه هم کرد تعمیر رنگ
بنور و ز غم اشک صحرا پسند | چو اطفال پوشیده گلگون پرند
نصیحت عبث کو لب خود مخای | که شد همزبان گریه با های های
ز من خندهٔ وصل را مژده باد | که می کارم از گریه تخم مراد
به نخلی که از گریه ام غم رسید | ز هر برگ آن نام ساقی دمید
سرت گردم ای ساقی نامدار | بجامی ز مغزم برون کش خمار
بیا بر لبم جام لبریز نه | که شد در گلو گریه غمیز گره
به برج قدح بر ترش از حباب | برای شب عشر تم ماهتاب

در بیان شام

دگر شاهد شام شد مشکبوی | سرت گردم ای ساقی صبح روی
بگلگشت مهتاب بیرون خرام | که لبریز شد ماه را با ز جام
چنان پر تو افشاند شمع قمر | که زد شعله از شعل لالهٔ سحر
زمین برا که بود از تف مهر تاب | کتان پوش گردید از ماهتاب
برا ه اوفتد چشم اختر سفید | بیرون آی ای ماه برج امید

ساقی نامهٔ ظهوری

۵۱ ۵۲ ۵۳ ۵۴ ۵۵ ۵۶ ۵۷ ۵۸ ۵۹ ۶۰ ۶۱ ۶۲ ۶۳ ۶۴ ۶۵ ۶۶ ۶۷ ۶۸ ۶۹ ۷۰ ۷۱ ۷۲ ۷۳ ۷۴ ۷۵ ۷۶ ۷۷ ۷۸ ۷۹ ۸۰ ۸۱ ۸۲ ۸۳ ۸۴ ۸۵ ۸۶ ۸۷ ۸۸ ۸۹ ۹۰ ۹۱ ۹۲ ۹۳ ۹۴ ۹۵ ۹۶ ۹۷ ۹۸ ۹۹ ۱۰۰ ۱۰۱ ۱۰۲ ۱۰۳ ۱۰۴ ۱۰۵ ۱۰۶ ۱۰۷ ۱۰۸ ۱۰۹ ۱۱۰ ۱۱۱ ۱۱۲ ۱۱۳ ۱۱۴ ۱۱۵ ۱۱۶ ۱۱۷ ۱۱۸ ۱۱۹ ۱۲۰ ۱۲۱ ۱۲۲ ۱۲۳ ۱۲۴ ۱۲۵ ۱۲۶ ۱۲۷ ۱۲۸ ۱۲۹ ۱۳۰ ۱۳۱ ۱۳۲ ۱۳۳ ۱۳۴ ۱۳۵ ۱۳۶ ۱۳۷ ۱۳۸ ۱۳۹ ۱۴۰ ۱۴۱ ۱۴۲ ۱۴۳ ۱۴۴ ۱۴۵ ۱۴۶ ۱۴۷ ۱۴۸ ۱۴۹ ۱۵۰ ۱۵۱ ۱۵۲ ۱۵۳ ۱۵۴ ۱۵۵ ۱۵۶ ۱۵۷ ۱۵۸ ۱۵۹ ۱۶۰ ۱۶۱ ۱۶۲ ۱۶۳ ۱۶۴ ۱۶۵ ۱۶۶ ۱۶۷ ۱۶۸ ۱۶۹ ۱۷۰ ۱۷۱ ۱۷۲ ۱۷۳ ۱۷۴ ۱۷۵ ۱۷۶ ۱۷۷ ۱۷۸ ۱۷۹ ۱۸۰ ۱۸۱ ۱۸۲ ۱۸۳ ۱۸۴ ۱۸۵ ۱۸۶ ۱۸۷ ۱۸۸ ۱۸۹ ۱۹۰ ۱۹۱ ۱۹۲ ۱۹۳ ۱۹۴ ۱۹۵ ۱۹۶ ۱۹۷ ۱۹۸ ۱۹۹ ۲۰۰ ۲۰۱ ۲۰۲ ۲۰۳ ۲۰۴ ۲۰۵ ۲۰۶ ۲۰۷ ۲۰۸ ۲۰۹ ۲۱۰ ۲۱۱ ۲۱۲ ۲۱۳ ۲۱۴ ۲۱۵ ۲۱۶ ۲۱۷ ۲۱۸ ۲۱۹ ۲۲۰ ۲۲۱ ۲۲۲ ۲۲۳ ۲۲۴ ۲۲۵ ۲۲۶ ۲۲۷ ۲۲۸ ۲۲۹ ۲۳۰ ۲۳۱ ۲۳۲ ۲۳۳ ۲۳۴ ۲۳۵ ۲۳۶ ۲۳۷ ۲۳۸ ۲۳۹ ۲۴۰ ۲۴۱ ۲۴۲ ۲۴۳ ۲۴۴ ۲۴۵ ۲۴۶ ۲۴۷ ۲۴۸ ۲۴۹ ۲۵۰ ۲۵۱ ۲۵۲ ۲۵۳ ۲۵۴ ۲۵۵ ۲۵۶ ۲۵۷ ۲۵۸ ۲۵۹ ۲۶۰ ۲۶۱ ۲۶۲ ۲۶۳ ۲۶۴ ۲۶۵ ۲۶۶ ۲۶۷ ۲۶۸ ۲۶۹ ۲۷۰ ۲۷۱ ۲۷۲ ۲۷۳ ۲۷۴ ۲۷۵ ۲۷۶ ۲۷۷ ۲۷۸ ۲۷۹ ۲۸۰ ۲۸۱ ۲۸۲ ۲۸۳ ۲۸۴ ۲۸۵ ۲۸۶ ۲۸۷ ۲۸۸ ۲۸۹ ۲۹۰ ۲۹۱ ۲۹۲ ۲۹۳ ۲۹۴ ۲۹۵ ۲۹۶ ۲۹۷ ۲۹۸ ۲۹۹ ۳۰۰ ۳۰۱ ۳۰۲ ۳۰۳ ۳۰۴ ۳۰۵ ۳۰۶ ۳۰۷ ۳۰۸ ۳۰۹ ۳۱۰ ۳۱۱ ۳۱۲ ۳۱۳ ۳۱۴ ۳۱۵ ۳۱۶ ۳۱۷ ۳۱۸ ۳۱۹ ۳۲۰ ۳۲۱ ۳۲۲ ۳۲۳ ۳۲۴ ۳۲۵ ۳۲۶ ۳۲۷ ۳۲۸ ۳۲۹ ۳۳۰ ۳۳۱ ۳۳۲ ۳۳۳ ۳۳۴ ۳۳۵ ۳۳۶ ۳۳۷ ۳۳۸ ۳۳۹ ۳۴۰ ۳۴۱ ۳۴۲ ۳۴۳ ۳۴۴ ۳۴۵ ۳۴۶ ۳۴۷ ۳۴۸ ۳۴۹ ۳۵۰ ۳۵۱ ۳۵۲ ۳۵۳ ۳۵۴ ۳۵۵ ۳۵۶ ۳۵۷ ۳۵۸ ۳۵۹ ۳۶۰ ۳۶۱ ۳۶۲ ۳۶۳ ۳۶۴ ۳۶۵ ۳۶۶ ۳۶۷ ۳۶۸ ۳۶۹ ۳۷۰ ۳۷۱ ۳۷۲ ۳۷۳ ۳۷۴ ۳۷۵ ۳۷۶ ۳۷۷ ۳۷۸ ۳۷۹ ۳۸۰ ۳۸۱ ۳۸۲ ۳۸۳ ۳۸۴ ۳۸۵ ۳۸۶ ۳۸۷ ۳۸۸ ۳۸۹ ۳۹۰ ۳۹۱ ۳۹۲ ۳۹۳ ۳۹۴ ۳۹۵ ۳۹۶ ۳۹۷ ۳۹۸ ۳۹۹ ۴۰۰ ۴۰۱ ۴۰۲ ۴۰۳ ۴۰۴ ۴۰۵ ۴۰۶ ۴۰۷ ۴۰۸ ۴۰۹ ۴۱۰ ۴۱۱ ۴۱۲ ۴۱۳ ۴۱۴ ۴۱۵ ۴۱۶ ۴۱۷ ۴۱۸ ۴۱۹ ۴۲۰ ۴۲۱ ۴۲۲ ۴۲۳ ۴۲۴ ۴۲۵ ۴۲۶ ۴۲۷ ۴۲۸ ۴۲۹ ۴۳۰ ۴۳۱ ۴۳۲ ۴۳۳ ۴۳۴ ۴۳۵ ۴۳۶ ۴۳۷ ۴۳۸ ۴۳۹ ۴۴۰ ۴۴۱ ۴۴۲ ۴۴۳ ۴۴۴ ۴۴۵ ۴۴۶ ۴۴۷ ۴۴۸ ۴۴۹ ۴۵۰ ۴۵۱ ۴۵۲ ۴۵۳ ۴۵۴ ۴۵۵ ۴۵۶ ۴۵۷ ۴۵۸ ۴۵۹ ۴۶۰ ۴۶۱ ۴۶۲ ۴۶۳ ۴۶۴ ۴۶۵ ۴۶۶ ۴۶۷ ۴۶۸ ۴۶۹ ۴۷۰ ۴۷۱ ۴۷۲ ۴۷۳ ۴۷۴ ۴۷۵ ۴۷۶ ۴۷۷ ۴۷۸ ۴۷۹ ۴۸۰ ۴۸۱ ۴۸۲ ۴۸۳ ۴۸۴ ۴۸۵ ۴۸۶ ۴۸۷ ۴۸۸ ۴۸۹ ۴۹۰ ۴۹۱ ۴۹۲ ۴۹۳ ۴۹۴ ۴۹۵ ۴۹۶ ۴۹۷ ۴۹۸ ۴۹۹ ۵۰۰ ۵۰۱ ۵۰۲ ۵۰۳ ۵۰۴ ۵۰۵ ۵۰۶ ۵۰۷ ۵۰۸ ۵۰۹ ۵۱۰ ۵۱۱ ۵۱۲ ۵۱۳ ۵۱۴ ۵۱۵ ۵۱۶ ۵۱۷ ۵۱۸ ۵۱۹ ۵۲۰ ۵۲۱ ۵۲۲ ۵۲۳ ۵۲۴ ۵۲۵ ۵۲۶ ۵۲۷ ۵۲۸ ۵۲۹ ۵۳۰ ۵۳۱ ۵۳۲ ۵۳۳ ۵۳۴ ۵۳۵ ۵۳۶ ۵۳۷ ۵۳۸ ۵۳۹ ۵۴۰ ۵۴۱ ۵۴۲ ۵۴۳ ۵۴۴ ۵۴۵ ۵۴۶ ۵۴۷ ۵۴۸ ۵۴۹ ۵۵۰ ۵۵۱ ۵۵۲ ۵۵۳ ۵۵۴ ۵۵۵ ۵۵۶ ۵۵۷ ۵۵۸ ۵۵۹ ۵۶۰ ۵۶۱ ۵۶۲ ۵۶۳ ۵۶۴ ۵۶۵ ۵۶۶ ۵۶۷ ۵۶۸ ۵۶۹ ۵۷۰ ۵۷۱ ۵۷۲ ۵۷۳ ۵۷۴ ۵۷۵ ۵۷۶ ۵۷۷ ۵۷۸ ۵۷۹ ۵۸۰ ۵۸۱ ۵۸۲ ۵۸۳ ۵۸۴ ۵۸۵ ۵۸۶ ۵۸۷ ۵۸۸ ۵۸۹ ۵۹۰ ۵۹۱ ۵۹۲ ۵۹۳ ۵۹۴ ۵۹۵ ۵۹۶ ۵۹۷ ۵۹۸ ۵۹۹ ۶۰۰ ۶۰۱ ۶۰۲ ۶۰۳ ۶۰۴ ۶۰۵ ۶۰۶ ۶۰۷ ۶۰۸ ۶۰۹ ۶۱۰ ۶۱۱ ۶۱۲ ۶۱۳ ۶۱۴ ۶۱۵ ۶۱۶ ۶۱۷ ۶۱۸ ۶۱۹ ۶۲۰ ۶۲۱ ۶۲۲ ۶۲۳ ۶۲۴ ۶۲۵ ۶۲۶ ۶۲۷ ۶۲۸ ۶۲۹ ۶۳۰ ۶۳۱ ۶۳۲ ۶۳۳ ۶۳۴ ۶۳۵ ۶۳۶ ۶۳۷ ۶۳۸ ۶۳۹ ۶۴۰ ۶۴۱ ۶۴۲ ۶۴۳ ۶۴۴ ۶۴۵ ۶۴۶ ۶۴۷ ۶۴۸ ۶۴۹ ۶۵۰ ۶۵۱ ۶۵۲ ۶۵۳ ۶۵۴ ۶۵۵ ۶۵۶ ۶۵۷ ۶۵۸ ۶۵۹ ۶۶۰ ۶۶۱ ۶۶۲ ۶۶۳ ۶۶۴ ۶۶۵ ۶۶۶ ۶۶۷ ۶۶۸ ۶۶۹ ۶۷۰ ۶۷۱ ۶۷۲ ۶۷۳ ۶۷۴ ۶۷۵ ۶۷۶ ۶۷۷ ۶۷۸ ۶۷۹ ۶۸۰ ۶۸۱ ۶۸۲ ۶۸۳ ۶۸۴ ۶۸۵ ۶۸۶ ۶۸۷ ۶۸۸ ۶۸۹ ۶۹۰ ۶۹۱ ۶۹۲ ۶۹۳ ۶۹۴ ۶۹۵ ۶۹۶ ۶۹۷ ۶۹۸ ۶۹۹ ۷۰۰ ۷۰۱ ۷۰۲ ۷۰۳ ۷۰۴ ۷۰۵ ۷۰۶ ۷۰۷ ۷۰۸ ۷۰۹ ۷۱۰ ۷۱۱ ۷۱۲ ۷۱۳ ۷۱۴ ۷۱۵ ۷۱۶ ۷۱۷ ۷۱۸ ۷۱۹ ۷۲۰ ۷۲۱ ۷۲۲ ۷۲۳ ۷۲۴ ۷۲۵ ۷۲۶ ۷۲۷ ۷۲۸ ۷۲۹ ۷۳۰ ۷۳۱ ۷۳۲ ۷۳۳ ۷۳۴ ۷۳۵ ۷۳۶ ۷۳۷ ۷۳۸ ۷۳۹ ۷۴۰ ۷۴۱ ۷۴۲ ۷۴۳ ۷۴۴ ۷۴۵ ۷۴۶ ۷۴۷ ۷۴۸ ۷۴۹ ۷۵۰ ۷۵۱ ۷۵۲ ۷۵۳ ۷۵۴ ۷۵۵ ۷۵۶ ۷۵۷ ۷۵۸ ۷۵۹ ۷۶۰ ۷۶۱ ۷۶۲ ۷۶۳ ۷۶۴ ۷۶۵ ۷۶۶ ۷۶۷ ۷۶۸ ۷۶۹ ۷۷۰ ۷۷۱ ۷۷۲ ۷۷۳ ۷۷۴ ۷۷۵ ۷۷۶ ۷۷۷ ۷۷۸ ۷۷۹ ۷۸۰ ۷۸۱ ۷۸۲ ۷۸۳ ۷۸۴ ۷۸۵ ۷۸۶ ۷۸۷ ۷۸۸ ۷۸۹ ۷۹۰ ۷۹۱ ۷۹۲ ۷۹۳ ۷۹۴ ۷۹۵ ۷۹۶ ۷۹۷ ۷۹۸ ۷۹۹ ۸۰۰ ۸۰۱ ۸۰۲ ۸۰۳ ۸۰۴ ۸۰۵ ۸۰۶ ۸۰۷ ۸۰۸ ۸۰۹ ۸۱۰ ۸۱۱ ۸۱۲ ۸۱۳ ۸۱۴ ۸۱۵ ۸۱۶ ۸۱۷ ۸۱۸ ۸۱۹ ۸۲۰ ۸۲۱ ۸۲۲ ۸۲۳ ۸۲۴ ۸۲۵ ۸۲۶ ۸۲۷ ۸۲۸ ۸۲۹ ۸۳۰ ۸۳۱ ۸۳۲ ۸۳۳ ۸۳۴ ۸۳۵ ۸۳۶ ۸۳۷ ۸۳۸ ۸۳۹ ۸۴۰ ۸۴۱ ۸۴۲ ۸۴۳ ۸۴۴ ۸۴۵ ۸۴۶ ۸۴۷ ۸۴۸ ۸۴۹ ۸۵۰ ۸۵۱ ۸۵۲ ۸۵۳ ۸۵۴ ۸۵۵ ۸۵۶ ۸۵۷ ۸۵۸ ۸۵۹ ۸۶۰ ۸۶۱ ۸۶۲ ۸۶۳ ۸۶۴ ۸۶۵ ۸۶۶ ۸۶۷ ۸۶۸ ۸۶۹ ۸۷۰ ۸۷۱ ۸۷۲ ۸۷۳ ۸۷۴ ۸۷۵ ۸۷۶ ۸۷۷ ۸۷۸ ۸۷۹ ۸۸۰ ۸۸۱ ۸۸۲ ۸۸۳ ۸۸۴ ۸۸۵ ۸۸۶ ۸۸۷ ۸۸۸ ۸۸۹ ۸۹۰ ۸۹۱ ۸۹۲ ۸۹۳ ۸۹۴ ۸۹۵ ۸۹۶ ۸۹۷ ۸۹۸ ۸۹۹ ۹۰۰ ۹۰۱ ۹۰۲ ۹۰۳ ۹۰۴ ۹۰۵ ۹۰۶ ۹۰۷ ۹۰۸ ۹۰۹ ۹۱۰ ۹۱۱ ۹۱۲ ۹۱۳ ۹۱۴ ۹۱۵ ۹۱۶ ۹۱۷ ۹۱۸ ۹۱۹ ۹۲۰ ۹۲۱ ۹۲۲ ۹۲۳ ۹۲۴ ۹۲۵ ۹۲۶ ۹۲۷ ۹۲۸ ۹۲۹ ۹۳۰ ۹۳۱ ۹۳۲ ۹۳۳ ۹۳۴ ۹۳۵ ۹۳۶ ۹۳۷ ۹۳۸ ۹۳۹ ۹۴۰ ۹۴۱ ۹۴۲ ۹۴۳ ۹۴۴ ۹۴۵ ۹۴۶ ۹۴۷ ۹۴۸ ۹۴۹ ۹۵۰ ۹۵۱ ۹۵۲ ۹۵۳ ۹۵۴ ۹۵۵ ۹۵۶ ۹۵۷ ۹۵۸ ۹۵۹ ۹۶۰ ۹۶۱ ۹۶۲ ۹۶۳ ۹۶۴ ۹۶۵ ۹۶۶ ۹۶۷ ۹۶۸ ۹۶۹ ۹۷۰ ۹۷۱ ۹۷۲ ۹۷۳ ۹۷۴ ۹۷۵ ۹۷۶ ۹۷۷ ۹۷۸ ۹۷۹ ۹۸۰ ۹۸۱ ۹۸۲ ۹۸۳ ۹۸۴ ۹۸۵ ۹۸۶ ۹۸۷ ۹۸۸ ۹۸۹ ۹۹۰ ۹۹۱ ۹۹۲ ۹۹۳ ۹۹۴ ۹۹۵ ۹۹۶ ۹۹۷ ۹۹۸ ۹۹۹ ۱۰۰۰

بیا ساقی ای حبیبات صبح کام — ازان اشک خورشید ریزم بجام
که چون در هوایت زطوفان شوق — شود گریه شمع گلستان شوق
زهر قطره اشک چشم پر آب — زند بر زمین مشعل آفتاب
دمد آفتاب از در و بام بخت — شود صبح گو دره شام بخت
چو شام بر آید به تخت نمود — کشد از جبین سحر صد سجود
بغیر از غم تو نماند غمی — شب تیره بخشی زند پیش دمی
صداع خمارم ز مستیم — کند گم ره خانه در هستیم
شب عصمه را گیسوست از سرکشم — کمانش لمهتاب ساغر کشم
بده ساقیا آن سمع ساغر لگن — که روید بچشم سحر پرتو از شام من
مرا بیم غربت بروت کجاست — مغنی و ساقی دو ابر شماست
تو یک شب بت آب انگور ده — تو انگشت بر نبض طنبور نه

خطاب بمطرب

سمرت گردم ای مطرب خوبروی — که شد مرغوله خوانی و مرغوله موی
ز رخسار خود پرده یک گوشه نه — بلی شاهد نغمه در پرده به
صبا بر زد از جیب نوروز سر — بهار گل نغمه آمد مگر
ز غم قامت بینوایان دو تاست — قدت باد چون قول عشاق راست
بجانم زد بحر الف نوا از — بزن بر حد بهاسی راه حجاز
بیا عندلیبان دار السلام — توانی ز تار نفس بافت دام
مبا لاله گون بر دو دیدت بسر — نباشد چرا نغمه رنگین و تر
بده نغمهای ترم سر بمغز — بگو پاسی عقل سبک سر بلغز
شود یافت باحسن چون حسن صوت — نماز ورع را کند نغمه فوت

زرخ طعنه در کار رخ ورشاهید کن
زدف خاقه در گوش ناهید کن

چه با عارضت دف زند کس مقابل شود
دل ماه دارد ز خلاخل شود

حسین در پی دف چو دارد نگاه
شود چنبرش هالهٔ دور ماه

دفت گر ز اشکم کشیدست نم
ز دل آه سوزان برآرد علم

مکن ظلم بر گوش ارباب راز
صدف را پر از گوهر نغمه ساز

ز چرخ جفا پیشه احسان مجوی
مروت مدار و بدستان بگوی

مگو ساز ناهید او جانفزاست
که تارش ز شریان اهل وفاست

کسی را که گردون بقانون نواخت
قدش را ز بار بلا خم نساخت

چو می در هر که او دیده گردید باز
چو طنبور در پرده گفتست راز

مغنی بیار زخمه بر تار زن
که می چید از غصه رگهای من

بیار از در چاره سازی درآی
ز مانی بسحاطر نوازی درآی

بیار اصفت نغمه بردار چنگ
که چنگیز غم میزند طبل جنگ

بیا مطربا پرده را ساز کن
طرب میرود را بنیک آواز کن

فرو کوب مستانه راه سماع
که دارد دل از دست گاه سماع

کسی گشته رقاص این انجمن
که دستی فشاند بکمت بر خویشتن

برای تماشا نظر بر کشای
که چون می نهم بر سر خویش پای

بکش از حسین پرده بر کش خروش
که چون نی سراپا شدم چشم و گوش

صفیر نی و قلقل مے خوش ست
بلی قیل و قال مرع طی خوش ست

بیای نواساز برکرده تی
ز خویشم مهی ساز بردار نی

ز افسردگی مرد عیش و سرور
ز نی صور فردوم پیدا و شور

به نی بادروم ز مرجان لب
که رنگین شود نغمهای طرب

اگر نه زند باد بر آتشم ✣ بسوزد تر و خشک در آتشم

اگر نه نهد آتش اندر نهاد ✣ دهم نسبت شعله را رقص یاد

در اوج توجه دلم جوزند ✣ زهر موے صد بال و پر سر زند

ز سر بر کشم کهنه دلق وجود ✣ بیفشانم از خویش گرد و نمود

زنم دست و پائے براه وصال ✣ سر عیش و غم را کنم پائمال

مغنی بیا زود بر دار عود ✣ که در محمر دل جگر گشته عود

بزن زخمه بر تار بے احتیاط ✣ که خواهیم آسان گذشت از صراط

شود چنگ رحمت چو در حشر ساز ✣ کند معصیت رقص از روے ناز

بیا ای مغنی سرودے بکش ✣ ز چشمم بهر قطره رودے بکش

خوش آنکس که در زیر چرخ کبود ✣ بهم مے کرده است رود و سرود

شدم پائمال هجوم ملال ✣ بدست کرم گوش قانون بمال

بیک نغمه بنواز گوش مرا ✣ ببر مژده کالاے هوش مرا

فغانے که بر راه فغانم گرفت ✣ گرفتے که غم تا بجانم گرفت

چو ساقے کند صاف صافم بکار ✣ تو هم نغمه انخاے بیار

چو خواهے بگردید اثر بر نوا ✣ بزن بگسلد راه احوال ما

چو سیر مقالات منظور ماست ✣ غزلخوانی گر شود خوش بجاست

غزل

براه همت پا ز سر ساختیم ✣ ز هر موے صد بال و پر ساختیم

ندارد هم با آنکه پرواے سر ✣ بپاے تو با دل سپر ساختیم

دل از آفت مرهم آسوده شد ✣ که از غم تو خوش جگر ساختیم

خوشت باد اے تلخکامے برو ✣ که ما زهر خود در شکر ساختیم

به نقص آمدیم از طریق کمال
همه عیبها را هنر ساختیم

نمودیم کردیم از حبیب عقل
خبر را ز خود بیخبر ساختیم

نهیب انداد افتادگی نخل ما
نهالش بآب تبر ساختیم

هم آن تیره بختیم کز برق آه
شب غم سراسر سحر ساختیم

دعا داشت چشمی بر افغان ما
اثر را رهین اثر ساختیم

بگو شوق بیکینه آسوده شو
که ما صبر را پرده در ساختیم

چه خوش میزند غوطه ایمان بخون
بملک زهد و تقوی سپر ساختیم

غزالی بصحرای جان میگذشت
کمندی ز تار نظر ساختیم

مطهری ازین تو به در چه مباش
که با ساغری عشوه گر ساختیم

خطاب بساقی

بیا ساقی اے خصم زهد و صلاح
که از توبه بوی شیدائی ات سلاح

بیا ساقی اے خصم زاهد پرست
ببر در فرنگ اقلیس شناسی ات

بدستم ده آن ساغر توبه خوار
که از زهد و تقوی برآرم دمار

کسے را شود یکدمے نامزد
که کابین دهد عقل و هوش و خرد

بیا ای ز لعلت شکر را نمک
نگاهت سیاه بلا را یزک

اسیر خم زلف و کاکل شوم
هلاک نگاه و تغافل شوم

سر انداز شد زلف سنبل بشیر
که گاهے سرے میکشد بر قدح

بنازم بآن نرگس پرخمار
که مستے نهاده سرش در کنار

نماندست پیش تو تاب نشست
که رفته نگاهم چو کارم ز دست

کسی را خدا بخت بیدار داد
که هر سو چشمے رو بت کشاد

مبادا جز اشک گلبرگ تر

ساقی نامهٔ ظهوری

هوس را فتد ساعدت گر بدست — تواند سر دست حسرت شکست

رسانی چو نوبت بمن برد کشتی — منه نی ز اهل هوس لب بهشتی

سخن گر در آید ز لب بوس و کنار — طلب مست گردید معذور دار

بتا دیب گستاخ رویان خویش — بگو برزند غمزه دامان خویش

ز آرام ما اعتماد آرام من — مگر ریختی شوق در جام من

شراب دوم صبح و روز وصال — ز کیفیت حال عزلست قال

لبم لعل از آن می و مینا کش است — که از خون یاقوت فاقش بهاست

نمیر و بدم غیر شکرت ز کام — که از التفات تو دارم بجام

شرابی که آزار و بیمار کش — شرابی طمع سر بر حرص کش

شرابی نظر باز ساقی گزین — شرابی طرب پرور خوش نشین

شرابی زمین جبین باغ کن — شرابی عقیق امین داغ کن

شرابی که ملوی رساند ز جلس — شرابی که سازد هما از مگس

بآن تلخی و خوشگوارم شراب — ندیدست جمشید هرگز بخواب

گوارا بناشد شکر آنچنان — مگر ریختی زهر چشمی بران +

دعا گوی و برگوی از تو گردید مست — نمی آیدم شکر لطفت ز دست

نظر سوی ما از لطف انداختی — چو من ناکسی را کسی ساختی

بمستی در خنده چون سفته ام — پیام ته دل بلب گفته ام

ز اندیشه رستیم و کم فارغم — ز همالی یار غم فارغم

روا نی رها جز بخلق نیست — بت محجب در پرده دلق نیست

ندارد و بال طمع کوکبم — ندانم عذاب خوش آمد لبم

نه فخرم ز اطلس نه عار از پلاس — نه حاتم ستایم نه خوبی شناس

ساقی نامه ظهوری

هوس را فتد ساعدت گر بدست — تواند سر دست حسرت شکست

رسانی چو نوبت بمن برد کشتی — منه نی ز اهل هوس لب بهشتی

سخن گر در آید ز لب بوس و کنار — طلب مست گردید معذور دار

بتا دیب گستاخ رویان خویش — بگو برزند غمزه دامان خویش

ز آرام ما اعتماد آرام من — مگر ریختی شوق در جام من

شراب دوم صبح و روز وصال — ز کیفیت حال عزلست قال

لبم لعل از آن می و مینا کش است — که از خون یاقوت فاقش بهاست

نمیر و بدم غیر شکرت ز کام — که از التفات تو دارم بجام

شرابی که آزار و بیمار کش — شرابی طمع سر بر حرص کش

شرابی نظر باز ساقی گزین — شرابی طرب پرور خوش نشین

شرابی زمین جبین باغ کن — شرابی عقیق امین داغ کن

شرابی که ملوی رساند ز جلس — شرابی که سازد هما از مگس

بآن تلخی و خوشگوارم شراب — ندیدست جمشید هرگز بخواب

گوارا بناشد شکر آنچنان — مگر ریختی زهر چشمی بران +

دعا گوی و برگوی از تو گردید مست — نمی آیدم شکر لطفت ز دست

نظر سوی ما از لطف انداختی — چو من ناکسی را کسی ساختی

بمستی در خنده چون سفته ام — پیام ته دل بلب گفته ام

ز اندیشه رستیم و کم فارغم — ز همالی یار غم فارغم

روا نی رها جز بخلق نیست — بت محجب در پرده دلق نیست

ندارد و بال طمع کوکبم — ندانم عذاب خوش آمد لبم

نه فخرم ز اطلس نه عار از پلاس — نه حاتم ستایم نه خوبی شناس

ساقی نامہ ظہوری

نہ لبیکش لبم زہر خند کسے ✤ نیم زیرش ساطور پسند کسے

بشورے بدشت جنون آمدم ✤ کہ از رشک مجنون برون آمدم

زدم در محبت بپا تیشہ ✤ کہ فرہاد میخواست ہم پیشہ

خراشندہ شد نالہ ام آنچنان ✤ کہ بلبل بمن واگذارد فغان

شد آن رتبہ حاصل کہ در پیش جمع ✤ چو پروانہ گیرم گریبان شمع

ز شور ما بہ چشم حسرت فشان ✤ کنم گفتہ ہمن دانہ گفتہ ارغوان

جگر از غم مرہم آزاد شد ✤ کہ از غمزہ دل شتر آباد شد

بمرہم نباشد دلم را نیاز ✤ کہ بر چیدہ زخم از دم تیغ ناز

نگیرد دگر زنگ مرآت جان ✤ کہ زو صیقلش گوشۂ ابروان

چہ گلہا کہ راحت بدامان کند ✤ چو داغ تو سر در گریبان کند

نیارم بسجد دل داغ داغ ✤ کہ نذر خرابات شد این چراغ

ز چرخ تو گردون نیارم کشید ✤ خدا از بلاے تو ام آفرید

چو در کار من عقل کردے خلل ✤ بحکم تو معزول شد از عمل

مرا نیست در کار خود اختیار ✤ نشستم تماشا کنان بر کنار

گناہے اگر عقل دیوانہ نیست ✤ شرابے اگر گریہ مستانہ نیست

خبر دارم از خویش بنماے روے ✤ ندارد نمک زخم حرفی بگوے

ز سودائے کون و مکان غافلم ✤ ہمین با تو دارم سرے عاقلم

بساتے گرے گر کند جلوہ حور ✤ ز دستش نگیرم شراب طہور

گناہم ز چشم تو گر دیدہ مست ✤ پرے گر دہد می خورد دشت دست

بہ بینے گلے گر بگلشن روم ✤ نگہ کے رود پیش اگر من روم

کدام ست بنت چو گوئی تو ہست ✤ چہ نام ست سنبل چو موئی تو ہست

اگر ماہ گیسو زند روئے تو تاب — کند بہر او زرہ خوشہ حساب
طرب را انباشد زمان سکے — کہ باشد غنمت مایۂ خوشے
دہے زہر از رشک جوشد نشکر — زنے زخم مرہم نہ از نظر
روان پرور اراحت آزار تست — گل دیگران بستۂ خار تست
سرت گردم ای ساقی بے بدل — زکار دگر بودہ شوق غزل

غزل

زگل عاریہ دارد گریبان ما — دراو یخت خارت بدامان ما
نسیم بہار محبت وزید — سمن مے فشاند مغیلان ما
کمر بستہ ہر گوشہ صد فوجہ خار — بدہقانیے باغ زندان ما
نشستست پیچیدہ بر بیخ وصل — غبار رہ شام ہجران ما
نہد جوش در سینہ آفتاب — شرار چراغ شبستان ما
اثر پائے گو بان در آمد زدور — چو شہ ساز قانون افغان ما
توان این زمان در دو آورد گفت — کہ درماندہ در خان بدرمان ما
نیاوردہ پے جز خجل تشنگی — بسر چشمہ آب حیوان ما
زند جوش صد چشمہ در ہر قدم — سر شک ست خضر بیابان ما
زیان خواجگی میفروشد بسود — ز سودائے کالائے دکان ما
نکردیم صرف آنچنان زندگے — کہ از ما ستانند تاوان ما
در آئینہ خنجر عشق کرد — جلا پرورے چشم حیران ما
بر د سیل خون جگر چا کہا — برائے سراپائے میدان ما
ز آسیب مرہم برون آمدیم — نہان ماندہ در چشم نمایان ما
لباس ملامت شکافی ندا شت — کہ سر بر نکرد از گریبان ما

طهوری دگر آئین زلف کیست	که زنارے بند و ایمان ما

خطاب بساقی

بیا ساقی آبے دین و ایمان من	فدایت دل و جان من جان من
ازان قرمزی آب خواهم بدست	که رزدشت زو گشت آتش پرست
بقم در زمین مے بینم بکار	که نیلے ست از سیلی روزگار
ز رخسارہ ام گر دِ زردی بشوے	که از خاک سر بر کنم سرخروے
بیا ساغر کن آن آب آتش مزاج	که رنگش ز یاقوت گیرد خراج
منم بندہ کز محمد گیرد وداد	نغم باج بر گردن روزگار
بیا ہیا قیا سخت افسردہ ام	چه افسردہ و اغفلتا مردہ ام
بنا هم نه ذوقے ز شرعه	بدست کرم گر دهے جرعه
ازان روح پرور که تاثیر آن	کند در تن عشرت مردہ جان
بده تا که در آب گیرم شکے	بسازم پے روح شرمنزلے
بیا ای طبیب مرضهاے دل	بجاے عصاے عشقهاے دل
مریضم ازان باده خواهم علاج	که کارد گل جان بباغ مزاج
خناق غمم بسته راه نفس	ندارم خبر از تو فریاد رس
ز آهم رخ روز شد در نقاب	سرت گردم ای ساقی آفتاب
سیه روز از دود این گلخنم	بساغر کن آن باده روشنم
که آهی اگر در مقابل نهد	ثمر گانش خط شعاعی دهد
ز پیری ضعیف ست بازوی حال	سرت گردم ای ساقی خرد سال
جوانی هوس کرده ام زان عصیر	که گر دید بالغ ازان عقل پیر
بدستم ده آن رشک یاقوت را	که سازد جوان عقل فرتوت را

سرشت گردم ای ساقی مزگان
تبا باران زمے گلگونه افشان

برآر از صاحب عیاران درآے
بسا غرکن آن بیش نقد جانے

رسم زرقت تو گیمیاست
زگو گردآسمر بگومی کجاست

فرو ریز در ساغرم آب راز
نگو آب رز آتش خام پز

بلغزم رسان شعلهٔ جامم را
گرم کن بجوشان من خامم را

بیا ساقے اے زینت انجمن
کہ در بزم ہا نشست روئے سخن

بسا غرکن آن نیز حرف گوے
کہ گویم سخنہاے خورشید روے

زبادہ نوئی دمے گشت اند تشنہ آب
کہ از دزدہ خرمن گیرند آفتاب

بہار اورم بہ باغ بیان
ز توصیف خلق شگفد زبان

کشم نغز در استخوان مثال
تو صیف خوان جہان نوال

دہم انتظام مہام مے
باحکام کیام برہان شبے

در مدح شاہ برہان الملک

زمین داور پیشگاہ زمن
مریز نشین سریر و کن

مہین سرور کشور چار صف
مہین گوہر تاز نہ صدف

سرے دارے قہرمان مقبلے
تن زورمندے دلے پر دلے

در اقلیم حشمت مسکند رخشت
بمیدان جراءت تہمتن جگر

ز تشبیہ لفظش گہر قیمتے
بتعریف جاہش سخن لذتے

مؤلف شیخ بنامش کتاب بنسب
منقح بکلکش حساب حسب

برآرندہ از بہر خسروے
پناہ ضعیفان بہ بخت قوے

بلندان بجنب بلندیش پست
ز بہ دستیش را فلک زیردست

زمین بندہ دولت پایہ مکرمت
فلک پایہ مسلم مرتبت

بچوگان او برده تا راه کوے ۱۰ ۱۱ ۱۲ ۱۳ ۱۴ ۱۵ ۱۶ ۱۷ ۱۸ ۱۹ ۲۰ ۲۱ ۲۲ ۲۳ ۲۴ ۲۵ ۲۶ ۲۷ ۲۸ ۲۹ ۳۰ ۳۱ ۳۲ ۳۳ ۳۴ ۳۵ ۳۶ ۳۷ ۳۸ ۳۹ ۴۰ ۴۱ ۴۲ ۴۳ ۴۴ ۴۵ ۴۶ ۴۷ ۴۸ ۴۹ ۵۰ ۵۱ ۵۲ ۵۳ ۵۴ ۵۵ ۵۶ ۵۷ ۵۸ ۵۹ ۶۰ ۶۱ ۶۲ ۶۳ ۶۴ ۶۵ ۶۶ ۶۷ ۶۸ ۶۹ ۷۰ ۷۱ ۷۲ ۷۳ ۷۴ ۷۵ ۷۶ ۷۷ ۷۸ ۷۹ ۸۰ ۸۱ ۸۲ ۸۳ ۸۴ ۸۵ ۸۶ ۸۷ ۸۸ ۸۹ ۹۰ ۹۱ ۹۲ ۹۳ ۹۴ ۹۵ ۹۶ ۹۷ ۹۸ ۹۹ ۱۰۰ ۱۰۱ ۱۰۲ ۱۰۳ ۱۰۴ ۱۰۵ ۱۰۶ ۱۰۷ ۱۰۸ ۱۰۹ ۱۱۰ ۱۱۱ ۱۱۲ ۱۱۳ ۱۱۴ ۱۱۵ ۱۱۶ ۱۱۷ ۱۱۸ ۱۱۹ ۱۲۰ ۱۲۱ ۱۲۲ ۱۲۳ ۱۲۴ ۱۲۵ ۱۲۶ ۱۲۷ ۱۲۸ ۱۲۹ ۱۳۰ ۱۳۱ ۱۳۲ ۱۳۳ ۱۳۴ ۱۳۵ ۱۳۶ ۱۳۷ ۱۳۸ ۱۳۹ ۱۴۰ ۱۴۱ ۱۴۲ ۱۴۳ ۱۴۴ ۱۴۵ ۱۴۶ ۱۴۷ ۱۴۸ ۱۴۹ ۱۵۰ ۱۵۱ ۱۵۲ ۱۵۳ ۱۵۴ ۱۵۵ ۱۵۶ ۱۵۷ ۱۵۸ ۱۵۹ ۱۶۰ ۱۶۱ ۱۶۲ ۱۶۳ ۱۶۴ ۱۶۵ ۱۶۶ ۱۶۷ ۱۶۸ ۱۶۹ ۱۷۰ ۱۷۱ ۱۷۲ ۱۷۳ ۱۷۴ ۱۷۵ ۱۷۶ ۱۷۷ ۱۷۸ ۱۷۹ ۱۸۰ ۱۸۱ ۱۸۲ ۱۸۳ ۱۸۴ ۱۸۵ ۱۸۶ ۱۸۷ ۱۸۸ ۱۸۹ ۱۹۰ ۱۹۱ ۱۹۲ ۱۹۳ ۱۹۴ ۱۹۵ ۱۹۶ ۱۹۷ ۱۹۸ ۱۹۹ ۲۰۰ ۲۰۱ ۲۰۲ ۲۰۳ ۲۰۴ ۲۰۵ ۲۰۶ ۲۰۷ ۲۰۸ ۲۰۹ ۲۱۰ ۲۱۱ ۲۱۲ ۲۱۳ ۲۱۴ ۲۱۵ ۲۱۶ ۲۱۷ ۲۱۸ ۲۱۹ ۲۲۰ ۲۲۱ ۲۲۲ ۲۲۳ ۲۲۴ ۲۲۵ ۲۲۶ ۲۲۷ ۲۲۸ ۲۲۹ ۲۳۰ ۲۳۱ ۲۳۲ ۲۳۳ ۲۳۴ ۲۳۵ ۲۳۶ ۲۳۷ ۲۳۸ ۲۳۹ ۲۴۰ ۲۴۱ ۲۴۲ ۲۴۳ ۲۴۴ ۲۴۵ ۲۴۶ ۲۴۷ ۲۴۸ ۲۴۹ ۲۵۰ ۲۵۱ ۲۵۲ ۲۵۳ ۲۵۴ ۲۵۵ ۲۵۶ ۲۵۷ ۲۵۸ ۲۵۹ ۲۶۰ ۲۶۱ ۲۶۲ ۲۶۳ ۲۶۴ ۲۶۵ ۲۶۶ ۲۶۷ ۲۶۸ ۲۶۹ ۲۷۰ ۲۷۱ ۲۷۲ ۲۷۳ ۲۷۴ ۲۷۵ ۲۷۶ ۲۷۷ ۲۷۸ ۲۷۹ ۲۸۰ ۲۸۱ ۲۸۲ ۲۸۳ ۲۸۴ ۲۸۵ ۲۸۶ ۲۸۷ ۲۸۸ ۲۸۹ ۲۹۰ ۲۹۱ ۲۹۲ ۲۹۳ ۲۹۴ ۲۹۵ ۲۹۶ ۲۹۷ ۲۹۸ ۲۹۹ ۳۰۰ ۳۰۱ ۳۰۲ ۳۰۳ ۳۰۴ ۳۰۵ ۳۰۶ ۳۰۷ ۳۰۸ ۳۰۹ ۳۱۰ ۳۱۱ ۳۱۲ ۳۱۳ ۳۱۴ ۳۱۵ ۳۱۶ ۳۱۷ ۳۱۸ ۳۱۹ ۳۲۰ ۳۲۱ ۳۲۲ ۳۲۳ ۳۲۴ ۳۲۵ ۳۲۶ ۳۲۷ ۳۲۸ ۳۲۹ ۳۳۰ ۳۳۱ ۳۳۲ ۳۳۳ ۳۳۴ ۳۳۵ ۳۳۶ ۳۳۷ ۳۳۸ ۳۳۹ ۳۴۰ ۳۴۱ ۳۴۲ ۳۴۳ ۳۴۴ ۳۴۵ ۳۴۶ ۳۴۷ ۳۴۸ ۳۴۹ ۳۵۰ ۳۵۱ ۳۵۲ ۳۵۳ ۳۵۴ ۳۵۵ ۳۵۶ ۳۵۷ ۳۵۸ ۳۵۹ ۳۶۰ ۳۶۱ ۳۶۲ ۳۶۳ ۳۶۴ ۳۶۵ ۳۶۶ ۳۶۷ ۳۶۸ ۳۶۹ ۳۷۰ ۳۷۱ ۳۷۲ ۳۷۳ ۳۷۴ ۳۷۵ ۳۷۶ ۳۷۷ ۳۷۸ ۳۷۹ ۳۸۰ ۳۸۱ ۳۸۲ ۳۸۳ ۳۸۴ ۳۸۵ ۳۸۶ ۳۸۷ ۳۸۸ ۳۸۹ ۳۹۰ ۳۹۱ ۳۹۲ ۳۹۳ ۳۹۴ ۳۹۵ ۳۹۶ ۳۹۷ ۳۹۸ ۳۹۹ ۴۰۰ ۴۰۱ ۴۰۲ ۴۰۳ ۴۰۴ ۴۰۵ ۴۰۶ ۴۰۷ ۴۰۸ ۴۰۹ ۴۱۰ ۴۱۱ ۴۱۲ ۴۱۳ ۴۱۴ ۴۱۵ ۴۱۶ ۴۱۷ ۴۱۸ ۴۱۹ ۴۲۰ ۴۲۱ ۴۲۲ ۴۲۳ ۴۲۴ ۴۲۵ ۴۲۶ ۴۲۷ ۴۲۸ ۴۲۹ ۴۳۰ ۴۳۱ ۴۳۲ ۴۳۳ ۴۳۴ ۴۳۵ ۴۳۶ ۴۳۷ ۴۳۸ ۴۳۹ ۴۴۰ ۴۴۱ ۴۴۲ ۴۴۳ ۴۴۴ ۴۴۵ ۴۴۶ ۴۴۷ ۴۴۸ ۴۴۹ ۴۵۰ ۴۵۱ ۴۵۲ ۴۵۳ ۴۵۴ ۴۵۵ ۴۵۶ ۴۵۷ ۴۵۸ ۴۵۹ ۴۶۰ ۴۶۱ ۴۶۲ ۴۶۳ ۴۶۴ ۴۶۵ ۴۶۶ ۴۶۷ ۴۶۸ ۴۶۹ ۴۷۰ ۴۷۱ ۴۷۲ ۴۷۳ ۴۷۴ ۴۷۵ ۴۷۶ ۴۷۷ ۴۷۸ ۴۷۹ ۴۸۰ ۴۸۱ ۴۸۲ ۴۸۳ ۴۸۴ ۴۸۵ ۴۸۶ ۴۸۷ ۴۸۸ ۴۸۹ ۴۹۰ ۴۹۱ ۴۹۲ ۴۹۳ ۴۹۴ ۴۹۵ ۴۹۶ ۴۹۷ ۴۹۸ ۴۹۹ ۵۰۰ ۵۰۱ ۵۰۲ ۵۰۳ ۵۰۴ ۵۰۵ ۵۰۶ ۵۰۷ ۵۰۸ ۵۰۹ ۵۱۰ ۵۱۱ ۵۱۲ ۵۱۳ ۵۱۴ ۵۱۵ ۵۱۶ ۵۱۷ ۵۱۸ ۵۱۹ ۵۲۰ ۵۲۱ ۵۲۲ ۵۲۳ ۵۲۴ ۵۲۵ ۵۲۶ ۵۲۷ ۵۲۸ ۵۲۹ ۵۳۰ ۵۳۱ ۵۳۲ ۵۳۳ ۵۳۴ ۵۳۵ ۵۳۶ ۵۳۷ ۵۳۸ ۵۳۹ ۵۴۰ ۵۴۱ ۵۴۲ ۵۴۳ ۵۴۴ ۵۴۵ ۵۴۶ ۵۴۷ ۵۴۸ ۵۴۹ ۵۵۰ ۵۵۱ ۵۵۲ ۵۵۳ ۵۵۴ ۵۵۵ ۵۵۶ ۵۵۷ ۵۵۸ ۵۵۹ ۵۶۰ ۵۶۱ ۵۶۲ ۵۶۳ ۵۶۴ ۵۶۵ ۵۶۶ ۵۶۷ ۵۶۸ ۵۶۹ ۵۷۰ ۵۷۱ ۵۷۲ ۵۷۳ ۵۷۴ ۵۷۵ ۵۷۶ ۵۷۷ ۵۷۸ ۵۷۹ ۵۸۰ ۵۸۱ ۵۸۲ ۵۸۳ ۵۸۴ ۵۸۵ ۵۸۶ ۵۸۷ ۵۸۸ ۵۸۹ ۵۹۰ ۵۹۱ ۵۹۲ ۵۹۳ ۵۹۴ ۵۹۵ ۵۹۶ ۵۹۷ ۵۹۸ ۵۹۹ ۶۰۰ ۶۰۱ ۶۰۲ ۶۰۳ ۶۰۴ ۶۰۵ ۶۰۶ ۶۰۷ ۶۰۸ ۶۰۹ ۶۱۰ ۶۱۱ ۶۱۲ ۶۱۳ ۶۱۴ ۶۱۵ ۶۱۶ ۶۱۷ ۶۱۸ ۶۱۹ ۶۲۰ ۶۲۱ ۶۲۲ ۶۲۳ ۶۲۴ ۶۲۵ ۶۲۶ ۶۲۷ ۶۲۸ ۶۲۹ ۶۳۰ ۶۳۱ ۶۳۲ ۶۳۳ ۶۳۴ ۶۳۵ ۶۳۶ ۶۳۷ ۶۳۸ ۶۳۹ ۶۴۰ ۶۴۱ ۶۴۲ ۶۴۳ ۶۴۴ ۶۴۵ ۶۴۶ ۶۴۷ ۶۴۸ ۶۴۹ ۶۵۰ ۶۵۱ ۶۵۲ ۶۵۳ ۶۵۴ ۶۵۵ ۶۵۶ ۶۵۷ ۶۵۸ ۶۵۹ ۶۶۰ ۶۶۱ ۶۶۲ ۶۶۳ ۶۶۴ ۶۶۵ ۶۶۶ ۶۶۷ ۶۶۸ ۶۶۹ ۶۷۰ ۶۷۱ ۶۷۲ ۶۷۳ ۶۷۴ ۶۷۵ ۶۷۶ ۶۷۷ ۶۷۸ ۶۷۹ ۶۸۰ ۶۸۱ ۶۸۲ ۶۸۳ ۶۸۴ ۶۸۵ ۶۸۶ ۶۸۷ ۶۸۸ ۶۸۹ ۶۹۰ ۶۹۱ ۶۹۲ ۶۹۳ ۶۹۴ ۶۹۵ ۶۹۶ ۶۹۷ ۶۹۸ ۶۹۹ ۷۰۰ ۷۰۱ ۷۰۲ ۷۰۳ ۷۰۴ ۷۰۵ ۷۰۶ ۷۰۷ ۷۰۸ ۷۰۹ ۷۱۰ ۷۱۱ ۷۱۲ ۷۱۳ ۷۱۴ ۷۱۵ ۷۱۶ ۷۱۷ ۷۱۸ ۷۱۹ ۷۲۰ ۷۲۱ ۷۲۲ ۷۲۳ ۷۲۴ ۷۲۵ ۷۲۶ ۷۲۷ ۷۲۸ ۷۲۹ ۷۳۰ ۷۳۱ ۷۳۲ ۷۳۳ ۷۳۴ ۷۳۵ ۷۳۶ ۷۳۷ ۷۳۸ ۷۳۹ ۷۴۰ ۷۴۱ ۷۴۲ ۷۴۳ ۷۴۴ ۷۴۵ ۷۴۶ ۷۴۷ ۷۴۸ ۷۴۹ ۷۵۰ ۷۵۱ ۷۵۲ ۷۵۳ ۷۵۴ ۷۵۵ ۷۵۶ ۷۵۷ ۷۵۸ ۷۵۹ ۷۶۰ ۷۶۱ ۷۶۲ ۷۶۳ ۷۶۴ ۷۶۵ ۷۶۶ ۷۶۷ ۷۶۸ ۷۶۹ ۷۷۰ ۷۷۱ ۷۷۲ ۷۷۳ ۷۷۴ ۷۷۵ ۷۷۶ ۷۷۷ ۷۷۸ ۷۷۹ ۷۸۰ ۷۸۱ ۷۸۲ ۷۸۳ ۷۸۴ ۷۸۵ ۷۸۶ ۷۸۷ ۷۸۸ ۷۸۹ ۷۹۰ ۷۹۱ ۷۹۲ ۷۹۳ ۷۹۴ ۷۹۵ ۷۹۶ ۷۹۷ ۷۹۸ ۷۹۹ ۸۰۰ ۸۰۱ ۸۰۲ ۸۰۳ ۸۰۴ ۸۰۵ ۸۰۶ ۸۰۷ ۸۰۸ ۸۰۹ ۸۱۰ ۸۱۱ ۸۱۲ ۸۱۳ ۸۱۴ ۸۱۵ ۸۱۶ ۸۱۷ ۸۱۸ ۸۱۹ ۸۲۰ ۸۲۱ ۸۲۲ ۸۲۳ ۸۲۴ ۸۲۵ ۸۲۶ ۸۲۷ ۸۲۸ ۸۲۹ ۸۳۰ ۸۳۱ ۸۳۲ ۸۳۳ ۸۳۴ ۸۳۵ ۸۳۶ ۸۳۷ ۸۳۸ ۸۳۹ ۸۴۰ ۸۴۱ ۸۴۲ ۸۴۳ ۸۴۴ ۸۴۵ ۸۴۶ ۸۴۷ ۸۴۸ ۸۴۹ ۸۵۰ ۸۵۱ ۸۵۲ ۸۵۳ ۸۵۴ ۸۵۵ ۸۵۶ ۸۵۷ ۸۵۸ ۸۵۹ ۸۶۰ ۸۶۱ ۸۶۲ ۸۶۳ ۸۶۴ ۸۶۵ ۸۶۶ ۸۶۷ ۸۶۸ ۸۶۹ ۸۷۰ ۸۷۱ ۸۷۲ ۸۷۳ ۸۷۴ ۸۷۵ ۸۷۶ ۸۷۷ ۸۷۸ ۸۷۹ ۸۸۰ ۸۸۱ ۸۸۲ ۸۸۳ ۸۸۴ ۸۸۵ ۸۸۶ ۸۸۷ ۸۸۸ ۸۸۹ ۸۹۰ ۸۹۱ ۸۹۲ ۸۹۳ ۸۹۴ ۸۹۵ ۸۹۶ ۸۹۷ ۸۹۸ ۸۹۹ ۹۰۰ ۹۰۱ ۹۰۲ ۹۰۳ ۹۰۴ ۹۰۵ ۹۰۶ ۹۰۷ ۹۰۸ ۹۰۹ ۹۱۰ ۹۱۱ ۹۱۲ ۹۱۳ ۹۱۴ ۹۱۵ ۹۱۶ ۹۱۷ ۹۱۸ ۹۱۹ ۹۲۰ ۹۲۱ ۹۲۲ ۹۲۳ ۹۲۴ ۹۲۵ ۹۲۶ ۹۲۷ ۹۲۸ ۹۲۹ ۹۳۰ ۹۳۱ ۹۳۲ ۹۳۳ ۹۳۴ ۹۳۵ ۹۳۶ ۹۳۷ ۹۳۸ ۹۳۹ ۹۴۰ ۹۴۱ ۹۴۲ ۹۴۳ ۹۴۴ ۹۴۵ ۹۴۶ ۹۴۷ ۹۴۸ ۹۴۹ ۹۵۰ ۹۵۱ ۹۵۲ ۹۵۳ ۹۵۴ ۹۵۵ ۹۵۶ ۹۵۷ ۹۵۸ ۹۵۹ ۹۶۰ ۹۶۱ ۹۶۲ ۹۶۳ ۹۶۴ ۹۶۵ ۹۶۶ ۹۶۷ ۹۶۸ ۹۶۹ ۹۷۰ ۹۷۱ ۹۷۲ ۹۷۳ ۹۷۴ ۹۷۵ ۹۷۶ ۹۷۷ ۹۷۸ ۹۷۹ ۹۸۰ ۹۸۱ ۹۸۲ ۹۸۳ ۹۸۴ ۹۸۵ ۹۸۶ ۹۸۷ ۹۸۸ ۹۸۹ ۹۹۰ ۹۹۱ ۹۹۲ ۹۹۳ ۹۹۴ ۹۹۵ ۹۹۶ ۹۹۷ ۹۹۸ ۹۹۹ ۱۰۰۰

ساقی نامهٔ ظهیر

ای نور چشم و روشنی جان ما بیا
ای جان ما ز دیدهٔ ما در جدا مباش
ای ساقی بیا که ز هجران درد و داغ
ای آنکه جان در بدن ما دمیده ای
ای آفتاب خرگه ما ذرهٔ درت
ای تیر آسمان ز کمان تو جسته راست
ای بیش قد عاجز تو عالم ز خاکیان
ای ز آستان تو سر ما بلند باد
ای ساقی بیا که ز هجران درد و داغ
ای ساقی بیا که ز هجران درد و داغ

ز تسلیم چون چاکران کمین ✣ فلک پشت دستی نهد بر زمین
ز رشک منی زد اگر صبح دم ✣ نمیشد بعالم فروزنده علم
ز اندیشهٔ چون عارضش آب و تاب ✣ نهبندد این ماه و این آفتاب
هر آنکس که افتد بزلفش دلش ✣ مبادا غمش جنت آب و گلش
سخن از وفایش چو راند زبان ✣ رود از گرانی فرو در زبان
ز لعبتش رسد گر بواسط مثال ✣ الف قد کشد چون نویسند دال
ز رایش سها گر برد آب و تاب ✣ درخشد از و معنی آفتاب
بیا ساقی ای مایهٔ عیش و سور ✣ ز قوما مضر و غائب اندر حضور
بجامی لبم را بیارا ز حجاب ✣ که از غیبت آرم بحرف خطاب

در بیان آنکه زبان از حرف غیبت بخطاب انتقال نمودن و در سخن زبان زنگ ملال از آئینهٔ خاطر زدودن

ثریا جنابا فلک درگها ✣ ز اسرار شاهنشه آگها
شهنشاه ایوان احسان توئی ✣ همه میهمان صاحب خوان توئی
نماز جهان پاس فرمان تست ✣ بلی قبلهٔ ملک ایمان تست
ز تخت تو بالیده ایوان ملک ✣ بعدل تو نازنده دیوان ملک
ز رمح تو پر منغز بازوی فتح ✣ کمان تو معشوق ابروی فتح
ز انداز تیغت خطر در وداع ✣ بر آواز کوست ظفر در سماع
کمان ترا تیر مریخ دوز ✣ سنان ترا آب خورشید سوز
حدیثت مصون از کم و کاستی ✣ کلام تو مصقول از راستی
بوالا نژادی ندارد عدیل ✣ سخن از ثنائی تو گردد اصیل
بروز شکار تو بهرام گور ✣ بنظاره گردن فراز گور

چو تینت کند کار بر جرگه تنگ — در آید بدم لاله غران بلنگ

ستانند شیران برای حیات — ز رمح تو بر شاخ آهو برات

کمندت تند بر سر پای صید — خورد پیچ چون رگ بر اعضای صید

ز بند بال تیهو ز اندازِ تو ✣ — که گیرد سر راه بر بازِ تو ✣

کشاید عقاب از به پرواز بال — ز تیرت شود بال خونش وبال

چکد آنقدر کبک را خون ز دل — که سازند مقار طوطی ز گل

شود فارغ آهو ز قید سرش — کند عشق فتراک صید سرش

کبوتر ز دامت مذار دحذر — باو نامه ها دارد از بال و پر

دل هر که در دام مهرت فتاد — کشایش بروی چو در ها گشاد

دهد کام خاطر تماشای تو — ببالد نگاه از تماشای تو

پرستندگان مه و آفتاب — ز هرت شب و روز بخورند دو خواب

ز غارت تماشای سرو گلبنی — که در سینه گل زند ناخنی

کرا زخم تیغت براحت سپرد — که صد زخم از بهم مرهم نخورد

نگه گم کند ره بخورشید و ماه — خیالت نباشد اگر خضر راه

چو بر خیزد از شمع رویت نقاب — به پروانگی پر زند آفتاب

قضا چیند از چهرهٔ حور خال — که سوزد سپند گزندِ جمال

پی تو نیاید دیده بهر و ماه — سر راه گیرند بر گرد راه

ز درج دهانت نگاه سخن — شود تو ده پیش تو در عدن

بگفتن چو ریزی دُر از لعل ناب — شود آب در گو هر از شرم آب

چو سر سوی پای تو دامان برد — گریبان ز غیرت گریبان درد

دمد زین هوس دود و از حسرت — که گردد چو مو کاکل تو گرد سرت

ساقی نامهٔ ظهوری

چنان خواست از راه خوبیت گرد — که خورشید گردید پیغوله گرد
ز حق یافت معنی و صورت نظر — که عاشق شد ندانه تو بر یکدگر
مدارا می اگر یکدم آئینه پیش — ستم میکنی بر نگه های خویش
بجهد تو تا کرده آئینه خو — منو چهر افتاد از چشم او
ز جیبش چو عکس تو سر بر کند — برای سکندر دعا سر کند
نماشا کند رشک جمشید را — بتابان کند داغ خورشید را
تعقل کند صورت حال خویش — بمالد بنازد بما قبال خویش
بما فروزد از شعله بخت روی — زند شکر گویان در گفتگوی
که تا دور خورشید کنعان گذشت — چه گویم ز سختی چه بر جان گذشت
دلم هیچگه بی غبارے نبود — گل پر تو م را بهارے نبود
بحمد الله آن تیره روزے نماند — جمالے ز شامم سحرها دماند
خوشا احتشام خداداد من — نگردد طلا خاک فولاد من
رود گر بمکتوب با من خطاب — بود مهر بر پیشش از آفتاب
بجز سرو در پیش بین هر که هست — همی باید ش در پس من نشست
بدور مهه عالم آرائے من — چه خوش بست صورت تمنائے من
بذره دل مختر نابان کشید — در آغوش گلدسته بستان دمید
چه گاهے دهم عرض باغ و بهار — ارم بر سرم تاج فیروزه دار
بهر گوشهٔ سینه دارم نهان — مه و آفتاب آسمان آسمان
فروغم نگنجد بجیب قیاس — تجلے شد از پرتو م روشناس
اگر نیمه بیرون زند نور من — شود دشت و در وادی طور من
بجز شبنم اصحاب ازان روی دور — که شد استخوانم از و مغز نور

ساقی نامه

ستانم ز خورشید و مه رونما — که گیرد نگاه رقم را جلا

بنرمی بمن داد دوران شراب — که لبریز شد ساغرم ز آفتاب

چو نقاش کن نقشها آفرید — چنین نقش بر ساده رو کشید

و لیکن چو بالے ز آئینه رو — بماند بجا عکسے از از رو

شود ما بهے تابنه عکس کے — کند یاد او صاحب تخت کے

جگر خون کند در ره انتظار — که کے بازرویش دهد شهریار

رود چون پری دیده مردم ز هوش — چو آید بهوش آید اندر خروش

که هست از چه کوتاه ایام وصل — برین فضل چون من نهم نام وصل

نمی بخشد ایام آن دلپسندم — که چشمی کند آشنا چیر تم

ندارم بجا طرز خطے کلام — که در دردهاے کهنه باشم تمام

نیارم ز خود قصه در میان — که لب را نماند سخن در دهان

چو نشنیده حرفم برانند پیش — بر نجد لبم از سخنهاے خویش

نزد بر شکیبم بیک جلوه راه — که نگذشت بر دیده ام صد نگاه

خیالی شدم در حریم خیال — چه اندیشم از نصیحه زخوان وصال

چنین عالم از هجر مشکل مباد — شه از حال آئینه غافل مباد

زهے رویت آئینه کردگار — ز عکسش فضائی جهان لاله زار

ز مجلس باین عارض لاله گون — چو آئے بعزم تماشا برون

صبا پیشتر رو بگلشن کند — بفتگیرے سرو و سوسن کند

گل مژده در دامن گل کند — ز هر گوشه آوازے بلبل کند

ببام صنوبر نهد نردبان — ز قمرے بیالا کند دیده بان

ربابید زد رخ بر گهار اغبار — کشاید گره عنچها را ز کار

ساقی نامه ظهوری

محمد رضا کے

آن صفحه تمثالے فصوری ۱۲

۱۴ بجا کجا ایراد فاضل ترکیبی اسے اندکی نقیصه دارد ۱۲

۱۵ از نجا مقصود آنظور سے ۱۲

۱۶ رعنت قدرت صانع نطلق را ۱۲

۱۷ رعنت ریت آئینه بهت ۱۲

۱۸ رعنت آواز کنده کهنه بادورا

۱۹ رعنت

۲۰ رعنت

۲۱ رعنت

۲۲ رعنت

۲۳ رعنت

۲۴ رعنت

۲۵ رعنت

۲۶ رعنت

۲۷ رعنت

۲۸ رعنت

۲۹ رعنت

۳۰ رعنت

۳۱ رعنت

۳۲ رعنت

۳۳ رعنت

۳۴ رعنت

۳۵ رعنت

۳۶ رعنت

۳۷ رعنت

۳۸ رعنت

۳۹ رعنت

۴۰ رعنت

۴۱ رعنت

۴۲ رعنت

۴۳ رعنت

۴۴ رعنت

۴۵ رعنت

۴۶ رعنت

۴۷ رعنت

۴۸ رعنت

۴۹ رعنت

۵۰ رعنت

۵۱ رعنت

۵۲ رعنت

۵۳ رعنت

۵۴ رعنت

۵۵ رعنت

۵۶ رعنت

۵۷ رعنت

۵۸ رعنت

۵۹ رعنت

۶۰ رعنت

۶۱ رعنت

۶۲ رعنت

۶۳ رعنت

۶۴ رعنت

۶۵ رعنت

۶۶ رعنت

۶۷ رعنت

۶۸ رعنت

۶۹ رعنت

۷۰ رعنت

۷۱ رعنت

۷۲ رعنت

۷۳ رعنت

۷۴ رعنت

۷۵ رعنت

۷۶ رعنت

۷۷ رعنت

۷۸ رعنت

۷۹ رعنت

۸۰ رعنت

۸۱ رعنت

۸۲ رعنت

۸۳ رعنت

۸۴ رعنت

۸۵ رعنت

۸۶ رعنت

۸۷ رعنت

۸۸ رعنت

۸۹ رعنت

۹۰ رعنت

۹۱ رعنت

۹۲ رعنت

۹۳ رعنت

۹۴ رعنت

۹۵ رعنت

۹۶ رعنت

۹۷ رعنت

۹۸ رعنت

۹۹ رعنت

۱۰۰ رعنت

۱۰۱ رعنت

۱۰۲ رعنت

۱۰۳ رعنت

۱۰۴ رعنت

۱۰۵ رعنت

۱۰۶ رعنت

۱۰۷ رعنت

۱۰۸ رعنت

۱۰۹ رعنت

۱۱۰ رعنت

۱۱۱ رعنت

۱۱۲ رعنت

۱۱۳ رعنت

۱۱۴ رعنت

۱۱۵ رعنت

۱۱۶ رعنت

۱۱۷ رعنت

۱۱۸ رعنت

۱۱۹ رعنت

۱۲۰ رعنت

۱۲۱ رعنت

۱۲۲ رعنت

۱۲۳ رعنت

۱۲۴ رعنت

۱۲۵ رعنت

۱۲۶ رعنت

۱۲۷ رعنت

۱۲۸ رعنت

۱۲۹ رعنت

۱۳۰ رعنت

۱۳۱ رعنت

۱۳۲ رعنت

۱۳۳ رعنت

۱۳۴ رعنت

۱۳۵ رعنت

۱۳۶ رعنت

۱۳۷ رعنت

۱۳۸ رعنت

۱۳۹ رعنت

۱۴۰ رعنت

۱۴۱ رعنت

۱۴۲ رعنت

۱۴۳ رعنت

۱۴۴ رعنت

۱۴۵ رعنت

۱۴۶ رعنت

۱۴۷ رعنت

۱۴۸ رعنت

۱۴۹ رعنت

۱۵۰ رعنت

۱۵۱ رعنت

۱۵۲ رعنت

۱۵۳ رعنت

۱۵۴ رعنت

۱۵۵ رعنت

۱۵۶ رعنت

۱۵۷ رعنت

۱۵۸ رعنت

۱۵۹ رعنت

۱۶۰ رعنت

۱۶۱ رعنت

۱۶۲ رعنت

۱۶۳ رعنت

۱۶۴ رعنت

۱۶۵ رعنت

۱۶۶ رعنت

۱۶۷ رعنت

۱۶۸ رعنت

۱۶۹ رعنت

۱۷۰ رعنت

۱۷۱ رعنت

۱۷۲ رعنت

۱۷۳ رعنت

۱۷۴ رعنت

۱۷۵ رعنت

۱۷۶ رعنت

۱۷۷ رعنت

۱۷۸ رعنت

۱۷۹ رعنت

۱۸۰ رعنت

۱۸۱ رعنت

۱۸۲ رعنت

۱۸۳ رعنت

۱۸۴ رعنت

۱۸۵ رعنت

۱۸۶ رعنت

۱۸۷ رعنت

۱۸۸ رعنت

۱۸۹ رعنت

۱۹۰ رعنت

۱۹۱ رعنت

۱۹۲ رعنت

۱۹۳ رعنت

۱۹۴ رعنت

۱۹۵ رعنت

۱۹۶ رعنت

۱۹۷ رعنت

۱۹۸ رعنت

۱۹۹ رعنت

۲۰۰ رعنت

۲۰۱ رعنت

۲۰۲ رعنت

۲۰۳ رعنت

۲۰۴ رعنت

۲۰۵ رعنت

۲۰۶ رعنت

۲۰۷ رعنت

۲۰۸ رعنت

۲۰۹ رعنت

۲۱۰ رعنت

۲۱۱ رعنت

۲۱۲ رعنت

۲۱۳ رعنت

۲۱۴ رعنت

۲۱۵ رعنت

۲۱۶ رعنت

۲۱۷ رعنت

۲۱۸ رعنت

۲۱۹ رعنت

۲۲۰ رعنت

۲۲۱ رعنت

۲۲۲ رعنت

۲۲۳ رعنت

۲۲۴ رعنت

۲۲۵ رعنت

۲۲۶ رعنت

۲۲۷ رعنت

۲۲۸ رعنت

۲۲۹ رعنت

۲۳۰ رعنت

۲۳۱ رعنت

۲۳۲ رعنت

۲۳۳ رعنت

۲۳۴ رعنت

۲۳۵ رعنت

۲۳۶ رعنت

۲۳۷ رعنت

۲۳۸ رعنت

۲۳۹ رعنت

۲۴۰ رعنت

۲۴۱ رعنت

۲۴۲ رعنت

۲۴۳ رعنت

۲۴۴ رعنت

۲۴۵ رعنت

۲۴۶ رعنت

۲۴۷ رعنت

۲۴۸ رعنت

۲۴۹ رعنت

۲۵۰ رعنت

۲۵۱ رعنت

۲۵۲ رعنت

۲۵۳ رعنت

۲۵۴ رعنت

۲۵۵ رعنت

۲۵۶ رعنت

۲۵۷ رعنت

۲۵۸ رعنت

۲۵۹ رعنت

۲۶۰ رعنت

۲۶۱ رعنت

۲۶۲ رعنت

۲۶۳ رعنت

۲۶۴ رعنت

۲۶۵ رعنت

۲۶۶ رعنت

۲۶۷ رعنت

۲۶۸ رعنت

۲۶۹ رعنت

۲۷۰ رعنت

۲۷۱ رعنت

۲۷۲ رعنت

۲۷۳ رعنت

۲۷۴ رعنت

۲۷۵ رعنت

۲۷۶ رعنت

۲۷۷ رعنت

۲۷۸ رعنت

۲۷۹ رعنت

۲۸۰ رعنت

۲۸۱ رعنت

۲۸۲ رعنت

۲۸۳ رعنت

۲۸۴ رعنت

۲۸۵ رعنت

۲۸۶ رعنت

۲۸۷ رعنت

۲۸۸ رعنت

۲۸۹ رعنت

۲۹۰ رعنت

۲۹۱ رعنت

۲۹۲ رعنت

۲۹۳ رعنت

۲۹۴ رعنت

۲۹۵ رعنت

۲۹۶ رعنت

۲۹۷ رعنت

۲۹۸ رعنت

۲۹۹ رعنت

۳۰۰ رعنت

۳۰۱ رعنت

۳۰۲ رعنت

۳۰۳ رعنت

۳۰۴ رعنت

۳۰۵ رعنت

۳۰۶ رعنت

۳۰۷ رعنت

۳۰۸ رعنت

۳۰۹ رعنت

۳۱۰ رعنت

۳۱۱ رعنت

۳۱۲ رعنت

۳۱۳ رعنت

۳۱۴ رعنت

۳۱۵ رعنت

۳۱۶ رعنت

۳۱۷ رعنت

۳۱۸ رعنت

۳۱۹ رعنت

۳۲۰ رعنت

۳۲۱ رعنت

۳۲۲ رعنت

۳۲۳ رعنت

۳۲۴ رعنت

۳۲۵ رعنت

۳۲۶ رعنت

۳۲۷ رعنت

۳۲۸ رعنت

۳۲۹ رعنت

۳۳۰ رعنت

۳۳۱ رعنت

۳۳۲ رعنت

۳۳۳ رعنت

۳۳۴ رعنت

۳۳۵ رعنت

۳۳۶ رعنت

۳۳۷ رعنت

۳۳۸ رعنت

۳۳۹ رعنت

۳۴۰ رعنت

۳۴۱ رعنت

۳۴۲ رعنت

۳۴۳ رعنت

۳۴۴ رعنت

۳۴۵ رعنت

۳۴۶ رعنت

۳۴۷ رعنت

۳۴۸ رعنت

۳۴۹ رعنت

۳۵۰ رعنت

۳۵۱ رعنت

۳۵۲ رعنت

۳۵۳ رعنت

۳۵۴ رعنت

۳۵۵ رعنت

۳۵۶ رعنت

۳۵۷ رعنت

۳۵۸ رعنت

۳۵۹ رعنت

۳۶۰ رعنت

۳۶۱ رعنت

۳۶۲ رعنت

۳۶۳ رعنت

۳۶۴ رعنت

۳۶۵ رعنت

۳۶۶ رعنت

۳۶۷ رعنت

۳۶۸ رعنت

۳۶۹ رعنت

۳۷۰ رعنت

۳۷۱ رعنت

۳۷۲ رعنت

۳۷۳ رعنت

۳۷۴ رعنت

۳۷۵ رعنت

۳۷۶ رعنت

۳۷۷ رعنت

۳۷۸ رعنت

۳۷۹ رعنت

۳۸۰ رعنت

۳۸۱ رعنت

۳۸۲ رعنت

۳۸۳ رعنت

۳۸۴ رعنت

۳۸۵ رعنت

۳۸۶ رعنت

۳۸۷ رعنت

۳۸۸ رعنت

۳۸۹ رعنت

۳۹۰ رعنت

۳۹۱ رعنت

۳۹۲ رعنت

۳۹۳ رعنت

۳۹۴ رعنت

۳۹۵ رعنت

۳۹۶ رعنت

۳۹۷ رعنت

۳۹۸ رعنت

۳۹۹ رعنت

۴۰۰ رعنت

۴۰۱ رعنت

۴۰۲ رعنت

۴۰۳ رعنت

۴۰۴ رعنت

۴۰۵ رعنت

۴۰۶ رعنت

۴۰۷ رعنت

۴۰۸ رعنت

۴۰۹ رعنت

۴۱۰ رعنت

۴۱۱ رعنت

۴۱۲ رعنت

۴۱۳ رعنت

۴۱۴ رعنت

۴۱۵ رعنت

۴۱۶ رعنت

۴۱۷ رعنت

۴۱۸ رعنت

۴۱۹ رعنت

۴۲۰ رعنت

۴۲۱ رعنت

۴۲۲ رعنت

۴۲۳ رعنت

۴۲۴ رعنت

۴۲۵ رعنت

۴۲۶ رعنت

۴۲۷ رعنت

۴۲۸ رعنت

۴۲۹ رعنت

۴۳۰ رعنت

۴۳۱ رعنت

۴۳۲ رعنت

۴۳۳ رعنت

۴۳۴ رعنت

۴۳۵ رعنت

۴۳۶ رعنت

۴۳۷ رعنت

۴۳۸ رعنت

۴۳۹ رعنت

۴۴۰ رعنت

۴۴۱ رعنت

۴۴۲ رعنت

۴۴۳ رعنت

۴۴۴ رعنت

۴۴۵ رعنت

۴۴۶ رعنت

۴۴۷ رعنت

۴۴۸ رعنت

۴۴۹ رعنت

۴۵۰ رعنت

۴۵۱ رعنت

۴۵۲ رعنت

۴۵۳ رعنت

۴۵۴ رعنت

۴۵۵ رعنت

۴۵۶ رعنت

۴۵۷ رعنت

۴۵۸ رعنت

۴۵۹ رعنت

۴۶۰ رعنت

۴۶۱ رعنت

۴۶۲ رعنت

۴۶۳ رعنت

۴۶۴ رعنت

۴۶۵ رعنت

۴۶۶ رعنت

۴۶۷ رعنت

۴۶۸ رعنت

۴۶۹ رعنت

۴۷۰ رعنت

۴۷۱ رعنت

۴۷۲ رعنت

۴۷۳ رعنت

۴۷۴ رعنت

۴۷۵ رعنت

۴۷۶ رعنت

۴۷۷ رعنت

۴۷۸ رعنت

۴۷۹ رعنت

۴۸۰ رعنت

۴۸۱ رعنت

۴۸۲ رعنت

۴۸۳ رعنت

۴۸۴ رعنت

۴۸۵ رعنت

۴۸۶ رعنت

۴۸۷ رعنت

۴۸۸ رعنت

۴۸۹ رعنت

۴۹۰ رعنت

۴۹۱ رعنت

۴۹۲ رعنت

۴۹۳ رعنت

۴۹۴ رعنت

۴۹۵ رعنت

۴۹۶ رعنت

۴۹۷ رعنت

۴۹۸ رعنت

۴۹۹ رعنت

۵۰۰ رعنت

۵۰۱ رعنت

۵۰۲ رعنت

۵۰۳ رعنت

۵۰۴ رعنت

۵۰۵ رعنت

۵۰۶ رعنت

۵۰۷ رعنت

۵۰۸ رعنت

۵۰۹ رعنت

۵۱۰ رعنت

۵۱۱ رعنت

۵۱۲ رعنت

۵۱۳ رعنت

۵۱۴ رعنت

۵۱۵ رعنت

۵۱۶ رعنت

۵۱۷ رعنت

۵۱۸ رعنت

۵۱۹ رعنت

۵۲۰ رعنت

۵۲۱ رعنت

۵۲۲ رعنت

۵۲۳ رعنت

۵۲۴ رعنت

۵۲۵ رعنت

۵۲۶ رعنت

۵۲۷ رعنت

۵۲۸ رعنت

۵۲۹ رعنت

۵۳۰ رعنت

۵۳۱ رعنت

۵۳۲ رعنت

۵۳۳ رعنت

۵۳۴ رعنت

۵۳۵ رعنت

۵۳۶ رعنت

۵۳۷ رعنت

۵۳۸ رعنت

۵۳۹ رعنت

۵۴۰ رعنت

۵۴۱ رعنت

۵۴۲ رعنت

۵۴۳ رعنت

۵۴۴ رعنت

۵۴۵ رعنت

۵۴۶ رعنت

۵۴۷ رعنت

۵۴۸ رعنت

۵۴۹ رعنت

۵۵۰ رعنت

۵۵۱ رعنت

۵۵۲ رعنت

۵۵۳ رعنت

۵۵۴ رعنت

۵۵۵ رعنت

۵۵۶ رعنت

۵۵۷ رعنت

۵۵۸ رعنت

۵۵۹ رعنت

۵۶۰ رعنت

۵۶۱ رعنت

۵۶۲ رعنت

۵۶۳ رعنت

۵۶۴ رعنت

۵۶۵ رعنت

۵۶۶ رعنت

۵۶۷ رعنت

۵۶۸ رعنت

۵۶۹ رعنت

۵۷۰ رعنت

۵۷۱ رعنت

۵۷۲ رعنت

۵۷۳ رعنت

۵۷۴ رعنت

۵۷۵ رعنت

۵۷۶ رعنت

۵۷۷ رعنت

۵۷۸ رعنت

۵۷۹ رعنت

۵۸۰ رعنت

۵۸۱ رعنت

۵۸۲ رعنت

۵۸۳ رعنت

۵۸۴ رعنت

۵۸۵ رعنت

۵۸۶ رعنت

۵۸۷ رعنت

۵۸۸ رعنت

۵۸۹ رعنت

۵۹۰ رعنت

۵۹۱ رعنت

۵۹۲ رعنت

۵۹۳ رعنت

۵۹۴ رعنت

۵۹۵ رعنت

۵۹۶ رعنت

۵۹۷ رعنت

۵۹۸ رعنت

۵۹۹ رعنت

۶۰۰ رعنت

۶۰۱ رعنت

۶۰۲ رعنت

۶۰۳ رعنت

۶۰۴ رعنت

۶۰۵ رعنت

۶۰۶ رعنت

۶۰۷ رعنت

۶۰۸ رعنت

۶۰۹ رعنت

۶۱۰ رعنت

۶۱۱ رعنت

۶۱۲ رعنت

۶۱۳ رعنت

۶۱۴ رعنت

۶۱۵ رعنت

۶۱۶ رعنت

۶۱۷ رعنت

۶۱۸ رعنت

۶۱۹ رعنت

۶۲۰ رعنت

۶۲۱ رعنت

۶۲۲ رعنت

۶۲۳ رعنت

۶۲۴ رعنت

۶۲۵ رعنت

۶۲۶ رعنت

۶۲۷ رعنت

۶۲۸ رعنت

۶۲۹ رعنت

۶۳۰ رعنت

۶۳۱ رعنت

۶۳۲ رعنت

۶۳۳ رعنت

۶۳۴ رعنت

۶۳۵ رعنت

۶۳۶ رعنت

۶۳۷ رعنت

۶۳۸ رعنت

۶۳۹ رعنت

۶۴۰ رعنت

۶۴۱ رعنت

۶۴۲ رعنت

۶۴۳ رعنت

۶۴۴ رعنت

۶۴۵ رعنت

۶۴۶ رعنت

۶۴۷ رعنت

۶۴۸ رعنت

۶۴۹ رعنت

۶۵۰ رعنت

۶۵۱ رعنت

۶۵۲ رعنت

۶۵۳ رعنت

۶۵۴ رعنت

۶۵۵ رعنت

۶۵۶ رعنت

۶۵۷ رعنت

۶۵۸ رعنت

۶۵۹ رعنت

۶۶۰ رعنت

۶۶۱ رعنت

۶۶۲ رعنت

۶۶۳ رعنت

۶۶۴ رعنت

۶۶۵ رعنت

۶۶۶ رعنت

۶۶۷ رعنت

۶۶۸ رعنت

۶۶۹ رعنت

۶۷۰ رعنت

۶۷۱ رعنت

۶۷۲ رعنت

۶۷۳ رعنت

۶۷۴ رعنت

۶۷۵ رعنت

۶۷۶ رعنت

۶۷۷ رعنت

۶۷۸ رعنت

۶۷۹ رعنت

۶۸۰ رعنت

۶۸۱ رعنت

۶۸۲ رعنت

۶۸۳ رعنت

۶۸۴ رعنت

۶۸۵ رعنت

۶۸۶ رعنت

۶۸۷ رعنت

۶۸۸ رعنت

۶۸۹ رعنت

۶۹۰ رعنت

۶۹۱ رعنت

۶۹۲ رعنت

۶۹۳ رعنت

۶۹۴ رعنت

۶۹۵ رعنت

۶۹۶ رعنت

۶۹۷ رعنت

۶۹۸ رعنت

۶۹۹ رعنت

۷۰۰ رعنت

۷۰۱ رعنت

۷۰۲ رعنت

۷۰۳ رعنت

۷۰۴ رعنت

۷۰۵ رعنت

۷۰۶ رعنت

۷۰۷ رعنت

۷۰۸ رعنت

۷۰۹ رعنت

۷۱۰ رعنت

۷۱۱ رعنت

۷۱۲ رعنت

۷۱۳ رعنت

۷۱۴ رعنت

۷۱۵ رعنت

۷۱۶ رعنت

۷۱۷ رعنت

۷۱۸ رعنت

۷۱۹ رعنت

۷۲۰ رعنت

۷۲۱ رعنت

۷۲۲ رعنت

۷۲۳ رعنت

۷۲۴ رعنت

۷۲۵ رعنت

۷۲۶ رعنت

۷۲۷ رعنت

۷۲۸ رعنت

۷۲۹ رعنت

۷۳۰ رعنت

۷۳۱ رعنت

۷۳۲ رعنت

۷۳۳ رعنت

۷۳۴ رعنت

۷۳۵ رعنت

۷۳۶ رعنت

۷۳۷ رعنت

۷۳۸ رعنت

۷۳۹ رعنت

۷۴۰ رعنت

۷۴۱ رعنت

۷۴۲ رعنت

۷۴۳ رعنت

۷۴۴ رعنت

۷۴۵ رعنت

۷۴۶ رعنت

۷۴۷ رعنت

۷۴۸ رعنت

۷۴۹ رعنت

۷۵۰ رعنت

۷۵۱ رعنت

۷۵۲ رعنت

۷۵۳ رعنت

۷۵۴ رعنت

۷۵۵ رعنت

۷۵۶ رعنت

۷۵۷ رعنت

۷۵۸ رعنت

۷۵۹ رعنت

۷۶۰ رعنت

۷۶۱ رعنت

۷۶۲ رعنت

۷۶۳ رعنت

۷۶۴ رعنت

۷۶۵ رعنت

۷۶۶ رعنت

۷۶۷ رعنت

۷۶۸ رعنت

۷۶۹ رعنت

۷۷۰ رعنت

۷۷۱ رعنت

۷۷۲ رعنت

۷۷۳ رعنت

۷۷۴ رعنت

۷۷۵ رعنت

۷۷۶ رعنت

۷۷۷ رعنت

۷۷۸ رعنت

۷۷۹ رعنت

۷۸۰ رعنت

۷۸۱ رعنت

۷۸۲ رعنت

۷۸۳ رعنت

۷۸۴ رعنت

۷۸۵ رعنت

۷۸۶ رعنت

۷۸۷ رعنت

۷۸۸ رعنت

۷۸۹ رعنت

۷۹۰ رعنت

۷۹۱ رعنت

۷۹۲ رعنت

۷۹۳ رعنت

۷۹۴ رعنت

۷۹۵ رعنت

۷۹۶ رعنت

۷۹۷ رعنت

۷۹۸ رعنت

۷۹۹ رعنت

۸۰۰ رعنت

۸۰۱ رعنت

۸۰۲ رعنت

۸۰۳ رعنت

۸۰۴ رعنت

۸۰۵ رعنت

۸۰۶ رعنت

۸۰۷ رعنت

۸۰۸ رعنت

۸۰۹ رعنت

۸۱۰ رعنت

۸۱۱ رعنت

۸۱۲ رعنت

۸۱۳ رعنت

۸۱۴ رعنت

۸۱۵ رعنت

۸۱۶ رعنت

۸۱۷ رعنت

۸۱۸ رعنت

۸۱۹ رعنت

۸۲۰ رعنت

۸۲۱ رعنت

۸۲۲ رعنت

۸۲۳ رعنت

۸۲۴ رعنت

۸۲۵ رعنت

۸۲۶ رعنت

۸۲۷ رعنت

۸۲۸ رعنت

۸۲۹ رعنت

۸۳۰ رعنت

۸۳۱ رعنت

۸۳۲ رعنت

۸۳۳ رعنت

۸۳۴ رعنت

۸۳۵ رعنت

۸۳۶ رعنت

۸۳۷ رعنت

۸۳۸ رعنت

۸۳۹ رعنت

۸۴۰ رعنت

۸۴۱ رعنت

۸۴۲ رعنت

۸۴۳ رعنت

۸۴۴ رعنت

۸۴۵ رعنت

۸۴۶ رعنت

۸۴۷ رعنت

۸۴۸ رعنت

۸۴۹ رعنت

۸۵۰ رعنت

۸۵۱ رعنت

۸۵۲ رعنت

۸۵۳ رعنت

۸۵۴ رعنت

۸۵۵ رعنت

۸۵۶ رعنت

۸۵۷ رعنت

۸۵۸ رعنت

۸۵۹ رعنت

۸۶۰ رعنت

۸۶۱ رعنت

۸۶۲ رعنت

۸۶۳ رعنت

۸۶۴ رعنت

۸۶۵ رعنت

۸۶۶ رعنت

۸۶۷ رعنت

۸۶۸ رعنت

۸۶۹ رعنت

۸۷۰ رعنت

۸۷۱ رعنت

۸۷۲ رعنت

۸۷۳ رعنت

۸۷۴ رعنت

۸۷۵ رعنت

۸۷۶ رعنت

۸۷۷ رعنت

۸۷۸ رعنت

۸۷۹ رعنت

۸۸۰ رعنت

۸۸۱ رعنت

۸۸۲ رعنت

۸۸۳ رعنت

۸۸۴ رعنت

۸۸۵ رعنت

۸۸۶ رعنت

۸۸۷ رعنت

۸۸۸ رعنت

۸۸۹ رعنت

۸۹۰ رعنت

۸۹۱ رعنت

۸۹۲ رعنت

۸۹۳ رعنت

۸۹۴ رعنت

۸۹۵ رعنت

۸۹۶ رعنت

۸۹۷ رعنت

۸۹۸ رعنت

۸۹۹ رعنت

۹۰۰ رعنت

۹۰۱ رعنت

۹۰۲ رعنت

۹۰۳ رعنت

۹۰۴ رعنت

۹۰۵ رعنت

۹۰۶ رعنت

۹۰۷ رعنت

۹۰۸ رعنت

۹۰۹ رعنت

۹۱۰ رعنت

۹۱۱ رعنت

۹۱۲ رعنت

۹۱۳ رعنت

۹۱۴ رعنت

۹۱۵ رعنت

۹۱۶ رعنت

۹۱۷ رعنت

۹۱۸ رعنت

۹۱۹ رعنت

۹۲۰ رعنت

۹۲۱ رعنت

۹۲۲ رعنت

۹۲۳ رعنت

۹۲۴ رعنت

۹۲۵ رعنت

۹۲۶ رعنت

۹۲۷ رعنت

۹۲۸ رعنت

۹۲۹ رعنت

۹۳۰ رعنت

۹۳۱ رعنت

۹۳۲ رعنت

۹۳۳ رعنت

۹۳۴ رعنت

۹۳۵ رعنت

۹۳۶ رعنت

۹۳۷ رعنت

۹۳۸ رعنت

۹۳۹ رعنت

۹۴۰ رعنت

۹۴۱ رعنت

۹۴۲ رعنت

۹۴۳ رعنت

۹۴۴ رعنت

۹۴۵ رعنت

۹۴۶ رعنت

۹۴۷ رعنت

۹۴۸ رعنت

۹۴۹ رعنت

۹۵۰ رعنت

۹۵۱ رعنت

۹۵۲ رعنت

۹۵۳ رعنت

۹۵۴ رعنت

۹۵۵ رعنت

۹۵۶ رعنت

۹۵۷ رعنت

۹۵۸ رعنت

۹۵۹ رعنت

۹۶۰ رعنت

۹۶۱ رعنت

۹۶۲ رعنت

۹۶۳ رعنت

۹۶۴ رعنت

۹۶۵ رعنت

۹۶۶ رعنت

۹۶۷ رعنت

۹۶۸ رعنت

۹۶۹ رعنت

۹۷۰ رعنت

۹۷۱ رعنت

۹۷۲ رعنت

۹۷۳ رعنت

۹۷۴ رعنت

۹۷۵ رعنت

۹۷۶ رعنت

۹۷۷ رعنت

۹۷۸ رعنت

۹۷۹ رعنت

۹۸۰ رعنت

۹۸۱ رعنت

۹۸۲ رعنت

۹۸۳ رعنت

۹۸۴ رعنت

۹۸۵ رعنت

۹۸۶ رعنت

۹۸۷ رعنت

۹۸۸ رعنت

۹۸۹ رعنت

۹۹۰ رعنت

۹۹۱ رعنت

۹۹۲ رعنت

۹۹۳ رعنت

۹۹۴ رعنت

۹۹۵ رعنت

۹۹۶ رعنت

۹۹۷ رعنت

۹۹۸ رعنت

۹۹۹ رعنت

۱۰۰۰ رعنت

کند خم با نداز تسلیم شان
و هر یا د آداب تعظیم شان

کند سینهٔ خویش را آهنین باغ
که چیند بران نعل خرش تو داغ

ز سر سبزی حیرت انداز چمن
زند خرمے چتر بر نارون

کند تازگے جلوه بر شاخسار
دهد تازه دست دعا از چنار

فتد سایه جوئے در پای سرو
که پائے تو بوسد ز بالائے سرو

ز جیب تو نسرین بلطف نسیم
برد ارمغان کند تا گریبان تسلیم

صفا برد مذاب آئینه رنگ
برد صیقل موجش از سینه زنگ

ببالند اشجار بر طرف جوے
گل آید بدر وزیهٔ رنگ و بوے

ز میوه شئی آید چو سنبل بهوش
کند غمامهٔ حلقهٔ مو بگوش

چو بر گل گشائے گریبان بناز
بپاس نکهت شود غنچه باز

چو بلبل شود از رحمت صوت خوان
گلد خار حرف گلش بر زبان

ز عکست شود تازه چون جان آب
ز گل برد ماند گل آفتاب

بگلستان ز سر دقدرت یک گذار
برائے چمن بهتر از صد بهار

نشاطے که وارد بعهدت جهان
دهد زاول عشق اول نشان

همه کامها محو در شهد تست
خوشا این خوشیها که در عهد تست

دلی را که بیداد دوران شکست
ز لطف تو در موم یابی نشست

برائے مود مئه زمانت مسود
رخ کاهے و اشک گلگون نمود

زمان شد لبالب ز روز وصال
بدر زد شب هجر از ماه و سال

جهان گرد غم از رخ خویش رفت
بیاد طرب غنچهٔ دل شگفت

لب خوشدلی ها دهد بر گرفت
گل خرمی رنگ و بو بر گرفت

ز بس خوے در مزاج جهان
حنا صاحب رنگ شد ز عفران

کند خم با نداز تسلیم شان
و هر یا د آداب تعظیم شان

کند سینهٔ خویش را آهنین باغ
که چیند بران نعل خرش تو داغ

ز سر سبزی حیرت انداز چمن
زند خرمے چتر بر نارون

کند تازگے جلوه بر شاخسار
دهد تازه دست دعا از چنار

فتد سایه جوئے در پای سرو
که پائے تو بوسد ز بالائے سرو

ز جیب تو نسرین بلطف نسیم
برد ارمغان کند تا گریبان تسلیم

صفا برد مذاب آئینه رنگ
برد صیقل موجش از سینه زنگ

ببالند اشجار بر طرف جوے
گل آید بدر وزیهٔ رنگ و بوے

ز میوه شئی آید چو سنبل بهوش
کند غمامهٔ حلقهٔ مو بگوش

چو بر گل گشائے گریبان بناز
بپاس نکهت شود غنچه باز

چو بلبل شود از رحمت صوت خوان
گلد خار حرف گلش بر زبان

ز عکست شود تازه چون جان آب
ز گل برد ماند گل آفتاب

بگلستان ز سر دقدرت یک گذار
برائے چمن بهتر از صد بهار

نشاطے که وارد بعهدت جهان
دهد زاول عشق اول نشان

همه کامها محو در شهد تست
خوشا این خوشیها که در عهد تست

دلی را که بیداد دوران شکست
ز لطف تو در موم یابی نشست

برائے مود مئه زمانت مسود
رخ کاهے و اشک گلگون نمود

زمان شد لبالب ز روز وصال
بدر زد شب هجر از ماه و سال

جهان گرد غم از رخ خویش رفت
بیاد طرب غنچهٔ دل شگفت

لب خوشدلی ها دهد بر گرفت
گل خرمی رنگ و بو بر گرفت

ز بس خوے در مزاج جهان
حنا صاحب رنگ شد ز عفران

بهر کو چه از انبساط نشاط ‌ دل تنگ ما ز هجران بیابان بسباط

زدوئی بتان کار ها نغز تر ‌ بعشرت دل از پسته پر مغز تر

بعهدت رسان موم در آهنے ‌ بپیراز دوستے خاطر دشمنے

کمند آشنا طرفه نخجیر عیش ‌ صبوحے کنان کرم شبگیر عیش

بشکلے عروس رجا جلوه گر ‌ که گردیدیاس از هوس شوخ تر

چنان روز و هفته وسیع الذیال ‌ که گنجید در جیب لحظه عیش سال

بقا رون عدو و همدم و هم زبان ‌ زلبس گشته بر خاطر خود گران

دل غصم در کوزهٔ روزگار ‌ چو اخگر بر آورده از خود غبار

چو بخت عدو فتنه مفتون خواب ‌ سرای ستمگر چو جانش خراب

برائے بقائے شه داد گر ‌ دعا در دعا واثر در اثر

دعا های ارباب حاجت قبول ‌ بدنبال هر مطلبے صد حصول

بپے جستن دایه عجز و نیاز ‌ بصد دیر پروائے کبر و ناز

وفا وعدهٔ جود در آئیش رو ‌ بر آورده امید رخت از گرو

زتر دستے سائے روزگار ‌ برون رفته خشکے ز مغز خمار

حریفان می اندر سبو کرده اند ‌ لب و نغمه را رو برو کرده اند

تپ حاسدان استخوانی شده است ‌ گل سر دهمان خزانی شده است

کند ماتمے نوحه گر هوس ‌ ترنم شود چون برارد نفس

خروشیدن کوس هر صبح و شام ‌ جهان را لبشرت صلائیست عام

زلبس شه شمال و صبا نافه بیز ‌ زلبس گشته دیوار و در نغمه خیز

خلائق همه پائے کوبان روند ‌ بدامن کشے عطر دوبان روند

بیا ساقی ای مجلس آرائے من ‌ بیا ماه خورشید سیمائے من

ساقی نامه ظهیر

ای در دعا ز مستجابان زمانه ... سبط بیابان ذرگاه ...

ای کشته کمند تو ... آهوان ...

ای ... بیابان ...

ای ... بیابان ...

ای ... بیاب

ازان باده کشش زنم ورم در سخن | که بزمے بیارایم از هر سخن

در تعریف بزم بادشاه

زبان گر چه بس طرح مجلس کشید | تهی سیب بزم تو بزمے ندید
ز حرفش زبانے نگفتن دهم | گل داستان را شگفتن دهم
چو در راه وصفش فتد حرف کس | بصد گلستان برخورد هر نفس
بهشتے ست زیبا تر از روے حور | از و چشم بد چون غم از عیش دور
عروس اربیاید بره خاکبوس | بزیور کند گوش و گردن عروس
گلے عنبر از نافهٔ مجمرش | سبوے کوثر از شعلهٔ ساغرش
سمن بزر چون دامن بوستان | صفا خیز چون سینهٔ دوستان
ریاحین کسے خدمت نو بهار | ز گل دوستان بوستان برکنار
نهال خزان ارمان چمن در چمن | شمیم گریبان سمن در سمن
عرق بر گل چیده در شبنمے | نگفته های پژمرده در خرمے
ز هر خرعه در موج دریاے نور | ز هر غنچه در رقص صحراے طور
هوا ناف آهوے کالاے چین | زمین چرخ اطلس زد بباے چین
درود شت از صندل تر حصیر | مطیق چو عنبر زمین از عبیر
ز بس رفته عطر سمن در دماغ | ز هر نغز نسرین دمد باغ باغ
گلاب از حسین مے رود در نظام | نباشد عجب پاے نغز مشام
دمید آنچنان نکهت از مشک و عود | که خوشبوی شد نغمه در چنگ و عود
ز مشک آنچنان خاک مشکین شده است | که گاو زمین آهوے چین شده است
نم زعفران ریشه پرور فتاد | لب خشک و خندهٔ تر فتاد
شعم مغز استخوان کرده پر | ثقل زادت و هان کرده پر

تسکین بسته از نقل هر گوشه تنگ ۱۰ ز خوان در فراخی نظر پای تنگ

اثر گشته ظاهر زبان انجمان ۱۲ که گردید رنگین سخن در دهان

نتازد بعشرت گهی عیش و ناز که از بیان بنا شد دران برگ و ساز

تعریف بیان

زبان مشک و بیان سخن پروران شمیل عقیق لب دلبران

ازو گرم خوبان بنسرین جبین زبانها چو برگ گل آتشین

بزنگ زمرد وی در اثره دهنها از و چیده لعل تره

ازو شرح تن دهنهای تنگ هوش را بامدادش از لوسه رنگ

ز پیچاک او نخلها در چمن نموده نمودار شوخ گهای تین

بدو نیک از و پای در گل چو او محبت از و بین در دل چو او

ز صال و فراقش بگوی سبب مهیا کن عید و عاشور لب

ز عطر شکفتهای اهل سخن نفس نفس با نسیم ختن

ز سر چشمه خضر در شست و شوی چو سنبلان خوی کرده تازه روی

بخاصیت باده وی نغمه ز پیوند او سبزه در خرمه

خوی شرم از زرد و سفاس جبین وز و بنگها صلح در آستین

با یثار نفع از پی دفع غم شبیه کف دست اهل کرم

چنان خوشنما چون شود نقطه دار که پروین به تشبیه گردد نثار

باین شکل شد دسته از ما غبان که شد منبر کام از و خطبه خوان

ز سبز وی و بخش اهل دلگاه چه شیرین کلام اندو رنگین ادا

ادیم زبانهاست در رنگ ازو چو رنگست و دلهاست بنیرنگ ازو

بصفحی جسیم و بصورت تناک به غرت گران و به قیمت سبک

ساقی نامه ظهوری

گهے مایه شود صحبت شود ✣ گهے توشه راه رخصت شود

چو اوکس تحصیل نقد حیات ✣ نیاورده بر نعل خوبان برات

زبس حرب و رزمی درافسون و فن ✣ بتان را دو اندر زبان در دهن

برای بتانش نخور برچیده اند ✣ بهر برگ صد بوسه پیچیده اند

از و کام شاه و گدا کام جوست ✣ توان گفت بر مغز چیده پوست

از و نازکان لب چو گل گلعذار ✣ بگلگونه گفتگو خون کنند

دل حاسدان سیه اندرون ✣ زسبزی بیرواش غرق خون

بزرگان و خردانش هم حدوش هم ✣ بتالیف الفت هم آغوش هم

از و جفت و طاق اند در اتفاق ✣ که در رنگ هفت است و در شکل طاق

ازین غنچه در غنچهای دهن ✣ شقایق شود در سته بر یاسمن

معماست لبهای اهل حیا ✣ که دیدست چون او متماکشا

بهرش گر فتار و راستگان ✣ چه پست اندآری کمر بستگان

باو معرفت بینگان را سریست ✣ که در بیرواش هر ورق دفتریست

نه پیچیده برگے ازان دلبران ✣ که صد بوسه پیچیده بنود دران

لبهای گلرنگ رنگے کشید ✣ که خواهند چون بان دست از شهید

شود دیهره زرد خورشید آل ✣ وهندش اگر ماهرویان گال

زغم عاشقان رخ بناخن کنند ✣ چو خوبانش در سینه ناخن زنند

زهر ریشه اش ناخنی در دلیست ✣ زناخن زنهاش خوش حاصلیست

چو پیرایه دردمندان شود ✣ زبرجد به پرداز مرجان شود

چنین ستبر تلخی ندیدست کس ✣ که با نکهتش عشق ورزد نفس

بود زیب هند این حنائی عجب ✣ که برگفت نهی رنگ روید زلب

گهے مایه شود صحبت شود ✣ گهے توشه راه رخصت شود

چو اوکس تحصیل نقد حیات ✣ نیاورده بر نعل خوبان برات

زبس حرب و رزمی درافسون و فن ✣ بتان را دو اندر زبان در دهن

برای بتانش نخور برچیده اند ✣ بهر برگ صد بوسه پیچیده اند

از و کام شاه و گدا کام جوست ✣ توان گفت بر مغز چیده پوست

از و نازکان لب چو گل گلعذار ✣ بگلگونه گفتگو خون کنند

دل حاسدان سیه اندرون ✣ زسبزی بیرواش غرق خون

بزرگان و خردانش هم حدوش هم ✣ بتالیف الفت هم آغوش هم

از و جفت و طاق اند در اتفاق ✣ که در رنگ هفت است و در شکل طاق

ازین غنچه در غنچهای دهن ✣ شقایق شود در سته بر یاسمن

معماست لبهای اهل حیا ✣ که دیدست چون او متماکشا

بهرش گر فتار و راستگان ✣ چه پست اندآری کمر بستگان

باو معرفت بینگان را سریست ✣ که در بیرواش هر ورق دفتریست

نه پیچیده برگے ازان دلبران ✣ که صد بوسه پیچیده بنود دران

لبهای گلرنگ رنگے کشید ✣ که خواهند چون بان دست از شهید

شود دیهره زرد خورشید آل ✣ وهندش اگر ماهرویان گال

زغم عاشقان رخ بناخن کنند ✣ چو خوبانش در سینه ناخن زنند

زهر ریشه اش ناخنی در دلیست ✣ زناخن زنهاش خوش حاصلیست

چو پیرایه دردمندان شود ✣ زبرجد به پرداز مرجان شود

چنین ستبر تلخی ندیدست کس ✣ که با نکهتش عشق ورزد نفس

بود زیب هند این حنائی عجب ✣ که برگفت نهی رنگ روید زلب

ازو شسته لاله گون میخورد ✣ وگر میخورد خصم خون میخورد

تعریف مطربان

زکیفیت مطربان باده نوش ✣ اگر دیده دیده اگر گوش گوش

زرخسارشان دیده در عیش وناز ✣ زآواز شان گوش بابرگ وساز

مگر بود حاجت بدو ناز را ✣ که آواز کردند آواز را

بصد بند هر دل شود مبتلا ✣ شود رشته فن هر جادوتا

نهان کرده انداز هنر کوسیے ✣ ق ✣ در آواز داروے بیهوشیے

که گه غمزه از سرمه گون نشتہ ✣ رگ جان زندکس نیا بد خبر

ازالیشان بهنگام باغ وبهار ✣ گل وبلبل ازیکدگر شرمسار

رو صبر دلها بقانون زنند ✣ زشوخی همه چنگ درخون زنند

کنند گر بنے بیدلے را اسیر ✣ زنند از کمانچه روانش بتیر

چو لب بادم گرم برنے نهند ✣ دل خاره را شعله درے نهند

نی آورده غوغاسے ممتازیے ✣ کزو نغمه دارد سر فرازیے

برآورده دردف جلاجل فغان ✣ درو نغمهائے عنادل نهان

بطنبور غم دور رودیک را ✣ زتارش دوارنج باریک را

سرانگشت استادش ازگوشمال ✣ بشاگردیے قال آورده حال

بآن خشکه پوست مغز رباب ✣ چکانیده از نغمهائے تر آب

بچنگ سپیده چون مغز بر پوستش ✣ فتاده دست صید مغز بر پوستش

تراد یده صورت نهزار از دوتار ✣ گل نغمه را داده رشته اش جو بیار

بلند آنچنان شد قانونیان ✣ که بخواست رقصیده گردونیان

نواستادی نغمه سازان نهند ✣ شنیدن کند وام زاهد زرند

به سنجیدن نغمه خنیاگران
چو آهنگ خاطر نوازی کند
کدو نصب بر تن بجا میکند
کند نغمه مستانه ناخن مزه
چو جام نگون بر سراب هوا
ازو هر جهان عشاق مست نوا
نهد از چنین واژگون طبل بار
کند نغمه در صید دل ترکتاز
نهد دوستی مطربان چو ماه
بر افگند از شاهان کلاه
حباب شط نغمهای تر نشست
پی سجده شه سر اپا شکست
به نظاره شاه خورشید فر
به نیلوفری در نظر جلوه گر
زهر سازخود را اگر گفته بیش
نه بس شوخ چشمی که برده پیش
زتارش بران نغمه پرور درود
یکی بسته بر چشمه سار سرود
ازان دسته آورده دندانه دار
که بر تارک سنم کشد اژدها
به پروردن طفل نازو نعم
زپستان روان کرده شیر نعم
بهانه بگوش اهل نوا
کدو گشته سر لوبش خوان صدا
بهنگامه رقص سیمین تنان
شده نغمه از نال دستک زنان
نیفتاد زان عمل شوق پس
که جوان نال دارد خروشان جرس
دهم نسبت نال زان با صبا
که این ناخوشای است و آن نغمه سا
فرو رفته در مغز ارباب حال
شراب جم و نغمه نال و جام نال
بافسون بری خوان شده مندلی
برای پری مندلش صندلی
فتاد از پری طاهر اورگزند
که هیکل زمندل بگردان فگند
کسی را که بر مندل افتد نگاه
بیارد در دحال بجواه شاه

بشکل ترا زو کدو کرده ساز
بروئے هوا حقه بازی کند
که در بسته لعبت نامیمند
که چون باده پیچید صدا در کدو
ازو هر جهان عشاق مست نوا
کند نغمه در صید دل ترکتاز
بر افگند از شاهان کلاه
پی سجده شه سر اپا شکست
به نیلوفری در نظر جلوه گر
نه بس شوخ چشمی که برده پیش
یکی بسته بر چشمه سار سرود
که بر تارک سنم کشد اژدها
زپستان روان کرده شیر نعم
کدو گشته سر لوبش خوان صدا
شده نغمه از نال دستک زنان
که جوان نال دارد خروشان جرس
که این ناخوشای است و آن نغمه سا
شراب جم و نغمه نال و جام نال
برای پری مندلش صندلی
که هیکل زمندل بگردان فگند
بیارد در دحال بجواه شاه

تعریف رقاصان

غم و غصہ پیوان تارک بدگمان — ز رقص سحر فامتان پاکمال
زہر سو دلے مبتلا میکنند — بخاطر فریبے بپا میکنند
کمرہا چو در پیچ و تاب آورند — چہ دلہا کہ در اضطراب آورند
بافشاندن زلف پیچیدہ گوش — بہ برچیدن پائے دزدند ہوش
بآہنگ جان دادہ آواز شان — اصول از فروعات انداز شان
ز رخسار شان جلوہ خورشید را — ز خلخال شان یارہ ناہید را
بآئینہ گے رانگہ پاسبان — فریبندگے را سخن ترجمان
دل افروز نہ بے چہرہ باشمع دل — پریشانیے طرہ در جمع دل
بناگوش را منتے بر نظر — سر انگشت را خنجے در جگر
بزانو سر ہوش از چشم مست — بدندان ز اکت گزیدہ دست
دل از پیش زلف در گوشمال — سویدا فرو رفتہ در داغ خال
ہوس چاشنے گیر شہد دہن — گزیدن در انداز سیب ذقن
بہ کوتاہ بینان پے کشف راز — در ابرو ز ہر موز بانے دراز
ز موچین نشان نافہا گاہ گاہ — بہر بار صد دل سجابے گرہ
متاع دیا بغل کشادہ — ز چشمک نے جنبش دل در مراد
ز ہر عشوہ گوشہ چشم ناز — بصد وعدہ در نقش لوح نیاز
اسیران بنائے تحمل گران — بنازان بر تغافل تغافل زنان
نظر باز نے دیدہا ہا قبول — بغلگیر بے کاہا حاصول
بدل گین بہ سینہ ابہ نہان — مرا آغوش دل راحت آسودہ جان

شگفتن بوها در ے کردہ باز ۔۔۔ کہ بے دمین مسہر بردہ آبروے ناز

زسیب دفن بر نہال بلند ۔۔۔ گزیدن بحسرت لب خویش کند

شکیب آنچنان جیب تمکین درید ۔۔۔ کہ شورش بسبر دست تسکین شنید

برآید گر از سینہ آہ نہان ۔۔۔ برآرد مرادش بگاہ نہان

بزلف پریشان زنجیر سازی ۔۔۔ زجمع حسد بیفان تدبیر سازی

نگنجید در پوست دیوانگے ۔۔۔ خجل دیوانگے شد فروزانگے

ہوس در رگ و ریشۂ اہل ہوش ۔۔۔ زخون تاکی ساتیان نوشجوش

شکست خم طرہ شان بیشما ۔۔۔ گرآید نگاہ تو بہا را بکار

اگر آورد رخصت نقل نور ۔۔۔ تبسم برانگیزد از پستہ شور

برآہنگ شان بادی از بس نظر ۔۔۔ بباد آمد شان دادہ تلقین اثر

عجب پیشہ یی نہ عکس بر در زنند ۔۔۔ گل از شرمے برآرند بر سر زنند

تعریف اہل مجلس

بگوہر برآمود سلمان دوران ۔۔۔ ہمہ از گہر محرمی کان بریزیان

بہ نیسد و خوان آن و بہ تلہ پیرست ۔۔۔ چو عیسیٰ سنا پیشگان ملک گیر

بگردون فرازے چو رایت علم ۔۔۔ باقبال شان خوردہ نصرت قسم

صف صفدران از زمین و لیسار ۔۔۔ گشادہ ترا زانگل و زانہ یار

تپ شیر از تاب شمشیر شان ۔۔۔ تف اسش از آب شمشیر شان

سر نکبت سنجان پاے کہ سیر ۔۔۔ شرر با نشاط از نشانے دلیر

بگفتن چو طوطی شکر خانہ ۔۔۔ از اکردہ حق ادا ہا ہمہ

متانت بتمکینی کوہسار ۔۔۔ حکایت بریگینے لالہ زار

زوانع بجنت گل باغ شان ۔۔۔ چراغ و فا روشن از داغ شان

بنیاد

ساقی نامۂ ظہوری

نسنجیدہ گوئے چو میزان نہند — سخنور ارگوہر بہ بینان دہند
ادب کسب آداب از ایشان کند — حیا جبہہ شاداب از ایشان کند
ترا دیدہ عیش جم از جام شان — سعادت نگین کندہ بر نام شان
چراغ اہل طرب شب نشینی کنند — گل افتخار ان یاسمنی کنند
گل و سنبل از شمہا سرزنند — بگلگشت پروانہا پر زنند
بگلبرز شعورے ز لبریز جام — کند شعلہ در صبح آتشکدہ شام

تعریف شراب

کند جلوہ صبح از صفائے شراب — بدر تا بد از شیشہا آفتاب
صراحے بخورشید پہلو زند — حریفانہ نامہ بانو زند
برد کاہما از گزند بہرہا — چراغان کند بادہ در چہرہا
کند جلوہ مینا بآن آب و تاب — کہ مہتاب را سازد از شرم آب
شرابے شود بر قدحہا سبیل — کہ آید نمک تا کشش از سلسبیل
شرابے کہ در ہر ورع پرورے — چو شبنم بہ پیمانہ دارد سرے
تکبر تکبر زسیمائے او — تواضع تواضع زمینائے او
ہم از پرتو جان دل افروز تر — ہم از داغ بر سینہ دل سوز تر
صفا تازہ از عیش ہم شربان — گوارا تر از تلخ شیرین لبان
شعاعش ستاند ز خورشید باج — حبابش رساند بجمشید تاج
برد از دل زاہدان تیرگے — کند دیدہ حور از ان خیرگے
بسیلان فرستاد سیلاب رنگ — زدہ آب یاقوت ازان سرخ سنگ
حریفان آزادگیر و اسیر — جوانش جوان گوید و پیر پیر
ز دردش کہ در دوش نگردد زلال — شود سینہ شفاف تر از سلال

---

۱ ساقی نامۂ ظہوری
۲ ای سخنور ارگوہر بہ بینان دہند
۳ ای ادب کسب آداب از ایشان کند
۴ ای ترا دیدہ عیش جم از جام شان
۵ ای چراغ اہل طرب شب نشینی کنند
۶ ای گل و سنبل از شمہا سرزنند
۷ ای بگلبرز شعورے ز لبریز جام
۸ ای کند جلوہ صبح از صفائے شراب
۹ ای صراحے بخورشید پہلو زند
۱۰ ای برد کاہما از گزند بہرہا
۱۱ ای کند جلوہ مینا بآن آب و تاب
۱۲ ای شرابے شود بر قدحہا سبیل
۱۳ ای شرابے کہ در ہر ورع پرورے
۱۴ ای تکبر تکبر زسیمائے او
۱۵ ای ہم از پرتو جان دل افروز تر
۱۶ ای صفا تازہ از عیش ہم شربان
۱۷ ای شعاعش ستاند ز خورشید باج
۱۸ ای برد از دل زاہدان تیرگے
۱۹ ای بسیلان فرستاد سیلاب رنگ
۲۰ ای حریفان آزادگیر و اسیر
۲۱ ای ز دردش کہ در دوش نگردد زلال

۱ ای سخنور ارگوہر بہ بینان دہند — سخنور ارگوہر بہ بینان دہند
۲ ای ادب کسب آداب از ایشان کند — حیا جبہہ شاداب از ایشان کند
۳ ای ترا دیدہ عیش جم از جام شان — سعادت نگین کندہ بر نام شان
۴ ای چراغ اہل طرب شب نشینی کنند — گل افتخار ان یاسمنی کنند
۵ ای گل و سنبل از شمہا سرزنند — بگلگشت پروانہا پر زنند
۶ ای بگلبرز شعورے ز لبریز جام — کند شعلہ در صبح آتشکدہ شام

تعریف شب و شمع و چراغ

شد ز هاکند از نقش مشعلے — ز موجش شود سینه ها صیقلے
کجا ساغرش دانه گوهر کاشت — کزو در دل شب بروید حاشت
شود ماهیے از درش طشت معبر — جلوه اش زند سکه بر اختر ے
مسافت ز رسد حسن جاوید ازو — چکاند خورشید و ناهید ازو
ز جامش چکد قطره گر در دوات — نویسند بر عشرت جم برات
رسد زاغ ازو گر بنقش و نگار — شود دبال طاؤسش آئینه دار
خواصش اگر حرف اخیار زند — دم پیکارے شیار زند
ازو با غبان و الستان سبز زند — سخن گونه ارغوان بر کند
بدستش دهد نبض اگر جویبار — کشد رعشه از نخجه شاخسار
مهارست گلهاے سیراب را — برآرد برنگ خود احباب را
ز ساغر کندش چو تحویل دل — خورد غوطه در فرقدیل دل
وبالست پرهیز ازین مے وبال — حلالست چون خون دشمن حلال
ازان در شب اکثر شود جلوه گر — که با آب حیوان بود هم اثر
ز نورش چو مشعل فروزد ایاغ — چه باغ دگر برکند بر چراغ

شب از جلوه شمع و مشعل چنان — کز و شمع گردید روشن بیان
ز شمع شبستان سحر پرده ساز — ز قندیل ایوان کند در گداز
جهان از تجلے لباسے ببر — که شب ابره گردید روز آستر
چنان از شرر شعله انجم فروز — که راز شب افتاد بر روے روز
شرر در زمین شعوا تخم کار — وزان تخم خرمن فروغ نهار
شود دیده روشن ز خور شید شمع — چو از روے شه چشم امید جمع

فروغ آنچنان از مشاعل دمد — که از زاغ بال حواصل دمد
چنان خاک خورشید سیما شود — که خفاشش سازند حربا شود
بخفاشش ره یابد آن اضطراب — که خواهد خزد در دل آفتاب
بسازند اگر شکل پستان ز قیر — بنا شد عجب گر بدوشند شیر
فتد آنچنان نور بر یکدگر — که تا حشر هر شب بود صد سحر
برآرد سها چرخ آئینه فام — ز چرخی که در نیمه گردد تمام
شود پرتو شام هنگامه بند — کند صبح از دور گردن بلند
کواکب بمالند بر اوج نور — برآرد محیط هوا موج نور
بآن روشنی کس شود دیده ور — که گوئی ندیدست خود را دگر
ز بس شمع سوهان کند نور ناب — شود خاکها سوزش آفتاب
برین شب گر اعمی شود دیده دوز — ز پروین کند خرده بینی بروز
کسی را که افتد برین شب نگاه — نه بیند همه عمر روز سیاه
کند سایۂ شمع هر جا عبور — نمایان بود دور ز چون میل نور

تعریف فانوس

دل از قرص نور گردد مثال — اگر گیرد فانوس گردد خیال
چه فانوس گلدسته باغ نور — در و شعله نوباوه نخل طور
منقش چو دیباے فرزانگی — زده نقشها سرخ پروانگی
ز نسرین برآن نازک اندام تر — تن شمعش از نقره بس خام تر
ز پروانه سوختن للکشی بر کران — حجابی بآن نازکی درمیان
تراکت ز پیرایهش لاف باف — که گیرد دو از آن پرتو شعله صاف
فروغی ازو در نقاب آورند — که از سایه آتش آفتاب آورند

به تخصیص بر روح داد سخن و ادای مقتضیات آن در حکایت شاه ایران و اوزبکان

نهی عدل پرورشه بی‌همال ق که گر گم کند بچه خود غزال
کند در دهن ناخن شیر تیز اگر گنگ زد از نیستانش پی
اگر پرخور و گرگ ناگه بمیش کند رم ز چنگال و دندان خویش
ز پرواز ماند اگر کبک باز نهرش نهد بر پر خویش باز
بخواب آرزومند در کارزار نفس بندش بر قفا دست جان
چنانست عدل تو در اقتدار که نوشیروان ست زنجیردار
ز عدل تو جان در تن زندگیست ز زمان تو بر جاودان پایندگیست
بفتوای عدلت که دور از خطاست دو صد بار یک مزرع را خونبهاست

چو در وصف عدلم تقریب این | کنم نقلی از شاه ایران زمین

حکایت

صدیف فلک رتبه عباس شاه | که در بین شاهی ست تا بنده ماه
جهان از فروغش ز شمع افتخار است | سحر بر تو سیمای او نور بار است
خط فسخ بر نام کسری کشید | از و لفظ شاهنشهی بر رسید
شود طبع از فکر ریزش شجاع | بگفتن دلاور بود وصف شاع
ظفر کایت دولتش بر لواست | به تیغ کجش خود و سوگند راست
ز خلقش خوشی وقف باغ و بهار | ز جودش پری در قفس بیقرار
متاع دو عالم بر بیش یک پشیز | نشد چیره بر خاطرش هیچ چیز
ولی در فضای دلش میل باز | شب و روز بال و پری که ده باز
چو در صید کشور دلی داده است | بآزار از بازش خوشش افتاده است
شهان را ضرور ست شوق شکار | که آید پی صید و الما بکار
ز شیر ان روزی بآئین جم | برون راند دارای دارا شکم
سری پرنشاط از هوای شکار | بخدمت مبا هی سران دیار
گزین تیهو آهش گرم جولانگری | ز نقش سمش خاک در عنبری
ز افشاندن بنبلستان یال | پر از نافه جیب صبا شمال
شر ز تیغش جو هر معلها | رخ ماهی خورشید خورد نعلها
روان در رکابش بسیر چرخ پیر | ز خورشید بر دوش قندیل تیر
بسر پنجه گلرخان بازها | هوا قلزم موج پروازها
غزالان شهر ی بدام نظر | غزالان گرفتند در دشت و در
بنخچیر گه داده شاه دلیر | بشمشیر داد جگرگاه شیر

ساقی نامہ ظہوری

خدنگش چو کردی دل گرده وزان ترازو شدی در درون گوزن
رمانیده بارانش باد از رنگ تراشیده از سینه کبک و زنگ
ز مهرش دل آهوان سوخته بفتراک او چشمها دوخته
ز تشنه تنش پر ز زهر و دهان خدنگ ز پر چین سوفار گوران پلنگ
ز صید افگنیهای شاه و سپاه چو گردید خالی ز صید گاه
بآهنگ شهر از بیابان و دشت سیه بر کنار دی بر گذشت
فغان عجوزی سر ره گرفت عنان نگاه شهنشه گرفت
نظر کرده شه دید بیچاره ای سراپا فغان از ستمکاره ای
نهان چهره در گرد ملوی میی ز مژگان روان اشک محروی میی
ز لیخای نو بشت پیکر دلش نهان حزن یعقوبی در گلش
بآهستگی راند شبدیز تند که در تیز رفتار شیدی گند
بروشد چو جان بر بدن مهربان بپرسید احوال و داد ش زبان
تف آه حسرت بگردون رساند سخنهای آغشته در خون فشاند
که از فرقه بازداران یکی بگردون کشیها سراپا رگی
ز من بهر باز تو مرغی ربود کز پیشم بصد فته سیمرغ بود
شدی پخته تا نان من صبح و شام نهادی همه شب چو سیم خام
شده تیره بی سایه اش بام من تهی جای بد رفته از دام من
چه گویم ز بیداد آن پر عقاب که کرده است چون مرغ خوشم کباب
ز مرغان دانی فزون می ملیم شد او بلبل و من بخون می ملیم
نه از غصه کفها بسر می زنم بسوگ عدم بال و پر می زنم
چو آن زال لب از فغان بر گرفت شهنشاه سر از عنان بر گرفت

بگفتش برین لشکر افگن نظر
بسنجم آیدت آن ستمگر بگرز

وگرنه زبان تیغ کین بر میان
فشاند نگویی و خونش نشان

تسمکش بپاسخ چنین لب گشود
ق که جانے درین رستخیز م نبود

که ماند بپاداش نشان کسے
بدانم چنین و چنان سے

نه آن تیر سنگے در نگاهم گذاشت
که گویم اورا نوانم شناخت

مشخص نه مجرم سپه بشمار
فرو ماند داور زند بر کار

زجوش غضب آتشی برفروخت
که بر چرخ نیلین راپر بسوخت

زهر سوے راه نظر مے گرفت
که در هر که میدید در مے گرفت

زدوین بهم از جیب آن شعله سر
که سوزند بر یکدگر خشک و تر

باطفاے آن شد چنین چاره ساز
که آبے بران ریزد از خون باز

بدستش یکے نازنین باز بود
که از سینه پیرایه ناز بود

بچنگال قهرش سر از تن بکند
بخوار ایش از دست در یا فگند

پس انگه ز لشکر سر بازه خواست
زهی شاه عادل زهے باز خواست

بیکدم سر باز خیدان برید
که آن عرصه را دام کنجشک دید

چو از حکم دارا سے کشور شکار
سر باز زفت و دل باز دار

بباد عدالت چو گل بر شگفت
بآن زال نقدی ز در داد و گفت

مگر بود مرغ تو عنقا نژاد
که این بیضها در کنارت نهاد

تبوفیق آن معدلت داد ساز
بجوجه خداوند کنجشک و باز

برآورد کوس عدالت بیام
کزین کوس خیزد صدائی دوام

بنا رد اگر ابر عدل شهان
گیاهے نروید بباغ جهان

شود ملک روشن بپیرو از عدل
سعادت شکارست شهباز عدل

نهالی ست عدل و بتا بار او ... ستم پرنیانی فنا تار او
کشد خیمه سایه بر آفتاب ... که عدلش ستونست و جودش طناب
دو دادور کنون پرورانند من ... یکی در خراسان یکی در دکن
دکن از ارم رو نماخواست ست ... که از عدل برهان شه آراست ست
فتد لرزه معذرت بر صبا ... بسهوا رچه پهلو زند بر گیا
وگر حاجت افتد بخواب گران ... شود یافت در دیده پاسبان
ز نسبت فتد بیگنه در وبال ... حنا گشته چون خونیان پایمال
نشیند ز بلبل گل ار بر کنار ... کند غنچه دلبستگی آشکار
خزان بر طرف کرده با باغ جنگ ... کمن دشنه گو پاک سوسن ز زنگ
ز غم در زبانها حکایت نماند ... رواج متاع شکایت نماند
اگر کرده ام من در شکوه باز ... نداند کسی راز نا ز و نیاز
بیا ساقیا آن ساغر غصه خوار ... بشکرانه عیش را تازه دار
که طرز شکایت دهم یاد عشق ... رسد حسن شاید بفریاد عشق

به حکمت بنایی عشق شکوه دیدن و ادای حسن لب بشکوه و باد جوخواری محنت خود شنودن

دو کس شکوه دارد درین روزگار ... من از پرده دار و خود از خویشتن دار
دلم ده زبان هم که گوید فرض ... که در دل خود رسانم بعرض
بسر چون بردی جهالت نگاه ... همه هفته هفت است همه ماه ماه
مباد از زین ظلم بر چشم من ... بر انصاف حسن تو آید سخن
ز اورنگ آخوانی زبان کام یافت ... که شهد ثنایی تو در کام یافت
ولی چشم شب خیز کاری نکرد ... که صبح دمیدن خبر باز نکرد
ز نام تو در خفته لب غوطه خورد ... ولی گریه بر دیده پایی نشرد

لب و چشم از عشق معجز نمای — یکی خنده خیزد یکی گریه زای
چو عشق تو تقسیم دولت نمود — زبان حصه دیده من ربود
ز هجران چنان دیده غمدیده شد — که از گریه اش خنده محمد یده شد
ندیدست تا رگست سوی من — نخندید جز گریه بر روی من
بچشم شبی خواب نامد برون — که ژرگان نشتر نکردش برون
کجا جای خواب است این چشم تر — فتادست صد گریه بر یکدگر
بگریه چنین باشد آشنا — نگردد سینه مے بارد اندر شنا
نگه را ضرورست سختے دگر — بگریم بامید سختے دگر
فزوے برد دیده ام اشکها — نهانم جگرمے خورد رشکها
چو در بندگے بندهٔ جان سپار — شود کهنه نوگردد ش اعتبار
من از طالع خویش در حیرتم — که چون خدمتم کهنه شد حرمتم
ز بختم ست کارم سراسر خلل — بسختی دگر کاش میشد بدل
همانا که هندوست بختم نگون — که سعیش اثر میدهد واژگون
ز نیش جدائے دل آزرده ام — که این زار نالے ز صد برده ام
بجز شکوه ام گرچه در دم ذکر نیست — ولے شکوه ام کمتر از شکر نیست
دلم در رهے مے زند پیچ و تاب — که آبے بلبها چکاند شراب
بود از منت آنقدر ننگ و عار — که در بارگاهم نبخشند بار
من ساده و این تمنای خویش — که وا کرده ام در دلش جای خویش
چه محو ست بر حال آن ناشکیب — که نتواند خوردن از خود فریب
با فسون زبان در زبان آمدم — ز دل در درون دل نهان آمدم
باین حال در شکوه تعجیل نیست — که امید دعا جز بتاخیر نیست

یکے خنده خیزد یکی گریه زاے
زبان حصه دیده من ربود
که از گریه اش خنده محمد یده شد
نخندید جز گریه بر روے من
که ژرگان نشتر نکردش برون
فتادست صد گریه بر یکدگر
نگه سینه مے بارد اندر شنا
بگریم بامید سختے دگر
نهانم جگرمے خورد رشکها
شود کهنه نوگردد ش اعتبار
که چون خدمتم کهنه شد حرمتم
بسختی دگر کاش میشد بدل
که سعیش اثر میدهد واژگون
که این زار نالے ز صد برده ام
ولے شکوه ام کمتر از شکر نیست
که آبے بلبها چکاند شراب
که در بارگاهم نبخشند بار
که وا کرده ام در دلش جای خویش
که نتواند خوردن از خود فریب
ز دل در درون دل نهان آمدم
که امید دعا جز بتاخیر نیست

نهالی ست عدل و رعیت بارِ او — ستم پرنیانی فضا تارِ او

کشد خیمه سایه بگستر بر آفتاب — که عدلش ستونست وجودش طناب

دو دادور کنون پرورانند زمن — یکی در خراسان یکی در دکن

دکن از ارم رو نپرداخت است — که از عدل برهان شه آراست است

فتد لرزه معذرت بر صبا — بسبهوا ر چه پهلو زند بر گیا

وگر حاجت افتد بخواب گران — شود یافت در دیدهٔ پاسبان

ز نسبت فتد بیگنه در وبال — حنا گشته چون خونیان پایمال

نشیند ز بلبل گل ار بر کنار — کند غنچه دلبستگی آشکار

خزان بر طرف کرده با باغ جنگ — کمن دشنه گو پاک سوسن ز رنگ

ز غم در ز با نها حکایت نماند — رواج متاع شکایت نماند

اگر کرده ام من در شکوه باز — نداند کسی را ز ناز و نیاز

بیا ساقیا آن ساغر غصه خوار — بشکرانهٔ عیش را کن نهار

که طرز شکایت دهم یاد عشق — رسد حسن شاید بفریاد عشق

به جلگه بیانی عشق و شکوه بی وفایی حسن لب گشودن و باو بخواری سخت خود گشودن

درین کس شکوه دارد درین روزگار — من از پرده دارم و خود از خیتر دار

دلم ده زبان هم که گردید فرض — که در دل خود رسانم بعرض

بسر چون بردی جهالت نگاه — همه هفته هفت است همه ماه ماه

مبادا ازین ظلم بر چشم من — بر انصاف حسن تو آید سخن

ز اورا گر خوانم زبان کام یافت — که شهد ثنایی تو در کام یافت

ولی چشم شب خیز کاری نکرد — مصیبت گریه دفع غباری نکرد

ز نام تو در خنده لب غوطه خورد — ولی گریه نبرد دیده باری نخورد

لب و چشم از عشق معجز نمایی — یکی خندہ خیزد یکی گریہ زائی
چو عشق تو تقسیم دولت نمود + زبان حصہ برد دیدہ من ربود
ز ہجر ان چنان دیدہ غمدیدہ شد — کہ از گریہ اش خندہ ہم دیدہ شد
ندیدست تا رنگست سوی من — نخندید جز گریہ بر روی من
بچشم شبے خواب نامد برون — کہ مژگان بنشتر نکردش برون
کجا جائی خواب ست این چشم تر — فتادست صد گریہ بر یکدگر +
بگریہ چنین باشد آرائشش — نگہدار سینہ مے بارد اندر شنا
نگہدار ضرورست سختے دگر + بگریم بامید سختے دگر +
فروے برد دیدہ ام اشکہا — نہانم جگرمے خورد رشکہا
چو در بندگے بندۂ جان سپار — شود کہنہ نوگردش اعتبار
من از طالع خویش در حیرتم — کہ چون خدمتم کہنہ شد حرمتم
ز بختست کارم سراسر خلل — بسختی دگر کاش میشد بدل
ہمانا کہ ہندوست بختم نگون — کہ سعیش اثر میدہد باز گون
زنیش جدائے دل آزردہ ام — کہ این زار نالے ز حد بردہ ام
بجز شکوہ ام گرچہ در دل ذکر نیست — ولے شکوہ ام کمتر از شکر نیست
دلم در رہے مے زند پیچ و تاب — کہ آبے بلب ہا چکاند شراب
بود از مست آنقدر ننگ و عار — کہ در بار عامم نہ بخشند بار
من سادہ و این تمنائے خویش — کہ وا کردہ ام در گشادش جائے خویش
چہ چشم ست بر حال آن تا شکیب — کہ تنہا بیاسایش خوردن از خود فریب
با فسون زبان در زبان آمدم — ز دل دادن دل بجان آمدم
باین حال در شکوہ تعجیل نیست — کہ امید عاجز ز تاویل نیست

من ساختہ دل تنگ نیم بس ست
گمانے برائے تضییع بس ست

چرا این در ایام دستور گشت
کہ نندیک را باید از دور گشت

وبال ست سرمایۂ آن حیات
کہ گیرد بران مرگ ہجران برات

گران نیست بار فراق آنقدر
کہ کوہ از کشیدن نیازد کمر

دل غائبان را بپرسد حضور
خوشا بخت استادگان حضور

کہ گویند در عرض احوال خویش
ز روی تو بینند اقبال خویش

من ناتوان چند دارم نگاہ
لب پر سخن دیدۂ پر نگاہ

فروبے روم گاہ گاہے بخویش
ندارم گمان گناہے بخویش

بعینہ شت از تو گوئے گناہیم ہست
سراپا گنہ ہم لب از عذر رست

بجز حفظ خون بر گناہیم مکش
ولی انتقام از نگاہیم مکش

نگہ دار ران چشم از کار خویش
کہ بخشی گناہش بر خسار خویش

مروت مگر میدہد یوان شود
کہ دشوار چشم من اسان شود

گر انست خواہے کسے بر عزیز
عزیز ست این دیدۂ تر عزیز

ز خاک رہت سرمۂ یافت ست
فروغ جمالت بر و تافت ست

پر ست از جمال دل آرائے تو
مہار من ست از تماشائے تو

بجوئے تو بر یا سمن عاشقم
ز مہر تو بر خویشتن عاشقم

محبت مقید بآداب نیست
چنین حرف جز حرف احباب نیست

بہر جا بعشق یاد زیبان
ہمہ عرف و عادت رود بر کران

کس از قہر بانے دگر بے شود
اگر زہر باشد شکر بے شود

محبت بہر سینہ کاید درون
نشیند کند حاجبی را برون

محبت مرا کرد و بید از خواہ
وگرنہ سد ان بر در بارگاہ

باہل نظر نذرہا دادہ اند — کہ از چشم دربان نیفتادہ اند

خوش آن دم کہ در بزم گردون بساط — بر اندازد از چیدہا بزم نشاط

ہیا ہوے مستانہ مے کشم — بہر جرعہ ضمخانہ مے کشم

گل شوقم از آب و گل بر دمید — زموجیت حد نیم تارے شود

دہد جبہہ ام از سجود حضور — بہ پیشانیے ماہ خورشید نور

شود سینہ حکمے از زگست حاصل — کہ دیگر تغافل نکاہد دلم

بشادے برآ با غم اندیشگان — مدان مہمل شغل نظر پیشگان

محبت لآل و صدف سینہ است — نگہ صیقل چہرہ آئینہ است

نبود آتش حسن روشن چنین — نگہد گر دلش از ملامت چنین

نبقاشیے حسن دل در رفوست — نگہمہ چہرہ بر دار تصویر اوست

شود حسن صاف از نظرہاے پاک — ز بخشق لآئمت از جگرہاے چاک

اگر عشق ظاہر کند رازہا — سجن محبت کند نازہا

چہ نازست این ناز اہل نیاز — کہ باشد خریدار شش ارباب ناز

شود عجز را چون تکبر ضرور — نیابے ملائم ترسے از غرور

مگر ساعد حسن گردد ستون — کہ سر پنجۂ عشق آید برون

بنجر حسن کون و مکان لست عشق — شبا زم بپا لائیے دست عشق

از ان قطرۂ آن تلاطم برد — کہ رشحش گر بیان قلزم درد

دہد زندہ را رو اگر در شتاب — بگردے شود چہرہ با آفتاب

چہ زانوے مشاطگے نہ کند — سہ ہا ناز بیائیے مہ کند

از و آن مراعات ظاہر شود — کہ فرہاد پرویز خاطر شود

چه گویم چه بمت از نازک دلم
نداند کسے کہ بسیار نازک دلم

توانائے از ناتوانان طلب
دل نازک از سخت جانان طلب

گدائے کہ شہ پاس دل دارد ش
چہ عزت کہ در آب و گل کارد ش

ہمہ کامل و چہ دریا باین دست گاہ
گدائی کنند از گدایان شاہ

بجاہ گدایان شاہے کہ دید
زر و سیم شان ماہ و ماہی کہ دید

بنازم بہ نسبت گدائے شہم
بزانم ز خود کہ برائے شہم

تحیت رسانند از آسمان
بفرق من از سجدۂ آستان

زعزت سر فراز یم در سپاس
خدا دادہ این فرق درگہ شناس

ز ہر مو اگر صد زبان آورم
ز ہر از ہر زبان صد بیان آورم

نیاید برون با دو ام حیات
دل از عہدۂ شکر این التفات

کہ یاد تو در سینہ مسکن گرفت
مرا از برائے تو آزمن گرفت

رخت وارد صورت دعائے مرا
قدرت ساخت در زبان ادائے مرا

نفس میزنم مشک بو میدہد
نگہے کنم باغ رو میدہد

ز خلق تو عالم گلستان من
جہان غیر کوئے تو زندان من

سر فرازیے سجدۂ آستان
زدہ پایہ بر جبہۂ آسمان

شود سود سرمایۂ آبروئے
زسود اے نشانے و خاکے لوئے

رسانید بختم ز فرخندگے
با قبال آزادیے بندگے

بہ بخت بلند م زمن مژدہ
کہ مے آید از تارکم سجدہ

ز شبنم تو شد سود ہا سود من
گرو بردہ از بود ہا بود من

زبان کیسۂ دیدہ پر سود و خست
کہ خود را بدلالی خود فروخت

پئے سود خود در میان نیستم
کہ کش دست منبر زبان نیستم

سائی نامۂ خلوتے

۱ بادشاہ ۱۲ ورق

۲ ای یاد از تو فروغ یاد ہا یابند ۱۲

۳ ای دعائے مرا از تو اجابت خیزد ۱۲ ورق

۴ یعنی از مقدمہ کہ بجبہۂ آستانت کردم الحمد للہ مقصود حاصل شد بجائے آن سرفرازی آسمان نیکبختی گام بوسست ۱۲ ورق

۵ یعنی افضال آزادہ سے کہ در بندگی تست حاصل دارم ۱۲ ورق

۶ ۷ ۸

۹

۱۰

۱۱

۱۲

۱۳

۱۴

زمین بوده ام آسمان گشته ام — نیم آخرین آنچنان گشته ام
فلک فطرتم گنبد نیلگون — گران گوهرم گر نسنگ گمیم
بدریا و کان قیمت من کجاست — بلی از لبت یک بلی صد بهاست
ز تو قیمت این متاع یاوه ئے بکن — بانصاف با خود مزادے بکن
شناسندگان زر بزر میدهند — گهر در بهائے گهر میدهند
تو گوئی متاعی خود فروشی بجاست — صلا بست حرفم خموشی خطاست
زهجرت دلے دارم و صد حضور — یکی دور ازین عیش و صحنواه دور
بدنبال عشق تو افتاده ام — بزور و زرا سے دلے داده ام
بجذب محبت ز خود رسته ام — زتن گاه بر کنده بالسته ام
زپستے چه غم با امید بلند — که خورشید بر ذره پیچد کمند
اگر قطره ام قطره قلزمم — نمایان ازینم که در خود کمم
زهر کس خیالت جدا نیم داد — به بیگانگے آشنا نیم داد
دل من نگه حاشیے کرده بود — که فرصت بر و بیش در جان کشود
بران دل بصد چشم باید گریست — که یک لحظه بی آرزوئی تو زیست
دلے نے کشد آرزویت سرے — بآن دل که بیند در و بحرے
نظر تا نیابد زپاکان نظیر — زنظاره ات کے شود بهره ور
قبولے دگر دار در راه این آستان — کند رو بجز جبهه را آستان
سرافرازیئے باید اندر سرے — که از خاک پایت برد افسرے
دل مدعے را به مهرت چکار — کجا لاله زار و کجا شوره زار
وفا خورد هر کس خدایت نشد — گدا مرد هر کس گدایت نشد
ازین در گمه آنکس که جوید گران — سرش بر بدن بوده بار گران

اثر بشنوی این مدعا سے کند — کہ دل از تہ دل دعا سے کند

کسے رحم نہ صیاد بیدرد غم خورد — کہ از یاد او خاطرت رم خورد

نجوت کہ اینجا پس سبز نمود — کہ ہم طعمہ او در فضا پیش نبود

کشد گر زگوئے تو پا بالہوس — چہ بہتر زگلزار بی خار و خس

ازان تیرہ رائے کہ خفاش کرد — سیہ بختی خویش را فاش کرد

ارم دارم از بوئے گل در مشام — چہ رحم ست بر صائبان زکام

ازان گل بہ بلبل ندارد نظر — کہ ہر دم نشیند بشاخ دگر

ازان مے خورد سایہ این خاکمال — کہ یکجا نباشد قرارش محال

چو کوہ آنکہ پائے بدامن کشید — نہ کاہید گر تیغ بر فرق دید

بہ بین سرور از ثبات قدم — کہ از ادبی و سرفرازی علم

اگر قطرہ لودے تحرک پذیر — زچاہ حضیضش نبودے گزیر

بہ کشتے ست اندوہ بے لنگران — زند کاہ بر کوہ بے لنگران

بدیں شیوہ از بدان مے کشد انتقام — مذیدم کہ دشمن شود دوستکام

بکوشش نکرد ند یکرنگ ناکسان — تقدم نے آید از وایسان

چنین مے ماند جہان مے شود — سبک زود بر دل گران مے شود

عدو از ورم در بدن پروریست — چنین نرمہے بر ترازلاغریست

دل زر پرستان دورو چون زرست — دل مہر ورزان دل دیگرست

محبت دران دل شود بیشتر — کہ از زر شود کمتر و بیشتر

مقیمان کوئے وفا دیگراند — اسیران خوف و رجا دیگراند

نہ از طوطیان زر و آہنم — زرگہا ست زنجیر در گردنم

رگ و ریشہ گر دو چو زنجیر کس — نبرد بسوہان تدبیر کس

کہ دل از تہ دل دعا سے کند

کہ از یاد او خاطرت رم خورد

کہ ہم طعمہ او در فضا پیش نبود

چہ بہتر زگلزار بی خار و خس

کہ از آفتاب آن گریزان بود

سیہ بختی خویش را فاش کرد

چہ رحم ست بر صائبان زکام

کہ ہر دم نشیند بشاخ دگر

کہ یکجا نباشد قرارش محال

نہ کاہید گر تیغ بر فرق دید

ہا زاد ادبی و سرفرازی علم

زچاہ حضیضش نبودے گزیر

زند کاہ بر کوہ بے لنگران

مذیدم کہ دشمن شود دوستکام

تقدم نے آید از وایسان

سبک زود بر دل گران مے شود

چنین نرمہے بر ترازلاغریست

دل مہر ورزان دل دیگرست

کہ از زر شود کمتر و بیشتر

اسیران خوف و رجا دیگراند

زرگہا ست زنجیر در گردنم

نبرد بسوہان تدبیر کس

محال است این سعی کس چون کند — که قرے زسر طوق بیرون کند
بیامہ چو طوطے برآرد نفس — زبال و پرخویش سازد قفس
زجام تو مستیم جمشید کیست — بروئی تو محرومیم خورشید کیست
نبینیم در جلوۂ مہر و ماہ — که بر دیدہ تا وان نباشد نگاہ
گدایت نداند درے دیگران — ندارد سرے غیر سر دیگران
بکوئے ہوس خود سران نیستم — بمہر و وفا دیگران نیستم
بسان خود اندر محبت خودایم — نہ از اہل غیرت کہ غیرت خودایم
بشیرے خرامید نخجیر ما — کم از لاغرے کس نیست تقصیر ما
چو در جرم خود ما جزائے کنیم — بصد عفو چرمے بہائے کنیم
ازین راہ جز سالک آگاہ نیست — درین راہ کو آنکہ گمراہ نیست
چہ بیجاست در قصۂ اہل راز — زکوتاہ حرفان زبانے دراز
نہ آن سر نہادیم بر آستان — کہ بردارد ش کوشش آسمان
بغیر از سجود تو در جبہہ نیست — اگر شرق اگر غرب تبلہ یکی ست
شب و روز دل در زمین بوس تست — بپرس از خیالت کہ جاسوس تست
کسے نیست غیر از تو در دل بپرس — بپرس از دل احوال ہر دل بپرس
چہ ماہ و چہ ناہید دلکش ست — مرا نعل خورشید در آتش ست
درین دیدہ جز طلعت یار نیست — نگاہے تماشاے اغیار نیست
اگر دیدہ ام خار کویت بخواب — نگہ گشتہ در دیدن گل نقاب
زاہل وفا نقش انگیس نشست — کہ بر خاک کویت خوش نقش بست
زبادے برآرم بخجر فغان — کہ خاکم رباید ازین آستان
کند آن زمان خاک من خیر باد — کہ گرد تو گرد اندش گرد باد

محال است این سعی کس چون کند — که قرے زسر طوق بیرون کند
بیامہ چو طوطے برآرد نفس — زبال و پرخویش سازد قفس
زجام تو مستیم جمشید کیست — بروئی تو محرومیم خورشید کیست
نبینیم در جلوۂ مہر و ماہ — که بر دیدہ تا وان نباشد نگاہ
گدایت نداند درے دیگران — ندارد سرے غیر سر دیگران
بکوئے ہوس خود سران نیستم — بمہر و وفا دیگران نیستم
بسان خود اندر محبت خودایم — نہ از اہل غیرت کہ غیرت خودایم
بشیرے خرامید نخجیر ما — کم از لاغرے کس نیست تقصیر ما
چو در جرم خود ما جزائے کنیم — بصد عفو چرمے بہائے کنیم
ازین راہ جز سالک آگاہ نیست — درین راہ کو آنکہ گمراہ نیست
چہ بیجاست در قصۂ اہل راز — زکوتاہ حرفان زبانے دراز
نہ آن سر نہادیم بر آستان — کہ بردارد ش کوشش آسمان
بغیر از سجود تو در جبہہ نیست — اگر شرق اگر غرب تبلہ یکی ست
شب و روز دل در زمین بوس تست — بپرس از خیالت کہ جاسوس تست
کسے نیست غیر از تو در دل بپرس — بپرس از دل احوال ہر دل بپرس
چہ ماہ و چہ ناہید دلکش ست — مرا نعل خورشید در آتش ست
درین دیدہ جز طلعت یار نیست — نگاہے تماشاے اغیار نیست
اگر دیدہ ام خار کویت بخواب — نگہ گشتہ در دیدن گل نقاب
زاہل وفا نقش انگیس نشست — کہ بر خاک کویت خوش نقش بست
زبادے برآرم بخجر فغان — کہ خاکم رباید ازین آستان
کند آن زمان خاک من خیر باد — کہ گرد تو گرد اندش گرد باد

ساقی نامۂ ظہوری

بگو تا دہندم اگر شست و شوے	ہمان خاک کویت لبو دآروے
گرفتم مراہست پاے دگر	جز این کوی خود نیست جاے دگر
غریب است در سینہ یاد وطن	غبار غریبے ست باد وطن
بہ ہیچ لطف طبیبان خوش ست	وطن در دل ما غریبان خوش ست
مپہ نفرین غریب ترا زین تبر	کہ گوید بادت وطن آنجور
چو حرف تو با لب شود ہمزبان	ز حرف ہمہ مہر گردد دہان
فراموش گشتند اہل غرض	کہ یاد تو جوہر شد و دل عرض
بدہ بہر ساقے اے اختر تابناک	باین تہمت الوداز ان جنس پاک
کہ مستانہ جوش سیاہوش زنم	منے خشک گردوم بر آتش زنم

در شکایت بخت

بجز عذر ہست ار چہ از من تنگفت	شکایت سر راہ گفتن گرفت
شکایت کنم اول از بخت خویش	کہ روز مرا کرد چون رفت خویش
لبم خشک گردید از آب او	غمم گشتہ بیدار از خواب او
ز راہ کرم گشت خضر رہنم	کہ رہ داد در مجلس خود شنم
ز غرت سرم چون بگردون رساند	بصد خواریم بر در و بیرون نشاند
از و ہر دمم سینہ پر غم ترست	کہ در سینے از خارہ محکم ترست
چرا غنم بصد سعی روشن کند	کہ جیبش پر از باد دامن کند
کند چاشنے گیرم از شہد ناب	کہ زہرے ز کامم شود کامیاب
ز کشتم طراوت بہ گلشن دہد	کہ در خوشہ ام برق خرمن نہد
ہوس داشتم خویش را حرمتے	چہ سازم باین طالع تہمتے
بہ بخت چنین کس کجا ساخت ست	بہ بین از برایم چہا ساخت ست

چنین بخت از مہر خصمان خوش ست
با ذرا بخش انشاء و زبان خوش ست

دل سادہ تا کے خورد باز پش
کسے چند سازد بنا ساز پش

بہ تبدیل بختم اشارت نماے
کہ امید در دل بدل کرد جاے

زا مداد طالع بآن حالتم
کہ از دشمن و دوست در عجلتم

زبیگانگان شرمساری بلاست
وزان صعبتر خجلت آشناست

گر فتم کہ سازم باین ہر دو حال
چہ سازم کہ دارم ز خویش انفعال

محبت محبت زدم سالہا +
نگفتیم کہ رفتم باین حالہا

دل باغ طبعان ز آزردگے
مبینا د اکسیب پژمردگے

نہاے متاعم اگر کاسد ست
غمی نیست غم شادی حاسد ست

بسیلے کہ نم سرخ رخسار زرد +
چہ حاصل عیانست آثار درد

بخاشاک شعے سازم اگر نہان
علم سے زند دود بر آسمان

فروے خورم غصہ سینہ در
کہ از پردہ ناگہ نفیتم بدر

ز بیم شماتت بخون می طپم
ز خصمان نہان در درون می طپم

بدل گر یہ غم گرہ می کنم
بجاں آہ حسرت زرہ می کنم

تہ بار محنت کمان سے شوم
ز بیطاقتے ہا بران سے شوم

کہ کام و زبانے بغو عاد ہم
چو دیو انگان سر بصحرا دہم

ز نم آنچنان در رہ بیگانہ گام
کہ یابد گزیدن ز لعل تو کام

بجنبم چو بر خویش یابم خبر
کہ از مرغ پر بستہ ام بستہ تر

و فا طوق گر دید در گردنم +
فروچیدہ صد کوہ در دامنم

بیازوے دل زور غم سے برم
کہ ز بنجیر امید در ہم درم

ولیکن محال ست وارستنم
کہ ہر مو کمندی ست در گردنم

روا نیست بر وحشیانی ستم — که رحم کردن از طبع شان کرده رم
بران ناتوان صید بیداد رفت — که در دام از یاد صیاد رفت
کم مے کنے یاد وا نیست در دو — کہ لبیار خواہے مرا یاد کرد
به ذلت کشان را به عزت مخوان — به عزت چو خواندی به ذلت مران
بخون شکارے میالائے تیغ — که دارے بهتر ازاں لبستن ریغ
مبینا دکس در دو حرمان بلاست — ز خود دنا کم این اقتضائی وفاست
چرا تر نباشد بخون چهر من — که کوبد در کین من تهمتن
نه تهمتنے سازدم نے نوید — که جیم بیم نے سوزدم هم امید
من از غم باین حال دارباب پند — زبان کارم از پند ناسودمند
بر آب نصیحت شزده رنگها — بکف در شکست دلم سنگها
زبانے ز سوہان خراشنده تر — خراشکندم از طعنه هر دم جگر
که گفتیم راه فضولے مپوے — لے قهر کن این مگو آن مگوے
نگشتے نصیحت نیوش آنقدر — که افگند شاهنشهت از نظر
برائی تو در خاطرش نیست جا — بنا لائقت نگردد دلش آشنا
حدیث تو گردد گرش گوش زد — شنیدن برویش نهند دست رد
دگر در خیال طرب کم نشین — برو در پس زانوی غم نشین
سرے در بگیر نه دلی ریش کن — تو خود کرده شکوه خویش کن
که میگوید این حرف دور است دور — کے از قطره دریا در آید بشور
خردمنده دارد ازین ماجرا — که گوید رسید شاه از گدا
سزد گرچه زین سخت ناسازگار — که زینسان دهد کارم آخر قرار
چه دور است لیکن ز لطف این عتاب — که برتابد از ذره رو آفتاب

زمن گرچه چندین فضولی خطاست ‌ ولیکن درین جرا رتم عذر هاست

زبانم ولیکن چنین در سخن ‌ شد از حرف رزمت منه جرم من

عطایت که راحت بجان میکشد ‌ طلب را سخن تلخ و دشمن میکشد

سوالم ازان هر دم افزون شود ‌ که خوانم سخا تا ترا ممنون شود

دهد صد حدیثم زروی تو روی ‌ ز آئینه طوطی درخشنده گوی

کجا میکند گوش این قصه گوش ‌ که گوید اهل سخن را خموش

سخن سنج دارد درین شاهوار ‌ چه سازد گر اینجا پسازد نثار

ببالمن ز تو رشته ظاهر است ‌ که لب این چنین بر سخن قادر است

بنودی ز تو رشحتی گر نهان ‌ سخن خود شدی مهر درج دهان

ندارند ظاهر پرستان خبر ‌ که هست این عتاب التفاتی دگر

کسانی که راه درون میزنند ‌ همه نقطها واژگون میزنند

درین بزم زهری بساغر کنند ‌ که خون در دل شهد و شکر کنند

غنا نم ازان واز دی در سخن ‌ که افتم درآید بر گر سخن

غمم را که جانی بتن کرده ‌ باصلاح احوال من کرده

بمنزل کی این بار بی بر دل ‌ دم مصلحت گر نمی خورد دل

توان بود یک نکته بار دی تلخ ‌ زشیرینی نفع دارد دی تلخ

چو لب تشنگان را بجال آورند ‌ بحکمت سنک در زلال آورند

بجان حسرت این اشتغل میکند ‌ دلم خویش را زود گم میکند

لکد کوب غم شد گر آب و گلم ‌ غمی نیست پوشیده ام از دلم

زحرف حریفان بگردم ملول ‌ دلم تا نگوید ندارم قبول

بعجم سازدم لغزش پا اسیر ‌ بنا شد اگر نبخشت دستگیر

بهر جا که عفوست شود جرم گناه | کم از برگ کاه است کوه گناه
نهندم بسر گر چه شمشیر تیز | نترسم عظیم ست عفو عظیم
زگفت جهان باد دل بهره مند | که ان پند گیرند ارباب پند

حکایت

شنیدم که حجاج روز پسین | برسم مناجات گفت این چنین
خدایا تو دانی چها کرده ام | نه بر خلق بر خود جفا کرده ام
زه و دنا این رقم بر من از ننگ و بد | که خواهد مرا ساخت عفو تو رد
دهند مرا پس ز انوی خوف جا | کنندم ز لب منع حرف رجا
بار باب شر کم قرین کرده اند | عتاب تو با من یقین کرده اند
شمارند خاص من انروه و ستم | چه خواهد شد از لطف عام تو کم
که بر رغم این فرقه بو الفضول | زرد م فزونتر نشیند قبول
ز عفو تو در پیشگاه حساب | بیارایم از هر گنه صد ثواب
بمانند خلقان ز من در شگفت | که از معصیت کار طاعت گرفت
امیدم قوی گشت و گاهید بیم | کرم ار کریم ست و رحم از رحیم
یکی اهل عرفان ز خضا رکبود | چو این گفتگو زان ستمگر شنود
بگفتا عجب نیست کاین حیله کیش | برد کار فردا هم امروز پیش
زهی بی نیازی نه اسخاست آن | که باشد نمایان ترا نه کفر دین
پی سجده این بلند آستان | زمین پایه افتاده است آسمان
شهان نیز دی قدر روزی پایه اند | ز خورشید اوج ازل سایه اند
شده دولتی دولت ارجمند شان | بعرشی برآورد سر تخت شان
ز اخلاص شان هر کجا پرده است | بسا کز وه بد که ناکرده است

گدارا چه نسبت بعبد رگناه — که عذر گناه است بر لطف شاه

نباشد مرا گرچه آن اعتبار — ق — که عفو تو آید مرا در شمار

ز غم چاک جیبم بدامن مبین — ببین قدر خود در دیت من مبین

بکاهم چو دانم که من چیستم — ببالم چو دانم که از کیستم

سعادت نهد بر سرم تاج تخت — که یاد تو در سینه نهاد تخت

لبم گلشن شکر سرا بلبل ست — بهارم سرای خارم گل ست

بلطف تو زآسیب قهر ایمنیم — بمهر تو از کین دهر ایمنیم

شبی کز دل شب دمد روز من — دل شب که دمد گیرم از روز من

ز لعلت سخنون گرچه غلطیده ام — که محرم بجز نگه ندیده ام

ز من نرگست هیچ مهفته است — همه گفتنیها نگفته است

اگر اصل این خشم و کین داشتی — برابر خیال تو چین داشتی

به نزدت سبک آزمان میشوم — که بر خاطر خود گران میشوم

بچشم تو شیرینم ایم دلیل — که هر زندگی نیست تلخی سبیل

درین پیشه کاری کسی رفت پیش — که هر دم نجد خورد بازی ز خویش

چنان رانده موج فریم در آب — که کشتی کشم در تباب سراب

کم ست از برای من ناشکیب — دل شاد ده از بهر نقش فریب

رسد ساده لوحی گهر یاد کس — وگرنه کند عشق بنیاد کس

اسیران خیالی شوند از ملال — نباشد اگر عیش فکر مجال

چگویم که دل در چه فکرم فگند — دل خنده داری بگویم بخند

بایین ستی محبت صلم درین — ق — که با آنکه پیش تو خوارم چنین

ندارد به عزت کسی جای من — نباشم اگر این چنین رای من

مهر تو دل کرده کسب شرف — منم یکطرف عالمے یکطرف
چگونه مهرت جهانم چسان — زده هشت مذار در بانم زبان
عزیزیست هر چند جان انچنین — بهایت مهاست در آئین
درین حرف پیش تو تحقیق نیست — تصور پذیرائے تصدیق نیست
ای اگر آه
ادائے زکوة ترا نے بکن — بیک خواستن امتحانے بکن
با عجاز مهر و وفا مے کشم — که صد جان بیک جان فدا میکنم
کند قهر تو حفظ ناموس دل — گر این نیست در سینه افسوس دل
بهر جا خیالت پی جانشانست — مکان از دلم دلنشین ترنیانست
شود با خیالت چو دل آشنا — بماند که بوده است از جان جدا
کسے گشته از نخل جان بهره یاب — که از جوی مهرت بران بسته آب
ز روئے تو چشمی که افتاده دور — تواند نگه کرد اگر سوے حور
بهر سو که بیند غم اندوز باد — ز شرم بصیرت زمین دوز باد
نباشد کسے کز تو در گفتگوے — برو گو بمرگ لب خود بلوے
پرست از خیالت در و بام دل — ز مهرت دو نغرست بادام دل
نهفته کرده بر من جهان بوستان — چنین دل نصیب همه دوستان
همه مغز در پوست میکارش — توئی دوستش دوست میدارش
بهاے محبت دل من دلیست — حقیقت شهر شتم گل من گلیست
شوم رشک مغز ار شمارم بپوست — بخود دشمنم گر مذاریم دوست
چو خونم ز تیغ جفاے چکد — همه کیمیاے وفاے چکد
چو شمع وفا می نهم در لگن — کند کار مغز استخوانهاے من
بیندد از صد بار در آتشم — شوم قیمتے تر ز زر بیغشم

چو من غلامیست یک بندهٔ دیگرت — قسم مے خورم تا شود باورت

بعفو عظیمت که از عذر خواه — گناه عظیم ست عذر گناه

بجلمت که در پایهٔ امتحان — سبک بگذرد از خطائے گران

بتاجت که چون عرض گوهر دهد — صدف پاے بر فرق اختر نهد

بحجرت که از قبضهٔ نور ناب — کند نیچه در نیچهٔ آفتاب

برخشت که نیست اصفهان نازنین — که گردد زمین از سمش گمنه جبین

بتیرت که سوفار خندان او — زند بوسه بر زخم پیکان او

بگرزت که در عرصه دست برد — بمشتے کند مغز البرز خرد

بزرین کیانات کز ان چست صاف — نهد نو نچکان ناف در پشت قاف

بچیان کمندت که در دار و گیر — چو زلف بتان بسته درهم اسیر

بگرزیست کز شرف بر فلک — کند سهمه در کار چشم ملک

بقدرت که از سایه اش هر طرف — دمد سرو و بندد بنظاره صف

بهیبت که چون زور برآید نفس — زشادابیے تر آید نفس

بشور حدیث شکرخند تو — بنور جبین سمنبر خند تو

بگیرت که طرف چمن میکشد — بخوبیت که نارنج سمن میکشد

بلطفت که عالم گلستان کند — بقهرت که افلاک ویران کند

بغرمت که صرصر زپے میرود — بهمت که بر خارهٔ پے میرود

برایت که آئینهٔ احترست — بعدلت که مشاطهٔ کشورست

بجودت که کار جهان ساختست — بقدرت که بر آسمان تاختست

بطوطار تیغ ظفر آیتست — به پیشانے معجزه رایتست

بنامت که در بحبت پرهانم اوست — بمهرت که معشوق ایمانم اوست

که هر روز افزاید این اعتقاد | که کس نیست در مهرت از من زیاد
حریفان سخن‌ها[1] شنیدند بی‌من | که در بند اثبات این دعویم
وگر شاه هم ماند در اشتباه | پس از صد قسم نگذرانم گواه
بکن خوب خاطر نشان خودت | بپرس از دل خود بجان خودت
ز عشاق مهر و وفا ثابت است | گواه است دل مدعا ثابت است
شغلت دل از جان خبردار نیست | خوش آن دل که جز با دلت کار نیست
چو مهرت درآید در آغوش دل | ز راحت بمالد بر و دوش دل
بقا باد تا ان است دل برقرار | که دارد نگهبان تو میراث خوار
چرا غی کزین دودمان روشن است | ز خورشید خشمان شرر دامن است
زده رفعت سایبان آنچنان | که دوزد بر آن اختر آسمان
ز تجمیل جود تو کان برشکست | بماند شه کیج کاوس پشت
در ایام هر بی‌حسابی که بود | بحکم تو جمع است در ملک جود
مگر کان جود ترا مهلت دید | که مرگان زرین بجنبش دمید
بجاه از سکندر فزون تر توئی | ارسطو توئی یا سکندر توئی
بفکر تو گر دید تا آشنا | خرد در الف گشته مشکلگشا
نکرده چو تو هیچ مشکلگشای | رصدبند چرخ تدبیر و رای
ز حصنی که معمار رای تو بست | طلسم خرد را گشادی شکست
بیا ساقی آن دُر برآور ز درج | که مینا حصار است و پیمانه برج
بده تا کشم گرد خاطر حصار | که صعب بسته خیل غم روزگار

در تعریف قلعه

برین قلعه تا که دگیوان گذرد | وز آسمانش فتاد از نظر

[1] سخن‌ها

زبرجش چو تابد فروزد آفتاب — شعاعش نیارد بپایان طناب

ازو گله خصم کافتد بزیر — نهد بر فلک طلعه در کام شیر

سفر یا کند طائر نامه بر — که در وی کشاید منال عنبر

بآن پایه از حکم عالم مدار — که گردون نشود سوده اندر مدار

فلک سوی او از زمین دامن سایران — زپروین دهند ارزن طائران

تبرسیب بلندش چو پنجاه رسید — سر خصم باخود بالا کشید

بالا کشد فرمد را دیدبان — اگر چون خودی باید ش همزبان

تماشای سیرش مکن گو شمال — که از دست دربان خوری گو شمال

فکند بر و سایه ابر بید نگف — زروی عدو سخت تر خارپاش

رساند بپرواز گه خورد بیر — که گر دور دریای جودت بلند

خورد گو تو ال در هفتمین — بر در راه مستسقی نیمه راه

هوا نظاره او گه احرام بست — کند پنجه بند در دامنش

رسش مار سیمی که در طی آن — بخاک ره کو توالش یمین

بلندیش کمین سنگ را آن شکوه — که تعظیم خواهد زالبرز کوه

شود سایه او چو در یا نشین — شعوذ موج چین جبین زمین

بقطع نشیب دفرازش ضمیر — زرا زترے و تریا نجیر

نشستست سطح از فرازش نگاه — در افتاده فعرا زنشیبش بچاه

ورو رفعت آسمانے دفین — ازو سینه کوهان گاه زمین

فلک سنگ برسینه زاند شیشه اش — که بر سنگ ناید از و شیشه اش

براطراف او مهرهای روان — نمایان چو بر آسمان کهکشان

عدو زین فلک زهره احکام نیست — که اختر بران غیر بهرام نیست

برو نصب از هر طرف نوبها — برائی ذ کفه بهر کوبها

در تعریف توپ

سجوشم به تعریف توپ بزرگ — نه توپ بزرگ اژدهائی سترگ

از و پنجه ور شعله رخشم و کین — وز و دست آشوب در آستین

برائی عروس زمین خط نیل — بی دیده دشمنان گشته میل

مهر دشتش از دشمنان گسستنی — تن پر شهر از دل دز و زخمی

قوی پنجه نصرت ببازوی او — سپهک کوه ها در ترازوی او

ندارند شاهان ایوان ملک — چو او دشمن افگن بمیدان ملک

از و آتش فتح در اشتعال — از و قرعه ملک فرخنده فال

سزد گر سر خویش گیرد بلا — که دارد از و عافیت پیشگاه

بدر یوزه آتش از آهنش — یگان برق لیگشت پیرامنش

اگر مهرهائش بدریا فتند — نهنگان ژرف ماهیا لا فتند

چو روزی شود تفته دل سالها — نشیند برون از درونش هوا

شود در دل روز اگر شعله بار — شب از دود سازد نجوم از شرار

چو تابد هوا از دخانش کمند — بچرخ ار رسد جان در افتد بهند

شود مغز چرخ از غریوش تباه — ز گوشش ار کشد پنبه مهر و ماه

شود در عدا گر دمکش سازا و — خورد دم که زیست آواز او

بجنباندش پشه زور ست پیل — زبونش فضیلت ست تفضیل

ازان رو که گردونش شد خاره سا — بود دیده اژدهٔ شاطوطیا

چو گردون کشانش بهامون برند | بگردون گشنی گاو گردون برند
نباشد اگر زور را اقبال شاه | ببرد بصد سال یک روزه راه
بپیرد به سعی طبیب بلا | بداروی اندر دهد همان دوا
نشیند چو هر زانوی کند وکوب | فتد کوه پهلوی بوسیده چوب
سخن خواهند سور لخ در آسمان | که با لانگیرند نحر اسی آن
چنین اژدهای عدد کش کجاست | بگفت اینکه خود غار و خود اژدهاست
بحرف صدا کرده در روز جنگ | دهان فراخش دل خصم تنگ
بتقریب چون برده شد نام خصم | بگویم حدیث سرانجام خصم
بیا ساقی ای لعبت سینه صاف | از آن مے که با کینه دارد مصاف
بده تا نهم حال کین پوران | بگویم بی عبرت دیگران

در بیان حال خصمان

بشمشیر تیزی و تلخی چو خصمت گذر نیست | همه آرزوهای خود در اگر نیست
چو از روزگار خصم تو گوید زبان | ز تار یکی حرف مو ید ز مژگان
ز بیجاده صیقلی خصم خرمن نهاد | همه کاه پازنیه بر باد داد
خبر این نفع خصمت ندید ار ستیز | که در قتل خود تیغ کین کرد تیز
عدو ئی تو گر آتش کین فروخت | همان خویش در آتش خویش سوخت
فضولی اگر خرش در عرصه راند | چپانش فلک بر خر خود نشاند
خس و خار را نیست این شعله بیش | که بر دارد از راه آسیب خویش
دو روزی دلے کرد خرم تو خصم | چو لاغر کر فربه شود از ورم
بنازم چه خوش تلخ گشتش فلک | که غافل شد از شور حق نمک
نداند اگر غیر مقدار خویش | کند غیرت ایزدی کار خویش

نسازد نهان گر ز آئینه روے — ز شرمندگے سازد آئینه روے

نماید بلے ظلمت قیر بیش — چو بر صحن کافورش آرند بیش

تخصص بود دوران چشاند شکر — کہ سازد بروز سیہ را تلخ تر

شود پست بہر فتادن بلند — نگردد بجز از رحمت ارجمند

ندارد زر قلب عمر دراز — فتد زود اندر بلاے گداز

نیاید بہ تدبیر برنا و پیر — شیاہے ز شیر و سفیدے ز قیر

بمکر و حیل کے توان شد دلیر — کہ روبہ بود روبہ و شیر شیر

کبوتر چو با باز باز ے کند — بخون دل خویش بازے کند

بحمد اللہ ایام محنت گذشت — دمان تمناست حسرت گذشت

دل عالمے از جفا شد نگار — کہ لطفت بر د مرہم خود بکار

دران چند گہ کز پے مصلحت — نبودے درآرایش مملکت

چہ گویم کز غم چہا دیدہ ایم — نہ بنیاد کس انچہ ما دیدہ ایم

چنان بود بار تعدے گران — کہ میرفت از پیش پاے توان

زمانہ چنان توسن کینہ راند — کہ گرد از رخ گل خاکساران دماند

نہ تنہا باحباب خواری رسید — چہ خواری کہ با شاہی کشید

چنان بود جنس شبے بے رواج — کہ دستار از تاج میبخشت باج

دل طاق ایوان بغم بود جفت — صبا کرد سقف و جدارش بر فت

کمر در میان گریہ این و آن — نمے دید مقصود خود در میان

دل شعلہ خواران کانون غم — بداغ دل سکہ خوردے قسم

بسر گشتگی چیز ازیں دو بود — شد از لاغری استخوانش پدید

نہان از تو خواندند فضلے بر و — کہ رفعت نیاید ز منبر فرو

چنان باکسر کردایام زیست — که باقیت دلیماش بر فزون گزیست
کنون گشته قدرش فزون آنقدر — که در قدرش سته همه گمگشته
بنبر علوئے توان پایه داد — که در سایه اش عرش کرسی نهاد
بنامست دل سکدرست از شکست — برایش چه نقشے درست نشست
چو سخت ترا پا بایوان رسید — سر سخت ایوان بکیوان رسید
بنازم اے سریر ترا یا نشا — که حق یافت بر مرکز خود قرار
ندارم گمان سخن — که تا گشته پیدا زمین و زمن
باین سرفرازے بنوده کلاه — بنالید گاه انچنین گاه گاه
درین حیرتم کز جناب تو دور — چسان بود زین پیش رفعت صبور
بخدمت کمر بسته چست امان — که هر طرف گوئیش گردد چنان

شعرے در انتفاعت فلک آوردن و اظهار قدرت و رفعت خود کردن

در اندیشه شعر بودم سحر — که شعرے برخصت در آمد ز در
به بندگه درود تصدیع سفت — ز رفتم بعرض غرض بر شگفت
که ای شاعر شاه شاعر شناس — ز لطفت فلک دارد این التماس
که اندیشه در حق او کنے — بدش را به تدبیر نیکو کنے
ز خجلت نظر بر زمین دوخت — ز بس خامی خویشتن سوخت
از و رفته آرام و صبر و قرار — نهاده است بر بیقراری مدار
ز انجم که چندین عرق میکند — در سفدرت در طبق میکند
قدرش هر دم از غصه خم میخورد — سخاک در شرقم میخورد
که گر در مدار اے اهل نفاق — مرا یک دو روزی فتاد اتفاق
مذران ورطه رنجم ز غفلت فتاد — کسے را عدوئے چو غفلت مباد

قضا چون بتنبیه من لب گزید — بخصمان رسید انچه از من رسید

شه دین نراند بکین از درم — من و مهر خصمان مگر کافرم

مبادا بیند از دم گرم نظر — که از طبع دونان شوم پست تر

بمن طعن امداد دشمن بس است — مرا خجلت غفلت من بس است

نتابند رخ سروران کریم — بیک سهو از بندگان قدیم

ندانسته واقع شد این ماجرا — شهنشاه دانسته ورزد عطا

خطا بخش شاها که بر بنده ات — قضا امر و منهی ترا تابع ست

چه گردد بلطفت که گردد چنان — ق — که گوید تا انقراض زمان

که گردون زاد باز میگشت پست — فلانی گرفتش با قبال دست

بشعرے شود نیز خاطر نشان — که شعرے گوید شاعر باین قدر و شان

کسے کز شکوہت حکایت کند — فلک را تواند حمایت کند

کسے صاحب بخت بیدار گشت — که پاس رضائی تواش کار گشت

نهد بر رضائی تو هر کس قدم — فتد گام اول بچاه عدم

چنین گر خورد دشمنت زهر بیم — کند تلخ آنش بر اهل خمیم

چه در سایه خصمت چه در آفتاب — ز بخت سیه میخورد پیچ و تاب

اگر بر تو سایه افتد ببر و — کند از گرانے بخاکش فرو

گزیند اگر جاے در آفتاب — جگر تا نه یابد دل و جان کباب

تو خود سینه دشمنان بر مدر — مبادا شود خنجرت بند گر

زره پوش گردد چو خصم دغل — ز سهے خود افتد بدام اجل

ضد گفت که جان دوز و خفتان بر ست — ز پیکانش دلهاے خصمان پر ست

ز هر سو رخ مملکت سوی تست — روان ترکتازے که قابوی تست

چو کردے زدلہا ختم گیرے
جہان بیشہ دلست ہاں شیرے

شنو ربع مسکون برآوردہ بانگ
کہ شش دانگ از نست این چار طاق

نشطہ پنج ہیچ از فکر درست
ہمہ سپ و پیل حریفان زنست

چو عکس سنان تو بیند در آب
شود راست مور بتن آفتاب

شود رزمگاہ تو نیستان اگر
دران شیر از بیم باز د جگر

بفرقت چو بیند زراندود خود
شود چہرہ او خور ز غیرت کبود

بدہ ساقیا آن مے بجام ظفر
کہ گردند مردان ازان نامور

کہ در عرصۂ فکر صیدی کنم
رہ جرخوان امیدان طریدی کنم

تعریف رزم

فغان از زمانے کہ بر عزم رزم
زرہ پوشے از حلقۂ جم جرم

بزیران تگاور کہ روز نبرد
برآرد ز آب تن خصم گرد

بدست آن یلا رک کہ گاہ وجدال
جگرگاہ خوشش کردہ از زندگال

ظفرنامہ تعویذ بازوے تست
دلیری مویدل بہ نیروے تست

چو سانے علم نیزۂ خصم زد
بفر سنگ گردش نگردد ہوا

دمد از دم گرنا آن نفیر
کہ خیزد ز ہولش نصیر از نفیر

فتد جیب گردون بدست خروش
دریدن نہد پای در راہ گوش

خورد خور ازو پیش نیزہ پیچ
شود چرخ از غلغل گوش کیچ

دہد یاد صفہای صحراے پیل
ز اعجاز موسے و دریاے نیل

شود سرمہ در دست و با دست ود
ولے سرمہ چشم خوف و خطر

ز مردانگیہاے مردان مرد
رود شور روز قیامت بگرد

سپرہا تبارک ز بازو کشند
سپرہا ز چین نیز بر رو کشند

فلک را بر دل لرزہ بر سر حشر ۱۲ — کواکب بر زند از یکدگر ✣

زلبہا بجوشش الامان الامان — بہر سو غبار آسمان آسمان

چنان تیرگی رو بعالم نہد — کہ خور ہر زمان چشم بر ہم نہد

چنان تیرہ گردد زمین و زمان — ق — کہ خور شید بارد اگر ز اسمان

شناسد بہ نزدیک دانا عجب — کند از غلط راہ خود روز و شب

زلب زرد گردد رخ مرد و کار — ق — شود نعل آبش گر آئینہ دار

چو گردد بدیدن نگاہ آشنا — شود دیدہا مہرۂ کہربا

زلب سیل خون رود بدریا رود — ق — ز دریا سحابی کہ بالا رود

چو در فرسے قطرہ بارے کند — وزان طائری دانہ خوارے کند

زمنقار صوتش چو آید برون — سزد گر شنیدن شود لالہ گون

چنان باشد انداز شمشیر تیز — کہ پے کردہ افتد امید گریز

رود ہر زمان جان بکام و زبان — کہ خود در ابرون افگند بافغان

ز ہر سو ز بس کوشش و اہتمام — شود زخم در تیغ و خنجر تمام

جگرہا کند جاے خود دردہا — کہ گردان فشارند دندان بران

نشیند اجل در تماشای جنگ — بر د میقل تیغش از سینہ زنگ

شود سینۂ دشت از ہول چاک — پر از کشتہ گردد نہیگاہ خاک

زمین را نم خون کشد در بغل — اجل را رود پا فرو در وحل

شوند اہل ہیجا دران غرق شور — چو شیران نہان در نیستان تیر

کند از سیاہ اندرونے تفنگ — ہوا را مشبک چو جرم فلک

ہوا چادر ازگرد بر سر کشد — علم طرف دامان نجوں در کشد

فضائے جہان قلزم خون شود — رکشش شب و روز گلگون شود

زسخت زره کز برجنگیان +
نفتد دشت گر در سر زنگیان

زجنگی سواران بهر زه گذر
سپر باتن صاحبش پی سپر

زبس مغفر و سر زتن سنگلاخ
بدنها در آغوش خرسم فراخ

سکندر خوران بادپای حیات
بدست تزلزل عنان ثبات

برآسندگردان بگردان سپهر
سراز جیب گرداب بحر خطر

پرد هر دم از پیکر تیغ و شتاب +
زبس کیسه چاریر صد عقاب

زبس آفت تیغ و تیر و سنان
بنارد که بر خویش جنبد زبان

برآرد زخون موج بحر نبرد
چوماهی دران ساعد و ساق مرد

فشار دزبس لرزه پا در بدن
دهن وا کند زخمهای کهن

زره برکشاید زدلها گره +
بدنها شود در زره ها زره +

چنان برد از خود و مغفر خدنگ
که سرها شود مجمر بزم جنگ

زبس در زبان گرم جوشد خروش
شود آهن خود سیماب کوش

تبا بد تفت تشنگی دانش تن
تبر کیسفال زبان در دهن

زا خگر دل تفته پرتاب تر
زمرجان لب تشنه بی آب تر

سمند رچو پروانه دی پر فتد
چو بر شعله بر شمع خنجر فتد

کند تیغ تیز آن زمان ترک ترگ
که در شیشه ریزه کشد پای مرگ

کمی یا بد از برنی تیر دست
شود تا بکش استخوانهای دست

زبس نیزک خون و گرد سطیر +
گرستان گشته سایه بر تیر و ابر

زند نقب بر مخزن دل سنان
کمان افگند حلقه در حلق جان

بتیر و در دیدجان تن از تاب تیر
سراسیمگی گشت سکان شود نبض گیر

زغلطیدن گردن کیکی روی
دل و گرده جوشند در جنبش دشت

بد هقانیے کینہ در سینہ ہا ۱۰ ز ناوک کند خوشہ کشتے فنا
در و کردہ افتد سر گردنان ۱۱ شود خود ہا کیل ابنار جان
چنان بر ہوا دام باقد کمند کہ گردد دران طائر روح بند
تبر آن کند بر سر تیغ زن کہ مضراب بالندہ خونشتن
بدہ نہا گذرگاہ تیر و پیکان شوند جگر ہا غلاف تبر زین شوند
ز ناوک بہ پہلوے ہر سر کشے کمان پر کند ہر زمان ترکشے
چو زنبور پیکان شود خانہ ساز شود سفتہ در سینہ دشمنان ہا راز
پی پاس جان تن دران دار و گیر سراپا شود چشم از زخم تیر
ز ترکان ہمہ ترگہا ترگ تہ گ ز شمشیر شان جیبہا برگ برگ
چو در ترکتازی کنند اہتمام شود ترکیے ترک گردون تمام
بخصم افگنے ہندیان کینہ خواہ نگویند یان شیر ہاے سیاہ
گہ رزم چون مردمک بیدرنگ درآیند در چشم شیر و پلنگ
بخاشے نژادان رستم توان ق بہ پیکار در گر مجو شے چنان
کہ ناوک سنان شان ز بس تفت و تاب کشد داغ بر جبہۂ آفتاب
کشند از بکان سلیک اندر کمان بدوزند بر یکدگر جسم و جان
کنند آن غنیم افگنے خیل کرد کہ سام و نریمان شناسند گرد
شود پنجہ در آتش رزمیان بگیرد فلک را بنیزہ میان
جگر خستگان نالہ را جا کن دہند لب از خیل افغان بافغان دہند
ز ناوک سنان یلان عرب شود لالہ گون چرخ نیلے سلب
یلان جنہ اسان گوان عراق ق ز فیروزیے لشکر اتفاق
ز اقسام رزم آوری بہرہ مند چہ شمشیر و خنجر چہ گرز و کمند

۱۰ سے ۱۲ تک ہندیان کینہ خواہ ۱۲ سے ۱۴ تک ہندیان شیر ہاے سیاہ ۱۲ سے ۱۴ تک ہندیان شیر ہاے سیاہ ۱۲ سے ۱۴ تک ہندیان شیر ہاے سیاہ

۱۰ سے ۱۲ تک ہندیان کینہ خواہ ۱۲ سے ۱۴ تک ہندیان شیر ہاے سیاہ ۱۲ سے ۱۴ تک ہندیان شیر ہاے سیاہ ۱۲ سے ۱۴ تک ہندیان شیر ہاے سیاہ

۹۷۹

در تعریف فیل

چنین نیل در عرصه گیرودار ‌ ‌ ‌ ندیدست شبطیز بنجے روزگار

نماید زمین بقعه درد دش ‌ ‌ ‌ که پیچیده خرطوم او در همش

بیاد آرد در آید بقبض محال ‌ ‌ ‌ بدر روز هم شهر بند خیال

زند سیلی از باز دبنال او ‌ ‌ ‌ شود کوه را چون کف نیل رو

زنگوش ست بر چرخ دامن فشان ‌ ‌ ‌ که از گرد راهش نگردد گران

به هیکل جهان را زخوه کرده پر ‌ ‌ ‌ باوازه در قعر یم سفته در

چو گوئے زمین پهلوی دگرے ‌ ‌ ‌ ورو مغز در استخوان پرے

باواز زنجیر افلاک در ‌ ‌ ‌ چو گشت واز شله چالاک تر

فلک زیر دست زیر دستیش ‌ ‌ ‌ سبق گیر هشیاری از مستیش

روان تر زحکم قدر قدرتان ‌ ‌ ‌ جوان تر زبخت کهن دولتان

زشوخیش در بحر اندیشه شور ‌ ‌ ‌ بتعریف او طبعها نیل زور

تماشاے او سرمه بخش نظر ‌ ‌ ‌ شب پیکرش راز فندان سحر

بسان نگارے زنقش ونگار ‌ ‌ ‌ پے گلشن دیده فصل بهار

مرصع سرے از سرش بهره یاب ‌ ‌ ‌ فروزان زبرج شرف آفتاب

گیاه شفاے بچارم فلک ‌ ‌ ‌ در و کوه داش زرین کجک

زرنگش کمے در قمر بیشتر ‌ ‌ ‌ که شبنیمش آید مگر بیشتر

جلا جل چو فرماید ش شهریار ‌ ‌ ‌ کشند آسمان اختران در قطار

شود اطلس چرخ زیبنده تر ‌ ‌ ‌ براے مجلس گر شود آستر

چو آواز طلخاش افزوده ذوق ‌ ‌ ‌ زگردن برآورده ناهید طوق

سپهر از سر افزایش در حساب ‌ ‌ ‌ زچوگان کهنداش سایه برآفتاب

به پیشانی از سرنه رنگینش نیل ‌ ‌ ‌ باو چشم خورروشن از چند میل

ساقے نامه مطبوعے

هنگاه آواز ضفاع اوشنیده ۱۲ ردف

اسے آسمان بسبب اینکه او را با نیل نسبت داده پیشرو در شناسائے آمده ۱۲ لاکے ناخوش نے برد ۱۲

اے آنچه نیلے مطبوع آن چنان سرخ نوشت که در سیاهے او آفتاب است ۱۲ ردف

چو گفتند زبان ها نیستے که حکایت کنند ۱۲ ردف

۹۹

تلبین ۱۲ فسانه

آواز آهسته

گریبان گاه و گشت

در و تنگ زبان تازه

نیل و هندسے هنوا

گوینده ۱۲ کشف

اسے تخود

را در رگے ۱۲ ردف

ای

تشبیه رنگ شنا بگیر

آبے اسے از انحطاط

نشاط به رنگ شود ۱۲

آزد گی پیرهن ۱۲ ردف

درختان صندل عیان از دهان + ز خرطوم او مار پیچان بران
سرش از کدو ماست چنبر مثال تل پهلوش مندیل رنگ تال
بحیرت ز خرطوم او خیره بین که چین کرده است آنچنین آستین
چنان کز دو چین آستین دراز که نگذاشت چین بهر ابروی ناز
چو زنها دمش خوار و شب زنده دار سبک روح و فرمانبر و بردبار
جلاجل بگردن درش بسجه سان ز دندانش مسواکها در دهان
ز قوت آن دست و پای متین ستونهای کاخ سخن آهنین +
سر اندر سرانی سرش تا فتشام ز نه طاق گردون بیک جفت نام
نمایان ستونهای دندان چنان که دریای بام فلک نردبان
بآن روشنی چشم مه انجلا که در چاشت چشمک زند بر سها
بدقت ز روی زمین سوسمار بمنقاش خرطوم برچیده موی
مجسم ز نمکین و فروشکوه گه رزم از و پشت نصرت بکوه
ز خرطوم و سر تیغ و سندان او کلید در ملک دندان او
پی لشکر شاه پشت و پناه برای غنیمان بلای سیاه
فگنده چو شیران فیروز جنگ بگوپال از گوش چرم پلنگ
شود کوه را چون کف نیل رو ز دندان سیلی از آماده دنبال او
طلب کرده از معدن قیر باج قوی قدرت افتاد چون کاخ عاج
نه کاهد که پرورده دولت ست ز خردی بزرگیش در خدمت ست
چو عباسیان زاطلس شکفام فرو داده است آستینی ز بام
برای فگندن نفسهای خویش ز خرطوم قندیل آورده پیش
دهانش ز خرطوم اندر خفا گرفته در غار را از دها
سرش گنبد عالم عقل و هوش چه حرفهای یکلخت دارد دو گوش

گر بخواب بهر سرش بی گزاف
یکی گوش بستر دگر یک لحاف

از و کوه کاهیده برتر ترے
عیان تیغ پشتش از آلاغرے

شدی نیل گردون شش ناب ممتاز
دو دندان اگر بودے از آفتاب

پے آرائش هر شبے آسمان
کند دانه غربال از اختران

شهنشه مه و او سپهر کبود
مدار دچنین شعله هیچ دود

نگارستنا کشتے بجر و بر
تماشاے از دیدنش چشم تر

علم گشته خون بر فرازش نشان
نشان داده از کشتے دیار دمان

نگه نا شناکرد و در بحر دید
چنین کشتے چار لنگر ندید

ببیران تخمیش از بر کشند
بپا سنگ او کوه عنبر کشند

چو گرد د خرامان بآن قرو شان
بپیش رود چرخ چون چاوشان

فرو رفته دریا بحلقوم او
گره دیده آب در دنے چو خرطوم او

گرت نیست گیرائی در نفس
به تعریف خرطوم او بر نفس

ز گوشش سخن عرض کن بر زبان
شنود همین تا گفته ات در جهان

ازو کو که گردد سخن زور مند
در و همین که گردد نگه سر بلند

به پهلوش بین دنگها جلوه گر
حصارے نگر کنگره اش بر کمر

نه پیند زره گداز و بال
گر طوق و ندانش گردد هلال

ز دندانش دندانه ش ست آسمان
که آن کرد خوان راست گردد زبان

ز حلقش دهان بحر گرداب وار
یکی شید ماهیش بر هر کنار

قمر در تفاخر همه سر شود
چو با نقش پایش برابر شود

عطارد نویسد گر از هوش او
ورق همین تر آرد از گوش او

جلاجل نماخن از هر طرف
زهره آورد گوئے بکف

فشاند چو از تارک خویش آب
بجوشید ز فواره در پای ناب

بعکس ست چون کار هندوستان
بدو آب بر بام از نادوان

ز است دندانش در اضطراب
از آن خورده دام بسا شوره آب

ز دندانش پیر خرد را عصا
بنا ز دز خرآ طی خود قضا

بستیش در اضطراب اشتلم
کند دره کارنے هوا را ز دم

چو شه ارد به مستے سرے هوش او
وهد یاد ے از برگ زد گوش او

همیشه ز مستے دماغش ترست
بگردن بود خون صد دشمنش

ز شکست بر مصریان غم سبیل
رواست از و در دکن آود نیل

دهد خاک ایشان و توران بباد
کند دهر در چشم دشمن سیاه

باقبال شاهنشه خصم بند
ز خرطوم جانها کشد در کمند

ز پا کنده بر پاے دشمن نهد
ز دندان دو شاخش بگردن نهد

چنان خوف غالب شود بر زمان
که از خویش بیرون رود هر زمان

اجل چون ز بیم خود آید برش
نهد دستے از آستین بر سرش

سر کشان گوی میدان کند
ببازے چو خرطوم چوگان کند

براهش گر آید تلال جبال
چو آبے بهاران رود کوه مال

حریفان در اندیشه فیل مات
و را سپه گریزان براه نجات

از و آتش کین بر آرد علم
ازان گشت واقع تبر کیب دم

سر دشمنان کوفتن کرده ورد
که از ناخنان مشت ها کرده گرد

فشارد چو بر کوه دندان کین
دو کوهان شود دوش گاو زمین

کند بهین سر که در دست و پا ✣ عجب گر شود گرد روز جزا

نمی گنجدش در سر این داستان که باشد سرش گنبد آسمان

سری کرد بالا شد از ثقل بار چنین گردنش در خور غوطه خوار

سر دشمنان را به پستی فگند بنا شد چرا این چنین سر بلند

تکبر بد است از وی خوشنما ست اگر سر بزرگی فروشد سزاست

به نخوت ز خرطوم خود شد علم بعالم دماغ این قدر بوده هم

ز رنگش شده مست او فرزون کشید مئی و کرده ساغر نگون

کند در تنش آب نشو نبات بلی در سیاهیست آب حیات

ز فرش بد گمان همه نقش کست که پیشانیی نیک گیرش بهست

به بین از کجک در کف پیلبان کلید در قلعهٔ آسمان ✣

محیط ست بر عرصهٔ روم و زنگ نگاه فراخش ز چشمان تنگ

نگاهش بان رد شتی راه برد که شب در تن زنگیان مو شمرد

بجنبیده گر گاه برگی ز جا بگوشش فرو رفته کوه صدا

ز آگاهیش گاه مستی و شور نگردیده در راهش آزرده مور

بزرگی که گر نقل جرمش زمین توان کرد بارش بفکر متین

سبکبار پوید بر اه انچنان که در زیر بارش نگاه آسمان

بهوشی که گر بر فرازش سوار دهد برگ کاهی بخاطر گذار

فرو در ز داگاهیش در زمان سر دوش خس از نه بار آن

ز خشمش بوقتیکه در خشک و تر عناصر گریزند در یکدگر

چو شعله خواهد آرد ز خشمش فرو شود آب و خاک آتش و باد او

باین قوت و زور و تاب و توان گر از شهریار یسکندر نشان

شود است بیت ناتوان مشمال
کند گو شهاعرض برگو شمال

باین قدر و قیمت بنا گشته تنگ
کمیت شهنشاه خورشید فر

در تعریف اسپ

بنازم بآن رخش آگنده ران
که فربه شد از وصف او داستان

هموار اعقاب زمین را غزال
نهنگ بجار و پلنگ جبال

گه لوبه باد و گه قطره آب
گران جون در نگ و سبک جون شتاب

بشوخی دو گیتی شنگ سراپای پر
دمهمای سمهای او راه جو

بپیشانیی نعبت خاوری
تبرکیب دیگو به شکل پری

زنار دمش باد در پیچ و تاب
ز مشت سمش گردد خاک آب

چه گویم ز زیبائی داغ ران
نگو داغ آن لاله باغ ران

چه داغی که دارد کواکب نثار
پر و بال طاوسش آئینه دار

دل آراست چون طلعت صاحبش
توانا ست چون همت راکبش

نشیمند تنگ عرض مژه بر د
شود شیشه کش گوش تندر درد

نگویم سبکدو چو باد بهار
بلے چین نیفتد از و بر بجار

بجولانگه آورده تحسین ترا
بجز بیده بر سایه خو نشستن

بمکتب معلم از و قصه جوان
که گردد سبقهای طفلان روان

زهمراهیے آن زمین در نگ
زمین دوز صرصر بصد عذر لنگ

چنان جست و چابک نهد بت بپا
که نعلش دهد خاکمال هوا

نشیمد بر غنچه خفته گوش
زکوهک سری سر بزرگے فروش

که کوهک شیے صعب است
که دو زندگی خود را به میخے براو

توان کرد زین زیورش را قیاس
که خورشید ارزد ز زرشک قطاس

بهر کام از و مشتد رخش صبا | بیابان بیابان فتد در قفا
وم و عوے از برق باد ے زند | ز کند یش نمند ربر پلے زند
دو د بر دم تیغ شہباے تار | بود در گو چہ رگ مے خوشگوار
تبر نیش از عیب آید برون | اگر قدسن طبع باشد حرون
بگاہ دویدن بر آرد چو پر | نہد دست از یشتر پیشتر
چہ طالع شود مہرش اندر قفا | نہد بر سر سایہ خولیش پا
نہال ار بنا مش نشاند ے بیان | بود شاخ نخلے ز وطی اللسان
چہ نقاش مبند د ز مو یش قلم | کند ر ر ش صر صر رقم
کند خلقہ گر بر سر کوے خط | ز ما چیر خیز ر وے خشت نقط
منہ حلقہ میم اگر در نطر | نہ یس چہ بود نر ی جہد زان بار
از و بشنو رگ تیغے پیام
ز نعلش گر آئینہ سازد سکون
اگر تازش بر شہپر رو سکون
چہ باشد بز یر آنچنین رہ نورد
بر و ز اجل بر چنین باد پا
کسے کز و ر انش گوید مثل
تبے کز ہد او اگر مند کران
ز ند آہن ار سکہ بر نام خویش
ازان میرود ز و د ز نام خدا
مگر قطرہ از خوے او چکید
براہے کہ راہش فتد گاہ گاہ

بیابان بیابان فتد در قفا
ز کند یش نمند ربر پلے زند
بود در گو چہ رگ مے خوشگوار
اگر قدسن طبع باشد حرون
نہد دست از یشتر پیشتر
نہد بر سر سایہ خولیش پا
بود شاخ نخلے ز وطی اللسان
کند ر ر ش صر صر رقم
ز ما چیر خیز ر وے خشت نقط
نہ یس چہ بود نر ی جہد زان بار
از و بشنو رگ تیغے پیام
ز نعلش گر آئینہ سازد سکون
اگر تازش بر شہپر رو سکون
چہ باشد بز یر آنچنین رہ نورد
بر و ز اجل بر چنین باد پا
کسے کز و ر انش گوید مثل
تبے کز ہد او اگر مند کران
ز ند آہن ار سکہ بر نام خویش
ازان میرود ز و د ز نام خدا
مگر قطرہ از خوے او چکید
براہے کہ راہش فتد گاہ گاہ

بیابان بیابان فتد در قفا
ز کند یش نمند ربر پلے زند
بود در گو چہ رگ مے خوشگوار
اگر قدسن طبع باشد حرون
نہد دست از یشتر پیشتر
نہد بر سر سایہ خولیش پا
بود شاخ نخلے ز وطی اللسان
کند ر ر ش صر صر رقم
ز ما چیر خیز ر وے خشت نقط
نہ یس چہ بود نر ی جہد زان بار
از و بشنو رگ تیغے پیام
ز نعلش گر آئینہ سازد سکون
اگر تازش بر شہپر رو سکون
چہ باشد بز یر آنچنین رہ نورد
بر و ز اجل بر چنین باد پا
کسے کز و ر انش گوید مثل
تبے کز ہد او اگر مند کران
ز ند آہن ار سکہ بر نام خویش
ازان میرود ز و د ز نام خدا
مگر قطرہ از خوے او چکید
براہے کہ راہش فتد گاہ گاہ

بیابان بیابان فتد در قفا
ز کند یش نمند ربر پلے زند
بود در گو چہ رگ مے خوشگوار
اگر قدسن طبع باشد حرون
نہد دست از یشتر پیشتر
نہد بر سر سایہ خولیش پا
بود شاخ نخلے ز وطی اللسان
کند ر ر ش صر صر رقم
ز ما چیر خیز ر وے خشت نقط
نہ یس چہ بود نر ی جہد زان بار
از و بشنو رگ تیغے پیام
ز نعلش گر آئینہ سازد سکون
اگر تازش بر شہپر رو سکون
چہ باشد بز یر آنچنین رہ نورد
بر و ز اجل بر چنین باد پا
کسے کز و ر انش گوید مثل
تبے کز ہد او اگر مند کران
ز ند آہن ار سکہ بر نام خویش
ازان میرود ز و د ز نام خدا
مگر قطرہ از خوے او چکید
براہے کہ راہش فتد گاہ گاہ

ساقی نامهٔ ظهیر

بحلقی که باشد ز سیرش خبر — شود بعد از قرب نزدیک تر

برفتن چو باد انگند در دماغ — دود از پیش برق گرم سراغ

کند بر دل عاشقان گر عبور — برآید ز آرزو بپایان دور

تگش را کسی گر درآرد بیاد — دهد خاطر خویشتن را بباد

گر از غرب سازم فضا تا بشرق — کند سطح بیک جستن آن تا بغرق

چو گاهی بتگ گرم میسازمش — بمیدان جاه تو می تازمش

گه پویه چون در عرق ترشود — چو تنیت سراپای جوهر شود

نعت حضرت شهنشاه مشرق

که دارد چنین تیغ مضمون مست — که خفتان منافست روز مصاف

به جوهر چو تیغ درخشان قلم — به صیقل چو لوح دل عارفان

از و شعله در خرمن اهل کین — ز آب در خندق حصن دین

جهان سوز چون شعله اشتیاق — بخون ریز چون تیغ استاد فراق

چه ابریست کز وی شرر بارها — چه سیلیست کز وی لقمه گردد جگر

ز بازوی شاه هنشه نهاد — بر آید بخصمان زبانش دراز

سر خصم از آن تن چکد همچو آب — ز تیغ درخشان چون حباب

نه جنبد پی قتل خصم از نیام — مر او را نگارش کرده کارش تمام

چو برق شب افروز خشمش دراز — چنان چشم بد جزه تر سید ازو

که خواب اللهش بر پیچو دیده بها — شبی کرده صد بار تغییر جا

شجاعت ز کانش بر آمیخته — ز ساز نده اش شد هنر تیز دست

بآبش در آمیخته زهر سخت — که دامش بری تیغ گردد دهان

ازین صیقلی تیغ خلاف — برای خود از زنگ سازد غلاف

۱۰۹

گل ملک از و هر زمان تازه تر ✤ که مهری ست از حشمت سازِ ظفر
اجل کز کفِ او نجسته است نبض ✤ باین قبضه جان عدو کرده قبض
اگر از دمش بر نیارد نفس ✤ سخن در سخن، موشگافی و هوس
مقرض شد از بیم آفتاب ✤ که با عکسِ تیغش افتاد روزی در آب
بدستیکه روزی شود خون فشان ✤ فشانند خیرے شود ذارغوان
زنیکِ زخمش آید به شیران گزند ✤ که سوزند صد چشم زخمش سپند
مگر گشت زخمش بدخشان گرائے ✤ که کانش چنین گشته خونابه زائے
ازان خم نماید به پیش نظر ✤ که گردش قضا تکیه گاهِ ظفر
چو نگاه بدجواه غارت کند ✤ بدبنا لی ابرو اشارت کند
بوصفش زبان تیغ زن کرده اند ✤ که انے که قطع سخن کرده اند
عجب نیست زین تیغ الماس بار ✤ که امید عاشق ببرد زیار
هوا ترس ترسان فتد در خمش ✤ که ترسد فتد ناگهان بر دمش
کند خصم بیهوده جوشن به بر ✤ که زخمش ندارد سپر جز جگر
ازو بوده آب گل دشمنان ✤ که زهمیست دائم دل دشمنان
گر این تیغ مه بدشت افراسیاب ✤ فگندی سپر پیش او آفتاب
بدریا فرستد گر از عکس فوج ✤ همه ماهیان را کند قیمه موج
بخواب مخالف درآید اگر ✤ شود لشکرش غرق خون جگر
زآبش مگر بوستان نم کشید ✤ که گلبن بسے جامه در خون درید
رقم زخمے آید برون از قلم ✤ شود گر تحریر بوصفش رقم
زتیزیش عشاق در سفته اند ✤ زرشک از سخن مهر بگسسته اند
بسویش کسے بیندار تیز تیز ✤ نگاهش فتد پیش پا ریز ریز

چو این گوهرین تیغ بیساختند | پی آبش الماس بگداختند
چو در قیمتش لب بگفتن دهند | طلا راز فولادش آهن نهند
زمانه بکانون فتح و ظفر | ندارد ازین شعله سوزنده تر
در اکسیر فتحست سیماب خشک | سنجون تر شود دست ازین آب خشک
گر از استخوان مغز دارد مکان | مکان دارد از مغز این استخوان
کجست و ازو کار اقلیم راست | چنین فتنه فتنه کش خود کجاست
باین تیغ بس گنج پر گوهرست | باین تیغ بس خیره سر قیصرست
باین تیغ دست تو سرها فشاند | باین نخل هر جا ثمرها فشاند
ازو بر سر اهل کین تا ختن | وزو کار خصمان دین ساختن
ز ایام جم تا باین روزگار | برایت زمان بوده در انتظار
جهان بر شهانست اگر بر گزید | چه منت درین صرفه خویش دید
خدائی تو در کارها یار تو | که شد ملک آباد از آثار تو
بیا ساقی ای زینت گفتگوی | بشهر از نو آبادی آورده روی
ازان باده کهنه در گردش آر | که گویم ز شهر نو شهریار

در تعریف شهر نو

بنازم بآن شهر عالی بنا | که مصرست در جنب او روستا
بشهری ز هر کوچه پا می نهند | چنین شهریاران بنامی نهند
سر اقلیم این شهر فرمانروست | بلی شهریار همه شهرهاست
ندارد غم از تر کتازی گزند | که دارد در فاهیتش کوچه بند
گل خاک و آبش بآن جوهرست | که گر مهره سازند ازو گوهرست
شود خاکش از کاخ شاه چگل | در قصر خود را برآرد بگل

زخاکش تیمم چنان تازه رو — که رو سازد آب حیات از وضو
زهی خاک پاک سعادت فزای — که غلط بران زراغ گردد همای
غبارش که بر سر مه بیزد جلا — مقدم نشین ست بر توتیا
ز گردش صبا گشته نکهت پذیر — تو گوئی کفن داده سر در عبیر
در آنش بر روی دلها کشود — مگر خاک انسان ازین خاک بود
در و سینه ها فارغ از کلفت ست — که آنش ز سر چشمهٔ الفت ست
شود نوک مشقب چو زین آب تر — ز خجلت شود آب آب گهر
هزار اختر آید عکسش در و کیده جا — چکانیده بر صبح صادق صفا
صفا بر زبان دارد این لاف ازو — که چون رند زاهد شود صاف ازو
چو ناصح ازو نکهت آراشود — سخنهای تلخش گوارا شود
بشیر نسیمی که بالش شود زاره — شکر آرد از تخم حنظل بهاره
شکر گفتمش در عذوبت مشور — بگو شاباش آنرا بی و آب شور
هوائی که زو خضر جان پرور ست — بوزن ست کمتر اگر کمتر ست
بطبع غریبان چنان سازگار — که بر خاطر عاشقان یار دیار
هم آنش بقا پرور و هم هوا — کند پیر طفلانه نشو و نما
هوائی که زو آب حیوان چکد — فشارند نکیشت صد جان چکد
ازو عیسوی دم صبا و شمال — ز پرورد گانش یکی اعتدال
نفس روح پرور تعریف او — لطافت مشرف بتوصیف او
چنان در تموزش نیاز آفتاب — که دارد ز ابر بهاری نقاب
گلش شبنم از خود بر انگیخته است — صبا را حریر هوا بیخته است
ز موج گل و لاله در مرغزار — شناور بهر گوشه صد نوبهار

پر از لاله و سبزه دامان شهر
بهار ارم در گریبان شهر

درین شهر خنده از فرّ شاه
سر سبزه کے سے فشاند گیاه

چنان آب دهقان روان شد بجوے
کہ شد دانه در خاک تسبیح گوے

ثمر گشت با شاخ بید آشنا
شکر جوش زد از نے بوریا

عدالت گیا را بہ نخلے نشاند
سخاوت کے را بہ بیشے رساند

بکنجشک پرّ و از شاهین رسید
گہر در ترازو بشاهین رسید

زبان در منادے بہ حکم سخا
کہ گفتن ندانند لبهاش لا

بدهقانے جود آورده بار
مهال همه میوهٔ اعتبار

طمع در جواب سوال کرم
درا بر و با سا نیاورده خم

زر از پرتو کواکب شب سائلان
قزنگر طلب در لب سائلان

گدایان غرزان شهر و دیار
زر کهنه در دست نو کیسه خوار

قوی پایه ارکان ایوان شرع
سر عرف بر خط فرمان شرع

زمند نشینان دار القضا
ادائے تدین مضمون از قضا

سر از شرع پیچد اگر آفتاب
کبودش کند دره احتساب

ز مفت آنچنان مفتیان پرخدر
کہ خوانند گر دو لقب شان دگر

گذشته می از نشه اشتلم
فرو برده سر در گریبان خم

مغنے لبے همچو در از گردها
کہ دنی نغمه پیچد در پرده ها

شب و روز در کار و عدو و عید
مه و هفته پر روز نو روز و عید

دهد گر کسے را غمے فا کمال
بروبش کشد آستینے شمال

چنان خلق آسوده از عدل شاه
کہ محمر زند آه و قوال راه

ندارد غم از اهل این شهر بهر
طلسمے ست در دفع غمهاے دهر

گرانی نشست دل را در سینها نشست — خبر نیست در سلک خود هر که هست

در و هر مسافر مجاور شده است — از و باطن خلد ظاهر شده است

گر آید حدیث وطن در میان — بنالد ز درد غریبی زبان

زد لها سفر کرد و فکر سفر — نجوشید اشک و وداع از جگر

بمیخانه پیر مغان مل به مل — رسانیده چون بوستان گل بگل

ز روی تبان کار ریا نفرتر — بعشرت دل از زیسته پر مغزتر

نه تجار رند ار با احتشام — اگر کان اگر بحر در زیر دام

سپاهی کفیل کفایت همه — رعایا رهین رعایت همه

حراست مخوض با من و امان — براحت هم آغوش پیر و جوان

سر کوی مینا گران زهره خیز — نسیم در و بام شان نغمه بیز

مرایع بسته تار آوازشان — مهانی ز خود گوش بر سازشان

مهر بام سر بر فلک غرفه — ز هر غرفه در طی فلکی طرفه

به پیچاک مویا که در پا کشند — دل اهل نظاره بالا کشند

گرفته پی کار خود با هوس — سر کوچه عاشقی بی عسس

چنان پاسبان کرد تفتیش راز — که در لب تبسم ندزدیده ناز

دلی گم اگر گشته در شهر و کوی — بلرزید زلف تبان مو بموی

بکاشانه باد اگر سر زند — پی رخصت انگشت بر در زند

بروی صبا گر بیندند در — نیارد زد یوار بر گرد سر

مهر خانه عیدی بر آسوده است — بد هر امنقید رعید هم بوده است

عمارات عالی بدامان کوه — بر آورده سر از گریبان کوه

در تعریف لنگر

چه گویم خود از لنگر و لشکرش — که آواز ه شد فتح هر کشورش

طلب پا کشیدست از هر دری — نبود دش بلی پیش ازین لنگری

زهے لنگر نجم روزگار — که هر گوشه پرکرده کشتے هزار

ز جرم قسم درکے و پرے — فلک را بکف ظرف راتب خورے

درش چون در توبه پیوسته باز — در و پای کوتاه دستان دراز

دل خلق فارغ ز فکر معاش — برای کسان رزق خود در تلاش

همه بیشها همیه مطبخش — همه گلها طعمه و مسلخش

اگر پرسے از آسمان سقف او — وگر گوئے از بحر و کان وقف او

کشاد کف مکرمت صرف خوان — مسلمان و کافر بران میهمان

مگو از چه بر نیک و بد شد سبیل — بخوان قصه گبر و خوان خلیل

محاذات این بقعه در آسمان — شود منقسم رزق اهل جهان

زهے گو مکن رخش پیکار زین — که دارد ز خجلت خضر خصمین

خلائق چو مور و ملخ در رهش — مغان را بکف نذر آتش کهش

ز خاکسترش فقر بستر گزید — ز سنجاب خارش نهلو خرید

چنان تو ده گردید خاکسترش — که برچیده اختر فلک زاخگرش

باین رتبه گردون نیلوفرے — ز خاکسترش گشته خاکسترے

ازو چون بکجائے آمد شمال — کشد سرمه در عین بچشم غزال

ازو شام در جیب و دامن گلت — که آئینه صبح روشن کند

چنان جوگیان را دهد دست و شوے — که از آب حیوان بشویند روے

دل از حرف خاکسترش تا به شد — مگر وقت تعریف گرما به شد

در تعریف گرما به

که گر جا به در دهر دیدا نچنین — که گلشن از و گشته گلخن نشین
گدا یان و شا هان در و همگاه — شجر دبو د پیر این خانقاه
جها نیست از حا مش اختر شناس — که کیست این رصد بنمیر تش سپاس
بمهر آب و آتش در آنخو مش هم — دران خاک تن این از باد هم
زمین با فلک بر سر سر کشے — که بر جبش هم آبی ست و هم آتشے
ز شا مش فروزان صفا ئی سحر — در و فرش مر مر بجا ئی حصیر
برای جدا ر ش نگا شی تراش — دل کان فیروزه اندر خراش
در و لا له رویان ببالاے سرو — ز جا مش نگه رشک بال تذرو
هوسهاے پژمردهٔ زاهدان — تر و تا زه از جلوهٔ شا هدان
بلغزش نگه از بدنهاے تر — بدنهاے ترنے سمنهاے تر
ز خوی کرده خوبان با آب و تاب — فروغ دیده را داده از دور آب
عراقے و هندے سهم دو ستان — چو رشحان دلنشین بیک بوستان
سفید و سیه دید تا چشم دید — چنین بشیفه عود و صندل ندید
ز لطف هوا ئش خزان بهار — ز مو سنبلستان ز رو لاله زار
بپا کے فزون نیست مجنون ازو — چه پا کان که آیند بیرون ازو
در آ کبش فروغے فروچیده اند — که گرمے و شرمے در و دیده اند
چنان صاف کز بیم افشاے راز — گذارند در خانه در ها ے راز
ز آب خضر طاقتے طاق نیست — در و ما ے از ساعد و ساق نیست
از و تا نشوید سخن در دهن — ز آلو دگے بر نیاید سخن
شد از حرف آ بش نمازے زبان — بتو صیف مسجد نفس شد روان

در تعریف مسجد

خوشا مسجدے کز سجود امم ✣ — دگر گشته رشک زمین حرام

نمازے که اینجا توان کرد ادا — توان کرد در کعبه عمداً قضا

ملائک در و هر طرف بسته صف — کند جمعگے شنبه اش از شرف

ز شامش صفا بر سحر ریخته — تجلے ز قندیلش آویخته

ز شمع معنبر علم نور طور — دخانش بخور سر زلف حور

چه اغنش ز پروین شرار افگن ست — که از مغز مهر و مهش روغن ست

چو دامان فانوسها بر زنند — به پروانگے قدسیان پر زنند

چو هر روز خور چهره بنموده است — پس از کعبه اینجا جبین سوده است

زهے فیض کز مایه یک دعا — شود صاحبت صد اجابت قضا

بجوفش که قلزم شنا میکند — صبا سینه آشنا میکند

هاو سخت احباب را رهبر ست — که آبش ز سر چشمه کوثر ست

خورد عکس اگر غوطه در این زلال — توان دید در سینه موج خیال

اذو پارسائی وضو ساخته است — که خود صاحبین تازه رو ساخته است

بمحراب او مائل ابروے شاه — درخشان در و بر قو مهر و ماه

جبین سای قوس قزح در سجود — کز ان طاق رنگین مثالے نمود

بصد سجه آن عمق و پهنا نه خفت — که طاقش تواند شد از عکس جفت

ز بس رفعتش تحت فوق فلک — طیور لب بام حق ملک ✣

ز مین کرده بر گنبدش تا نگاه — بر افگند از شاد مانے کلاه

ز بنای عالے هنر بین حسان — زمین گر دگر دیده بر آسمان

ز رفعت زمین گنبد اخضرش — جهان را سر قبه اش افسرش

ز حرفش سخن شد فلک دستگاه — عمارت کنم وصف درگاه شاه

سلسلهٔ ۱۱۷

قوس قزح در نگرداری
جبین سای کز ان
طاق قوسش شبیه
دارد و از روت
سریخ در صد و دریا
آن قوس قزح بر پهنا
نیست کعکس آن
مسجد بمقدار طول و
ارتفاع آن دهان
آب افتاده با ذرات
آن مسجد برابر شود ۱۲
رفعت فلک تحت آله
سلسلهٔ ۱۱۸ است
فوق فلک تحت آله

سلسلهٔ ۱۱۹ است
انحنای اکمل است
بجوف ایوان نشود و
بجوف ایوان نشود و
سلسلهٔ ۱۲۰ است
زمین بلندتر از آن مسجد

در تعریف عمارات

زهے قصر و منظر که از قدر و شان
زمینے کند پیش او آسمان

برونق ز قصر خورنق فزون
ستونها بسینگینے بے ستون

ز خارا تراشان فرهاد زور
ازین قصر شیرین در آفاق شور

مهندس ز مین جست و صنعش بیان
متانت شود آله دار ستان

زمین آسمان منظر از منظرش
در فتح بر یک بازار در رش

بعالم فروزے در آفاق طاق
خور از پرتو شمسه پیش طاق

مه جام بر مهد پر تو فگن
لب بام با آسمان در سخن

بعرشے زمین دامنے نے فشاند
ز کرسیش دعوے بر کے نشاند

بر ایوان کند چون سلام آفتاب
کند ابروی طاق نا داز جواب

مقرنس طراز رواق بلند
هنرها نهاده بطاق بلند

زبستان تصویر سقف و جدار
گل و لاله در جیب باغ و بهار

فضایش تصور نقش چنین
چه خوش صورتی یافت روئی زمین

پے زیب ایوان بسحر قلم
چیکد کرده نقاش مانے رقم

به تصویر خوبان خاطر فریب
ز دلها فروشسته نقش شکیب

بجنبش صدا آورده از سحر فن
نسیم نقاب از جبین بر فگن

خلش بر ده در خار زالسان بکار
که گر دید چشمان بد بین نگار

گر افشاند مرغابیش بال و پر
ترشح رخ عاصیان کرده تر

چو فارغ ز آرایش گل نشست
ببر واز او از بلبل نشست

بدر ها هنر کرده نقشے دمین
که گر دید نقاب نقاش چین

چه در ها چو لوح دل اهل راز
چو گلزار بر روے گلزار باز

در تعریف باغ

بگلزارش افگنده عشرت بساط — بگنجید در پوست گل از نشاط

صبا مست افتاده در سبزه زار — سر سبزها در کنار بهار

ز جام بنفشه خورشید نوش — ز نرگس چریده خورشید نیلوفرش

ز هر برگ آثار حسن آشکار — دل لاله از عشق خود داغدار

معطر مشام از شمیم سمن — موظف ز سیجان نسیم ختن

ریاحین ز شبنم مزین بدر — مهیا هزاران دل غنچه پر

بچشمک زنی نرگس پرخمار — نظر کرده نرگس مست یار

ز هر سو برآورده مرغان خروش — ز جام گل آشین مست جوش

پسندیده گو سوسن نکته دان — ز مدح شهش نطق بر سی زبان

ز موی بنفشه سرے بر قدم — بهار گل عنبرش هر قدم

ز خورشید خیرے دل شب سحر — نظرها خوش از دیدن خوش نظر

شقائق چو خوبان گلگونه روے — فرو دست بر رنگ تقسیم بوے

ز هر گلبنے چیده طاوسے — ز هر غنچه تاج کاوسے

ز شوق تماشاے گلهاے تر — ز نظاره هر دم نظر تشنه بر

ز لالش که ریزد صفا بر روان — ز عکس گل و لاله رنگین چنان

که هر جا فرود آده نم در زمین — زمین تا ته گشته دریاے چین

ز دلهاے غمگین چنان زنگ شوے — که ز نگار گون گشته لبهاے جوے

از و آن درخشندگی در شب ست — که گرم شب افروزش از کوکب ست

بآن روشنے کو بنشش چشم کور — کند مرد مک بینے چشم مور

اگر لال گردد ازو تر زبان — کند معنے خوشگوارے بیان

در صفت انبه

بشاخ انبه بر برگ غلطان بناز — چو طوطے پرے در قفس کرده باز

نهالش چنان دلکش و دلربا — کز و مشت بر سینه کوبد هوا

ز سبزے بکلبوے خط رد کشید — بآب زمرد مگر قد کشید

بروتازگے آنقدر بسته آب — که لغزیده در سایه اش آفتاب

زشادابیش سایه در دشت و در — خس خشک را کرد ریحان تر

نم افتاده بر پشت و بر روی برگ — بدر رفته چین باز ابروے برگ

خم طاق شاخش بجاے بلند — که دارد قناد تگل بر وین سپند

اگر بیندش شه بچشم عتاب — شود گرده شاخ از بیم آب

گر بیان شاخست چون هرزه خند — شود سبز فندو نماند نبند

ازو عکس خود را بچندین طناب — مراغه کنان پیچد از هجر جا

خرامان خرامان هوا نے ارم — هوا نے صبحے و سبز ها نے شبنم

همه کرده پیوند با نو بهار — خزان چون درا بان خزانے کند

پے سجده شکر سر بر زمین — همه چون املهاے پیران جوان

که قمرے و بلبل رقیب هم اند — ز پرکار زرّیں قمرے ساده خوان

چو پروانه بر شمع افشانده بال

خزان تا نبازد به بستان فراخ | نهاد نداین گز بر دوش شاخ
بپیچد خرقهٔ نخل خود بخیه ها | ازان حقه بازان شیرین ادا است
زلبس نکته ها با رباب درد | دم نیستی زد ز رعنا رزرد
باین طبله زعفران در چمن | دریدند از خنده گلها دهن
معطر چو جیب سمن عنبران | زسیب ذقن در صفا برده گوی
زلذت چشیدن بکام ست ازو | ازو لب چشی کام شیرین لبان
به نکهت چنین و بلذت چنان | که این مشک تر غالیه در زعفران
برای مکیدن چو خوان می نهند | بتان راز بان در دهان می نهند
زلبس کرده در وصف خود گفتگوی | زبانیست تخمش بر آورده موی
باجاب از ریشه شهدی چشاند | که در کام شان چاشنی ریشه راند
مدر و از اسیران نگینیش | شکر چاشنی گیر شیرینیش
بهر بازار کام و زبان ره سپر | بیک چاشنی از شکر بیشتر
رود گر بجر وار لذت بکار | ازین تنگ شکر توان کرد بار
چنین تازه شکر بعالم که دید | که گفت آنکه لذت مجسم که دید
ترنج طلائی که پرویز داشت | کی این داستان شکر خیز داشت
زلبس دارد این بوستان ساز و برگ | حکایت ازو گشته پر شاخ و برگ
بشوخی سخن دامنی بر زدست | گل سیر بازار بر سر زدست

در تعریف بازار

بچه گویم ز آئین بازار ها ✣ | ز بازار ها تازه گلزار ها ✣
بطول مقالات شیدائیان | بعرض خیالات سودائیان

نیارد کشیدن برون آفتاب — از و عکس خود را بچندین طناب
فتد تا هیش گر در آب بقا — مرا شعه کنان بپچید از هیچ جا
مهر سوزد هفانی صبحدم — خرامان خرامان هوائی ارم
اگر شام اگر چاشت از خرمی — هوا صبحی و سبزه تابی شبی
تر و تازه اشجار را شاخسار — همه کرده پیوند با نو بهار
چو خرداد صد باغبانی کند — خزان چون در ایشان خرانی کند
درختان پر بار آن سند مین — پی سجده شکر بر زمین
درختان نادیده روی خزان — همه چون املهای پیران جوان
چنان سرو و گل دلکش و خرم اند — که قمری و بلبل رقیب هم اند
منقش بتحسین سرایا زبان — ز پرکار قمری قمری ساده خوان
گل ابنه گر دهنهال از شمال — چو پروانه بر شمع افشانده بال

در صفت ابنه

بشاخ ابنه بر برگ غلطان بناز — چو طوطی پری در قفس کرده باز
نهالش چنان دلکش و دلربا — که زد مشت بر سینه گوید هوا
ز سبزی کبلوب بی خط ردش — بآب زمرد مگر قند کشید
بروتازگی آنقدر بسته آب — که لغزیده در سایه اش آفتاب
ز شادابیش سایه در دشت و دار — خس خشک را کرد ریحان تر
خم افتاده بر پشت و بر روی برگ — بدر رفته چین باز ابروی برگ
خم طاق شاخش بحدی بلند — که دارد قنا دل برون سپند
اگر بیندش شه بچشم عتاب — شود گرده شاخ از بیم آب
گریبان شاخست چون هر زه خند — شود سبز نشو و نما تا که بند

خزان تا نبازد به لب تان فراخ — نهاد نداین گز بر دوش شاخ

سپه خرقهٔ نخل خود بخیه هاست — ازان حقه بازان شیرین ادا ست

زلب شکیبا بار باب درد — دم نیستی زد ز عناب زرد

باین طبلهٔ زعفران در چمن — دریدند از خنده گلها دهن

زعطرش گره گشته در نافهٔ بوی — زسیب ذقن در صفا برده گوی

معطر خوجیب همن غنبجان — از و لب چنی کام شیرین لبان

زلذت چشیدن بکام ست ازو — به نکهت ختن در مشام ست ازو

به نکهت چنین و بلذت چنان — که این مشک و عنبر شده در زعفران

برای مکیدن چو خوان می نهند — تبان راز بان در دهان می نهند

زلبس کرده در وصف خود گفتگوی — دهانیست نخمش برآورده موی

باجاب از ریشه شهدی چشاند — که در کام شان چاشنی ریشه راند

تدر و از اسیران نگینیش — شکر چاشنی گیر شیرینیش

بهار از رکام و زبان ره سپر — بیک چاشنی از شکر بیشتر

رود گر بجز وار لذت بکار — ازین تنگ شکر توان کرد بار

چنین تازه شکر بعالم که دید — که گفت آنکه لذت مجسم که دید

ترنج طلائی که پرویز داشت — کی این داستان شکر خیز داشت

زلبس دار و این بوستان ساز و برگ — حکایت ازو گشته پر شاخ و برگ

بشوخی سخن دامنی بر زد ست — گل سیر بازار بر سر زد ست

در تعریف بازار

بچه گویم ز آئین بازار ها ✣ ند بازار ها تازه گلزار ها ✣

بطول مقالات شیدائیان — بعرض خیالات سودائیان

زلب سازد لبور و زیب رشک سپهر — بروج دکاکین پر از ماه و مهر
بسود از لبش دلبرے کرده اند — مه و زهره را مشتری کرده اند
بسودای ایشان چو کوشید جان — به بیعانگی رفت دل درمیان
سیه چشم شیرازیان رنگین نگاه — فشور نمک از شکر باج خواه
خود و رخش طرّهاء مشکین بتلا — دل از ساعد و ساق بیدست و پا
بدل از زره دیده پیغام داده — پر از لوبیا لبهای دشنام داده
خم موی شان در خم خاتم جان و دل — سر گوی شان عالم جان و دل
درخشان چراغی بدست نگاه — که دود وش کشد شعله بر مهر و ماه
بعاشق نوازی چنان عشوه ساز — که گیرد ندار ناز کار نیاز
بجذب دل و جان اهل وفا — دل آهنے رشک آهن ربا
پر از طین همیشه سر استین — که با گرد رو بند چین از جبین
کسے را که بینند چون خاک پست — بدامان در ازیش گیرند دست
تغافل چو تازد بیازار خویش — نماید نگه گوشه کار خویش
اگر جیب شان بزم نکهت نهد — شمیم فتن تن بسخد مت دهد
سر عقل از داغ دیوانگی ست — بلی حسن بازاریان خانگی ست
ز عاید فریبان مپرس و مپرس — ز اعجاز چشمان جادو مپرس
بکبک تفکر برود وش رو — ورآغوش خود گنج و بیهوش شو
فتنها ست در چین مرموی شان — خراسانیان حمله هندوی شان
رمنده غزالان ختا دفن — صنم لیک در دوستے برهمن
دل اهل دین کعبه محترم — ورز البشان همچو بار صنم
لب باده پیمای جام آشنا — تبسم شناس و سلام آشنا

نگه غیرت گلشن از چهر شان
دلی نیست در سینه مهر شان

غم نامسلمانی بے هجر نیست
نخ سبحه زنار بے اجر نیست

فتد با مسلمانی از داوری
کند غمزه منع خود از کافری

بخصمی زدین کفر کاری نساخت
بہ فن رایت دوستے برفراخت

فتادند در کفر صنعبر و شکیب
حذر از کمرہاے زنار زیب

درایام شان زہد کیشان نماند
چہ دین ہا کہ در رہن ایشان نماند

سر تقوے دہر بے کرد درد
از ایشان سر صندل آلود کرد

رہ مایہ داران ایمان زدند
بجز وا نقد دل و جان زدند

بہر گوشہ در سبع لطف مہان
نگہ داشت ولاے اندر میان

برآورده در جار سو غشوہ جوش
بگرداب صد کشتے صبر و ہوش

زہنگامہ بندان این جار سو
کہ در برده از جار فصل زمان

کہ راہش چو راہ بہشت ست مشت
ورزان بہرہا خلق را بہرہا

بروکوہہا خطہاے شعاع
کہ دارد کنارش میان در کنار

کہ پرکار دورش ندارد نگاہ
نمیدانشت انگشتریش نگین

متاع جہان دارد اینش در میان
برین کرد خواہش صلاے زدند

میان گیریے کرد سود او رو
بروے ہم افتادہ کالا در و

بصد زیب و زیور عروس هنر
زدگان صنعتگران جلوه گر

کمانگر خم ابروی دلبران
نشانیده در خانه‌ی کمان

خدنگ آشیانان تیرگی کرده سان
که سوفار در زده دهن کرده باز

ز شمشیر گر کرده بران حساب
در انگار رگ‌های کار حضمان تمام

ز صیقل گران عکس آیینه‌ها
دم صلبجه‌ام چیده در سینه‌ها

ز صباغ کز باغ گیرد فراغ
تلون تصرف کنان در مزاج

ز بزاز از گل کرده گلزار سود
وز و گرم گردیده بازار سود

فرو چیده گل از پرندختن
سمن ته بته از قماشش پتن

کشاده خزو پرنیان تنگ تنگ
ز هر رنگ بر روی هم رنگ رنگ

ز عطار آن نافه‌بند شمال
که در چین خورد پیچ ناف غزال

چو خواهند مجمر بدود آورند
ز هر خانه صد بیشه عود آورند

برای نشست صفا و کبار
همه صندلیهای صندل قطار

ز لبس خاکره عنبر آگین شده است
عبیر گریبان نسرین شده است

ز تزئین دکانچه زرگر
مرصع نگردیده مشتری

چنان نو شد از زرگران قدر سیم
که شد یاره زیره کار قدیم

خرد در اسیرت رها کرده اند
درین خرده کارے چها کرده اند

بدام قفس شان زند بال و پر
بکار ورسه زر مذرد نظر

طلا گرچه مستغنی از کیمیاست
ز الشان هنر کیمیائی طلاست

جواهر فروشان بگنج دکان
ز لبس مایه نیل کرده دریا و کان

ز مرد و ز هر رنگ چتر شاه
ز اقسام خرامان فروبسته راه

ز تسبیح درگشته کردآن بها
که ان قیمتے گشته ذکر ریا

حنان

جهان پر ز صراف همیان دهد — که پر گشته چشم حریصان دهر
شود تخم تا زر بشهر و دیار — شیار شست کامهار دارالعیار
زنامست سکا مها خیر داده اند — طلاهای نامی بدر داده اند
پراگنده صبح هوس پرتوی — زر کهنه آور در روئی نوی
پی خطبه اسم سخت منبر نهاد — چه خوش دولتی روبا بین زر نهاد
چرا سکه از خنده بندد دهان — شهاز نام شه روشناس جهان
چرا دین بنالد که زد در دکن — زر نصرت شکن شاه دشمن شکن
بنا ید زر دیگران در حساب — مدار دسها پر تو آفتاب
ز وصفش زبان اختر افشان شود — لب از گفتگویش درخشان شود
ز رنگش نگه شعله آتش ست — ز حرف عیارش سخن سنجش ست
از و کز بسجین گفتگوئی رود — بزر نام خاقان فروئی رود
شب عید را این هوس زیب سر — که آویزدش در گلوبند سحر
در اقطار عالم روان آنچنان — که در مدحت شاه طبع روان
ظهوری که خود را طلامی شمرد — ودین گفتگو دعویش سکه خورد
چه پهن ست چشم طمع اسکدر — ازین زر کنم گر دمشتی نگر
شود بر تن دشمنان زاغ کرد — کزین زر جگرشان کند داغ کرد
ازین سکه دارد زر خورشان — که کردند در شرق غربش روان
بکسب طرب در رحمت وجوی — جهانی بزر گر چه دارند روی
دلی خویش را زار ازین غصه کشت — که نام شهنشه برو کرده پشت
دو رد لیست لیکن بباز ار و کوی — زند طعنه بر وعدهائی دوروی
ز بیمارپرسش شکوه فاقه کم — ز سنگینیش طاقت ناقه کم

ز آن وزن رفته است در کار او
که مصلحی کشد بار مقدار او

ز رو نگران راسک کرده است
طمع پشت جشمی تنگ کرده است

مزن بهر گونا ول چار پر
که آزارند ازین زر خلایق بسیر

بدی نامه عشرت کشد خوشه چین
ازین زر سخن من گل آستین چین

ز صرافی خود زبان در سپاس
که آخر شد از زیرکی رز شناس

چنان جود شه داد فرمان بهند
که آمد عراق و خراسان بهند

ز اهل هنر شهر در زیور است
هنرمند را طالع دیگر است

خوشا عزت و قدر ارباب علم
مقاصد در آمد ز ابواب علم

رواج علوم از مدارس فزود
سلیمی علم را خان و مانی نبود

زنگی دل حلقه در گوش است
افادت بکام دل خود دست

ز دود از خاطر اهل دانش بدر
به عیش مطول غم مختصر

ز خورشید بیضای شاه هدی علم
مهر علم صاحب کمالان علم

یکی خامه مفتاح باب فتوح
نویسند بر متن عشرت شروح

بسعی قصیدان صافی نهاد
جهان روشن از پرتو اجتهاد

چنان منطقی داد دو داد بیان
که پیش آمد منطق طوطیان

بنحوی حکمت سخن گشته صرف
که بگسسته ربط علت ز حرف

حکیمان خویش خلق فرخنده پی
دوراندیشه صد چون ارسطو زپی

اشارات شان گر بخت شفا
مریض جهالت بیابد دوا

شفا در نفس ممتنع در قدم
بخضر و مسیحا قدم بر قدم

بحکمت علم چون برافراشتند
مرض را به پرهیز دارو داشتند

گه نسخه دادن براءت مرض
نویسند بر جان اهل غرض

چه انسان منطق از همه بهتر است | که مردم ترا آنکو سخنور تر است
اگر بر زبان حرف خار آورند | ازان استعفا معنی گل ببار آورند
گدا سینه اما گدائی شه اند | بروشنده لیک از درون آگهند
ز خشنائی سعی دلفروز | شب فکرشان داد بر داز روز
ز سدای حشمت سنجی | همه صاحب فطرت انوری
همه خرده دان و همه خرده گیر | بیان دلنشین و ادا دلپذیر
از انشیان در اهل ذکا نازبی | خرد را همه یک عدا نازشی

در تعریف ملک سخن قسم

سر جمله عمر خان طرازی ست | که از کشور او قطره در قلزمی ست
ملک نام و ملک سخن ملک او | سکون دل از جنبش کلک او
دلش کعبه راز را هود | رطبعش کمالات انمود
فلک سخره اوج اندازاو | ملک غرقه موج پردازاو
مصفا دلش از غبار نفاق | چه نسبت بلی بحر را با غبار
جنان خاطرش محو داد و دوست | که آب و گلش رفته بر باد و دوست
جنان لوح دست بشکافتست | که در مغز مغز دگر یافتست
دلش آنچنان روشن از نور راز | که بر گفتنی دیده کرده است باز
جنان تبره ز ائینه دیده بزنگ | که همرنگ بود دیده و هم بوی زنگ
پر از سود و سودا ش جیب سفر | سمر یاز شگیر او بی سپر
ز نظرت شمارد هنر عیب خود | بروان کرده از دست خود جیب خود
صبوحی بجام دل شب زند | تبه حرص مگ خم لبالب زند
نعیمه کاخ فنا دم زدست | گل طینت خویش بر هم زدست

نگاهش تفت شعله از تاب اشک — نمک سود بلکش ز شور آب اشک

لب از خنده و نهاد بر روی هم — رسانیده در گوهها نم به نم

برون داده الماس آب و گل — سخن جگر گازری کرده دل

بهر جا که صورت برآرد قلم — بمعنی عزیز و بقایت عزیز

کلامش همه حمد و شکر و سپاس — ز پیچیده نکته دان مخاطب شناس

زاندیشه دیگران تائب است — ز خود در صف حاضران غائب است

درین باغ زانگونه رخ جوشده است — که هم بلبل و هم گل او شده است

چو دارو ی تلخ نصیحت دهد — رگ و ریشه دل بلذت دهد

ز پیمان حدیثی که آرد بلب — بزد لب بدل تا دل آرد بلب

ز نخل قناعت برومندیش — هوس در شکایت ز خرسندیش

شکایت نگردیده گرد لبش — دلش خوانده در شکر ورد لبش

ز پرمایگی کنج آید ببانگ — اگر واکند در دلش حاجی دانگ

سخن سندگیش نیست کس در زمن — ندارد قناعت دلی در سخن

چو بر لعل معنی گشاید دهان — بدخشان بدخشان برآرد زکان

سمندی ز معنی برانگیخته است — کمانی بدعوی در آویخته است

خرد شحنهٔ طبع و قاد اوست — معانی در الفاظ منقاد اوست

به نیروی طبع و زبان دلیر — صدیشش بخاید جگرگاه شیر

کم افتد چنین نکته پرواز کم — که ناز ندازو لفظ و معنی بهم

ز مغز دل و جان سخن برکشد — بلغزد دل و جان سخن درکشد

بلی حرف را آنجا که بالا رود — چو آید فرو تا بجا رود

ندارد برآئینه زنگ گزاف — درون کرده از نور انصاف صاف

پس تحسین چو پرماید سراید نفس ما
سخن لبوده بیمار و بهار سخنت
ببالین او یاس یاسین چو خوانند
خرد با همه حشمت و شان خویش
فروغ سخن طالع ارطلعتش
در افسانه فردوسی شنوئی
ربائی مپرس از نشین آنچنان
بهر لقمه صد قطعه در خوش آب
تان بایه شهر تر بانثار
که چون او نواند سخن برد پیش
بصحن نفس گرم تر رانده است
بقدرت دو در گر چه در هر حساب
نکرده است جان گر چه تقلید تن
بپرواز خود تا فلک مے پرم
بشاگرد پیش خوانند استاد پیش
دلیل نظر در نرمگاه و بیان
مرا تیم سخن بر سخن مے رسد
سفارش اگر رستم این فن ست
زند چرخ در فره ام آفتاب
ز موسے جهان را بیانم بلاس
کهن محمل این باغ را لو برم

مدار رنگه حق تعریف کس ما
وصیت کنان فارغ از سعی بخت
خدا از نوا پیش مسیحا رساند
زد یوان او داشت دیوان خویش
دلیل خرد قاطع اورطلعتش
قصائد نظیرے غزل خسروے
که بالیده زد چار رکن جهان
نشانیده بر افسر آفتاب
که گر دون بران نغمه سیاز د نثار
ظهورے نگویند مردان ز خویش
مرا شعله رشک خود خوانده است
ولیکن نشیند زمین در حساب
شور اند نش گاه تقلید من
ببال ملک تا ملک مے پرم
اسیرم بنازم بآزاد پیش
سبک میکشد گر چه رطل گران
حریفم چو لوث بمن بر رسد
بااقبال شه دست دست من ست
منم نقطه بیرون تراود کتاب
ز خشتے یکیوان بر آرم اساس
لبے خشک نگذاشت شعر ترم

چنان کرده ام لعل و در در طبق — که روے بتان گشته غرق عرق

شراب معانے ست در ساغرم — سخن فربهست ار چه من لاغرم

بہ بینش چو آرم کلید زبان — پر دیرہ از قفل گنج بیان

بنیرمے کہ خوان بیان سے نهم — سخن را سخن در دهان سے نهم

ندارم ز کس منت آفرین — کہ دارم کلام آفرین آفرین

منے در تغزل جز و اشعار من — شود سینہ صندوق در سخن

بفکر بلندان مهین جا دوم — کہ بہ عرشم و در پے زانوم

درین نسخہ خود سیم آن خوبی فشاند — کہ از لفظ معنے نگہ سے نشاند

فصاحت ز شادابے طبع من — گل تازگے زد بفرق سخن

ز کلکم بجوف رخ شهریار — ورق گشته از نقطه خورشید زار

زرزمش بہ پیکار ارباب کین — بود مهر مسطر پر از خون بہ بین

بنزمش ز رنگینے گفتگوے — شقائق توان چید از رنگ و بوے

چو از دفتر خلقش آرم رقم — نویسم بہ است گیاہے بہ ارم

بہ صصم چنان شهر فوخرم ست — کہ دہ دہ گرانمام گیرم کم ست

زبان با طمع گر مدارد زبان — نگفتند از چہ حرف طلب در میان

بیا ساقی اے آرزو مست تو — فقیر و غنے چشم بر دست تو

بساہے بر آمد تمنائے کسنم — تمنا ہے بنشین تا گدائے کسنم

بظاہر ز روی استغنا الب طلب کستون و در باطن پنهان از خود ممنون خود بودن

ز دریا دلان سائلان طرف خویش — نہ بندند جز در خور ظرف خویش

بنا بد خورد از فور سختے بہ تنگ — ز خست مکن روزن خانہ تنگ

سنجد بد ز طوبے ثمر طبع پست — کشا پهن دامن مکن کفچہ دست

بحمد الله از جود شاه جهان ... کنون گشته طوبے گیاه جهان

چنان بر ده نهر گے سر بجیب ... که سائل بداس کند زر بجیب

طلب در زبانها معطل شده است ... گرفتن بداد ن مبدل شده است

باقلیم آبادے آورده روے ... همان کان خرابست و بخت عدوے

بے فاقه کوس روا ری زدند ... کهن مفلسان بر ز ر نو رزدند

ضرورت برافتاده از روزگار ... همین حاضر و رست بهر شمار

زبان هر زمان این تقاضا کند ... که دل هر چه خواهد تمنا کند

چنان در دهش جود شه ابرام کرد ... که مے با مدم صد طمع وام کرد

بدرز د اے طمع دوشش از زیر بار ... کمر چست تر کن که افتاد کار

ندانم چه خواهم همه چیز هست ... مگر را گر باید م نیز هست

گرفت از دهے کاروبارم رواج ... که دارند شهرے بمن احتیاج

شد آن ده مقرر به تشریف من ... که در خرش فاشیست رشک پتن

بمنظیم او نذره زا نو زند ... که در نفع هر شهر نهلو زند

ندآن شاه ده دارم از لطف شاه ... که یا د آرم از شهر خود هیچگاه

کشم از سلیمانیت جا بجا ... سر بر سنگ من سر بروے هوا

از و بسکنم کو چه حشمت ست ... که در وازه کشور دولت ست

گر نتم از دساحل اعتبار ... که کشتے بست در تجربه روزگار

ز سیمین ستنے طفل فکرم بنا ز ... کهندپاے در مهد زرین دراز

خدا ئے تو هر لحظه جان پاک ... که بر دارے افتاد گان ز خاک

ز نقد آن گره در گشاد من ست ... که جنس طرب در مزاد من ست

سمند صبا ماند اندر گفت ... از ان طرفه تو سن که خواهم گرفت

که دیدست شاعر باین برگ و ساز
نکردم زر راتب خود جدا
ترا گر زر ناغه باید شمرد
نه تحصیل باقی ست مقصود من
زلب حرف خواهش برون کرده ام
لبم کرده پیشت ارچه بر هر طلب
اثر از برائے دعا نطلبم
ندارد لبن گرچه کار احتیاج
بسا لدز حسّاد تا کاستن
بدر لیوزه بر خویش منت نهم
برائے تفاخر گدائے کنم
تو مکرو دلم ناز شم میرسد
گدائے باین بے نیازے که دید
گدائے ز اهل سخا جسته باج
مهر در لب خاکپوسم نیست
ترنم کند دستانه گاه تراش
تپ حرص تاب تلاشم ببرد
بد احوال آنکس که دارد نگاه
نیایم به تنگ اعتمادم هست
برحمت بدل گشته رنجم تمام
نخواهم دگر گشت گرم طلب

زلبس کرد هر بیلت مرا بے نیاز
سخن سے کنم زاصطلاح دکن
مرا ناقه سے باید آورد برد
به تقریب مذکور شد این سخن
مهمت طمع راز بون کرده ام
چو رو داده رو کنم در طلب
ولے چون تو خواهے چرا نطلبم
بلطف تو دارم هزار احتیاج
نے ورزم اهمال در خواستن
برو دوشے از تو به خلعت دهم
گدائے شهیم خود ستائے کنم
نیم خواشے خواهشم میرسد
ضعیفے باین ترکتازے که دید
که محتاج گردد بے احتیاج
زبانے در دهن حاملیم نیست
شما هم گو جگر منجمد است
دم ضربه هیرگز معاشم نبرد
زرسخ از مهر روز سیاه
که در جبهه وکف کشادم هست
زور ائے خویش گنجم کتمام
خدا در ره شک کند دوات

گر گفتن ندانم تفاخر بجاست | تو ان امتحان کرد خازن کجاست

نیایم ز شیر نیے زر بشورم | نے خواہم اما تو مے دہ بزور

نیارم گذشتن ز حق ادا | کہ حق ادا را نباشد قضا

نیفتند اہل طلب در تعب | اگر یاد گیرند طرز طلب

ازان تو سن خواہشم کرد گرد | کہ بد گو نگوید گدائے نکرد

نبائی طلب کردہ ام پائی بست | کہ داند درین کار دستم ہست

شود فوت ہم سنت شاعرے | کہ من خویش را گر نخواہش برے

بہ نخل طلب گم دہم برگ و شاخ | ولے چون کشایم دہان فراخ

دہم در یکے مصرعہ تنگ جا | زر و خلعت و اسپ و باغ و سرا

باین گفتگو چون نفس شد علم | بہ تمثیل گشت این حکایت رقم

حکایت

یکے خار کش پیر تجربت جوان | کہ بود از سخن خاطرش گلستان

چو ہر روز روزے سر اپا تلاش | میان بست در کسب و جہ معاش

بشہر اندر آورد بارو ے زرد | ز گرد بیابان بیابان گرد

بہ نرمے تہ بار خار در شست | بخاک آشنا سینہ چون خار پشت

تنی خشک چون نی ز بار تعب | سراپائے تر در عرق غیر لب

بہ پیچاک افتادہ پائے توان | حمیت بر و بہرہ زنان ہر زمان

بسر کردہ سر راہ بازار و کوے | بصد چشم چشمش خریدار جوے

رہ از رہبر مہ سنت بلند | بر آزادہ مایہ دارے فگند

چو ضعفش قوی دید آزاد مرد | دلش آمد از مہربانے بدرد

برافروختش نور نیک اختر ے | بگفتش مرو بیش من مشتر ے

دعا گوے شہ عاجز ناتوان — کہ خصمت سبک دور بخش گران

ز خاکستر مطبخ جاہ تو — یکی پشتہ باد این پل ہفت تو

خورد نخل عمر عدویت تبر — تبو ہمچو بیخ ترا فروشد اگر

زدہم گر مے پیر ہیزم فروش — جوان را مدہ یک سخا رخت خویش

بغربت بآن خوار گشت ای عزیز — کہ یکجا نیرزد کن ازین چند چیز

غم منزل ارطاقتت کردہ طاق — کلیدش مہیاست بر طرف طاق

وگر داغے از حسرت مرکبے — بکش داغ تمثیک بر اشتہے

ورت در سر افتاد سودائے باغ — برو برخور از نخل عیش فراغ

بصحرا خوشے پیش کن گلہ را — نبہ بر رہ گرگ غم تلہ را

مغل ور نہ بکشائے بر خلعتے — گرامے ترا از وصل مہ طلعتے

وگر نہ بمشتے زرے پنجہ باز — بزورش بہ پیچان سر دست آز

بپرس از دلت آرزوئے دلت — کہ بے انتظارے شود حاصلت

چو زو خارکش این سخنہا شنفت — گل تازہ لہ گونیش در ہم شگفت

کہ دل راہ خواہش چنین کردہ ہم — کہ در جیب خلعت کنم مشت زر

کشم زیر ران مرکب تازہ داغ — ز منزل روم گلہ ران سوے باغ

سخا پیشہ از ذوق بر روے ہم — فرو ریخت از لب بطے قہ نعم

بگفتش چہ منت ترا زین عطا — زیاد ست این خواہشت را بہا

چو شد کیمیائے سخن جلوہ گر — بیک لحظہ گردید کارش دگر

بحسن او اچون سخن پیش برد — تمنائے او سنگلے رد نخورد

ولیکن شنیدم کہ آن خارکش — ز آزادہ طبعے نشد باربکش

بروئے عطا یا زروئے نیاز — در معذرت بر جوان کرد باز

سخنش با بیار و بخشش ستود — که ای از کفت حاتمی ها سجود
گر مرا گشته دست تر از دستیار — بیا مرویے خلقت آمد بهار
زمن زر دانیها فضولے مبین — دگر وجهے بادیت وجه این
که دارم رے نعمتے فقر نام — لسان غنا در فن خود تمام
غلط گفتم اورا ست عار از غنا — برین نص الفقر فخرے گوا
زنے ہے شال پوشے که چون لباس — سخن کرده ابلیس برآمد بلاس
به تسخیر نصیب او فاقه بردست راه — به از زر شخ ست خاک سیاه
گل از گوش بر مند او نے کشاد — منادے ز خوکشتن را نباد
با فسانه او رود راه پیش — بهر کس در آمد بهر آمد ز خویش
ره حبیب الله جا نهار فوے زند — بنازم بجا کے که او ے زند
مبادم دشمنے دورے از صحبتش — چه گویم چها دیدم از خدمتش
ز تلقین او گشته ام آشنا — بخوشنودی و صبر و شکر و رضا
به تعلیم او گشته طبعم نفور — ز خود بینے و عجب و کبر و غرور
نیخوست چون غنچه خونے دلم — شدے گر نه مشتے ز رے حاصلم
باین کهنه دلقم بپوشید عیب — غم خلعت تو مذارم بجیب
کفم باغ گل گشته از زخم خار — نگلگشت باغ و بهارم چکار
ز تعمیر دل گشته ام بهره یاب — گل فکر منزل مذارم در آب
به بیمار اسیم نیفتاده کار — تمنا نگر دیده بر من سوار
کنند ار همه گر گها دست برد — ز من گوسپندے نیارند برد
شود عاجزم صاحب تخت و تاج — اگر خواهد از من ستاند خراج
مصون دارد م در سفر از خطر — نیم در حضر از کسے پر خطر

سائے نا کرده طهورے — استجود کے مخا زنهاں
عاشقے کش بود لے — کون تشت ۱۲ ارث
دستیاران کمت دکم — تشت ۱۲ ارث
انصبا بر زور طلع — تشت ۱۲ ارث
فاہر ست دچون بیا — دفتر ۱۲
فنا کاست ۱۲ ارث
ست تشر کی ۱۲ ارث
الفقر فخر
لوجیب نا پرش من ست ۱۲
نگر دوام بگو فقر عجب
بر ده سخن گر د دا ز ورق
اطلس بر آمد ا
سخن لطیف ۱۲ ارث
یافت ست بیگی او ست
۱۲ ارث
در نظر فقر خاک از زر زیاد
مرا بت اعلا ست ۱۲
۱۳۶

خوشا روزگار رهروس گشته
که بر دوش خود دید او روشنه

بظاهر چنان ست احسان او
مپرس از کرمهای پنهان او

کنون دلوری از تو بگذار راست
که آنکس که اندیشد وفاق و وفاست

غم فرقتش چون توانم کشید
بصد تیغ از و چون توانم برید

گشاد بار محنت تو جان در تنم
منه بار تکلیف بر گردنم

نهاد آنکه داردن ترا در نهاد
مرا ناگرفتن بخاطر نهاد

چو کرد ے کرم رانچه راند م سخن
زعذرم مرنج این کرم هم مکن

مرا زان طلب مدعائے نبود
تنائے بانع و سرائے نبود

بشیوه ے سخن برقع از رخ نبود
جواب سئوالت چنان رخ نبود

سخن را بجولان چو جنبد عنان
عنان گیرش نیست حد زبان

بیا ساقی اے گلبن رنگ و بو
که هست از تو بیگانه گفتگو

ازان مے که ریزد سخن بر سخن
کرم کن که گویم سخن در سخن

بشیرازه بندی نسخه تعریف سخن تارهای نفس درهم بستن و در چهره کشائے صور معانے بر زانوے هم نشستن

سخن چیست سرجوش این هفت خم
که دو هوشیاران کشند اشتلم

جهان نیست مستانه از گفتگوئے
ز میخانه اوست این های و هوئے

زبان از سخن این چنین تازه روست
دهان خموشے پر از گفتگوست

سخن عشق جان را به تن میکند
همه دلبر ما سخن میکند

سخن کرد در دور دل هر چه کرد
از و رفته انفاس عیسے بگرد

مسیح سخن گر شود ناتوان
طبیب سخن گیرد ش نبض جان

سهیل سخن تافت بر روم و زنگ
او یم زبان یافت این آب و رنگ

معانی زالفاظ در چاه بود ق زبان در دعا چشم بر راه بود

زفریاد رس حسبت فریاد رس سخن برکشیدش ستار نفس

شد آن کز سواد سخن تهره ور بیاض دلش گفت درس سحر

سخن چیست تیغ و فسانش زبان چه تیغی کزو تیز گردد فسان

درین نغمه کامد بکار نفس زبان گشته مضراب تار نفس

موظف ازو گوش شاه و گدا وزو در حکایت صواب و خطا

محیطی گرفته کنار از کنار وزو تازه صنعی در شاهوار

مهارے حکایات رنگین گلش زهر سو زبان آورے بلبلش

گهے همدم رود منا جا نیان گهے همره و خزابا نیان

زلعل یکے در شکر غوطه خوار بکام یکے زهر از و شهر سار

زسلکش گهرهاے درج دهان زکلکش رقمهاے لوح بیان

جواهر فشان لب زگنجور ریش تو نگر زبا منا زمزدور ریش

نمایان ازو جوهر هوشها وزو پرگهر دامن گوشها

ازو نقش ابداع را زیب طرح وزو دفتر متن را مدعا شرح

ازو جمله فکر زیور پذیر وزو معنے بکر دامادگیر

بحسن ادا دزده را داد چهر فگنده بزو آسمان عشق مهر

برآورده تا دود عشقش زخط سیاهے نیفگنده دایغ نقط

بلفظے کزو تازگے گشته درج نبرخ زرکمنه گه دیده خرج

لب بام گردون تگاهم یافت ازان زد بانے که بر بام یافت

فتاد این پسندیده گوهر برون بموج نفس از محیط درون

چه مشکل گشا فضلها رنگ گفت رسینش کلید یکه دندانه یافت

مراد مطالب رسید ۱۲

نمید شهت خانهٔ سخن کز جنود او — به نزد بد و نیک مے بود رد
ز نوشش مه نو خورد گوشمال — نقاطش سخنوران دهد تخم خال
بسر منزل جان سپے زد قدم — بتعظیم او دال دل گشت خم
بنام آفریدار شوکت و جاه او — نفسهاست جاروب درگاه او
خطش آئین از آفت شست و شو — همه سینها تخته مشق او
چو پیران کند وعده بے زیرکے — نگهوارهٔ کام در گهوارهٔ کے
از و یاد گیر و ز باشی هر زمان — نشانها کند ظاهر از بے نشان
که پرداشت برقع ز رخ راز را — که انگشت بر لب زد آواز را
سواد است در دل مسوید از و — نهان دو عالم هویدا از و
از و سنبل جویبار رقم — وز و مهره گاه نگار قلم
بصد رنگ بیرنگ دیبا ے او — همه طوطیان صرف پیرا ے او
همه نسخها حرف این داستان — وزین دار سونه فلک یک دکان
نهش کهربا سهیلش عقیق — بساط جواهر که چیند این طریق
به بنائے افشرد هر جا قدم — زنیک گل بنا کرد دیر و حرم
چنان در عرب زد در داوری — که آورد ایمان بادگافری
زاد نے و اعلے چو راند سخن — بقارون و عیسے رساند سخن
سلیمان زمرغان بآن قدر و شان — به تعلیم او یاد گیرد بیان
گهے صلب و رعظ چنان شود — که دوشیزه توبه بندان شود
بلفظ سها گر دهد آب و تاب — درخشد در و مثنے آفتاب
کشائش بهر جا درے بر گشود — کلیدش همین قفل و سواس بود
پے علم و صفحه بر در قلم — بچرخ نبان رشت دو کوک قلم

چو در ما نفوذ قلم بر کشید ✣ صدف بر پر و بال طاؤس چید

خوش آنکس که سازد ز بخت انتخاب دل ساده را تختهٔ نقش او

بگوشه همه کارها چیده اند ازو گوشهٔ کارے ازدیده اند

چو تیرش شود کج ز فرزانگان کشند تا بش انفاش دیوانگان

کند جنگ بر صلح گر اختیار شود بزمها عرصهٔ کارزار

بزمی در آید خسک قائم ست به گردے در آید فلک مبهم ست

یکی را نشست افسر یکی ست طوق فرو تر ز تخت ست و برتر ز فوق

درد رد احباب اندیشه روی دشمن که شیرین و تلخ ست وزم و درشت

شود گاه مقراض گه مسند زن ست بدرد بدو زد چه چابک فن ست

برآورده گر چین ابرو بقهر ز تلخیش صد پوست افگند زهر

دراز مرحمت پیر دقان شود جهان از جوانے گلستان شود

بصبا غیش گفت میسی درود زنیک خم کشد سرخ و زرد و کبود

چو زخم سنانش بدل جاے کرد بمرگش توان مرهم انداے کرد

برائے خرد دار عبرت نژند اگر پیش او لاف خبرت زند

ز تو نیستش آن روے بر دخط که اندیشه را کرد پروین نقط

بآهنهائش آن تیرگے یافت راه که انگشت در چشم خود زد نگاه

بدولت چو سازد سر انگشت بند تواند ز زهر مغر صد پوست کند

کشد چون زره بهی سوالی نقاب شود خود نقابے و گوید جواب

نه تنها زبان در بیان ست ازو چه چشم و چه ابرو زبان ست ازو

به بیگانه خویان زبان کرده راست چه زود ست لیک آنزمان کاشناست

شود پیر در شکر هر مزاج تعرف که داند خواو در مزاج

بتان را رانشیند بر زبان +
بباشق زند حرف لطف نهان

بآرایش خود کشد پرده پیش
کند خون دل بیقران خویش

ز سودای او عقل دیوانه ایست
از و خانهٔ دل پریخانه ایست

خرد زو بدیوانگی شد سهیم
نهادند از نقطه داغش بسیم

نه آن یوسف است این کز و آفتاب
فساز د بخوبان دست و تیغی خضاب

درآمد چو شیرینی او بشعر
کشد کوهکن را ز شیرین بزور

چو در دلبرش ها بدعوی زند
رمیها نه مجنون بلیلی زند

چو در گلشن نامه گل کند
ز افغان گل صبح بلبل کند

دمد نغمه نالهٔ زار را +
کند دسته از آه ریحان تر

بشیرینی آورد اشک تلخ
که شکر زند یارب از شک تلخ

ز مژگان چنان گاه نشتر زند
که از هر بن مو رگی سر زند

نهد گه ز کاکل کمندی بدوش
که چنبر کند بازوی عقل و هوش

چو از چشم جادو بجادو رود
بآهنگ از پهلو به پهلو زند

ز فردوس رویان چو بلبل شود
بدوزخ همه شعلها گل شود

ز کنج لب آورده شهد هوس
برآورده پروانه بال مگس

ندارد نمک برم بی شور او
با فلاک اطلس دهد عور او

ولی کز وقارش سبک گشته کوه
چو کاهش بچرخ آورد از شکوه

ز والاحیائی بر اوج اخترش
سپهر است تا رنفس محورش

معانی و الفاظش اندر عنان
سوار است در عرصه گاه بیان

که گرد و ز چوگان او بوسه چین
کجا دارد آنقدر گوئی زمین

بباشق زند حرف لطف نهان +
کند خون دل بیقران خویش

ز سودای او عقل دیوانه ایست
از و خانهٔ دل پریخانه ایست

نهادند از نقطه داغش بسیم
فساز د بخوبان دست و تیغی خضاب

کشد کوهکن را ز شیرین بزور
رمیها نه مجنون بلیلی زند

ز افغان گل صبح بلبل کند
که ناهید درهم کند تار را +

بنکهت کند تازه جان اثر
که شکر زند یارب از شک تلخ

که از هر بن مو رگی سر زند
که چنبر کند بازوی عقل و هوش

با عجاز پهلو به پهلو زند
بدوزخ همه شعلها گل شود

برآورده پروانه بال مگس
با فلاک اطلس دهد عور او

چو کاهش بچرخ آورد از شکوه
ز والاحیائی بر اوج اخترش

معانی و الفاظش اندر عنان
سوار است در عرصه گاه بیان

که گرد و ز چوگان او بوسه چین
کجا دارد آنقدر گوئی زمین

ندارد چنان قصر رفعت بلند — که اندازد از همت کمند

بآن پایه ایوان شان ساخته — که از عرش کرسی بران ساخته

بهر موجه صد سجه گردید صرف — چو بیرون ترادد ده از طاق حرف

ببویش قلم مشک تر می خورد — از و گفت طوطی شکر می خورد

بعود نفس چون بخورش دهند — بزم فصاحت عبورش دهند

کسی دست چیدن باین میوه برد — که در عرش پا بر سر خود فشرد

نسیم گل این گلستان دم ست — خوی جبهه فکرش شبنم ست

که دید انچنین بلبل صد زبان — که کامرو دهان باشدش آشیان

چو پرواز گیرد ببال نفس — بیاد پرش رفته این پد قفس

ندارد زمین پایه غور او — فلک گرد از سایه دور او

چه مینا مهد آسمان ساغرست — چو خلوت نشیند زبان بر درست

ز ما هیش دم زند حد گیست — مگر هم خودش اب کشاید که هیست

فراهم شده معنی هر چه هست — بحرف آمده دعوی هر چه هست

چو افروخت شمع شبستان کن — جهان دید خود را به نور سخن

باین خال نازم کش آنخالست ست — که در کارگاه وجود آلت ست

ز گردون زبانیه صد برخویش — مهندس منجم خطیه قدر خویش

بود باد بینان دلے از نبات — سخا کل توے پایه بخشد زکات

چه زد بر سر خوان خلقت قدم — طفیلیش بود نه لوح و قلم

قلم چون از و کیمیا گر شود — سیاهیش کبریت احمر شود

چنان گشته دریای مروے علم — که از دولت انفاسش قلم

تعریف قلم

بدست سلیمان دانش عصاست
برائے سر گنج فضل ارژدهاست

عجب کاین چنین ارژدهائی سترگ
نہ پیچید سر از خط خرد و بزرگ

از انست کام و زبانش سیاہ
کہ نفرین کند بر بد اندیش شاہ

ہمہ ناصحانے قبولش ربود
زبانش دوا و آمایانش صدست

بدہ تخم حرف از نقط گشتہ اند
باورشتہ گفتگو رشتہ اند

درین عرصہ از سالکان بردہ گوی
کہ از سر قدم کردہ در جست و جوی

نگردہ کسے از عبید و خدم
چو او جہت در راہ خدمت قدم

کس از سیشہ چالکان چو او بید ریغ
بر غبت نیاوردہ سر زیر تیغ

نشیند چو بر دشت گردد روان
شود تا سخن در برش زبان

چو آرد تجریر بسحن صریر
زند بلبل باغ معنے صفیر

مدار د خرد نسخہ در نظم
کہ نگذشتہ باشد بران سیر کس

بر از سطورش ارسطو ست گم
کہ دارد سری چون فلاطون بہ خم

بود نقطہ در ہندسہ چون بکار
یکے دہ کند دہ صد و صد ہزار

بجنبش زبان آوران جملہ ہیچ
ہمہ حرفہا کردہ انگشت پیچ

یکی در عرب دیگرے در عجم
ازو راز گویند و در گوش ہم

ازین شمع در دود ماند دوات
نویسند بر مشعل خور برات

بشمعے گر آتش ہم نیفراختند
زبانش فتیلہ چرا ساختند

بہ تشبیہ قد بتان شد علم
بیاسود در سایۂ او رقم

ز گردن فرازان خبر میدہد
کہ بر پائے ہر حرف سرے نہد

بآن دلربائے نہد گاہ خال
کہ خط بتان را دہد گوشمال

سطور آنچنان گہ مقابل کشد
کہ پائے نگہ در سلاسل کشد

حدیث تف جوش آمد بگوش
بہ ون داد مغز استخوانش بجوش

زبان بر سر کار گفتن نهاد — تر او دهنوش سخن از نهاد

بیازار سودا بامید سود — سرایا قدم گشت و در سنگ سود

شنیدند چو بر دست صنعتگران — بمنبر کند صفدر اتا نشان

شمید برکمان بیان چون خدنگ — قلم رو شمارد چو رد قدم و جرز نگ

بمقصد رگ مسطر آورد راه — ز انشته چکاسیه خوان سیاه

نبود ناقه از بیان زیر بار — ز تا بر رستم بسر او مهار

دل لفظ و معنی از و تازه جان — ز هی کعبه فیض روانان دوان

خرامش چو بالا بلندان ناز — ز بالا بوس او حرفها سرفراز

ز منقار شش آذر از بلبل و مد — نهد بر سمن پای سنبل دمد

نوخ صفحه زو در خراش خروش — کند تیشگی در تراشش خروش

ندیده چو او کس بعشق سخن — سرایا زبان و سرایا دهن

بعشق سخن در ازل داد خط — بیان خط نهاد ست و هم از نقط

نشد خامه تا با سخن همزبان — نگردید بر نامه عکسش روان

نبود اگر چه سخن گوهرے — نمیداشت تیغ زبان جوهرے

زبان سطح میدان جولان اوست — نفس گرد رفتار یکران اوست

باین در عروس زبان زینتی ست — نفسهای غواص او قیمتی ست

در زیور روح روز و شب ست — که در سفتن آن نفس منقبت ست

زبان برگ گل شبنمش گفتگو ست — وزان برگ گل دهر در رنگ و بو ست

بی سالکان زد بیان ره است — سجاهش گه همزبان شه است

گشاده بهر کس زبانے دگر — نهاده بهر جا فشانے دگر

سجولانگه طوسش رانده کتل — بمیدان ز فردوسی آورده یل

فروغش ز مشکوة غزنین دمید — سنائی بآن روشنائی رسید

نشانی بر دکان عطاریش — ز عطار مسعود دکاندارش

شه گنجه ویران و معمور راوست — نظامی بآن مایه گنجور راوست

بآنی که بر خاک شیراز بست — دو گلدسته در گلشن راز بست

کبابی بهوس گشته در دهلوش — که منقل نبود سینه خسرو ش

بشیربان شروانیان راند شیر — بطفلی ز خاقانی آورد پیر

چنان قارباتی از و برده مرد — که گویند در کعبه شعرش سزد

باهل صفاهان رسید ش بمثال — برقمش بمکحل بکحل کمال

بخمخانهٔ جام شد جرعه نوش — زنه جرعه اش جامی آمد بجوش

نظر بر چو من ناتوانی فگند — نفس تافت در صید گردون کمند

بهستاق قاین فتادش عبور — ظهوری از و کرد شهری ظهور

چرا کس نیفتد بدنبال او — که پیش افتد از خود بااقبال او

ازان کرد دل شنگرش اوستاد خویش — که استادیش گشته استاد خویش

بیاد کرد حسن او عاشقم — چه سازم نهان بر ملا عاشقم

بیا ساقی ای شوخ عاشق پرست — پرستار شنگ تو هشیار و مست

ازان نکته پرداز جانی بمن — که آیم بتعلیم خود در سخن

در شکرگزاری سخن

لبشکر سخن لب گشایم نخست — که گر دیده از و هر شکستم درست

ز نورش بنجور رسیدیم در سپاس — چه مشرق چه مغرب شدم روشناس

بآوازه اش کوس دولت زدم — ز زر خرج بازار شهرت زدم

درین انجمن کیست ز اهل سخن — که عشقی نه ورزید با شعر من

وہم جام وحدت اگر کثرت ست — منعم دام کثرت اگر وحدت ست
خجستہ ست فالم مرا رباب فال — کہ گیرند از گفتہ ام حسب حال
زیر شعلگیہائے فانوس من ست — کہ مشتاق را برق در خرمن ست
غزالان سحر اے ناموس و نام — من از غزلہائے من گشتہ رام
نظم چنان نشیان کامگار — کہ بر نثر شان نثرہ گردد نثار
زحرف لب منظربان بہرہ مند — سراینده از من بہانگ بلند
مناجاتیان مدح خوان من اند — خدا با بتیان خود از آن من اند
بنا شد دلے کز جست شورہ زار — در و بشگفانم گل صد بہار
گل و لالہ ام تازہ و خرم ست — ز رشحہائے خوی کردہ در شبنم ست
ز وصف مدیحہای چون سیم خام — بہوس سنجیدن ز شمارم حرام
مسودائے سنبل ز رود گریبان — خم و پیچ کاکل کشم در نفس
چو باشد ز شمشاد قد مگنیم — ہبالد بخود گر دے دعویم
من تا غزال سخن گشتہ رام — ز خود دے کنم رم چو وحشے ز دام
حریفان و جام و مے و لالہ زار — من و مستے و نرگس پر خمار
ازو گر کسے گشتہ آشفتہ حال — کند پشت بر روی خوبان چو فال
کسے را کہ نہشناند از خویش دور — در فلوتش بستہ بر روئے حور
پرے گر رسد پردہ در پردہ است — نبازم بخود کہ خودم کردہ است
چو دیوانگانم ازو در سخن ✣ — و لے عقل دیوانہ ہر سخن ✣
چو در خلوتم مجلس آراشوم — نشینم چو با جمع تنہا شوم
خموشم چو آیم ز گفتن بجوش — زنم جوش گفتن چو گردم خموش
دگر با کسے نیست روئے سخن — تو گوئے بر و کردہ پشت انجمن

گلستان و صحرای و باغ من اوست — شبستان و شمع و چراغ من اوست

جهانے چو خواهم بهم برزدم — همه شهر شوے خود زیادم برد

غمے گر دمد آید بغرنده دلم — بآشکش تر آرد برون از گلم

اگر گاهے از تلخے شهد و بهر — خورم غوطه در کنج محنت بزهر

درآید بشیشه مے از در م — که گیرد سراپاے در شکرم

نباشد چنین گر چه شکر بے بست — باین چاشنے زهر چشمم گسست

زغمهاے خود گر چه مے کاهدم — زشادے ببالم که مے خواهدم

نے گردد از صحبت من ملول — زرد گردد آتش روے تابد قبول

بشعر ست در مرتبت نسبتش — خوش افتاده صد شاعران صحبتش

ازو جلوه هاے که پنهان رسد — که خبر مابموزونے آن رسد

نیفگند یکبار بر ما گذر — که فکرے نکردیم بهر نثار

چو از خانه شاعر آید بدر — کند جلوه موزون تر از بیشتر

ازو گر چه دارند اهل کلام — همه باده در جام و شکر بکام

بمن باشد ش التفاتے دگر — برائے خدا گو حیاتے دگر

خوش آنحال که جایافت در کوی او — خوش آنجان که ره یافت بجوی او

خوش آنانکه دارند درد سخن — خوش آنانکه گردند گرد سخن

شبت باد خوش بیشت بر جواب کن — بافسانه اش خواب در خواب کن

ازو دیده داد نظاره داد — که خوابش ز بیدارے آمد بداد

چو مست خودت کرد هشیار باش — براو عاشق و عاشق زار باش

چراو مے دهد درد راحت مخواه — ازو هم بمثال ازو هم بگاه

ضرور ست در عشق او زارے — که هست این نمک را جگر خوارے

ضرورست پاس دل شب ضرور — بباندست شبگیر این راه دور
برائے چہ پرسے ز منزل خبر — کہ ہمپو دلش مے کند دور تر
درین راہ افتادہ ہر سُو براہ — پس افتاد گر کرد واپس نگاہ
ز کاہل ستے آبرو خاک گرد — تلاشے کہ گاہے عرق پاک کرد
شود قابلیت بکوشش چو یار — رود اندرین کار راہ پیش کار
نہ پیچید بر من ملرفہ کنگر کلند — اگر شعلے پست ست و ہمت بلند
مقیم سر خوان تن پرورے — ندارد نصیب از سخن پرورے
درد قلزم سینہ زیر و زبر — ہمآرد گہر از لآلے غرغ شکل موج
ندارد کسے غیر ارباب فکر — کہ جوان سینہ می خیزد از تاب فکر
حریفان کہ این مے بساغر کشند — کباب از جگر در جگر آبرو کشند
نہ انم درین فن کہ نادر ترست — کہ عاجز ترست آنکہ قادر ترست
کہ دیدست ازین سادہ پرکار تر — کہ آسان ترش ہست دشوار تر
درین رہ رو زود دست از دگشت — رہین چون کفش میخورد مار پیچ
نگا یان کسے گشتہ اندر سخن — کہ گم گشتہ صد بار در ہر سخن
سخن کردہ رنگے دگر اختیار — خیالات رنگے نیابد بکار
درین بحر از ان در مفرسای کف — کہ کام نہنگش نباشد صدف
ہنر کردہ مزدوری این پیشہ را — دل شیشہ باید این شیشہ را
تبرس از سخن اے سخنور تبرس — گرت ہست صد ترس دیگر تبرس
غزالیست در پنجہ ہمدست شیر — ہزارے ہزارست و لیکن دلیر
چو گرگیست در اند گزند سخن — نہ شاہے اگر بود ببند سخن
نوی قطرتان را ازان خوانم خویش — کہ آگاہ گردند از عجز خویش

منہ بہر سرے پا در ین شاہ راہ ۔۔۔ ز خود گر نہ تاوان گر دن بخواہ

گرت رونق جملہ فکر نیست ۔۔۔ بر و معنے بکر تو کم نیست +

قدت گر ز مشق سخن نیست زال ۔۔۔ کجا شین شہرت نماید جمال

مجزا است دیوان آن نکتہ ور ۔۔۔ کہ کم کہ دہ شیرازہ شانم و سحر

منہ بار اشغال دیگر بدوش ۔۔۔ فن یکفنا نست دہ مردہ گوش

زہر معنے خویش را غزل کن ۔۔۔ سجدہ باش و اندیشہ ہزل کن +

برین خوان بصد کاسہ خون جگر ۔۔۔ یکے نکتہ رنگین کند نکتہ ور

تنے در جگر کش برافروز ہوش ۔۔۔ وگرنہ چو خواند خامت مجوش

چو اوراق شعر تو گردد عزیز ۔۔۔ بپوسند دست تو اہل تمیز

گدا رندہ ناخواندہ گر بر زمین ۔۔۔ فرو رو ز شہر منادگے در زمین

نہ تحسین کم گر در افتے بر نج ۔۔۔ مرا دور بیار از خود بر نج

بمعنے بیار اے لفظ آن جہان ۔۔۔ کہ گردد ستایش ستایش بآن

اگر لفظ و معنے نظیر ہم اند ۔۔۔ بچا رکب ادائے اسیر ہم اند

مناسب بہر معنے عمدہ گیر ۔۔۔ عروس جمیل و لباس حریر

چمن خیز منہا دازان باغبان ۔۔۔ کہ پہلوے خیرے نشاند از غوان

اگر تنگ ورزے مذار د حروف ۔۔۔ زمعنے تراشے مذارے وقوف

سخن تا کند سینہ سیمبر و بلاد ۔۔۔ تو اے فے زمین گیر لنگے مباد

تبکرار اگر شد مکرر ردیف ۔۔۔ رد لفظ خود ت کے شمار د حریف

اگر بہر لفظت بدل یافتند ۔۔۔ بمعنے تر اگوش بر تافتند

بمعنے در آویز بار یکے لفظ ۔۔۔ بیان را اگر نیست تا ریکے

خیالات چون موخوش ست آزمان ۔۔۔ کہ زو گید یکے نخ نہ پیچد بران

مبینا در روئے دوات آن قلم
گر او در سیہ بختی افتد رقم

در آب سخن آتش تر بکار
کہ گردد نفس شعلۂ موج دار

چو خواہے کہ شہرت بنائش کنے
زبان پرور خاص و عامش کنے

بیا کے زبان معرفت زائے کن
دروں چوں بروں خود آرائے کن

بنا گوش رخ آب حیوان بشوئے
ز داغ او سینۂ جان بشوئے

کسے را کہ آئینہ از زنگ رشت
نہ نالد کہ معنیش صورت نہ بست

شود راست کار کسے زیں ورق
کہ از صفحہ بر سینہ خواند سبق

مکن ظلم آلودے گے بر مقال
لبے پاک تر جو ز مغز لآل

گہ آلودہ دارش از جائے بد
نمایند مثل جائے کالائے بد

از ان شعر خشک اے سخن زار بگریز
کہ چشمے نگیرد ز دراز گریہ تر

بدرائے از ان گفتہ گنجیدہ
کہ آئے نہ انگیزد از سینہ

خراش دلے جوئے از مقتضے
کہ در خلش زندہ نا خنے بر دلے

چو اہل شناسا نہ بکشا نظر
بگویند او المامش یکدگر

بدان گونہ یا قوت باید ربود
کہ در غیر و قعت نیاید فرود

ز تحسین جہال برتابہ باش
خوش آواز بیروں گرایہ باش

مگو پختگے در طبیعت نشست
ز زرد سخن کو رخ رنگ بست

کسے را درین شیوہ دعوے رسد
کہ نفطش بفریاد مغز رسد

بیک بیت دعوے مسلم بود
اگر نصر عش مصرعہ ہم بود

طمورے چو دادت سخن اعتبار
تو ہم بعد ازیں عزت خود بدار

اسیر سخن گردد آزاد خویش
ز شیرینیش باش فرہاد خویش

بمحلت نشین مجلس آرائے باش
سبک سر نگردی گرانپائے باش

بغربت نشینیم خوش آن قافله
که یادش کند باز بر خاطرے

بهر ره تکبر زبان مفته
بر چین ابروے رضوان مخند

نخواهے که عزت رود بر کران
میاویز بیهوده طلب در میان

بجز راه کوبے قناعت مپوے
کتاب طمع پاره کن پل مشوے

بلقطه بده گر شوے نامه سان
سر انگشت با خامه در هم مپچان

چراغ سخن پیش گو نور باش
شب و روز از پرتوش دور باش

بگان بین و آن وسعت همتش
خراشیده صد جاده دون تشش

زراهش صبا یکطرف کش مشام
بتخصیص کاید زباغ کرام

زخوان سخا بس نشین زینهار
ازو مے کشد عشق نازانه مه

ستانے گر از بحر یکقطره آب
بسے چشمے دگر بینیت از حباب

جنان باید از گرفتن آماد
که هنگام پیرے نگیرے عصا

باسحاح خضر آب حیوان مگیر
بهل کو بر و یار و دامان مگیر

نگهبر نگان آن جنان کن نگاه
که از خشیت افتند خورشید و ماه

ازان بوستان میوه بادت حلال
که وقت نشاندن نگیرد نهال

گرفتن خوش آمد یکی جاے و بس
که در حرف خواهش نگیرد نفس

مجوئین نزد خواهش مباز ازین قمار
که بازے نخست است اعتبار اعتبار

جنان راه سامان هر کار لوے
که بیکار ماند لب عیب جوے

بهنگامه شعر نازان مباش
بهامذان نه تقریب سازان مباش

به بسیار خواندن هران آن نفس — که گوش تو گوید بگوش تو بس
اگر آه بخشت بود آن رواست — که در شعر خواندن بنا شد خطاست
حکیمانه بردار خوان از میان — مبادا شود مثنوی میهمان
گرفتم که شعر است رشک آل — خرف قدر گرد د بطول مقال
شکر در حلاوت جهان دلکش است — چو پیش مگس رفتی زندانکش است
نبوشنده باید بآن بست رخت — که نگذارد بیت در زبان گفتگو
شنیدن اگر جلقه در گوش نیست — زهی عیب خواندن که خاموش نیست
بنومیدی اگر آب بسیار باب — بنومیدی قدر تیمم او لم آب
چه نقرین که خواندن آمد بزبان — چو با جسک جان شنوی مژگان
چو نم زین عرق بس سخن را اثر — که بر کوزه قان شود خلوه گر
تحسین نزوید زبان تازه گوش — زبان بیان گو بخواندن مکوش
گر از ترجمان متاعی خرے — یکفتی ست خرشش نیست انگیزے
بسعت رواز تنگظرفان مباش — خس شعله ایست در حرفان مباش
چنین نرم چنان بحرف زمخت — نباید دگر از تف شعله سخت
حفا دیده بیوسته نفضل از نفضول — نگردیده رد طعن رد از قبول
گرفت ست در طرف این طرفه باغ — ز بیغاره بلبل آواز زاغ
بجنبش گر اهل تحمل خطاست — شکایت تطلیبی نیست گر هم بجاست
پریشانی و حال ارباب حال — مدار ند از هم گریزیشه منال
جهان کاسب و گل را نمی لازم ست — هنر پیشگان را غمی لازم ست
هنر گریه در آستین آمده است — خرش باد کز خنده این آمده است
زاهیت ست این چنین دل غمین — بیا نی معاذ الله از عکس این

دهد گرچه در چار سو نقد زر
روان کساد متاع هنر

که آرد به بازار ما زر و سیم جو
که صد جانهم خویش را در گرو

ز هم نگسلد ربط شعر و شعور
اگر شاعری خشم دارد ز تو دور

بجو هر کسی از خزف مکتسب
که خشتیش منحصر در زر است

شکر از کسان حرف شیرین زمن
زر از نه دیگران روی زرین زمن

درین عرصه بر هر چه افتد نظر
زرش داده فرد نمودی دگر

هنر را ولی جلوهٔ دیگر است
که بی زیب و زیور نمایان تر است

کنند اغنیا گرچه عیب هنر
تو بر عشم ایشان مکن نقدی زر

بدزد نگوید کس از نجرد دست
بلی مصرفش گیرد اما نه بدست

زر و سیم تریاق زهر غم اند
وگر فاقه زخمی زند مرهم اند

بجا حجت گزارے برائے ملک
زر اختران سکهٔ سر بفلک

شد اندر ازل قیمتے قیمتش
که گر بشکنند نشکند قیمتش

بمثقال طلے زشت زیبا کند
بها مندگے مثقال دیبا کند

کسے را که او بیش آورده است
عیوبش همه در پس پرده است

چنان کرد در زرگری ساحرے
که گوساله گے گشت صد سامرے

طرد مائده از جرارتش در شگفت
بیازده سر دست خوبان گرفت

ز طاق دل شاه عرش آستان
فتاده شکست ست رنگش ازان

دل سیر چشمان شود نا شکیب
ازین شوخ چشمے قناعت فریب

دکانیست سر بهر سودائے او
با لقد رلو لوست لالائے او

بنیادے متاعے درین جا رسوا
که صد بار نشمرده قیمت برو

جواهر که سرمایهٔ افسرانند
بآن قدر روشان ز رخ زرانند

ازو دل اگر ناخنی داشتی — تبار هوس عقده نگذاشتی
رود چون به بازار سودا گرے — کند دیو ازو سود وصل پرے
ازو بس هنر تا تو لاشده است — ازو بس نقاضا مدار اشده است
سبک گشته خلقے ز تمکین او — بسا نیک و بد مرده بر دین او
جهانے بدام اندازد دانه اش — همه شب نهاگشته تنها نه اش
بدلها پراگنده تخم غرض — نشاط و طرب جوهرش را عرض
تبان را ازو فرق اهل کمال — به آواز خلخال در خاک مال
نیاید به بسمع مسیحا دوا — صداع هوس بیطلانے طلا
کنندش اگر حرز بازوے دل — نه بیند دگر چشم غم روے دل
ولیکن چنانش بت خود مساز — که برگردد از قبله روے نماز
بدو در تقاضایش گدائیست این — بقبضش نکوشش ازو هاییست این
نزید بزرد از زیت افتخار — بر و این نقاخر بکان و اگذار
برائے حصولش بکوش انیمه — به تحلیل رگهائے مجوش انیمه
باسباب خانے تو نگر مباش — خوشا خواجگے بنده زر مباش
منه گنج در سینه از مهر زر — که از زاد ها نفس گردد تبر
ازان گشته برزر عزیزی سبیل — که گردد سبیل عزیزو ذلیل
بارباب حاجت حسابے بنه — بهر دانگ کنجے ثوابے بنه
بفیشار در کوشکے اخلاص با — ز خیر بستان ز دست ریا
مهلگامه انعام انعام نیست — گواهان چه حاجت اگر دام نیست
بلے مایه داریے نمایان شود — که پیدا ز احسان کمان پنهان شود
مکن ظاهر انعام و احسان خویش — خجل باش ازان سجل پنهان خویش

ازو دل اگر ناخنی داشتی — تبار هوس عقده نگذاشتی
رود چون به بازار سودا گرے — کند دیو ازو سود وصل پرے
ازو بس هنر تا تو لاشده است — ازو بس نقاضا مدار اشده است
سبک گشته خلقے ز تمکین او — بسا نیک و بد مرده بر دین او
جهانے بدام اندازد دانه اش — همه شب نهاگشته تنها نه اش
بدلها پراگنده تخم غرض — نشاط و طرب جوهرش را عرض
تبان را ازو فرق اهل کمال — به آواز خلخال در خاک مال
نیاید به بسمع مسیحا دوا — صداع هوس بیطلانے طلا
کنندش اگر حرز بازوے دل — نه بیند دگر چشم غم روے دل
ولیکن چنانش بت خود مساز — که برگردد از قبله روے نماز
بدو در تقاضایش گدائیست این — بقبضش نکوشش ازو هاییست این
نزید بزرد از زیت افتخار — بر و این نقاخر بکان و اگذار
برائے حصولش بکوش انیمه — به تحلیل رگهائے مجوش انیمه
باسباب خانے تو نگر مباش — خوشا خواجگے بنده زر مباش
منه گنج در سینه از مهر زر — که از زاد ها نفس گردد تبر
ازان گشته برزر عزیزی سبیل — که گردد سبیل عزیزو ذلیل
بارباب حاجت حسابے بنه — بهر دانگ کنجے ثوابے بنه
بفیشار در کوشکے اخلاص با — ز خیر بستان ز دست ریا
مهلگامه انعام انعام نیست — گواهان چه حاجت اگر دام نیست
بلے مایه داریے نمایان شود — که پیدا ز احسان کمان پنهان شود
مکن ظاهر انعام و احسان خویش — خجل باش ازان سجل پنهان خویش

ز جیب یک یا جیب و دامان بده
همه زاد خود در بیابان بده

مشو آنچنان پرز ثقل اجل
که نالد ز بار تو دوش اجل

بتعلیم خود داشتم گفتگوے
به تنبیه من چون سخن داد روے

کنم ابتدا داستانے دگر
کسے باید این را بیاید دگر

بیا ساقیا آن مثقل پرور بیار
که مستش نبود و رامظ هوشیار

بده تا دهم پند خود را بآنچنان
که حاشا طغیان شنود در زبان

خطیب سخن را بر منبر کام و زبان فوریان و دبیر انگشت وعظ را بنبه غفلت از گوش هوش کشیدن

طمعے بیا تکیه بر هوش کن
بگو راستے راستے گوش کن

ز راه خیال خود کو همال کو کیست
چه اندیشه دارے خیال تو چیست

ز تقصیر خود را امانے بده
وگر توبه کن یا ضمانے بده

دعا تا یکے با طلبت ظاهرست
زبانت مسلمان دلت کافرست

مشخص نشد کفر و ایمان تو
دو رنگے نشد روے گردان تو

ز ایمان وکیل تو کیست
درین بحث برهان و دلیل تو چیست

فرو کوب کوبے بباغے گرے
فرو کوب کوبے بباغے گرے

چرا این همه خود مرادے چرا
گدا بر دے کیفیادے چرا

ز سنگ زدیدوزے سنگ نخ
ز نخ نعمے تو نه نه نام تو آم

گذ خود شد آخر خدا ہے بکن
چه با قیست با خود حسابے بکن

عرق ریزیے بهر روز جزا
گهے مصلحت بینے با حیا

ز رسوائے روز محشر بترس
بترس اے ز خود بیحیا تر بترس

کم از هیچ و طغیان باین طول و عرض
گهے یاد ے از خجلت روز عرض

کم از قطره و در بحر خجالت تر ✤ کشتے مدہ بدریاے بدگوہر ہے

بخلقت کم از پشۂ ناتوان ہے بدوشش از گفت بار پیل دمان

بیکدم کنے جمع چندان وبال ہے کہ نتوان تلافے بصد ماہ وسال

بہ غیبت بہ بیند و زچندان نگاہ ہے کہ حاضر تواں گشت در حشرگاہ

چو بینزان اعمالت آرند پیش ہے ہم از کم تو بود کم ہم از بیش بیش

زخت گشتہ از دود عصیان چنان ہے کہ آئینہ گردد شستہ تاب ازان

نکردے ہمہ عمر یک بندگے ہے خوش ست از خداوند شرمندگے

بہ بیراہ ہر سو فرس تاختے ہے بصد سعے خود را پس انداختے

بچوگان شیطان دلت گشتہ گوے ہے درین عرصہ کوچو نتوانی گوے

درین راہ زہر ماندہ واپس ترے ہے برین خوان زلونا بردہ فورس ترے

پریشان شوے چون شوے جمع تر ہے رہے ننگ نام ثمارت مسہ

کجے در رکوع تو قد کردہ راست ہے سجود انچنین سرسری بد نخاست

تو گر کاہلے در نماز آن چنان ہے چہ خلجد اندلبہاے احمد خوان

شبہد شہد در آمیز کام ہے متاب از سلامت رخ اندر سلام

منادے زبس کاہلے در نماد ہے نماند جا بہر جہد و جہاد

لوائے عزا باید افراشتن ہے کہ صعبت فرو اے عزا داشتن

خوشا گشتہ تبع فرمان دوست ہے کہ دردو عزا عید قربان اوست

برات زکات از تو دارد وصول ہے مگر افتدت دست گیرد قبول

رہ کعبہ خود جبہہ فرسائشت ہے چنین خدمتے داشت محرا نشت

برا ہ انگیز از چشم بے نم قطرہ یارے ہے کہ بر شعلہ ریزد شرار از غبارے

[illegible] ہے [illegible]

[illegible] ہے [illegible]

[illegible] ہے [illegible]

چنان خوی کن از شرم افعال زشت
که شوئے خط صفحهٔ مہر نوشت

ہوس کردہ در بیت زلف روے تو
کشتست در ہر بن موے تو

درون رشک چین و چگل دیدہ
زبت ہا کہ بر طاق دل چیدہ

تنست درگ و ریشہ کفرے نہاں
کہ دکان زنار تابے کشاد

گر از ظاہر خود بباطن روے
بحشر کے از شرم حاضر شوے

ہر انتاد گہ گوشہ از پردہ است
خجل گشتہ رسوائے از کردہ است

چو تو کیست در نا تمامے تمام
حرامست حلال و حلالست حرام

زیاکے درون تو گر دید پاک
ندانستہ لقمہ شبہہ ناک

نیابی کس از خویش بیدار دل تر
زنست از تو در کار دین مرد تر

حکایت

یکے بنیک زن از یکے زاد مرد
بدقت سوائے فقیہانہ کرد

کہ بر کلبہ گر شبے در گذار
نہند بر تو مشعل تہمتیار

زغفلت بجون دل آغشتہ
بر لیسد بدان روشنے رشتہ

اگر یابد از مہر عیش محال
حرامست قیمت برو یا حلال

نیوشندہ گفت ای مدرع اکتساب
بگو کیستی تا بگویم جواب

چو دانست از عصمت گفتگو
کہ ہمشیرہ لبشر حافی ست او

چنین کرد دے طے فتوے بیان
کہ رشتن بدان روشنے لیسمان

حلال ست بر غیر امثال تو
روا نیست بر تو خوشا حال تو

کسانے کہ شہر رشتہ یافتند
ندانند شیشہ کہاے جان بافتند

نصیب کسے گشت دیدار نیقدر
کہ دیدست در ہر نظر صد نظر

بان کس کہ کارے ست دارند کار
گہ از نیست تر ہاے کامل عیار

درختان فراوان بطرف چمن +
خورد سوسن زخم همپراستن

مکاتب جگر گوشگان گریه مند
غلامان بیازار گو هر فروشند

اشک یران شبنم نیز آسیب داغ
دل لاشگان است زین غم فراغ

طهوری ز دراعش نشانیت نیست
بزندان تن بوستانیت نیست

دل از غم چرا نیست خون در برت
که بلغد اشتیاق انیچنین خود سرت

هدا ز غمے سینه ریش خور
همه رگ شود غوطه در نیش خور

نهے سعد وکن مے تواند هنوز
نه آفتد رهانه یاے هنوز

فیضاش رجوعے کن ای بوالفضول
هنوزت بصد عیب دارد قبول

بشیرے برون آے از روبهے
بلندست نظرت مکن کوتهے

ملک طینتے دزد چراے شوے
تو ان نیک شد بد چراے شوے

دم از خود زدے خود خسیسے خسیس
بدان گوهر خود نفیسے نفیس

بپے سیر در خویش دورے بکن
بیک در دو مخروش غورے بکن

طلب کن ز خود هر چه می بایدت
برین تخمه داد کے می بایدت

ندارد دو عقل دو لانه زات
در دل بزن یا در خانه زات

مے مست و هشیار در ظرف تست
لب یار و اغیار در حرف تست

کس از تو براه قدم پیش نیست
قدم پیش نه یک قدم بیش نیست

بصحراے از خود گذشتن خرام
دو عالم برا در تر نیم گام +

ز ثقلے خود خے هاگران مجلے
سبک گیر از خود که در منزلے

سبک پے بریدان بے کار جان
کشیدند دوش از تهے بار جان

چرا خود تو از خود سخن نے کنے
که تا کے بخویشتن نے کنے

مجرد تر از جان تو ان زیستن
نفیسد تر اگر د خال تن +

اگر ساقی کنارا زپا نکشد
برآساید تشنه‌لبش بجا نکشد

زهر موی بائے دگر بر تراشد
بهر گام در خاک گن صد تراشد

تلاشے بزودے نمودے دریغ
زبردست زنی نفس اگر زبردست شد

حصار یکنفس زبردست ساخت
بسر کوب همت توان پست ساخت

نه غافل از عشوه‌هائے جهان
نصیبت شود غفلت آگهان

اگر غافل از خود شوے آگهے
دگر ره بخود گم کنے بر رهے

چو داری نخلوت نشینے سرے
فرو کن بروئے خود اول دری

تمنا برآورد از سینه گرد
بقوت توان عزل این شحنه کرد

بوحدت کسے عرض اشیا گرفت
که چون مردمک خانه تنها گرفت

کسے فضل و دولت درین عرصه برد
که دانسته از خویش بانے بگرد

بلندست مطلب تو در قعر و چاه
نزد بر در چرخ اگر حلقت آه

ازان گرم تر بایدت آه سرد
که تر خنده در لب توان خشک کرد

ز انفاس طیب اثر بذر وے
گر از سینه داغ جگر بذر وے

بکسب تف دل چراغے بسوز
همه گرد بازیست داغے بسوز

زغم سیرتے چند شرمے بدار
بآرد غ آمے دروغے برآر

دولت لاغرست و تمنا سمین
چه مے بود اگر عکس این

شکیبائے ناشکیبان خوش ست
جگر دارے گر به زبان خوش ست

که این تر از انکس که ترسان ترست
که معمور تر آنکه ویران ترست

مصون از دریدن بان جیبها
که دوزد بر فوگر بران عیبها

خدائے بعمارت کند سینه را
محبت در بن بر کند کینه را

بحر محبت زبان بلبل ست
ببوئے محبت نفس سنبل ست

گر شد محو در لذت این شکر — که شیرین نگردید در هر نظر

خوشت دل اگر درج این گوهر است — خوشت سینه گر برج این اختر است

مجوے از محبت دل آرامے تو — مدان از عداوت جگر خامے تو

برائے تو در جام شہد و فاق — تو پیمودہ در کام زہر نفاق

ز بس کہ نفس دفنے سر کشت — شرار شرارت جہد زا نگشت

برونی تواں شست از آبجوے — بآب دگر اندرون را بشوے

بچین ریزۂ خوان سختے کشان — کہ بر مغز پہلو زند استخوان

بصد بند آزاد شیت مبتلاست — قوی حرص را ضعف ہمت بلاست

نہ دل ماند در سینہ ات نے جگر — چرا مے ہراسے ز فقر اینقدر

حکایت

تنبیہ از فقر لرزندۂ — چہ تو گفت روزے کہن زندۂ

کہ تا کار و بار تو یابد رواج — چنان کز خدا آرزو کرد عاج

ز فقر آنچنانست این اجتناب — کہ لب تشنہ از خضر نشاند آب

بجز فقر کارت کفایت کہ کرد — تہ اجز قناعت رعایت کہ کرد

بدار اشکوہے قرارت دہند — چو در صفۂ فقر بارت دہند

قناعت کہ از خاکروبان اوست — کمین بخششش گوہر آبروست

پے این شد اورہم کشید اورہمے — کہ مے کرد در ہر قدم عالمے

چو بر ناقۂ فاقہ رختے کنے — گر آرند خرش غنا پختے کنے

غنا زادۂ بند سہر خوان اوست — گل فرق عزت ز بستان اوست

کسے را چنین و چناش منہ — بجمشید و اطلس زشاکش دہند

بخورشید آب از سفاکش دہند

حکایت

چنین بود تقوے ازین بیشتر — منم زاہدا کنون کہ خاکم بسر

اگر سطح دارد درست و گر تعرچاہ — بہ نامحرمان مست روئے نگاہ

بداد آدم در آورد بیداد چشم — خنا بست دل زآفت آباد چشم

کند گرچہ طوفان بہ دامان تر — بہ بیگانہ دیدن شود تشنہ تر

بمژگان بآن دیدہا میخ دوز — کہ باشد بہ برق نگہ شرم سوز

درغ زود صحرا نوردے کند — نگہ گر چنین کوچہ گردے کند

دل از خود بشیرے دمے دم زند — کز آہو نگاہان نگہ رم زند

رسے خوردہ ہمزبانے فسے مبوے — جواب نگاہ غزالان مگوے

مبادا ز نذر راہ بے راہیت — دراز ست طومار کوتاہیت

نشستے دل از لوث زرق و فسوں — مطابق نکردے درون و برون

مبسامان نشد کار و بار دلت — نشد غارتے خانہ دار دلت

دلے داشتے رشک خورشید و ماہ — شد از مہلوت ننگ سنگ سیاہ

چہا بر سرش آمد از جہل تو — کجا نالہ از نفس نااہل تو

کس از خود سہ ران خبر تو منفعل — باین خود سرے بر نیاوردہ دل

ز غیبت بہ بیزار ریش بردہ — زیارے باغیار ریش بردہ

گلے بود از رنگش انداختے — بآن نامہ در ننگش انداختے

ز مغنیۂ غم ایاغے نزد — بہ پیرو اہنگے بر چراغے نزد

بیادے سرے در گریبان نزد — ز جیب تو چاکے بر امان نزد

بہ پیوند اصلاح تارے نکرد — ہمہ عمر در کار و کارے نکرد

گرستش قرعہ افتاد بر غنچگے — گلش رفت بر باد در غنچگے

بآہنگے گر دستے پر کشید — ولیکن ندید انچہ بایست دید

چنین جا کہ گلشن توان ساختن — تف حرص گلخن جنان ساختن

درو قالبیت چو نم در گلیست — درینجا مریز این ناقابلیست

نگین سلیمان ست بیرنگ و ریو — چہ حاصل کہ افتاد در دست دیو

در آب این لطافت ز نیرنگ اوست — کہ باہر چہ آمیخت ہمرنگ اوست

سر شتند ہر خوبیش در سرشت — بآرایش ست نہ نیکو نہ زشت

توان داد پرداز جام جمش — مدار از سفال گدایان کشش

فروغے کہ شد طور را سینہ در — بجیب سویدا فروزد سحر

گشادے کہ کہ دل را جنان دل دہد — کہ بر خلق جان تیغ بسمل نہد

دل از ظلمت سینہ شد رنگبار — درین تیرہ گل خاورانے بکار

غم جان مخور بر سر دل بلرز — بآبے و خاکے باین گل بارز

صفا کاریے سینۂ تیرہ کن — در آئینہ دیدۂ خیرہ کن

نہ ضبط غمے صرف بین نیستے — ازان خانہ ناخانہ این نیستے

چو یاد شکست قضا جا بجائے نہاد — نگردند بر خاطریت اعتماد

رگت نیست تا نشترے در دہم — شکست ست بالت کہ ابرد دہم

تو ئے دشمنت دشمن خود بگیر — گریبان مدر دامن خود بگیر

باگر آہ بر گشتنے از رہ دیر — عجب گر توان دیدن از کعبہ خیر

غمش نیست گر زاد راہ حرم — حرام ست بر سینہ آہ حرم

ز طوف حرم محترم گشتہ — غلط کردہ با صنم گشتہ

نگردد دو تا نقطہ گنجینہ ات — کہ در روے نہ پیچد در سینہ ات

دلت کے بآہ و ہوا بشگفد — نشد از غمے غنچہ تا بشگفد

شہاد نسخہ بردار ازین طرفہ کاخ — علاج دل تنگ در فراخ

تف حرص گلخن جنان ساختن

در ینجا مریز این ناقابلیست

چہ حاصل کہ افتاد در دست دیو

کہ باہر چہ آمیخت ہمرنگ اوست

بآرایش ست نہ نیکو نہ زشت

مدار از سفال گدایان کشش

بجیب سویدا فروزد سحر

کہ بر خلق جان تیغ بسمل نہد

درین تیرہ گل خاورانے بکار

بآبے و خاکے باین گل بارز

در آئینہ دیدۂ خیرہ کن

ازان خانہ ناخانہ این نیستے

نگردند بر خاطریت اعتماد

شکست ست بالت کہ ابرد دہم

گریبان مدر دامن خود بگیر

عجب گر توان دیدن از کعبہ خیر

حرام ست بر سینہ آہ حرم

غلط کردہ با صنم گشتہ

کہ در روے نہ پیچد در سینہ ات

نشد از غمے غنچہ تا بشگفد

علاج دل تنگ در فراخ

بنجوا بے تواں یافت شہباے درد
کہ بیدار گردد ز غوغاے درد

بخیز و ازین شوہ چوشش تکاہم
معاذ اللہ از بخت گیہاے خام

تمناے زر و امیدہ نوے مکن
مذارے اگر شانہ کش خار بن

مجو از نفس عطر عود اثر
بسنجش مذاوے بدرد دگر

تو ے گشتہ در دولت دواے بخر
ز مستے فروشان فناے بخر

ز افتادگان یاد رسے طلب
ز نو نالگان کہنہ مددے طلب

بآتش زباناے تفے بر لب آر
بہ بخیر خاے کفے بر لب آر

بے عہد و سستے بدستے مدہ
در ستانہ خود را شکستے بدہ

رہے ہمچو خود نہ کہ سالک شوے
غمے ملک خود کن کہ مالک شوے

دل از جملہ بگسل کہ پیوند او
مصد بندے باش در بند او

حکایت

ز ایزد پرستان ہندوستان
یکے شد چنین واعظ دوستان

کہ ہندو زنے آبکش جوان بسر
بر و آب ازان دستہا بخیر

بدست توجہ گرفت ست چست
شود گر نہ کاشکستن درست

توجہ سبق گر نباشد چنین
شود آب رو نگ رو ے زمین

مکن رنگ خاطر فناے غیر
ز دیدن بدر چین تماشاے غیر

ببر بند و پیوند تدبیر ہا
بہ بر بند خود را بہ بخیر ہا

غمش آن دوست سلب تاثیر کرد
کہ در خدمت نالہ تقصیر کرد

خوش آنکس کہ دارد لب نالہ زیب
صریع اند بان نغمہ دادش فریب

ہراے جگر پے بزخمے مداے
کہ از سینہ داغان نگردد سراغ

چو زخمے دہد داد تیغ غمش
کہ صد جاے گردن نیفراشتے

بے بیچ حرفش بے لبے رہن کن ✣ زلبے ہے تنگ غرش و بے لبے پہن کن
بہ تنگ دستے بریں پہن خوان بیاد بے نشد فاطرت میہمان
نگردے با ہذوہ و غم دوستے کہ مغز تعیش کند پوستے
زدانغے جگر شینہ تابے نکرد نفس نالہ کا انتخابے نکرد
نفیتا دلب در بے نالہ بکند از جگر گریہ بر کالہ
پرنیشانے فکر حالت نکرد مشبو خے غمے خرد سالت نکرد
درت در درج خلوت نشینے نیافت میت صافیے از بعینے نیافت
نہ فتے زگردش دلتا دلت نشد خشک آب ہوا در گلت
بحر بے زبان ارجمندے نکرد بموئے نفس نافہ بندے نکرد
نگاہت نشد شعلہ از تاب اشک شبے ترنکردے بمہتاب اشک
بعشق دل زندہ نگریستے برائے لب خندہ نگریستے
نفس از تف شعلہ خوارے نکرد نمے دیدہ را دجلہ کارے نکرد
نشد دیدہا پائمال نمے ندارے ازین خشک نمے ترے غمے
تفے صرف این سینہ سر دکن نمے وقف این چشم تر گردکن
خراشش در دنے برافغان گمار نمے عاریت کن بمژگان سپار
سخنیلے چو مورے باین اشک شور در آ تور محیط کرم را بشور
جگر را بغم آنقدر واگذار کہ خونش شود آب یک گریہ وار
دروان کش بمغز جگر صافیے مذارد در اشک شفافیے
زشوہے نکردے جگر را نگار ازین گریہ بے نمک شرم دار
برائے نثارش دُرد یگرست بمان خندہ گر گریہ بی جوہرست
چو سوزند بر اشک ریزان سپند بنیاید گرت گریہ بارے مخند

سائے نا شکیبے
حال تو ۱۲ ورق
۵۴ ای بیسنہ ۱۲ ورق
۵۳ اسے پریشانے فکر جبین
۵۲ اسے بیا دعدہ
عبارت عنان نشنہ ۱۲ ورق
۵۱ دلپذیر بمن کن وداع نمود ۱۲ ورق
فرزدن ابیا ۱۲ ورق
دانش اسے از عرفت دل
سجان العزیز
۵۵ اسے
توبیل عاشقے جانگزے ۱۲
۵۶ اسے
در چلاشتہ باعن را
صاف نکردے ۱۲ ورق
۵۸ اسے
بہتاب اشک بشنے ۱۲
۱۲ ورق
۵۹ اسے
بیاسے عشق دل زندہ
نگر بینے کہ تو دل زندہ
چرا صل نشد ۱۲ ورق
۶۰ اسے
بیاسے درد
۶۱ اسے
۶۲ اسے
۶۳ اسے
۶۴ اسے
۶۵ اسے
۶۶ اسے
۶۷ اسے
۶۸ اسے
۶۹ اسے
۷۰ اسے

مده گریه را پیش بنگامه روے — مجو خیر در شهرت شهر و کوے

ز شهر آ برون گریه در خاک کن — مده امان صحرا رخت پاک کن

بران گریه پرداز کز اشک شست — که اشک از رخش پاک گردد بشست

ازان پیر خندید صبح طرب — که چون طفل در گریه برچید لب

ز مژگان بریز آنقدر خون ناب — که گردد زمین لعل تر تا بآب

مدارے دفین آتشے در جگر — که دودش کند چشمت از گریه تر

بے اشک غم پاکت پر هم فشار — پیاپے درین چشم نم فشار

خوشا مستے گریه شورت کجاست — گزیک گریے اشک شورت کجاست

نشینند در گریه چون دیگران — تو مینشه پر خونشین همچنان

رخت را که کم گشته در صد غبار — نشستی بیک گریه آبدار

ز مژگان بیاویز تسبیح اشک — که ذکر تو آرد ملک را بشک

نشد عقد اشک تو آے بے نمک — نشد محو کام تو زهرے بلبس

طلب بست و الوان مطلب بلند — مگر آه حسرت رساند گزند

درین خاکه بازوے آهنگ نیست — نفس بند بے اوج پرواز نیست

مدار امید صبح شامت بگوش — مدارے اگر راه مشعل بدوش

غمش کرده ثقیل گرانمایه تیغ — ولے قیمتے نیست خونت دریغ

نبرده ز تخویف نفس دغل — برائے غنیمت بجنگ اجل

ز مردے چه بے بهره افتاده — جگر خور که بے زهره افتاده

نیفتاده بیش از پیشے — بشیرے نگر دیده بیشے

نیاید ز صد دشمن این دشمنے — که در دوستے کرده نفس دشمنے

ازین غم بزندان بعدے اسیر — که دارد فلان قرب میر و وزیر

اگر علم غفلت سبق نیستت
چرا از شک بر قرب حق نیستت

ز آینده وقت گسل تا مقال
بتاراج غفلت مده نقد حال

دولت تفته تا هست چون آب و باد
بیاد عشق جلوه فرما در آب

بر آر دمی تا همه دل ز شعله پاک
بنا شد اگر ماهیی این زنان پاک

ز یاد خوش شوی غافل از کف نهی
شکارت کند دیو و دیو پرست

شکار نامه

یکے مرد صیاد با دام و دست
سوی رود شد دست او دام بست

شکار یکه کرد سے سیر دیگ
روان می فگند کش رود شد بر دو

پدر روزه بر سید ازو در جواب
چنین تر زبان شد که ماهی مراب

چو از حق شود غافل افتد بدام
چنین طعمه هست بر ما حرام

کسانیکه با خویش آورده اند
هم از کود سے باشد لقمے که داده اند

بقا غافل مباشید هم مرد و بوم
جدائے جدائے که شوم است شوم

می غفلت از جام کس مدهوش باد
چنین ننگ از نام کس دور باد

ز غفلت بیفتی غفلت بر مرگ دل
به بیوند غافل مکن ترک دل

ز افسانه غافلان سر متاب
که بیداریت سے نهد سر بخواب

ازین بیشتر راه غفلت مپوے
رخ عذر از اشک خجلت بشوے

ترا شام برداشت خواب سحر
سے رشته گم کرده دے

صدا وقت خوش مسرے رفتے
گزیده است مارت کسے مهره برد

به بینش حسد جانت افگار چند
ز مهر مهره دل فگار چند

ز بانے چو زر بنور سر داده
مهر بیش صدر بیش بر داده

حکایت

بر دمزد این کارگه کارگر ✣ مذار ہنر نام اجرت مبر

گذشتے ز پیرے خوانے کہ چہ ۔ بہ ہیچ اینمہ جملہ دانے کہ چہ

تمنا بحسرت مبدل خوش ست ۔ طرب مجمل و غم مفصل خوش ست

بتفصیل ہر آرزو وا مرس ۔ بموئے تبان مو بمو وا مرس

ز خال تبان داغ خرمن مکن ۔ خم زلف شان طوق گردن مکن

شکر ریزے گوشہ لب مفہم ۔ صفا خیزے موج شغب مفہم

سیاہ است روزت ز چشم سیاہ ۔ چہ بینے بسبزان رنگین نگاہ

تا زادہ طبعے اسیرے خوش ست ۔ زوردد گر رخ زریرے خوش ست

مذار دولت نالہ بر مراد ✣ زیانے ز سودائے دردت مباد

نگوید زبانت مضمے تا مضمے ۔ کہ دارد بسے نالہائے قضا

ز نالے بجوشیدہ آن کرم گوش ۔ کہ از سر بدر رفتہ صد رہ بجوش

سمن زار جان پروری غرض ست ۔ شرار تف دل اگر شبنم ست

بباغ درون از شمیم نفس ۔ اشر دستہ بندد گل تازہ رس

گداز غم بے غشے واجبست ۔ خس آمد غرض آتشے واجبست

دلم شمع خیرے کجا بر فروخت ۔ کہ اخلاص از پرتو آن نسوخت

طبیعت بفکر ریا آشناست ۔ کنم گر ریائے تخلص بجاست

زیاران بغیرے بپرداختست ۔ کہ افعال من کار خود ساختست

چنان با کجی طبع من گشت راست ۔ کہ ہر راستم در نظر کج نماست

چنانم ز گفتہ طمع در فراغ ۔ کہ گیرم ز عملہ قناعت دماغ

بسنجش گفتند کاے مرتجاب ۔ بروں آے در روز داد این جواب

کہ بر پرتو ظلمتم دیدہ دوز ۔ مذارم نگاہ تپشہاے روز

زخفا شے اکنون منم در حجاب — کہ بگزیدہ ام سایہ بر آفتاب
شدم خود دگم و ظلمتم گم نشد — ششم سر بہ چشم انجم نشد
زبس تیرگے در رگ و ریشہ ام — جہد ظلمتے برق اندیشہ ام
بتاریکی جانان رسیدم بسے — سیہ دل ترا زخود ندیدم کسے
زہے ضرب تیغ مسلمانیم — کہ زخمے نشد کفر پنہانیم
نشد زشتے صرف در کردہ ام — کہ در شعر آرندبے پردہ ام
مدان زرا دطبعم بخیل سخیل — مخوان بادد ستم مخیل مخیل
گل از آب جویم ہمہ خاک کوے — حیا را خجو من کس نفرسود روے
زصبح دلم جلوہ گیرتر گے — نظر گرد دیدہ ام خیرتر گے
بظاہر روان باہمہ در روان — بباطن ہمہ کاروان کاروان
بناقص عیارے زر بیغشم — در افسردگے گرم تر زاتشم
بخاکسترے تودہ شد جان و دل — ہمان آتش خامہ مشتعل
بیا ساقیا آن آتشین جام را — کہ سازد تنفس سنجیدہ تر خام را
بمن دہ کہ خامست حاجات من — ضرور ست جوش مناجات من

بہ تجلی ضمیر منیر علم طور مناجات برافروختن و بمشعلۂ تقصیر در کورۂ عرض حاجات گداختن

خدایا بنا بدز من بندگے — کہ پیے بہ سنجم بشرمندگے
نیارم کہ با این ہمہ مدعا — نہ یازم لب آرم بہ بیگانہ دعا
زخجلت زبانہا بیان گشتہ لال — مطول سخن چون دہم عرض حال
نہ یارم شعار دروسخن خواہیم — خس خود کنم گر سمن خواہیم
سخن از خجالت سے آیدم — بدہ بے سخن ہر چہ بے بایدم

قفس سینهٔ بخش و سوز دہے
لب و کامے از نالهٔ زار تر
بچشم عنایت نظر بازدہے
بہر رہ گذارے کہ پرہیزگاران خورند
گدازندہ آبے کہ در ہم گداز دنفس
توانائے ناتوانیم دہ ✣
فنائے بتیغ قطع طمع ✣
بمن بخش از بیم بخشش مرا
مکن کار با من بعدل اے کریم
گرانست بارِ امانت گران
مکن خوار ام انچہ من کشتہ ام
مسنہ نامہ سوختن بر دلم
بشویم گر بہفتاد آب
فرو رفتہ ام در خلاب خودے
بہ بندہ رہائے درآور مرا
چہ سے آید از طاعت ما ظاہرم
یکے را دوائے بدہ بر از حرم
یکے را امید جبت وجوئے دہ
منزل رہ دیگرے طے کنے
کہ آخر در اول چہ دادے قرار
بگو یک فروگن رقمہائے زشت
زحسرمان اگر سوزد رحم الامان

زخود غیبتے و حضورے دہے
دل و جانے از درد صد پارہ
بپائے کہ بنشستن فلک تازدہے
گدازندہ آبے کہ کامل عیاران خورند
نشیبے کہ رشکے بپارادہ سوز
نوا بندائے بے نوا نیم دہ
کہ در سینہ ہیں ست قطع طمع
بدہ بے بجام آشتی جرعہ مرا
تفضل تفضل رحیمے رحیم
ضعیفم ضعیف الامان الامان
مکن تو شہ ام انچہ من کشتہ ام
کہ آلایش آتشے در قلم
زآتش دمد شعلۂ اجتناب
ہنوز آرم از پیچ و تاب خودے
برائے خود از خود برآور مرا
در اندیشۂ ساعت آخرم
یکے را نخائے صمد در صنم
منزل رہ دیگرے طے کنے
کہ آخر در اول چہ دادے قرار
بگو یک فروگن رقمہائے زشت
زحسرمان اگر سوزد رحم الامان

دل از خلد رضوان نیابد بهشت رضائے تو مے یابدم
چو بر رخش عصیان شوم خود فگن عنانم بدست کرم باز زن
زبیهوده گردے مرا بگذران بلائیست تمهید شئے خود مران
طریق رضائے تو پیموده باد وگرنه قدم سر فسوده باد
برایت نباشد اگر استماع مبادا ستماع آله انتفاع
بقطع زبانم مگردان خضاب دمم کز لگد گفت ناصواب
چو بینے ستم مے رود بر لبم بگنجے نشان گفتگو در لبم
تو آن چاشنے از لبم کش سخن که نقلش شود نقل هر انجمن
بگفتے بیارائے کام مرا که در سم نه پیچد نام مرا
صبورے کرامت کن انگاه درد که مے رنجد از نالهٔ ناگاه درد
نه آن قرد دم اندر رگ وے بران که پنهان بود نالهٔ ام پے بران
به بیغوله گنجم کن اسیر نیم مرد غمهائے سنگین پذیر
بآن سرمه نخجه منعم بر نظر که غیر تو نه نمایدم در نظر
تمکش در نظر سرخ و زرد هوس ضمیرم بعیشان نگردد هوس
قدیم ست نالش رخان سوز من به توسن زدم داغهائے کهن
دلم راز سنگین دلان باز خر که سنگ تو بر سینه کوبم مگر
ز خوبان بمشق جنون در خطم ز خط شان منه در نظر سر خطم
کرم کن بگردون کشے افسرے که چون طره از طره پیچم سرے
زتاب هوس داده ام تن بتب چه زهریست این شکر گنج لب
مرا دم اسیریست طوقی فرست مسبر کارزے گر به شوقی فرست
تفانے بفریاد لبهار سان گذارے بامداد بهارستان

دلے دہ کہ در نالہ انگیزیش
ہم از شام باشد سحر خیزیش

نفس گشتہ ضائع بآہم درآر
گل و لالہ در گرگ گاہم بکار

زکات تعلق نہ بردار و تاب
زکات تعلق نہ بردار و تاب

غمے در دو رنج سویدا نہ بست
ز اندیشہ در دل بہ پیدا نہ بست

نشد ملتفت تیر در دے دلم
کہ در نیکد گر غایبانہ دلم

ز عفت غمے نالہ از لبے نکرد
ز درد ہر نے سینہ در بے نکرد

بغیر گہ آتشے در نشت
نگہ شعلہ در خاشاک اغار نشت

جہان را نم دیدہ ندیا نکرد
سر شک تکلف بمژگان نکرد

کے کرد در قحط غم آب چشم
نشد سبز کشتے بدیوار چشم

فروش آن کہ غمے بروز گرد و شم
ز سوز نے مرض سوز گردد نہم

فروزان تاب سوزے بدل روز نہند
کہ صد گونہ فروزش در ہر تن موز نہند

دل و جان بعشقت ہر گز بدین رزند
رگ و پے رشتہ بلبلان رزند

رسد و خوان راحت بغیاث بے سخن
شود مغز در استخوانہائے من

برائے نگہ کار پیدا شود
بصد دیدہ محو تماشا شود

برات آور د سینہ پر درد و داغ
رود دل بتحصیل عیش دماغ

کہد قوت و زد بہ دل فرزہ تیغ
شخ لالہ از ضعف گردد گرہ

نم چشم تو جو بارے شود
گل خندہ در لب بہارے شود

شود تر سن گریہ ام بادپائے
بہ دشت زندہ تر زمان ہائے

کنم گر بہ دو خوش نسیمان گشم
شود سینہ شبگیر بے آہ تو

غمت در دل شب دہد داد دل
شود زار بے صبح او راد دل

بسخا طرحیال تو طوفان برد — همه یاد ها سیل نسیان برد
زده بر طلب نالهٔ اقتدار — شبگیر اندوه بر خیزد آه
بقتراک شبدیز فرخنده فال — که رقصد نیازم بآهنگ ناز
گشند درد اگر قصد ناسازیی — گشند نالهٔ ام لا به پردازیی
چو خنجر زند وا نماند وه منش — طرب ها همه گرد و گیرد دامنش
خوش انذل که در وی چنان یاشدش — که طغیان زرشکین دهان باشدش
کسی خار راهت بیا در کشد — که چون شاخ گل تیز بر سر کشد
لب زخمهایم ازان برهم ست — که زخم تو زخم ترا مرهم ست
ز شور عنت خشم تو فارغم ست — پی آشت استخوان هیزم ست
اگر جنبت را نیایم بکار — من و دوزخ و حلوهٔ افتخار
گنهکار درگاه غفارم — نیازم که در سوی ستارم
ز شاریت پرده در دشت غیر — که از پرده زنبیان فتادم بدر
بهر کس بنا هم بنا هم توئی — نگاهم گه قصیر گاهم توئی
اگر از بدانم باین خو شدم — که دارد نم خنده گان گلم
رسا نید دل مژدهٔ بار گشت — که خوان غفلتم مهلت از حد گذشت
اگر خویش را خویش محرم شوم — بیک رو ند سوی عالم شوم
برا یم ازین سر بها کاهست — سبو دبلندی باین فرق پست
نمند اندر راحت قرار شئی بمن — نمند اشت گر درد کاری بمن
نخوا هند مرگان جنین در غبار — که آخر شئی را نشا نمد بکار
گو نفت تو در حشر وا نم شکفت — که تکلف تو بر قهر سبقت گرفت
بمشتر چو عفوت شود تحفه بر — کس از من نیا ید گران تحفه تر

معصیان نے کاید امید من
لیس این مایۂ عیش جاوید من

بدوزخ چرا نالم از سرنوشت
کہ امید در سینہ دارم بہشت

معصد لب زند حرف عاشای من
کہ عفوت نہ بخشد خطاہای من

نماند ہشت روے و ہنوز آبروست
زبان پر طلب سینہ پر آرزوست

زآب و گلم مے دمد تا امید
نے گردم از خویشتن ناامید

زدردم چہ پروا دواغالب ست
ہمہ خوفم آمار غالب ست

حکایت

معاصد بے گفت صاحد بے
کہ این فکر ہم افگند در مشکلے

کہ از ما نیاید بجز فعل زشت
برائے کہ حق آفریدا ین بہشت

دگر یک جوابش چنین داد باز
کہ از فکر دیگر منم در گداز

کہ با اینہمہ جود و فضل عمیم
چہ بودش غرض از وجود ہیچیم

چو زد از تفکر مغرشان سینہ جوش
شبانگی کنان زد منادی سروش

کہ ہست آن سخنہا سخن گرچہ راست
ولی آخرین قول مقبول ماست

بلے عفو ش انجا کہ دیوان نہد
بدے را بہ نیکے بہ میزان نہد

گنہ خواہد از رحمتش رد نمائے
ظہورے در امیدواری فزائے

مجو مزد و منباش در کار او
گلے گر تواند شدن خار او

بایں خرم و عصیان زہی اعتبار
کہ آیم مفارت را بکار

اگر مشکلے بود آسان شدہ است
ندارم دردی و درمان شدہ است

بسر سایۂ شافع روز حشر
نہ غلطم بہ شعلۂ روز حشر

نسوزم لب تشنہ در محشرت
کہ دارد جنان ساقے کوثرت

بیا ساقیا آن بادۂ بے زیان
کہ گردد ازان نفس سود زبان

بدہ تا بچینم گل موہبت
چو بلبل زنم غلغل منقبت

بجام گیری طبع شکر و شیر نعت و منقبت و رسم آمختین و سر نگشت عجز و ضراعت در سلسلهٔ امید شفاعت آوختین

برو ئے زبان شد در نعت باز
نخل سخن پر ورے بر نیافت
زکاے کہ این حرف سر بر نکرد
شد این طاعت از چند روزی قضا
رسانیدہ از عرشیان مژدہ جنت
محمد شہنشاہ خیل رسل
درخشان در درج عبد المناف
چراغ عرب روشن از روے او
ز ابر دشش معراب عین الیقین
ز قدرش تہم چرخ والا نسب
فلکہا ز دریاش در سبحہ
نفس عرشے از حرف معراج او
ز رخشش الماس فلک سبز بوم
بمیدان بیکار جمازہ رخش
دز انہا رسد شہ بان زلال روان
ملک آشیان گوشہ بام او
بجاروب بے مجابہ اش زلف حور
خوی چہرہ افشاند بر خاک کوے
ز بعاش سخن عقدہ خود کشود

ہر آنے بخت و دولت زہے عز و ناز
ہمہ ان لب کش این گفتگو در نیافت
کہ از جا شنے ز بر شکر نکرد
گرفتم رضاے او او از قضا
کہ گو یم ز سلطان معراج تخت
کہ جز واند بینش چہ جزو چہ کل
بانگشت اعجاز نیر شگاف
چہ ترک و چہ تاجیک ہندوے او
ز گیسوش اسباب جبل المتین
ز قوسش دم صبح روشن لقب
فصیحان ز عرعاش در آکمی
نظر جوہرے از در تاج او
ز مہ مشش چشمہ سار نجوم
عروس ظفر را ز خون غازہ بخش
ز شرم خشیبہ سم فاش روان
سحر آسمان کلبہ شام او
فشانیدہ بر ماہ و خور عطر نور
سر از خاک بر زد گل آرزوے
معماے حقت از و جوہر خود نمود

گل باغ رضوان خس کیسه او
پشتن نانوه مهن از خم هوے او

زدنیا بست دجاسے ارباب جاه
چه پیمانه سکندر باج خواه

گل خواب جگے خار در و پیشش
بنازم بنگزار در و پیشش

زفرقش بهر گوشه در افغان
چه سلمان حسلیمان منش صد هزار

نه سنت جگر ریش ابراو
صد ایوب حیران یک صبر او

زدولا او عشش را گوشوار
زدار ما دار شرع را افتخار

ره شرع او نماد ارباب شطح
بنا رسیکے خط د پهنائے سطح

نیفتد زشهر عشش کسے گمراه
سطح نشود راهش از قعر چاه

چنان زو جهان پر زتحقیق شد
که انگار رهکار تصدیق شد

چو شیرازه شد بسته دعوتش
دم ربط زد لفظ با معنیش

خرد کا سمان مے نهد سر بپاش
کند عجز کوتاهے انگذر تاش

سخن را سگاله در شان پیش شگفت
فتاب سلوتش نیارای گفت

فقیهست و در یا و کان را گهر
بیم ست و پیر و جوان را پدر

بفرق تعلیم که پر آزنده تاج
پنغلین او تا جهان داده باج

قدرش چنان چرخ نهلو زند
که عرش آید از دور زانو زند

نے بود اگر کحل آن خاک پا
نمیداشت چشم گواکب جلا

زراهش خس و خار چیند بهار
که باشد گل و لاله اش در کنار

خس کویش از بهر رضوان برند
زغیرت گلشن را گریبان درند

شمد از انس آن گیسوی عنبرین
صبا دوخته از پرنیان چین

نه جاله سے بستے علم بر فراشت
که مخمانه چرخ فرشش نداشت

نبد شب چنین تا نشد روز گاه
که گوید در افشان لبش یک بده

تمامی زبلین پیشه شیر آنقدر — که از خود رود حمله اوبدر
قضا همچون بگسترد خوان عطا — طفیلیش بود پادشاه و گدا
پشاه و گدا رعیت اوند سپاه — نصیرش خوان امیری کشید
بدبیع خوان کرمش شاهد نوالت — مدعوت زمه تا ماهی نوالت
بجائی که هرباد یکسو نهاد — فراموشی آمشش ره ندارد
ز بیدار روزست دشمن عرق خون — ز لرزه هر بخشش مهربانی فزون
چنان عقده از کار است گشاد — که دشمنان درین کار ربا داد
علیشه در حمت کردگار — شمارد ز در عذرانش دندانه دار
خوشش آنشب که از مولدش فرخنده — علم بود در مکه بر کوه نور
چراغ رخش کرده مشعل نهاد — شب از اول شام شد صبح روز
بهالیب بر خود ز بهین فرزمان — میانی دگر یافت کون و مکان
هم قبض در منع ایذا شتند — ز صید حرم تیغ بردا شتند
ز افتادن لات و عزی شکست — قضا به دل اهل انکار بست
ز سر سے که در طاق کسری فتاد — جهان پایه در رسته نهاد
ز در دامن آمش هر که از کینه اش — جگر گوشه اش بر در سینه اش
سراز خط کلمش سبز بر گرفت — که از خطمی خود کمر گرفت
باو گشته منسوب او روی قدر — اگر شق صدرست و گر شق بدر
بخالش هوا دار شد در نقم — پر از سود و سودا اش شد سحر و بر
ز دشاهد معجزش جلوه داد — بخالش نخل صبا فتاد
خدا نش یزا فلاک افگنده راه — نشان همش ماند بر روی ماه
ز بس پایه اش چرخ را پایه سے — جهانش در سایه و سایه سے

کجا دید کس سایهٔ آفتاب
کجا در ظلمت کجا فر ناب

ازان سمع قدرش بیندا خت ظل
که خورشید تابان نگردد خجل

سبک پی چنان در طلب قطره سخت
که سایه ز فرط گرانی گریخت

چو بر توسن وحدتش مه زدند
ز همراهیش سایه را پی زدند

ز جسم و ز کوته جان گداخت
بلی سایه از گرمی آن گداخت

ز شوق آتشی در درون بر فروخت
که از شعله اش در برون سایه سوخت

برو سایه خود را بکوشش نه بست
بخاک از سیه سنگلی خود شست

ازو گر شدی سایه قشر یف یاب
شدی ابره او استر آفتاب

نه فتنه بادی کس قدم بر قدم
نکرد دست ازین همرهی سایه هم

بکوشش شه از سایه خود جدا
جدائی چنین باید از ماسوی

ازان دست بر خوانیدن افشانده است
که ناخوانده هر خوانیدنی خوانده است

حقش کرده مستغنی از هر سبق
بلی بر نگردد هرگز ورق

ز امیت این ملکیت بسش
که عقل کل امی ست در مدرسش

ازان گشته مفتون خرد بر حجی
که دارد ازو انجدی در سجی

براو کز بیاض دلش صبح زاد
خطا باشد اطلاق لفظ سواد

بشب قمر شد بنانش علم
قلم گر نگیرد بداند شق چه غم

مدانم چه بوده است تقصیر خط
که ترکیب خط گشت زنجیر خط

حروفش نشد از نقط و اعذار
گرفت اشش حسرتش در کنار

بنانش اگر خامه را مینوا خت
کیش مغز در استخوان میگداخت

قلم یک زبان نامه یک رو بود
بانکار را نان دیده بر خط کشود

بآن راستی کز گرستی قلم
الف گشت اسلامیان را دال کردی رقم

بود ختم مرسل نبوت براو
مهر نبوت بنبوت براو

پذیرفت سامان مهام امم
مهندان چون گشت برگشت هم

بدلیوان آمرزش کردگار
زلوقیر این مهر شد کهردار

کجا این و مهر سلیمان کجا
ازو تا بمهر من گشته فرمانروا

بنهبر بدی که اشراف عالم نشست
موخر در آمد مقدم نشست

غمی نیست پیش اندگر دیگران
بهپیشی گذشتست بر دیگران

پس از جلوهٔ برگ برمیدمد
چو شد رخت بند و سحر میدمد

نه بینی که آخر دهد جوهرے
درو قیمتے جلوه برمشترے

دوائر بهپیش که از نقطه اند
که آغاز و انجام هم نقطه اند

گل اندر بنیا جله اورنگ و بوئے
زبان اندر انشان واو گفتگوئے

مسیحاست در جرگه مشکبش
رقم کرده مرسوم بر ذوبشش

زدم بین خلیل آتشے برفروخت
که در نار نمرود اسیب سوخت

فشاکه دودر بحر مهرش گلیم
که آورد واز آب بیرون گلیم

سلیمان بان شوکت و اقتدار
زمهمانے مور او ریزه خوار

وطن کرده خواهنهسا گلیش
درو ے براز حسرت و اگلیش

برافروخت از سعف رخ از طلعتش
برآورد صبے دم از حکمتش

ملاحت ازو و فصاحت ازو
ملاحت ازو و صباحت ازو

خدائے نبودے اگر کار او
نماندے چنین گرم بازار او

ازو جبرئیل کافرے بے درست
که صاحب لوائش شه صفدرست

حلے ولے ابن عم نبے
که جبرئیل شان نبے نمودا نبے

خرد کرد چون عین نامش حساب
وبهان شست اول بهفتاد آب

بایں عین تازہ چہ اصل و چہ فرع
کہ آغاز علم ست و انجام شرع

ازیں عین در کائنات روزگار
زند چشمش فوارہ چشمہ سار

ہمیں عین ہر گوشہ طرف تافت ست
کہ خورشید شیریں شرف تافت ست

ازیں عین جز چشم احباب دور
کہ گر دید ازو دیدہ ہا عین نور

میش خور کہ گردون شود طرف
علی کو کہ عالم شود حرف

اگر آیۂ انما خواندہ
علے را ولیے عدا خواندہ

شدہ است از رگ و ریشہ مل بیشہ
کہ گردد دران مہ شیر خدائے

دل پاک احباب از مہر او
لبالب ز نور ست چون چہر او

لبش حلے و حلل دادہ اند
دلے را کہ روز ازل دادہ اند

چہ مومن چہ کافر پرستار او
ز مقدار بیش ست مقدار او

بروے در ادے سر راستان
مخالف موافق درین داستان

سپہر از بلندیش در کوستے
غضنفر ز شیریش در دوستے

دم ذوالفقارش ضلالت زدا
جوانمرد یش ست لاستے

زلال بخارستے از کوثرش
کتاب بقائے ست از دفترش

مبین از رسد دین مبین
محمدے ازو شرع محکم تنین

خفائش ظہور و ظہورش خفا
تمیزش نظیر و گزیدہ کشا

نمازش بہ برگشتن آفتاب
جہان را کہ او شد ز شب

ز انجیم بر تشنہ در نجف
زمین و زمان پر فروغ شرف

گل بوستان شہادت نسیم
نوید ایش فلدست جلوہ گہ

ز خون نالہ بر منبر دین فشاند
از و خطبہ تا شد رنگین بماند

شدے مسجد آباد ز اب و گلش
خراب از شدے بر سر قائلش

بحشر عجب گر خدائے نصیر ۱۲ مہرش نہ بخشد خطائے نصیر

زباغ دل دوستانش بہار دہد فرصے جلوہ بر شاخسار

کند کام پرورد ۱۲ منقبت ہمان منقبت شکر این موہبت

زمہرش کسے را کہ دل صیقلی است کتاب خفی در سوادش جلی است

فروغ چراغ ہدیٰ ۱۲ مہر او ست مریض گنہ را شفا مہر او ست

مدیحش پرورے خوان طاعت نہاد تنعم ازو در ریاضت فتاد

ز اخلاص ازان در لبی نیست حرف کہ در طاعتش حملہ گردید صرف

عروس جہان ہمچو ملدار ۱۲ وفاق بنیاورده در عقد ادش طلاق

بنا شد ازان کزہ و خرقہ ۱۲ دارہ بت پنجہ دارند و زنار تار

چو کار شفاعت دہد انتظام بپا شد زہم شکر انتقام

فشانے گرے گرد ہد ساغرے کہ در ہر تن مومنہ کوثرے

شود طول فکر مجانش عرض کہ او میر عرض ست در روز عرض

زخجلش شود جامہ پر گش زنیل کہ فردست در عفو حق این دلیل

بہ بستان دل مہر اش بکار کہ آرے گل سرخ وے بہار

بہ منزل بابین ۱۲ سے مشکل رسے ورود دست زان تا بمنزل رسے

بہر مشکلے یا علے گفتہ اند خفے و جلے یا علے گفتہ اند

مشو یا علے غافل از حال من کہ حرمان گرفتہ ست دنبال من

فراغت جہا کردہ وے کند ہزاران جفا کردہ وے کند

مشو غافل از من کہ دارم دگر رمیدہ دل از من چہ دارم دگر

بے اشک غم آب شد خون من بیک خندہ لب نیست مسنون من

زبانم نشد جبس ۱۲ بر گزیدہ گستن نبا نفس در خزیدہ

زسوز درونم جگر شعله خوار | زهی لعل رنگین ترا آبدار
معانق بدندان سر انگشت من | بشبهت آشنا سینه از مشت من
غزالان بدشت و دراز من نزار | زناشکم چرا گاه شان شعله زار
جفائے زمان صرف من شد تمام | چه آهنگ شد دم فرصت انتقام
ستمگر فلک مے کشد ناقم | ندیدست راے دران در قم
گر از سرکشیهائے نفس جرو زن | بپیرانه سر راه رفتم بروزن
کنون همعنان هوس نیستم | نیم هرزه تو سن بے جرس نیستم
بهر دیم چها از ملامت رسید | بفریاد دم آخر ندامت رسید
گر از راه عصیان رخم داشت گرد | بسر چشمهٔ توبه دل غسل کرد
بے لعل دل سینه کاویده ام | شدم صاف از خود ترا دیده ام
ز تاب ریاضت عشم پاک سوخت | فراق استخوانم چو خاشاک سوخت
زکاهیدنم صد بلا کو بیال | بدست فرامش مده گو شمال
چرا جاے من نیست آن آستان | چرا پاے من نیست بر آسمان
چرا آه راه فراش آن راه نیست | چرا دیده سقاے درگاه نیست
نشد سخت دل عود در مجمرت | بجا رود ترکان نرفتم درت
نشد این تف و تاب جانکاه من | که قندیل روشن کند آه من
رخم نقش پاے سگانت نیانت | زبیشانیے من ثریا نیافت
سر زانو م سود از بار سر | نشد خاک آن در زهی عار سر
ظهوریے بتقصیر خود قائلست | بخواری مرانش زدر سائلست
خدایا مصم کن از ظلمت آباد هند | که ترسم دمم خاک برباد هند
تو قفت ندانم چرا کرده ام | ترسم که بر خود جفا کرده ام

بخوان درصلام صلاتے بگو ✣ صدت جان فدا یک بیاتے بگو

چنانم بہ بخشایش خویش راہ کہ بے خبر نبود خود افتم براہ

چو زاہل سعادت شوم در نجف بہ شیرب فرستم بکسب شرف

بجواب آن بارگاہ ہم نماے کہ در آستانم نماند جاے

بہ منت طوق بر گردنم بران در زمین دو زکن دانمم

کہ رخت از شے بر ثریا نہم زبس پایہ بر آسمان پانہم

زبون تمنا نباشم دگر ✣ نیازے بہر جا نباشم دگر

کشم تیغ قطع ہوس بر فسان زنم تیر شست نفس بر نشان

بہ پیکار نفس اژدہے زین کنم کمندے ز آہ سحر چین کنم

چہ روز و چہ شب پورانم نفس بعطر دعاے شہ دار رس

زنم کوس مدحش بنام جہان بنامش بگیرم تمام جہان

کسے را کہ مہرش نباشد ضمیر بژوہین نفرینش دوزم جگر

چو تبران حسامش حسام زبان کنم آفت گردن گردنان

بے سر خویش اندوے عدد بمالم بہ آن آستان روے زرد

بہ اشکش بدر یوزۂ آبروے دہم گر بہ سر بان خاک کوے

بدرس دعایش شوم بہرہ ور بہ برہان برہم پیش بحث اثر

بملک عرب پورانم سخن ✣ بجوان ثنائے خدیو دکن

زبانم شد از منقبت کامگار زنم حرف پیوستہ نامدار

زنم گر دم وعظ عیسم بہوش کہ من ناقلم از زبان سروش

بدہ ساقیا آگہ راز غیب ازان بادۂ صاف بی درد عیب

کہ بے دوشت از گفتہ باسنان بماند ز شاہ آورم داستان

خطاب بپادشاه برهان الملک

خلائق سپاها جهان پرورا — سکندر سریر اقتدار را
بداد و دهش عالمت در دعاست — زهے مرتبت داد داد خداست
ز حکم تو در پاسبس امن و خطر — مطابق نویسان قضا و قدر
شب و روز مهر و مه آئینه ساز — که نقش ضمیر تو گیرند باز
ز خوبیت جهان گشته خلد برین — عنان روی میخواست خوئی چنین
بجرارت یکے قطرهٔ خاکسار — بدریا در آورده بهر نثار
کے آن نور دارد چراغ سُها — که خورشید بیند بآن پیش پا
خلد در دل این تیز دستے زغار — که خواهد زند گل بفرق بهار
سبکتر کند کاه را این سخن — که با کوه گوید ز تمکین سخن
بعیسے طبابت فروشے خطاست — کنم خویش را گر ملامت بجاست
ولے هم مرا نیست جرمے درین — که میدارد م مهربانے برین
ز همت تو کے گشته تا ئے همه — از انست این خود نمائے همه
چه منت که گوید شنے بمن — تو خود دار زبانم سخن سنج کن
دهد مایه دریا بابر بهار — همان خویش بر خویش ریزد نثار
ترا خود چه حاجت به بندد کسے — کند خطلت کار قند کسے
اگر نیک اگر بد بجاے کنے — صواب است اگر خود خطاے کنے
ز من این نصیحت نه از جرارت است — بفتوای خلق تو امر رخصت است
که گویم بزرگان چنین گفته اند — در پند و عظ اینچنین سفته اند
بلے گشته رسم اینکه ارباب نظم — بوعظ اندر آیند از باب حکم
نصیحت شنیدن شعار تو باد — همه برمدار امدار تو باد

برائے خدا کوشش این نما
که کار تو باشد برائے خدا

کسے پیش بینے گر از دیدۂ حق
رود پیش کارت بتائید حق

ز حق باشد از خواستت خواستت
باو راستے کارہا راستت

گر ان ست بار امانت گران
توانے ز حق جوئے بہر توان

تو را پاسبان جہان کردہ اند
بانشانہ خوابت گران کردہ اند

کنند امتحانت خبردار باش
بہ بیدار بے بخت بیدار باش

جہان پوے شاہانہ این شاہراہ
کہ شاہانہ پوئے رہ حشرگاہ

برائیت رجوعست کار ہمہ
دولت باد در زیر بار ہمہ

زہے کار شاہان چہ صعبست کار
کہ باشد یکے را غم صد ہزار

بدستور شے بادشائیست این
سبلے شعبۂ از خدائیست این

سجود تو در فرق نزدیک و دور
نگال تو ماتم نوال تو سور

نہے قہر را تیغ کین گر بہ مشت
توانے ہزاران بیک لحظہ کشت

بلطف تو افگنے سایہ بر مردہ جان
بینے شود زندہ جاودان

بعدل و ستم زخم و مرہم ز تو
غم و شادے خلق عالم ز تو

فقیر و غنے میہمان تو اند
ہمہ ریزہ خواران خوان تو اند

بآب کفت طوطیے سر نشاند
کہ شانے بہر منزلے بر نشاند

بخورشید باید رسد فیض شاہ
کہ گردد مخاطب بظل آلہ

پرست از عیالت سرائی جہان
سلیمے معینست خدائے جہان

محال ست زاہل مروت محال
کہ فارغ نشینند ز رنج عیال

رعایا ز وا منصب و دائع شناس
بشکر تہ این فزون کن سپاس

شبانے درین مرتع آسمان منہ
بخواب شبان لب ببند زان منہ

نباشد چو بیدار شاه جهان | بدزدی زند خواب بر پاسبان
بغفلت بگرگ انچه چوپان دهد | شهنشاه باید که تاوان دهد
شود دوا زچون تشنه در کشت زار | نهند خنه من شکوه شهریار
درین باغ از سروبن تا گیاه | خورد آب سرچشمهٔ عدل شاه
دل تنگ باغ ارنسازد فراخ | نزند سنگ بر سینه از میوه شاخ
وگر بوسه قدت نگیرد شمال | کند ناف مشکش ناف غزال
وز از دزد فتنه نکند منع کف | شود پر زخون اندرون صدف
زر و سیم در کان خورشید و ماه | ببالد باندازهٔ جود شاه
بدین خاصیت رافت شهریار | شود خم قد بید در زیر بار
باین رسم باید نمودن قیام | که قانون شود تا قیام قیام
شکست انچه بیداد عهد نخست | بافسون عدل تو خواهم درست
نکن با کسی عهد تا نمی توان | چو کردی بکن همچنانی توان
دهی چون پی بستن عهد دست | بگیری بکف طرهٔ پر شکست
چنان شو بگاه وفا در سنج | که دانگت سبکتر نماید ز گنج
ره ندرو پنهان به پایان ببر | نخواهد گرت بود کاری دگر
چنان کن سلیمانی مرز و بوم | که ملک ستمگر شود ملک قوم
بهم خوش برآیند خرد و بزرگ | کند بره بازی بدنبال گرگ
چو شوریده بلبل زند جوش گل | شود سرزنان همچو نرگس تگل
براحت رسانی پی افشرده باش | شود در رونی از قوت آزرده باش
غبار غم افتادگان را زروی | بچشم ترحم نگر در ضعیف
بآب محیط تنعم بشوی | قوی رحمت باش با هر ضعیف

زآزادگانست خوش خوشنمائے — زدرد آسیران لب نالہ زائے
کند گرم خونیست از مقبلان — چو در گیرے از سوز خونین دلان
زآزادہ جانے کسے در گذشت — کہ از مہربانے دلش خون نگشت
زخاکے نہادان بجو ہمتے — نگوید مگر آبروہمتے +
چو ارباب بینش ہنر بین و بس — باین تیز بینے مبین عیب کس
مبر عرض ارباب عفت مبر — کہ بد میدرد پردہ پردہ در

حکایت

شنیدم شبے از شہان زمن — نمیخواست از کشور خویش زن
کہ اینہا امان پروران من اند — ہمہ دختران دختران من اند
چہ زیباست از داور داد گر + — نعم نام و ناموس خلق انیقدر
بغارت رود عرض اہل دیار — نباشد اگر عصمت شہ حصار
ندارد اگر شہ صلاح و سداد — رود خاک کشور بباد فساد
علم شو بمہر و رع پیشگان — ببر پاک زادگان اندیشگان
بہ مے گوہر دل فتد از بہا — چہا زادہ آم انتخابت چہا
بجامست می تر سکاری خوشست — بلے مستے ہوشیاری خوشست
ندانم کہ چون طبع مائل شود — بچیزے کزان عقل زائل شود
چو رگ کوش شود جنبش بازار کس — کند دلورا چو رو در کار کس
چہ خوہا کہ بر خاک از و خوش تر د — چہ سیلے کہ بر چہرہ ہوش زد
وفا را از و جیب تا دامن ست — حیا را از و برق در خرمن ست
سخن تا چنان عزت و اعتبار — ز دیوانہ و مست گر دید خوار
مکش زہر مینا مخور خون جام — نشاطش درد غست و نفعش حرام

بزهر گونه گشتی تلخ آنچنین ۱ نباشد شکر تو به تریاک این
بخو شنود بی حق در تو به زن از دوست شو ساغر تو به زن
بی مژده تا ئبان بی نیاز نه تمثیل گشت اینچنین قصه ساز

حکایت

که اندر بیابان یکی سینه ریش اگر گم کند ناقه زاد خویش
زند آنقدر قطره در حسرت و جبی که رگهایش را نم نماند بجوی
زتاب عطش آخر افتد بخاک نهد نا امیدانه دل بر هلاک
رود هوش بیرون زنغرش بجوش پس از لحظه ناگه که آید بهوش
کند جلوه گم کرده اش در نظر که استاده نزدیک او آنقدر
که از سایه اش نیست در آفتاب وز و میچکد بر لب خشک آب
چنان خوش شود خوش سود آنچنان کند گر یکی توبه از عاصیان
خوش آنکس که جوید رضائی خدا کند رحم بر خود برای خدا
بکامل عیاری کسی غم گداخت که در بوتهٔ توبه درهم گداخت
رود بر دل از تیر عصیان فره نیارد اگر توبه اش در زره
شود پاک در لب سخنهای کس اگر توبه آلود گردد نفس
خلاصی ز سیلاب اندوه نیست اگر توبه سنگین ترازکوه نیست
که بر توبه بگشاد دست شکست که بر دل ازان صد شکستن نشست
بسی توبه از شیشه نازکست چو شکست راهت پر از نشتر است
دل نازک و توبه هم گوهر اند که صد پاس شان عالمی مضطر اند
نیارش خود چو خیزد گناه دهد زهد در دیده داد نگاه
بسر بر بیک توبه استوار زقیمت فتد چینی بنده وار

زدستان نیاید جز افعال زشت ‌ ‌ ‌ بود تو بهائے درستان درست

نگردے در توبہ نہ انسان بنا ‌ ‌ ‌ کہ تسخیر شش آید زدیو ہوا

کند فخر پرہیزگارے بتو ‌ ‌ ‌ کہ وارد صدا امیدوارے ببتو

بدو نیک از تو بہ است تائب اند ‌ ‌ ‌ بحق حاضر از خویشتن غائب اند

کسے کز بے توبہ گردد بدہر ‌ ‌ ‌ بملک تو پیدا شود شہ بقہر

کند جلوہ چون توبۂ بادشاہ ‌ ‌ ‌ سپاہش بود توبہائے سپاہ

شہ از پارسا عاملے بارساست ‌ ‌ ‌ وگرنہ صواب جہانے خطاست

ثواب ست کار کسان یا گناہ ‌ ‌ ‌ درین ہر دو غالب شکیست شاہ

دران شاہ عدت کج خرامی خطاست ‌ ‌ ‌ کہ شارع بے راستان کہ در است

شود لعنت انبار ازان کشت و زرع ‌ ‌ ‌ کہ تخمش نپاشیدہ دہقان شرع

بشکرانہ خم ساز در سجدہ پشت ‌ ‌ ‌ کہ خطرہ راست داری بمشت

نہ حیبت نہادند سرمایۂ ‌ ‌ ‌ کہ سودائے تست ہر دایۂ

بدہ ہر چہ دارے ہمہ دل شکر ‌ ‌ ‌ جہان مزرع تست حاصل ببر

بہ تیغ ار نگیرے جہان را تمام ‌ ‌ ‌ چنان کن کہ بارے بگیرے بنام

بسوز آنچنان در دکن عود جود ‌ ‌ ‌ کہ در چین دہد نافہ نافے ببود

چنان زی کہ در جود و احسان رقم ‌ ‌ ‌ کہ سر سجیہ از نام حاتم قلم

درنگنج درہم کہ در درہم شکست ‌ ‌ ‌ کہ پشتش فلک دست بر ہم نہ بست

ہر انکو نیارد بدرت سر فرو ‌ ‌ ‌ کند سجدہ ریز اگر زر برو

جہان را باین مہر انور گرفت ‌ ‌ ‌ کہ از شرق تا غرب در زر گرفت

بدہ عاملے را بہ منت مدہ ‌ ‌ ‌ خجل باش و بر خویش منت منہ

نیاید درنگنج درہم شکست ‌ ‌ ‌ برائے کشادِ دل تنگ دست

مبینا دآن نیچه بر خیره مند — در گنج قفل دیگر کیب بند
چو بی عیب غیر از خدا نیست کس — ترا عیب اسراف نگذاد و بس
ز گنجایش خواست افزون بده — اگر قطره خواهند جیحون بده
بخشش ترا آرزومند بود — نگهدار این پایه را در کرم
چو گشتند در سینها میل زر — سپر کن برا ے کیپ کیل زر
بت ملک مشکل فرآید بدست — نباشد اگر شاه لشکر پرست
دلیران بهایت سر آسان دهند — پوزشان اگر داد بے جان دهند
کمیتے کہ زین زرش نیست رهین — کن زاهنین سم سر خصم پهین
چو پیکان ناوک شود زر نشان — خورد از دل دشمنان بر نشان
چو دارند از پرد لایان زره دریغ — ندارند ایشان چرا سر دریغ
بلے تشنه خون بد خواه نیست — که سیراب از ریزش شاه نیست
عیار زر سلطنت کامل ست — شهنشاه گر عادل و عادل ست
منه گوش بر سکان بادسے — شنو نصرت کامران عادلے
بکن خانه یک ستمگر زبن — بهر کو چه صد خانه آباد کن
چو عامل کند صرفه ظاهر نشان — برانشان بر زین صرفه خویش دان
کند صرفه بین رتبه شاه پست — نه بیند اگر صرفه زیر دست
بتوفیر یک دانگ از پیر زال — مسلط مگردان کند زر بال
دران خیمه آتش زند آفتاب — که زیند زان آلان بخشش طناب
عجوزے که مرغش بود بانگ دار — بآبے کند شاهبازان شکار
بخیر و ار فرمانروا بسته تنگ — چو در کاروان درزد بکشاد تنگ
بپے چاه کن در ته چاه کن ✣ — سر راه زن بر سر راه زن ✣

معقرب بنهادان مغز مای کار — که نوکِ قلم شان زند نیشِ مار
مشو غافل از حال زندانیان — منه بر سبکدل جرم بندگران
بجائے که باشد سیاست بجا — زبان شفاعت بکش از قضا
شود خون بیچاره گر مباح — باهمال واجب شمارے صلاح
ز شیرینیے دشنامے لطف دقهر — برآمیز شهد و فروریز زهر
مکش بهر جمع زر و سیم رنج — به از نیکنامے مبر هیچ گنج
بجوش افگن از بهر خون همه — ز خود کن درون و برون همه
چنان ساز بیگانه را آشنا — که جان و دلم خواهد برائے فدا
همه گر نهان مے رود ظلم فاش — سخن بر توے آید آگاه باش
بود عمر شاهان عاجز نواز — بکوتاه دستے دست ظالم دراز

حکایت

چنین داد تعبیر بخاقان پیام — که مسموع مے گردد از خاص و عام
که دارند شاهان چین امتیاز — ز شاهان دیگر به عمر دراز
دل افتاده در فکر این راز و شب — که این موهبت را چه باشد سبب
وگر از دعائیست تقسیم ما — وگر از دعائیست تقلیم ما
پس از طے راه و ادائی خطاب — فرستاده کرد التماس جواب
چنین یافت با شیخ که نزدیک کوه — تنا ور درختے ست طوبی شکوه
ترا آنقدر باید آنجا نشست — که چون همت سفله بنیش پست
برآید چو آن نخل از بیخ و بن — برآید مراد تو گویم چه کن
شدندش بآن سرزمین رهنمای — درختی مشاهد شدش عرش سای
ثریا نشد شاخهائے بلند — ز بالاے وے وهم گونه کمند

پی خیمهٔ چرخ ساقش ستون ‌ ‌ ز سطح زمین ظل فرعش فزون
ز برگش خزان دست حسرت بسر ‌ ‌ به بازوش تعویذ رفع ثبر
چنان نیچه در ریشهاش متین ‌ ‌ که رگ را ندیده ز دیرینه گاه زمین
به نظاره بختی ز بیکار رفت ‌ ‌ ز دشواریی کار آزار رفت
پی چاره فکرش بهر سو دوید ‌ ‌ بجز عجز و زاری علاجی ندید
بصد دست در کندن آن درخت ‌ ‌ بزور تو جستن هم کرد سخت
ز بس دیر روزی یکی تند باد ‌ ‌ که از ان نفخه بود طوفان عاد
وران نخل بیچید بر ریش کشید ‌ ‌ بفرسنگ گردش زمین بر درید
چو افتادن نخل خاقان شنفت ‌ ‌ بدرگه فرستاده را خواند و گفت
روان شو سلامت روی فال تست ‌ ‌ جوابت همه صورت حال تست
چو برگشت قاصد فرو خواند حال ‌ ‌ فرو رفت قیصر بجب جنبال
نمودند روشندلان حضور ‌ ‌ که روشن ترست این اشارت ز بور
سخن کز ده کوته که عمر دراز ‌ ‌ بخوشنودی نیک و بد بسته باز
بزور دعای یکی از عباد ‌ ‌ درختی چنان را چنان کند باد
چو گردد توجه هزاران یکی ‌ ‌ ز جا بر کند کوهها بی شکی
توجه بمور ان دهد زور شیر ‌ ‌ توجه ز گردون کشد مه بزیر
بسجده گه ببانی سوی چرخ دست ‌ ‌ تو بالا شوی یا شود چرخ پست
بطاعت چو خواهند خلق جهان ‌ ‌ مشیخای وقتی و خضر زمان
بزور دعای ضعیفان نیاز ‌ ‌ بجنبت جوان کار پیران بساز
یکی دیگر انیست از خسروی ‌ ‌ که با بد کمن خاندانها نوی
شود ملک تو مزرع آبروی ‌ ‌ چو باز آوری آب رفته بجوی

هنر پیشه را عیب آزرم دار — تبسم لعیب و تشریف دل گرم دار

زبان تنگ دارد لب گفتگوے — بجوے تو باید لب در و بروے

شکایت خورد گر رم از دام تو — عصیب بش رود باید آرام تو

بیوزم ارچه تو سن برانگیختن — حرام ست از بیم خون ریختن

ولیکن تهدید هر فتنه سنان — ز تیغ تو باید زبانے دراز

مکش خنجر از جنبش اهل کین — سر رخنه گر در قوم رخنه چین

فرو بار نشتر بابل مساد — تن ملک را خون فاسد مباد

چنان دار پاس وقار و شکوه — که زانو نزند پیش گاه تو کوه

دریده دهان را بگفتن مبار — لبش را ز دندانش در سنجه دار

اگر خیز داز شوب صدر ستیز — بتمکین نشین مضطرب بر مخیز

مسخر شود گر تمام جهان — بجنبنده مکمن بر تمام دهان

ز بال شکوه است تغییر حال — اگر در نشاط ست و گر در ملال

بپاس تمکین بفشار پا — رجا در میان گر چه باشد بجا

ببال از تمکن عدد کاه باش — بآوازه با فوج همراه باش

مهیب تو هر جا که لشکر کش ست — عدو بر خود از بیم خنجر کش ست

ضمیر تو هر چند وسے آشنا ست — در مشورت ناکشودن خطا ست

سخا ست این مشورت فی المثل — که هر کس طریق دگر کرده حل

نخ مشورت بسکه سر در کم ست — بعقل کمل امر و شاور هم ست

شود گاهے از عقده شام زای — بانگشت آه سحر بر کشاے

ز فرخنده روزان شب خیز باش — با شک مناجات لبریز باش

اگر روزت آید غرورے بکار — مشو غافل از عجز شب زینهار

نخواهد شد از هر چه در عالم ست — بجز آدمے آدمے خود کم ست

ز مردم نزادان اثر ماند و بس — ز پوشش نهادان سحر ماند و بس

ز جمله مشوشش صد مدعا ست — نه یک اهم اخلاص خالص کجا ست

خموشان کشند آه و فریاد خویش — غرض گیر دارد بغرض داد خویش

نگوید کسے در وفا ما و من — که من دارم اندر ظهور سخن

ز هر کس که بوئے وفا یافتے — ز دستش مده کیمیا یافتے

ز اهل زبان راستے کن طلب — نشان آنکه نقش نشست است چپ

گر آید چنین سخت جانے بدست — نباید دلش را نگاهے گسست

کسے در میان آور از اهل کار — که بهتر غم تنهاے خود برکنار

اگر آبدیت کرد گنجے تلف — تلف کن که آرے وزیرے بکف

وزیرے در اشغال دنیا کفیل — وزیرے در اشکال عقبیٰ وکیل

وزیرے که باشد ز بس نیکخواه — شود این عمّاد ایام شاه

در تعریف ابن عبّاد

وزارت مدار د بدیوان داد — وزیرے به از ابن عبّاد یاد

قلم گشته تا در دبیرے علم — بدستور او دین دستور کم

گرفتے هر آن خامه کو در بنان — همی گشت در پی حسابش زبان

چنان برد با پیر و برنا نسبه — که جائے پدر بود و جائے پسر

بنوز از مذاق اطفال شهر دیار — چو گلبن شدندے از و حله دار

چراغ عجوزان بزاز و ختے — بداغ یتیمان دلش سوختے

بمعمارے کلبهٔ هر خراب — گلے داشت هر گوشه کش در آب

هنوز از اثرهاے انعام او — زبانهاست پرورده نام او

شب و روزش این بود تدبیر و رای — که شه را بخیر است شود رهنمای

از و بود در دوشش زمین و زمن — مدلے بود در خشان لبش زین سخن

که از پرتو عدل شاهنشهے ست — که از ظلمت ظلم عالم تهے ست

نباشد اگر نیت شه بخیر — محال ست خیریت از طبع غیر

محیط ست شاهنشه و من سحاب — که دور بر تر و خشک مے بدم آب

در احسان چگویم ز تاکید شاه — مددگار من باد تائید شاه

مدام از شه این گفتگو داشتے — بهر شش دل خلق اینا شتے

چو هنگام آن شد کزین کوسپنگ — فتد باد بانے خیالش براه

وزارت بدیوان دیگر فگند — برا لیش تب مرگ بستر فگند

ز شاه التماس عیادت نمود — بخلوت رخ عجز بر پاش سود

برآورد چون سر بپا راست چهر — با نسکے که آغشته بودش بهر

زبان بر گشاد آنکه از روی صدق — بجز نیکیه خود ندیدش نبوی صدق

که تا غایت از دولت شهریار — دلم بر نخشدم تر از نو بهار

ولیکن این زمان غمے واقع ست — که مے باید م مردو آن مانع ست

غمم اینکه عمرے جگر خورده ام — که غمهاز دلها ببرده ام

رگ و ریشه نیست در پیچ و تاب — جهان گشته آباد و دشمن خراب

ز انصاف آفاق پر گشته است — نهال ستم بیخ بر گشته است

ز شکر تو لبها در آسایش ست — ز مهر تو دلها در آرایش ست

چنین کرده ام گر چه خاطر نشان — که از منت این رافت و امتنان

ولی جمله را این گمان رهزن ست — که ضبط مراتب بسے من ست

باین درد جانکاه درمانده جان — که ناگه نگردد یقین این گمان

سخنوریے میان گر بانصاف است — مرا در رتبهٔ پشت خواہد شکست

خداوندا خداوندہ بہ پیوند دایں — کہ زیرم کند غم بزیر زمیں

باین حرف گردید چون تر زبان — زدل برکشید این دعا بر زبان

کہ دلہا ز عدلت جہان شاد باد — کہ نارد کس از ایں عبا دیاد

باین پایہ اخلاص از حاضران — نیابد بجز شاعران

کہ ملزم بہ سخت در شاعرست — بشعرے رسانش اگر شاعرست

ز مرغان درودشت پرغلغلست — ولے از ہزاراں یکے بلبلست

ز نجوم آسمان آسمان جلوہ ساز — ز ہندوست خشائش فی امتیاز

نگنجد درین بزم چیانہ کس — بسازم بہ رندان خمخانہ کس

سخن کز دولت انتظام لہام — بہ بین کاہل نظمش دہند انتظام

چو انسان بہ نطق از ہمہ برترست — کہ مردم بر آنکو سخنور ترست

چو در شعر اعجاز ظاہر کنند — حوالت بانفاس شاعر کنند

شود تازہ ترمعنے آبروئے — ز لفظ کہن شاعر تازہ گوئے

ز انفاس شان بر جہان منتست — زبان شان کلید در صحبتست

نیابے زبانے کہ جستجو — کہ حقے از ایشان نباشد برو

نگشتے اگر کلک ایشان علم — نبودے کتاب جہان را رقم

ازان نام ہر کس بکلک بیان — نوشتند و شد زندہ جاودان

کہ چون آب خواہند بہر دوات — چکاند دران خضر آب حیات

بجائے کہ انگشت بر زر زنند — ببالند اگر قد سیمان بر زنند

ز سجرے بر ایشان شود در شمار — کہ رنگیش شود زہرہ را گوشوار

قوافل کشان محمل در رواند — ز شبگیر یان سحر بر قوانند

سریرے کہ شیریں فسوزد نہند
زدارائے شیرواں فروزد نہند

نظامے دخسرو سخنپرورے علم
قلم را برآورد ازو نام

نوشتند از شبہ سار دوات
برات سکندر بر آب حیات

اگر سد اسکندر آہن بناست
زیانہا ست اشعار ایشان بجاست

بشیروان شہ آرزندہ خاقانیست
کہ نامش بدیوان خاقانیست

مبیدان ہمان رستم و گیو و طوس
زجیحون ہمان فکر شعلہ طوس

زسعدے کہ خوان سعد زنگے ہنوز
ثنا خوانش روے در زنگے ہنوز

زفکر قوے پایہ طغرائے ظہیر
قزل ارسلان را معین و ظہیر

سخن زداد از پیر قوا نمیرد کہ گفتہ
بشبت لب دبر دار گو بوا گفتہ

معوانہ کہ بودند زاہل کمال
کمالے دگر یافتند از کمال

نظیرے نیارد بہ سجنت بلند
کہ از مدح بہان شہ است ارجمند

زنامش ترو تازہ دارم زبان
زکوشش پر آوازہ دارم جہان

مرا ہم زخود گفتگوے رسد
زخارم بگل رنگ و بوے رسد

گر از مادحان طرح گردد سخن
بنشاہان دہد طرح مدوح من

چگویم توانم زکم بیش برد
بہر بان توانم سخن پیش برد

بدعیے سر دیگرم بر تن ست
غلام شہم خواجگے از من ست

بیا ساقے آن رشک یاقوت زرد
کہ خورشید بے جام جم نشنید کرد

بدہ تا بگلگونہ گفتگو
شود شاہد دعوم سرخرو

کلمہ چند در اثبات دعوی خود گوید

مرا نیست خود با کسے دعوے
کز انصاف دارم بکف فرد لے

نازم گمان بس با انصاف خویش
بنازم با آئینهٔ صاف خویش

کدورت مذاق است راه دلم
صفائے تراود ز آب و گلم

سیہرم بہ اقبال افتادگے
چو آئینہ پرنقشم از سادگے

ببوئے شرابم خرابم خراب
ز تاب شرابے کبابم کباب

ز جرعہ مستیم کردہ زور
بابندک نمک در من افتاد شور

کسے گر نمود دست نوازشما
بخود رشید لیش دادہ طعم جلا

چو در باغ ذوق سخن نشاغم
ز یک تازہ گل صد چمن بشگفتم

ز برگ گلے غنچہ خندے کنم
بہ تحسینش کلدستہ بندے کنم

مذانستہ عاجز کشے تیغ من
تر ے خشک گردیدہ در میغ من

ز بہر لم سجد کس ز نجیدہ است
لبم حرف کم خود نسنجیدہ است

قلم بر جسارت نیفشردہ ام
کہ خود را کم از ہیچ نشمردہ ام

درین رہ نا ئین خاکساری کہ کیست
بمن دعوے سعے بہر چیست

چہ آگشتہ شیرے بگیتم چنین
نترسد کہ شیرم خورد غرم بکین

کجا شیر را آید آن حال پیش
کہ روبا ہش آید بچنگال پیش

چہ پنہان غم بردبار آن چنان
کہ حرف سبک را ندانم گران

ہنوز آنقدر نیستم در وفاق
کہ بنیاد یارے نہم بر نفاق

شوم سودہ الماس بر پیش کس
خود دگر گر تم نیش کس

اسیر خودم دان گر آزادہ
نہ بر سرم پا کہ افتادہ

سلامم کن و سجدہ از من طلب
گلے پیش من آرو گلشن طلب

مدارا چو بیجا تطاول کشد
بر و عمل خط تذلل کشد

سجل جدا و تدا ئل جدا است
کسے گر کند اشتباہے خطا است

ندانم چیست عیب بیجا کنند
چو غیرت ضعیف افتد اینها کنند

نشاید بنا ساز در ساختن
بکجبا زنا زاد نیست کج باختن

اگر مشکن من بجد مشکر ست
چگویم با و ما جرا آخر ست

وگر کین با نگارش افگنده است
ہمے با یدش مرد تا زنده است

معاذ الله که رشک منش کرده لال
مدار د بجز طعن طعن مقال

مرا خود از ین طعن دل بنم ست
که تنہا نہ ہر چند گوئے کم ست

چه خصمے کنم خصم او قہر او ست
ادا ہاے شیرین بمن زہر او ست

بپرس از علاوت ترش ہست و تیز
که گر دید در غوره گیہا مویز

بگیر اے خجسته پیشه دُنبال من
قیاسے کن از قال من حال من

چه حاصل سنبلے من از پیچ و تاب
مریزند بر شعله از رز عنب آب

میسر نے گردد این آرزو
که شوئید حسن از رخ خوب رو

بلندت سخے کرده گر عیب شهد
برسوائے کام خود کرده بهد

درین پیشه ہشیار ہم پیشه باش
با ندیشه در شش نفے اندیشه باش

مکن شعر سنجے بعقل سبک
چه غوغا سے آید ز غور تنک

نکردے سبک نکته سنجے بلاست
اگر دخل بیجاست نجلت بجاست

ندارد چو برگ و بپے غل تو
تنیرت شود خرج از دخل تو

اگر از بے دخل بیجا روے
درے پرده آما تو رسوا شوے

دمے نکته سنجے بسامان کنے
گر انصاف شاہین میزان کنے

بفرض اربتو نگرد فروش رخذف
درش خواسته و در گر دون مدف

خشن جامه گر اطلس آورد پیش
بتعریف شال از تو خورده است نیش

جبین تو خوے کرده پنہان تو
چه دستے بر آورده دستان تو

مباش ایمن چنین گرم افسر شدگے ‌ ‌ ‌ مجو زنده جانے بدل مردگے

بزرگان بر عداوت زاب و گلیت ‌ ‌ ‌ که راحت در آید بمغز دلت +

گر فتم عداوت رساند چمن ‌ ‌ ‌ نماید خسک گر دماند سمن +

اگر ذرهٔ را زهر در ساغر ست ‌ ‌ ‌ بکام محبت چشمهٔ شکر ست

دل از پرتو مهر آئینه است ‌ ‌ ‌ زبرنگش مه و رنگ آن کینه است

بسر در نیائی ز بخت نگون + ‌ ‌ ‌ که نگرفته دوستدارے سکون

بترسنده و انشان جوش خویش ‌ ‌ ‌ هم از زعفرانی بنا گوش خویش

کشادے بابروے ناسازده ‌ ‌ ‌ بدنبال عقرب گره بازده

زهے کبر سنجے که ابروے تست ‌ ‌ ‌ در و عقد سنگ ترازوے تست

یکے از پلنگان باین گیر نیست ‌ ‌ ‌ کسے از درستان باین زیر نیست

چه طرحے دلت در تصور فگند ‌ ‌ ‌ که تصدیق را در تنفر فگند

دماغے ببالا عبث برده ‌ ‌ ‌ چه جوئے ز خود انچه نشنیده

عبث بال گوپال بر مے کشے ‌ ‌ ‌ غبارے بگردون چه مے کشے

ندارد کس این خود پسندے پسند ‌ ‌ ‌ کم از کاهے از زعم کوهیت چند

دهان سگ کوثر کن از تست و شوے ‌ ‌ ‌ چه خواهے زپاکان کنے گفتگوے

نشاید بهر نامه نامے شدن ‌ ‌ ‌ بهر نظم نتوان نظامے شدن

خیالات ارباب فن نازکست ‌ ‌ ‌ مدر پرده خود سخن نازکست

سخنهاے عریان لباسی خوش ست ‌ ‌ ‌ اگر خویش را می شناسی خوش ست

گرت معنی نیست دعوے مکن ‌ ‌ ‌ بگیز لب رگ گردن افعے مکن

کسے کز تو باشد فزون اندکے ‌ ‌ ‌ صدش دان و گر نه بناشے یکے

مگو فرق کم را چه مایه غم ست ‌ ‌ ‌ که بسیار در غیرت این کم ست

سخن در ترازوئے دعویت نیست
کہ موزونے لفظ و معنیت نیست

کسے مے برد عرض آفرینت
بسنجش عروضیت موزونیت

ازان شعر در دفتر است کمتر
کہ موزون نمودن موزونے دیگر ست

چراغ تو کم شعلہ تر از شعر
تو بر مشعل طور راز و طعنہ زن

مثال تو جوید نظیر از گیاہ
تو گیرے بشمشاد پیشیں درنگاہ

ندارد چنین احولے روزگار
کہ بیند یکے خویش را صد ہزار

دمست بر زمین و زمان حلہ باف
بطول گزاف و بہنائے لاف

چہ عیبست در مجمع اہل راز
سخنہائے کوتہ زبانان دراز

کند گو سخنہا نیش حرفت نگار
زبانت زبان ست یا کفچہ مار

نہ تنہا تو دارے بکف نیشتر
چنین اند خلق جہان ہمہ

بآزار دل دم زراحت زنند
بہ مرہم نمک بر جراحت زنند

بجہل افتخار دگر کردہ اند
کہ اثبات عیب ہنر کردہ اند

ہمہ در کمین اند صیاد وار
چہ شاید عیبے کنند از شکار

ہمہ پردہ ہا بر دوش و کمر
کہ پوشند بینند ہر جا ہنر

بگلشن ز لبس طعنہ خار و خس
بچسپین گل نشگفد شان نفس

در اشعار پیشینیان کردہ روئے
بجمع دواوین پراگندہ گوئے

از انبوہشان اگر گفتہ بر دشود
قبولش یکے در نظر صد شود

سخن گشتہ عریان ز تشریف شان
شود شعر ننگے ز تعریف شان

بجہد اند در غائلہ با شاعران
فروشا شعر فہمان خوشا شاعران

در آیند چون بے تکلف بہ رقص
اگر مطرب آہنگ بنود نہ نقص

گر آن چون کنند استماع بنغمہ
بزیرے توان کرد تحویل بم

چو اصلاح شود حسن را مشتری
نهد دیو خود کان ناز پری

چو جوهر شناسی کند بی شعور
برد تاب الماس آب بلور

کسی چون بر دباب طبیبی نبرد
که بر پا طلا کرد دارو بسر

دران جمله مشاطگان راچه حال
که جویند کوران بکعبت خط و خال

چه رونق سخن را دران انجمن
که حاضر نباشند اهل سخن

بگردن در افتاد معنی بجا
چو بر گوش بیگانه افگند راه

شود پرده صبر و طاقت تنگ
چو معنی گرانست و تحسین سبک

ولی هست مشکل این ماجرا
که تحسین کنند و نباشد بجا

بتحسین بجا چو گشتی خجل
بخوانندن دگر چون رود دست دل

خوش آن نکته پرداز صاحب دلی
که جا کرده در دل بدجل بجا

نیوشنده عیش موزون نکرد
که ممنون نگردید و ممنون نکرد

گر از شعله شعر شعرے شرار
نگردد یکے گرم ذوق از هزار

مسرد لن لمیسازد آشفته ام
که بهر خود و چون خودی گفته ام

نه از هر اسیر است طوق سخن
برائے سه چار است ذوق سخن

نمے یابم از ذوق کس داد خود
همان میرسم خود بفریاد خود

خجل تا بکے بعد ازین نیم بهان
که گیرم زبان یاد رز اهل زبان

بنوعے دگر کار گیرم ز هوش
که در مجلس کور چشم است گوش

نشاید چون لب خموشی بجاست
که در بحث گنگ زبان گشته راست

برایشان در خاطه نتوان چو بست
ز خود لحظه دور ما بید نشست

ز هم پیشگان خود چه گوید کسے
نگارند ازایشان چه جوید کسے

ز دم شان فسرده است بازار شعر
نگاریے فروشند طومار شعر

بسم الله چیست نامه و مرثیه
کو گر دو از ایشان بسی بنویسد جبر

قلم شان سیه مار جان رستم
چه عیشد که مه شد بان شان قلم

سخن گر ز سقم نفس شان مرض
که از فطرت پست شان در حضیض

سخن داشت در زیر سنج صحبت این قرآن
که بیند و باشد در آخر زمان

ز در با گهر در ترا نیز ده اند
سخن لیک نسپرده اند

چو نخل سخن تر بیار آورند
در ان لفظ آسیب بکار آورند

چنان خشکی از طبع شان چیده نم
که چون گرد باشد نفس شان بهم

سخن شان ز خاشاک خس خشک تر
خزامان گل تازه گردی ب

باین نقص صاحب کمالی کنند
بروبا ه بازی غزالی کنند

حجاب ادب بر کران افگنند
بجز و غزل در میان افگنند

در ینجا که فاضی ست شهر و دیار
ز صاحب تمیزان ذی اقتدار

ندانسته اند اینکه انصاف چیست
دل روشن و سینه صاف چیست

ز اصلاح اگر دم زند مکتمل
عداوت نگیرد ندر پیش و پس

کسی چیزی کجا و نقطه آورند
کنان بر سر کس شه آورند

چرائی ز انصاف دور ان چرا
چرائی نصد دیده کوران چرا

خدا این نمک داد بیجا ست شور
نه بخشش شما من گرفتم بزور

چو خوش باشما بر نیاید سخن
بر سنجیده از و صیبت تقصیر من

گوی این مهان هم کنند آشکار
که شد شاعری بهر ما عیب و عار

نمایند باری باهل هنر
جز این شعر ناقص کمالی دگر

چنین داد بخت نگون شان فریب
که سطح فراز ست قعر نشیب

چرا زین شریکان کس آید بجان
شریک اندا ما شریک زیان

بالیوان اعیان اگر خوانندم — نشینم همه جا که بنشاندم
گرفت ست دستم بلندم بلند — برافشانده پروین سپندگزند
زلافم اگر مدعی عیب جوست — سخن گفته آنها جوابش بروست
عبث خرده بینان کمین کرده اند — بزرگان ما اینچنین کرده اند
ردیفیه تا کار ما پیروی ست — موالات شان در قوافی روی ست
ارادت ایشان به شعبی برافروختن — ز ما جان به پروانگی سوختن
نقانون خروشد رگ جنگ شان — مهر صلح دارد دل جنگ شان
اگر مدح اگر ذم ما کرده اند — خطا گوئی گوید خطا کرده اند
سحر روشن از پرتو درد شان — خجالت کشاد که بود شاگردشان
چنان گل نچیدند زین بوستان — که بی مهر گی ماند در دوستان
درودند این کشته عمداً چنین — که هر گوشه خرمن نهد خوشه چین
ازینان بمنزل رسد نوسفر — که هم توشه بخشند و هم راه بر
گرانبسته امید در جست وجوی — که خاک قدم شان کنم آبروی
سرافرازم ار سجده کاری کنم — گلهدارم ار گفته اری کنم
نه این ترکتازم ز ماهر لیست — سخن تا چه جولان کند شاعر لیست
زلافم اگر قطره خجون شده است — به بندم پل عذر قانون شده است
ز تقلید هم میرسد گه بآن — که ما و منی مے رود بر زبان
به بخشند دانسته این میکنم — که خود را چنان و چنین میکنم
ازین گفتگو ملبسم آشفته است — دلم گشته غافل لبم گفته است
گر از شاعری کرده ام میل و قال — ترا از خوی کنم جبهه انفعال
بوصف رسائی کلامم سزاست — غلط نیست در نارسائی رساست

نیاید گران بر دلے این گزاف
مشبک سنگ افتادہ میزان لاف

شوم گاہ خورشید و گاہے سہا
گہے در ظہورم گہے در خفا

گہے ہمنشانم گہے در عنان
گہے آسمانم گہے آستان

صعود آنچنان و ہبوط اینچنین
اگر راست پرسے نہ آن و نہ این

ز پیشینیان گر نہ اند کسم
نیم واپسین از پے رہروان

نباشم اگر خوب بد نیستم
قبول ست این ہم کہ رد نیستم

نرنجم گلم گر سخن ناے مخوان
ولیکن کرم خار دانے مدان

نہ نزدیک نزدیک از دور دور
نگہدار میزان خیر الامور

نہ از دعا ن نہ انکار خود دمے کنم
سخن ہم بمقدار خود دمے کنم

پر و بال بازے نہ پروردہ ام
اگر باشہ ہم با شکے کردہ ام

کجا ہمسر شیر زوران شوم
ہمان شیرم ار شیر موران شوم

ز پیر و جوان دارم این التماس
کہ بوشیدن عیب دارند پاس

بہ بینند اگر معنے سینہ ریش
بر ہم نوازند از لفظ خویش

ہمہ یارے و آشنائے شوند
شکست مرا مومیائے شوند

اگر در رج لفظے نہ بینند پر
بمعنے کنندش لبالب زدر

شوند ار بکوتاہیے دیدہ باز
سنان زبان شان نگردد دراز

نباشد اگر روشنے در بیان
ز خاطر فشانند بر تو بران

ز خامی ست این ار ز روئی ز ہوش
کہ از خامیم بر بنیارند جوش

نینند آنچنان دوستان در وفاق
کز ایشان جفائے رود بر نفاق

با یشان چہ دور ست سودائے من
کہ گردند لال گہ لالہ ے من

ولیکن ازین ہیچ اندیشہ نیست
نیم رد کہ رد کردنم پیشہ نیست

در وصف صبح

سحر چون نوبت نوبت صدا در داد ... که زر سوا شود هر که زر سوا کند

سبک سیر روزگار این تقاضا کند ... که زر سوا شود هر که زر سوا کند

سخنوشم که خام ست بخشش همه ... ز دم دست و عیب پوشش همه

قلمرو دلے دارم و جاه هم ... خدا آیم و شاه و شاه هم

ز رنگین کلامان رود گوی سخن ... بر رنگے شود هر ده هم نام من

ز من شور معنے چنان برده تاب ... که شبها کنم پر نمک

شب از خواب مرگان من جفت نیست ... بمعنے نظر باز

کشد در دل شب دلم آه صبح ... که هست از کجا آن در گاه صبح

مدر ز یوزه حاجت روائیم نیست ... بنازم که بخت گدائیم هست

در افشام شعرم سخن میرسد ... سخن حصه من من میرسد

در هر فلک منے شود کانجم ... ز فیض سحر

در وصف صبح

در شین گلشن از جو بیار سحر ... نم فیض جاریست بر خشک و تر

دم صبح کم از دم پیر نیست ... ارادت که در فیض تقصیر نیست

دم صبح چون مے شود کوره تاب ... علم مے کشد اختر آفتاب

شوے تازه روشندلی بهره مند ... چو خورشید دم در صبح بنه

بر و شنبے مهر از و شد علم ... مبادا ز سرش سایه صبح کم

ز تردستیے ساقیان صبوح ... گل تازگے رسته از ذوق روح

بهوائے گل صبح عطار باش ... و زان صاحب بخت بیدار باش

نفس پیچد افلاک را در قفس ... گر او دم بدم بر بنا روند

مسیحا دمے آنچنان مے کند ... که دل مرده را زنده جاوید

گر بیانش را گشته خورشید نور ... که از شاهدان دار و این رتبه دور

که دید این چنین لعبت دلفروز
که از رهگذارش غبارست روز

کند در گریبان گل رخت ان
که ریزد بپای سرو سروران

شد از عرصه تا پرده سینه اش
که خورشید شد مهر گنجینه اش

باستاد فیضی خلق مکتب نهاد
که روشن کنند از بیاضش سواد

شتاب دروان تا به گردد دگر
نفس گر بچینند هوائے سحر

کسے کاغذش غنچه تر زده است
ببوئے نسیم سحر زنده است

بکش رخت بیداری از کوی خواب
بشوی از زلال سحر روے خواب

شود شسته از سینه خاص و عام
بمد شعر کلفت جرم شام

شکر شکفاند باین آب و تاب
بباد نفس زنبق آفتاب

نجنبد بصبا بوئے سحر
بخندد چمن جز بروئے سحر

دمد در چمنها سمن بشگفد
وزد در دهنها سخن بشگفد

نگردد سراپا سخن گشته
خس و خار بودے سمن گشته

چنان زابر کلکت سخن مے چکد
که ان تازگے بر سمن مے چکد

ز طبعت سخن گشته نازک چنان
که بر طبع نازک نیاید گران

خیالت گر از روح نازک تر است
ازان طبع ممدوح نازک تر است

رضا جوئے خاطر شاه کن
سخن گر دراز است کوتاه کن

ز فکر تو سر شد طول عرض سخن
بکنجے نشین چند عرض سخن

بجوئی ان تو یسے رسان خامه را
ز فرسوده پائے ربان خامه را

ز دل سخت لفظ انجام کش
سخن تم سخن کوس بربام کش

بیاساے بر تو نخم آبروے
بده تا سبوئے نباشی خالی کوے

کو لب بر کشائیم بپندم زبان
ز آغاز و انجام این داستان

در خاتمهٔ کتاب

بسا تنگ خاطر که در کنج غم
نهد سالها غصه بر روی هم

که ناگه برویش دری واشود
به یکبار غمهاش رها شود

خوشا جان شاداب آن تشنه لب
که چون از تف و تاب دشت طلب

فتد مغز در استخوانش بجوش
کند کوثری از کف خضر نوش

توان رشک دارد بران ناتوان
که چون آورد لب تر بار جان

گل بسط گیرند کف قبض او
به تشخیص عیسی رسد نبض او

به تمثیل حال خودم نکته سنج
که چون پاکشد سنجم فروش بگنج

بچندی ازین پیش کاندر رقم
شد آخر ز ساتے دساغر رقم

نگاهی ز حاسد گرفتم بوام
سراپای این نسخه دیدم تمام

عیان گشته در دیدهٔ اعتبار
محیطی پر از گوهر شاهوار

همه لائق افسر سروران
سزاوار تاج بلند اختران

از و کیسه پر دُر از هر مشتری
گران سنگ قیمتی و سبک جوهری

زدم قرعه کاین گوهر شاهوار
بدست ثنا برگزینم نثار

درین آرزو آشکار و نهان
به مدح شهان سر برآرم چنان

بگوش سخن شد دوال آشنا
بنام کسے بر نیامد صدا

بجز بود دل در تنگ تری
وزان طبع شوخ دارد یاوری

بمدحت چو دل راه انشا گرفت
سخن باز کام و زبان وا گرفت

شد م نالے از انتظار رقم
سری بر نکرد از شگاف قلم

ز هم حرف و ترکیب بگریختند
بهم لفظ و معنے نیامیختند

فرو ریخت برگ تهی هوس
نشد دسته این گل تبار نفس

کشیدم در قبای سینه پیش
شدم مطوطے و چیدم آئینه پیش

دمم از سینه صبح پر فروزدم
بر آن کهنه زر سکه نو زدم

چو آن کهنه با تازه پیوند شد
زبا بهار رنگین بر و مند شد

مگو گشته نقدت کهن تازه نیست
مگر تزه رز کهنه دائم نوست

فروغے رشک از دو بروده برگهنگے
که فیروزه نو گشته در کهنگے

اگر کهنگے زان ببالد ملست
وگر تازگے زین ببازد گلست

غم کهنه اهل کین تازه است
که گویند آن کهنه این تازه است

بهائیست هر در که من سفته ام
اگر تازه گر کهنه من گفته ام

نه آن صنعه گر دو زد کلکم نگار
که خطے بان در کشد روزگار

بانگشت حرفے نزیبم بر آب
بطوفان عمان نگردد خراب

زنم زخمه بر تار صنیاگرے
کشم رقص ناهید از مشتریے

مرا دیست کالائے بازار من
زکان کیسه خواهد خریدار من

بمک سخن در جهان خیال
بران باغبان باغبانے حلال

که چون میوه باغ این کلخ چید
بفگند باید از سر شاخ چید

بناز د بان باغبان روزگار
که با گلبنش عشق ورزد بهار

به بستان موزونے قد شاه
ببالائے طوبے رسانم گیاه

دمانیده بلبعم بحرف چمن
بلفظ خسک سفتے نسترن

اگر کرده ام دسته بازوفاز
نبالیده گاو زمین زیر بار

چو آیم به نیاکیے آستان
مصالح کنم رفعت آسمان

زحفظان جنان داد نفرین دهم
که هم خصم را لب بآهین دهم

گر از عرم رخش بیان آورم
دو صد صرصر خش درعنان آورم

وگر ریزم از جود دو بخشش رستم ‌ ‌ ‌ ترا و دہم ہجو و کان از قلم

فوئیم چو لعل بدخشان بازوے صبر ‌ ‌ ‌ ز مذبجہ با شوق تیز روے صبر

بآن حرف عشق آورم در میان ‌ ‌ ‌ تماشا کنان حسن جوشد بران

اگر کردہ ام عرض حال نیاز ‌ ‌ ‌ لب زخم در گریہ ہر چیدہ ناز

جہان نیست این نامہ نا تمام ‌ ‌ ‌ در و ہر طرف صنع حق آشکار

سوارش بنام ست و صیدش بدام ‌ ‌ ‌ شہر البش بجام ست و نقشش بکام

در ایوان ہر نقش طرفہا نگار ‌ ‌ ‌ بمیدان روشش ظفرہا سوار

ز روئے بنان لالہ گلشنش ‌ ‌ ‌ ز خوز شکفتہ دمیدہ ارغوانش

درخشان ہلالش بنان آب و تاب ‌ ‌ ‌ کہ ناخن زند در دل آفتاب

صحائف زمداسے شہریار ‌ ‌ ‌ بر خشانیے نیزہ اشتہار

چو دریاشمر ہر طرف صد شمر ‌ ‌ ‌ بر آرد اگر موج آب گہر

ز لبس لفظ ہر سبزہ ستان خط ‌ ‌ ‌ ز قلیم معنے روان کردہ شط

کند معنے خارش از پا دراز ‌ ‌ ‌ مہد لفظ گل در کنارش نیاز

بآبش عذار طراوت بشوے ‌ ‌ ‌ گل و یاسمن دستہ بندد بوے

گذارے بمیخانہ و مست شو ‌ ‌ ‌ نگاہے بسباتے و از دست شو

سفرے کنے لامکان منزلست ‌ ‌ ‌ بمج مے روے آسمان محملست

در و منسجے و دریہ در کار نیست ‌ ‌ ‌ نخ سبحہ و تار زنار نیست

ز معنے چنان لفظ پر کردہ ظرف ‌ ‌ ‌ کہ ترسم خورد شق سراپاے حرف

حرے یعنے کہ باشد نے قلزمش ‌ ‌ ‌ شود دست ہر جو شبے تہ نمش

چنان خط معنیش خوانان فتاد ‌ ‌ ‌ کہ ہر کور فہمے ست روشن سواد

درین سادگے نقش را دادہ رنگ ‌ ‌ ‌ معانی فراخ ست و الفاظ تنگ

بهر جا که لفظم بارزان خاک پاست — دو صد معنی آب حیوان فداست

ز بزم تو بوئے فروچیده ام — چنان هر چه یابم در دزدیده ام

که تا حشر از دولت شیخ و شاب — گل و لاله دارند رنگ گلاب

نه آن سرو رسته درین تازه باغ — که قمری نشاند بر و طوق زاغ

بدآنسان گلے را اگر شبنمے — نخاهد که گردد بر او همدمے

بیاید نکو نقشے آرد در نظر — بگو تا نبالد ز عرض هنر

بشیرین دلان ادائیست شیرین دلت — مناز دشکر از نمک غافلت

عروسے چنین چشم لیل و نهار — ندیدست در حجله روزگار

لبش باد پیش تو در خاکبوس — که مشاطه فاطر است این عروس

گل تر کجا دارد این تازگے — که با او زند عشوه گاهے دمے

ملاحت بگستر داز و خوان خویش — نمکدان تازه کن بر نمکهای ریش

صبا گفت حرفے ز زیر لبش — گل آورد بوئے ز جان طرب

کند تازگے طرح اگر بر جبین — شود جنس نشناس را آستین

کند نافه بندے چو در چین موے — بهند مشک را کم کند از خاک کوے

صبا یک ختن نافه بر هم کشد — اگر مشک نه در زلف در هم کشد

مخوان زلف دام تمنا ست این — مگو خال تخم سویدا ست این

ز شیرینیش گر اشارت رود — شکرهاے عالم لغت خارد

کشد زهره از گوش بے اختیار — بشاباش رقاصیش گوشوار

ازو نیست چیزے بهین بهره یاب — که هر عارضش گشته دیباے خواب

مصور نیست فضلش وطعن فضول — خدا انجمش از تو بهتر بدل

قبولے کزو ملتمسها درود — نگاهے که حسنش یکے صد شود

سخنست اینکه از شجرهٔ این خطاب ق که بالیده در سایهٔ شش آفتاب
ز لطف تو نقش جنیبم نشست فلک زیر دست ز خیم نشست
دگر منت این کز تو این یادگار ز من ماند بر صفحهٔ روزگار
بدریا شبی آن لعل رنگین کلام باتمام این نامه کرد اهتمام
وگر نه کیم آن نفس مانده بود که در غوص غوری توانم نمود
باقبالت از بحر فکر و خیال برآورده ام گنجه لآلی
نباشد ز شاهان اگر گفتگوی دهد فکرهای گدایانه روی
حکایت چو از انجم و اختر ست سخن را در خشانیی دیگر ست
زبان قلم گشته تیغ دودم که گر دید در وصف تیغت علم
ز یوسف اگر بودی این گفتگوی باین ناز نینی نمیداد روی
ز روزی که شمعی که دارم نگاه برآرم چو پروانه دود از نگاه
به بلبل دهم گر ز جام تو مل فرود آید از نسترن عشق گل
مدد باد ت از حق بامداد لست که شیرین زبانی ز فرهاد لست
نه مخصوص خود دانم این التفات شریک اند با من درین کائنات
دهد ابر را گر رحمت نمی که سرسبز گردند از و صالحی
کند سعی خورشید در کار کان که بر خلق گردد چو اهر فشان
ز بیع متینه تو کالای من گهر ریخت بر من بها لای من
چنین بود در دل که این عقد در ق که در جی دهنها از و گشته پر
کنم تحفه در بگذرم از بها که کم بود در قیمتش گنجها
شمش آنچنان کز بر خود مزاد که بیش از بهایش به بیعانه داد
خوشا جوهر گنجت آن جوهری که دریا در شش را شود مشتری

شه غزنوی گر چه تقصیر کرد — ملا سنی حضرت جهانگیر کرد

از آن صرفه کاری شد این سود او — که نامش علم شد نام محمود او

بود ختم بر شهریاری کن — جواهر فشانی بر اهل سخن

چنین گر دهد مایهٔ شاعران — شعری رسد پایهٔ شاعران

ز بس بخل فرسود سعی ارشد بخل — ز بس جود من گشته ام منفعل

شتر گر به چرخ گردان بهبین — که استاد آن گرد و شاگرد این

در این جا کجا رفت آن نکته ور — که شاهش بسر بر نهد تاج زر

لب عیب جویان شه بسته باد — نگویند کافزون ز اندازه داد

نیاید از ابر اکرام شاه — که در ریزش اندازه دارد نگاه

خدایا به اعزاز ارباب جود — که مفتوح زین شه کن ابواب جود

ز صیتش جهان را پر آوازه دار — ببخشش دل خلق را تازه دار

چو اولی ست ختم سخن بر دعا — سرایم غزل گونه در وی دعا

غزل متضمن دعا

ز خصم ناکه دشمنت زار باد — وز آن ناله تا سپهر بیزار باد

ز پست و بلند جهان حاسدت — بر آید گر از چاه بر دار باد

شود راست تا کار و گلخن ز خصم — بدوش از سرش پشته خار باد

از آن تار آهی که بد خواه رشت — گلیمی بدوش شب تار باد

بدشت نهیبت ز خون عدو — غراب اجل زرد منقار باد

ز رمح تو در سینهٔ سرکشان — نفس اژدر الامان خوار باد

ز عنف زمان گشته دلها خراب — مدار ای عهد تو معمار باد

ز غیب اختر طالعت را نجیب — سعادت هزار آفرین وار باد

خوشا چشم شنبوف خیز عدو — دلش غیرت کان زنگار باد

بمقرب بهادی مثل گشت خصم — زرگهاتش کیه مار باد
زتاشیر رفق تو در طبع دهر — قدے مبدل بهنجار باد
بدیوان عدلت فلک حاضرست — زبیله اوسابق در انکار باد
زبس سخت شست در کمینگاه وقت — طمع فارغ از پاس اظهار باد
گفت رسخت خشم در ایاغ سخا — زبان طلب مست و مهشار باد
درین پایه کا نعام و اکرام تست — توان گفت مبلغ بمقدار باد
بپے پیشکارے درین پیشگاه — زخردان شهر کلان کار باد
زبار وقار گران سنگ تو — زمین سایے زانوے کهسار باد
بصید دیده بخت تو تا روز حشر — چو عاشق شب وعده بیدار باد
مے بے خمار ولائے ترا — خم از سینه مست و هشیار باد
دعائے برآزادگان مے کنم — مهر تو دل شان گرفتار باد
بتے کش نباشد اگر مهر تو — نخ سبحه اش تار زنار باد
زنم چرخ گردت چو گردم غبار — نشینے ز کویت هوادار باد
ملاحت زشور رشکر خند تو — نمک پاش دلهاے افگار باد
زداغت که سرمایه راحت ست — متاع جگر گرم بازار باد
زفرگان نگه غار در پا نشست — زروئے تو در سیر گلزار باد
باین سایه خورشید در کوے تست — بے سایه در پاے دیوار باد
زاضداد رنگ و بوئیت سخن — سمن پیکر و لاله رخسار باد
بمدح تو بر صفحه روزگار — مضامین کمیاب بسیار باد
ظهوری زحدے برد گفتگو — موفق بالتمام گفتار باد
بیا ساقی اے تلخ شیرین زبان — بخال لبت مهره بر دوهان
کز گرد و سجد رفت سخنها تمام — چو دور آخر نامه ازدو السلام

خاتمة الطبع

بعد حمد و سپاس ایزد بی همتا و درود بر رسول مجتبیٰ مژده باد که درین آوان فرخ
توامان که عالمیان را ستاگین صهبای قدر نظم و نثر در کیف و خمار مے جهل
این معنے یکسر برطرف ست کتاب عدیم الجواب **سامی نامه** ملا نور الدین
ظهوری را که الحق عذوبت مضامین لذت آمیزش طباع صافیه
ذائقان مزهٔ علم و هنر را لبسان رحیق مختوم فردوسیان مسرت انگیز ست
و حلاوت و لطافت الفاظ رنگینش بشابه که از زمین مناولت و اجرای
آنها هر لب و زبان بفصاحت سحبانی لبریز فیضے که از ان ظهورے
جلوه مے دهد همانا ظهیر ذهن ظهیر فارابی گفتنش میسد کار پردازان
مطبع نامے صاحب جودے که از کاسهٔ لیسی نفیس آن برانگیزد
مدام در سخا شهرت دهایست غلط گفتم بل عالمی لبیامن
بذل فضل خوش کامروائی والا همم ذوالحشم صفات
فتوت و قدردانی او چنانکه دانے شهره آفاقست
و اشهر اسم سامیش پیش جمهور
مشهورست بمطبع **نولکشور**
کانپور بکمال تصحیح و تحشے
بماه جولائی ۱۸۷۱ع باتمام رسانیده
ختام پوشانیدند بنبه و گرنه

بقلم عجز رقم عباد الحقیر
بانکی لال متخلص بتویر تحریر شد